

BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL PRVÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

SVAZEK III.

ESTER KNIHA SIRACHOVCOVA.

ČÁST DRUHÁ.

KNIHA PŘÍSLOVÍ KNIHA SIRACHOVCOVA.

PODLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM
ZŘETELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE
ZE DNE 16. DUBNA 1935 ČÍS. 4892.

PODÍL ÚDŮ „DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO“ NA ROK 1936
ČÍSLO 1

V PRAZE 1936

NÁKLADEM „DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO“
TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

KNIHA PŘÍSLOVÍ
kterou nazývají Hebreové
„MIŠLÉ“

Ú V O D.

Kniha, kterou klade Vulg. za Žaltář, sluje „*Kniha přísloví*“¹⁾ nebo „*Kniha přísloví Šalomounových*“.²⁾ Církevní otcové uvádějí z ní výroky: „*Moudrost* (Šalomounova!)“ nebo „*Všectnostná*“³⁾ *moudrost* praví“ V církevní mluvě sluje dosud „*Kniha Moudrosti*“.⁴⁾

Knihu Přísloví pokládali odjakživa jak Židé tak i křesťané⁵⁾ za bohoduchou, které přísluší právem místo ve sbírce knih posvátných; pochybnosti některé, jež o její kanoničnosti vznikly, byly záhy vyvráceny.

Kniha se skládá z těchto *devíti* složek.

1. *Veliký úvod* k celé knize: 1, 1-9, 18.
2. *Jádro knihy*: První velká sbírka „přísloví“ Šalomounových: 10, 1-22, 16.
3. *První snůška* myšlenek učitelů moudrosti (22, 17-24, 22).
4. *Druhá snůška* myšlenek učitelů moudrosti (24, 23-34).
5. *Druhá sbírka* „přísloví“ Šalomounových, sebraných za časů krále Ezechjáše (25, 1-29, 27).
6. *Myšlenky Agurovy*⁶⁾ (30, 1-14).
7. *Malá sbírka číselných „přísloví“* určité vyhraněného tvaru (30, 15-33).
8. *Myšlenky matky Lamuelovy*⁶⁾ (31, 1-9), a

1) „*Přísloví*“ bráno tu ve významu širším; znamená netoliko pořekadlo lidové, ale i *hlubokou myšlenku vyslovenou básnicky*, tedy umělecky, výrok mudrcký, přísloví umělé. Hebrejsky sluje takový básnický výrok (třebas i delší) — „*mašál*“, množ. čís. „*mešálím*“ nebo „*mišloth*“

2) Hebrejsky: „*Mišlé Šelómó*“ nebo prostě „*Mišlé*“.

3) T. j. všem ctnostem vyučující. Týmiž slovy uvádějí někteří výroky ze *Sir* a *Moudr.*

4) Tak ji nazýval také již *talmud*. Církev jmenuje v bohoslužbě patero knih (Přís., Kaz, Pís, Moudr, Sir) „*Knihou moudrosti*“ — O významu slova „*moudrost*“ viz níže v pozn. k 1, 7.

5) Srv. Řím 12, 19 n. s Přís. 25, 21 n.; 2. Kor 8, 21 s Přís. 3, 4; Žid 12, 5 n. s Přís. 3, 11 n.; Jak 4, 6; 1. Petr 5, 5 s Přís. 3, 34; 1. Petr 4, 18 s Přís. 11, 21. Viz také 2. Kor 9, 7 a Přís. 22, 8 (LXX); Žid 12, 3 a Přís. 4, 26 (LXX).

6) Byl-li *Agur* a *Lamuel* (srv. 30, 1; 31, 1) arabský emir, možno se právem domnívati, že dalším pramenem mudrce israelského byly *výroky cizozemských mudrců*, jakož i sbírky takových myšlenek. Vždyť i na jiných místech biblických (3 Král 4, 30 n.; Is 9, 11; Jer 49, 7; Abd 8; Bar 3, 23) chválena jest moudrost Edomců, Východanů a Egyptanů. Také v knize *Job* rozmlouvají Neisraelité o moudrosti. Tím lze také vysvětliti, že mravouka Přís. méně si všímá věcí výhradně israelských, obřadnictví atd., ale více pozornosti věnuje mravouce všeobecně lidské. „*Moudrost nejeví se v Písmě býti výhradně israelský, ale společný mezinárodní majetek. Šalomoun ji měl, ale také královna ze Saby. Ano v knize Přís. jméno Israel ani se nevyskytuje.*“ (Peters.) Kromě pramenů dosud jmenovaných *vážili spisovatelé knihy Přís. hojně svou látku ze své duše, z bohatých životních zkušeností, z pozorné četby jiných biblických knih, skrápené rosou modlitby, zejména ze studia mojžíšského zákonodárství*. Proto Přís. přes to, že má mnoho všelidského, je přece ohlas nadpřirozeného náboženství israelského. Proto převyšují přísloví biblická podobné plody literární pohanských národů tak, jako nad jejich náboženství a mravouku vynikají náboženskomravní názory národa israelského.

9. *Abecední báseň opěvující řádnou hospodyni* (31, 10–31).

Jádro knihy činí *složky* 2. a 5., které se liší již *tvarem* ode všech ostatních; podávají řadu náboženskomravních zásad ve dvojčlenných verších.

Složka 1. je sice také protkána podobnými náboženskomravními zásadami (aforismy), ale poučuje popředně čtenáře ve slokách nestejné délky o účelu knihy a o přednostech moudrosti, i vybízí ho, by o ní ze všech sil se přičiňoval.

Složka 3. podává své zásady (gnomy) ve verších *vícečlenných*.

Složka 4. podobá se sice složce 3., dlužno ji však od ní odlišovati.

Také *úryvky* 6–9 mají tvar od jádra knihy odlišný.

Ježto většina knihy obsahuje průpovědi *Šalomounovy*, bývala přičítána *celá* Šalomounovi. Dlužno však míti na paměti, že dnešního tvaru a rozsahu došla povlovně postupem času. Nejprve byly vybrány z přísloví Šalomounových 10, 1–22, 16. Později, za dob Ezechjášových, sebrána nová řada šalomounských⁷⁾ přísloví (25, 1–29, 27). Obě sbírky kolovaly nějaký čas oddělené; v tu dobu byly k první sbírce připojeny části označené výše číslicemi 6., 4., 7., 8., a ke druhé (5.) byla přidána část 9. Nejspíše ve IV. století spojil obě rozšířené sbírky v jeden celek inspirovaný pořadatel a opatřil jej úvodem (1, 1–9, 18), do kterého pojal některá dosud v jiném závitku kolující přísloví. V tom smyslu možno dosud právem celou *knihu* *Prísloví* přičítati *Šalomounovi*.

„Vzpomeneme-li si, že v době, kdy tento úryvek (1, 1–9, 18) vznikl, řečtí kupci Palestinu zaplavili a se Židy v úzký styk vešli, (vždyť 7, 6 nalézáme slovo řecké vypůjčené) a představíme-li si, že se honosili před Židy „mudrci“ svého národa, chápeme, že židovský učitel moudrosti svým soukmenovcům a souvěrcům připomíná, že má také Israel moudrost, ale moudrost, jejížto počátek jest bázeň Páně (1, 7), že pravá moudrost přichází toliko od Boha a k Bohu vede, že Israelita nemá důvodu toužiti po moudrosti cizí, ježto ten, ale toliko ten, kdo dbá

⁷⁾ Podle 3. Král 4, 32 „Šalomoun pronesl (proslovl) tři tisíce přísloví“ Proti tvrzení, že část II. a V. Přís. obsahují výbor z těchto tří tisíc, nelze právem ničeho namítati. Byloť písemnictví mudroslovné pěstováno v Egyptě již dávno před Šalomounem. Pařížská národní knihovna má *papyr*, jmenovaný podle jeho objevitele „*Prisse*“; rukopis ten pochází podle Möllera nejspíše z prvních let 12. dynastie, t. j. z roku asi 2000 před Kr. Papyr obsahuje hieraticky psanou sbírku „*prísloví*“, která pronesl (nebo sebral) *Ptah-hotep*, vezír krále Esse, kolem r. 2000 před Kr. — Také v žalobách „*Výmluvného sedláka*“, pocházejících asi z prvních roků 12. dynastie (kolem r. 2000). lze nalézt značný počet mudroslovných průpovědí. — Mladší jest rukopis v Kahýře (z dob 21. dynastie, z let 1100–950), který nám zachoval „*Prísloví Aniho*“; *Ani* poučuje svého syna *Chons-hotepa*. Srv. i přísloví *Duafova* a *Amen-(em)ope-ova*. Jak oblíbeno a rozšířeno bylo mudroslovné písemnictví v Egyptě, patrno z toho, že ve školách, kde se učili žáci čísti a psáti, byla jim předkládána nebo diktována k opisu — přísloví, výroky egyptských mudrců. (Podobně bylo v Assyrii.) Učitele moudrosti a školy podporovali zejména králové. Šalomoun, který pečoval o to, aby se ve všem vyrovnal jiným východním králům, zajisté popřál na svém dvoře místa také školám i učitelům, kteří užívali při cvičbě v pravopisu podobných metod jako v Egyptě a Assyrii. Tyto školy a učitelé moudrosti trvali a rozvíjeli se v Palestině nepochybně dále, ti sebrali šalomounské výroky za krále Ezechjáše (Přís. 25, 1), ti podávali ústně i písemně myšlenky svých učitelů svým žákům, některým z nich dlužno přičísti sbírky další, ze kterých se skládá kniha Přís., mezi nimi dlužno hledati posledního inspirovaného skladatele celé knihy Přís., z těchto učitelů mudrosloví vyvinuli se později „*učitelé zákona*“ čili „*zákonníci*“

zákonů Hospodinových, je vpravdě moudrý. Mohla tedy ke vzniku Přís. hl. 1, 1-9 přispěti hellenská moudrost, ovšem ne v tom smyslu, že se vyznal spisovatel nebo dokonce jeho čtenáři v rozumech řeckých. Větší vliv hellenský na skladatele biblických přísloví, který by převyšoval vliv obchodních styků Řeků se Židy, dávno před Alexandrem Velikým pěstovaných, sotva lze dokázat. (Heinisch.)

Účel knihy vyslovuje sám spisovatel úvodní perikopy v 1, 2-6.

„Všecko mudrosloví obírá se v podstatě běžnými poměry životními, vyvíjí většinou zásady a pravidla, která lze odvoditi z přirozeného zákona a dává výstrahu zejména před hlavními neřestmi, které byly nebezpečny židovstvu i pohanstvu, jednotlivci i společnosti; nerozjímá tu však rozumující pohan, nýbrž Israelita, zákonem osvícený, své víře věrný, plný slibů, jež mu dává smlouva s Bohem učiněná.“ (A. Baumgartner S. J.)

Nadpis (v. 1). Úkol sebraných přísloví (v. 2—6).

HLAVA 1. — 1 Přísloví Šalomouna, syna Davidova,
krále Israelského,

(jsou k tomu),

2 aby poznali (čtenáři) moudrost a kázeň,

3 aby se naučili rozumným řečem,

aby nabyli cviku v opatrnosti,
v spravedlnosti, právu a poctivosti,

4 aby dostalo se dětem rozvahy,
jinochovi zběhlosti v rozumnosti;

5 bude-li slyšet je moudrý, moudřejší bude,
rozumný nabude umění spravovat (jiné);

6 osvojí si průpověď s významem (jejím),
s rozřešením mudrců hádanky jejich.

Základ životní moudrosti. (1, 7.)

7 Báti se Hospodina počátek moudrosti jest;
moudrostí a kázní blázni pohrdají.

Hl. 1. V. 7. jest jakési *heslo* či „*motto*“ celé sbírky (Přís.). Je to spolu mocná pobídka a výzva ke snaze o moudrost a kázeň (Knabenbauer) — „*moudrost*“ není plané, jalové mudrování, ale *praktický život* podle zásad pravé moudrosti; proto bývá s moudrostí spojováno neb i ztotožňováno také slovo „*kázeň*“ (zde a výše ve v. 2); je to tedy životní názor, založený na zjeveném náboženství starozákonním, který proniká celého člověka: *rozum* poznává vztah člověka k Bohu a jeho tvorům; *srdce* lne k zásadám věrouky a mravouky; *vůle* chce podle nich žít; *všecky lidské síly* uplatňují se v tom smyslu. Jinými slovy je „*moudrost*“ upřímná, horlivá rozumem i zjevením podepřená *snaha o náboženskomravní dokonalost* (srv. naši „*křesťanskou spravedlnost*“) s *veškerým požehnáním*, jaké přináší životu člověkovu. Kdo žije, jak velí vztah člověka k Bohu, tedy *podle pravdy*, dojde odměny z takového života vyplývající a proto žije *rozumně a moudře*; kdo však naopak žije proti zásadám stanovícím vztah ten, tedy *proti pravdě*, uvaluje na sebe tresty, škodí sám sobě a proto je člověk nerozumný, nemoudrý, hloupý, pošetilec, „*blázen*“. Z toho také je zřejmo, proč „*moudrý*“ = *spravedlivec* a „*nemoudrý*“ (blázen) = *hříšník, nešlechtník*. — „*Báti se Hospodina*“ = *bohabojnost, nábožnost*, která vzdává úctu Bohu příslušnou modlitbou a bohoslužebnými kony a která má stále na zřeteli, že Bůh člověka pozoruje a dříve nebo později odmění nebo potrestá (srv. níže 2, 5). Proti ní je *praktické bezbožectví* čili *bezbožnost*,

Úvodní napomenutí. (1, 8. n.)

- 8 Slyš, můj synu, kázeň otce svého,
a neopouštěj poučení své matky;
9 neboť se dostane krásného věnce tvé hlavě,
zlatého řetězu pak hrdlu tvému.

*Kdo chce dojít moudrosti, ať se nedá zlákat nezřízenou
touhou po majetku. (1, 10—19.)*

- 10 Synu můj, budou-li tě hříšníci lákat,
nesvoluj jim, budou-li ti říkat:
11 „Pojď s námi úklady činit nevinnému,
tajně klást léčky čistoty nadarmo dbalému;
12 pohltně ho jako peklo za živa,
svěžího, jak bývá ten, kdo do hrobu klesá;
13 všelijaké drahé zboží najdeme,
naplníme kořistí své domy;
14 abys mohl metati los s námi,
budiž jeden měsíc (společný) nám všem!“
15 Synu můj, nechod po cestě s nimi,
zdrž svou nohu od stezek jejich,
16 ježto nohy jejich ke zlému běží,
pospíchají prolévat krev.
17 Neboť nadarmo síť rozstírají
před očima okřídlenců;
18 a oni sami sobě úklady strojí,
kují pikle proti životům svým.
19 To jest osud všech, kteří po jmění baží;
bere život těm, kteří nabyli ho.

*Kdo moudrosti nedbá, toho nebude ani moudrost dbáti,
až jej stihne neštěstí. (1, 20—33.)*

- 20 Moudrost kázání má venku,
na ulicích vydává hlas svůj,
21 v čele shluklého lidu volá,
u vrat bran městských pronáší slova svá:
22 „Dlouho-li, děti, rády mít budete dětinství,

která žije, jako by Bůh nedbal, člověk-li žije ctnostně či nectnostně a podle toho neodměňoval aniž trestal; bezbožní se domnívají, že má člověk jen tolik dobrého, mnoho-li si ho sám opatří bez ohledu na to jak, poctivě-li či nepoctivě; žijí tedy, jako by Boha nebylo. Srv. níže 9, 10; Ž 110, 10; Sir 1, 14; viz též níže 15, 33; Job 28, 28. — K v. 7b. srv. Sir 21, 17.

V. 8. „otec“ je tu učitel moudrosti, který mluví zejména ve v. 10–19. (Peters.) — „matka“ je tu „paní Moudrost“, která počíná mluvit v. 20. (Peters.) Laskavým oslovením „synu“ projevuje mudrlec lásku svému posluchači (čtenáři) a spolu chce si získati jeho důvěru. Otec v rodině zastupuje přísnou „kázeň“, matka spíše laskavé „poučení“ (Knabenbauer).

- dlouho-li posměvači rádi se posmívát,
pošetilci nenávidět rozumnost?
23 Mějte pozor na domluvu moji!
Ejhle, projevují vám svou trpkost,
a své zásady Vám oznamují:
- 24 Za to, že volala jsem a odpírali jste,
že jsem svou ruku vztáhla a nikdo nedbal,
25 že jste pohrdli všelikou mou radou,
a mých domluv jste si nepovšimli:
26 také já se smát budu, až budete hynout,
posmívát se, až na vás přikvačí hrůza,
27 až vás zachvátí znenadání bída,
a zkáza jako bouře až se strhne,
[až přijde na vás soužení a úzkost.]
- 28 Tu budou vzývat mne, ale nevyslyším,
pilně mne hledat, ale nenajdou mne,
29 za to, že v nenávisti měli kázeň,
že si bázeň Páně neoblíbili,
30 aniž uposlechli rady mojí,
ale pohrdli všelikou mou domluvou.
31 Protož ať jedí ovoce svých mravů,
a svými zásadami ať se nasytí!
32 Ano, odvrát nerozumných je smrt jejich,
a štěstí pošetilců jejich zkáza.
33 Kdo však mne poslouchá, bezpečně odpočívá,
blaze žije neboje se zlého.

Jaké ovoce přináší úsilí o moudrost. (2, 1—22.)

- HLAVA 2. — 1 Ó můj synu, přijmeš-li mé řeči,
a mé příkazy u sebe-li schováš,
2 takže bude slýchat moudrost tvé ucho,
a srdce klonit se k nabytí rozumnosti,
3 ano, jestliže moudrost vzývati budeš,
opatrnosti se dovolávat,
4 budeš-li ji hledat jako stříbra,
a jako poklady ji vykopávat:
5 tehdy zviš, co je báti se Hospodina,
a dojdeš umění na mysli mít Boha;
6 Hospodin uděluje totiž moudrost,
z úst jeho (přichází) poznání a rozum;

V. 22. „*děti*“ v moudrosti a ctnosti = lidé nezkušení a v dobrém ještě slabí, kteří snadno se nechají ovládnouti sladkými řečmi svůdců. Srv. 1. Kor 14, 20. — „*dětin-
ství*“ = jeho nezkušenost, omezenost rozumu a slabost vůle. — Moudrost je jaksi roz-
trpčená, že tolik již se namluvila, že přece je tolik nerozumných („*děti*“), tolik „*poše-
tilých*“, ba co více i *zlovolných lidí*, kteří mají pro vážné vyhrůžky moudrosti toliko
— *úsměv a posměch* . . . Srv. níže v. 26; 5, 12; Job 21, 14.

Hl. 2. V. 2. „*srdce*“ = ne toliko citlivost, ale i *poznávacost*, ano i *vůle*; tedy
všecky duševní síly mají se namáhat, aby si zjednaly „*moudrost*“ (= „*rozumnost*“).

- ⁷ uschovává spravedlivým pomoc,
ochraňuje těch, kteří nevinně žijí,
⁸ pečuje o stezky spravedlnosti
a cest ctitelů (svých) ostráhá.
- ⁹ Tehdy zviš, co je spravedlnost a právo,
poctivost a každá dobrá snaha,
¹⁰ neboť vejde moudrost do srdce tvého,
a poznání duši tvoji bude blažit,
¹¹ rozmyslnost bude tě opatrovat,
a obezřelost tebe ochraňovat,
¹² takže budeš uchován zlé cesty,
lidí, kteří převráceně mluví,
¹³ kteří nechali dráhy poctivosti,
jdou po cestách temnem zahalených,
- ¹⁴ kteří se veselí, mohou-li zlého co učinit,
jásotem radují se z nejhorších věcí,
¹⁵ jejichžto cesty jsou převrácené,
a zlopověstné kroky jejich;
¹⁶ budeš (také) uchován cizí ženy,
ženy bližního, která úlisně mluví,
¹⁷ (zrádně) opouští druha svého mládí,
zapomínajíc na smlouvu se svým Bohem;
¹⁸ k smrti totiž dolů jde stezka její,
do říše mrtvých (vedou) cesty její,
¹⁹ kdokoli vcházejí k ní, nevracejí se,
nedostihují stezek života.
- ²⁰ (To vše) proto, bys chodil po cestě dobré,
a dbal stezek (lidí) spravedlivých;
²¹ neboť poctivci budou bydliti v zemi,
a lidé nevinní zůstanou v ní,
²² kdežto bezbožní budou ze země vyhlazeni,
a nešlechtní budou z ní vytrženi.

Snůška náboženskomravních napomenutí. (3, 1—12.)

HLAVA 3. — ¹ Synu můj, nezapomínej na můj zákon,
a mých příkazů dbej srdce tvoje;
² neboť život dlouhý, léta šťastná,
a hojnost spokojenosti přinesou ti.

V. ¹⁷. Zpronevěřuje se tomu, který si ji vzal za „družku“ života ve svém a v jejím mládí, se kterým v životě manželském takorč srostla . (Jer 3, 4). Smlouva, kterou učinil Bůh na Sinaji s veškerým národem, a ve které bylo psáno také „*Nezcižolo-žiš*“ (Ex 20, 14), vážala každého Israelitu i Israelitku. Žena, rušící manželskou věrnost rušila také smlouvu s Bohem. Nad to je podle Mal 2, 14 n. Bůh svědkem manželství; proto kdo vchází do něho, před Bohem se zavazuje, že bude šetřiti závazku, jež ukládá Ex 20, 14. Srv. Gn 31, 49 n. Tob 7, 15.

V. ¹⁸. Manželská nevěra byla stíhána *trestem smrti*. Lv. 20, 10; Dt 22, Ez 16, 38—40; Jan 8, 5. — Srv. níže 5, 5 n.; 7, 27; 14, 12.

- 3 Láska a věrnost ať neopouštějí tě,
uvaž si je kolem hrdla svého,
[napiš si je na desky svého srdce;]
- 4 i najdeš milostivost a blahovůli
před Bohem i před lidmi.
- 5 Doufej v Hospodina celým svým srdcem,
a nespolehej na svou opatrnost;
- 6 na všech cestách svých měj ho na paměti,
i bude spravovati tvoje stezky.
- 7 Nemysli si, že jsi moudrý,
boj se Boha a varuj se zlého;
- 8 neboť to ti půjde k duhu,
to bude údy tvé osvěžovat.
- 9 Uctívej Pána (dary) z majetku svého,
z prvin vši úrody své dávej jemu;
- 10 i budou plny obilí tvé sýpky,
a tvé lisy vínem oplývati.
- 11 Kázní Páně nepohrdej, můj synu,
nemrz se, když býváš od něho trestán,
- 12 neboť Hospodin, koho miluje, tresce,
toho, v němž jak otec v synu zálibu má.

Vzácné účinky moudrosti. (3, 13—26.)

- 13 Blaze člověku, který nalezl moudrost,
a jenž oplývá opatrností;
- 14 jeť lepší jí nabýt nežli natěžit stříbra,
jí získat nežli přední nejčistší zlato;
- 15 větší cenu má než všechny perly,
všecky poklady světa nelze k ní rovnat;
- 16 dlouhý život v její pravici jest,
v levici pak bohatství a sláva;
- 17 cesty její cesty rozkošné jsou,*
a všechny stezky její plné pokoje;
- 18 stromem života těm je, kdož dosáhli jí,
a kdož ji mají, blahoslavení jsou.
- 19 Hospodin moudrostí založil zemi,
a upevnil nebesa opatrností;
- 20 moudrostí jeho tůně se provalily,
z oblaků pak padají krůpěje rosy.
- 21 Synu můj, ať to neschází s tvých očí,
zachovej rozvahu a rozmyslnost,

Hl. 3. V. 18. „stromem života“ naráží mudrlec nejspíše na Gn 2, 9; 3, 24. Srv. Moud 8, 16. 18.

- 22 i bude to životem tvé duši
a krásnou ozdobou hrdlu tvému;
23 pak budeš chodit bezpečně svou cestou,
a tvá noha nenarazí;
24 spat když půjdeš, nebudeš se báti,
odpočívaje sladce budeš sníti;
25 nebude lekat se ti náhle hrůzy,
ani když přikvačí bouře na bezbožné;
26 neboť Hospodin bude po tvém boku,
uchrání nohy tvé, abys nebyl lapen.

Několik pravidel o lásce k bližnímu. (3, 27—30.)

- 27 Nebraň být dobročinným tomu, kdo může;
můžeš-li i sám čiň dobrodiní.
28 Neříkej bližnímu: „Jdi a vrať se zase,
zítra dám ti“, můžeš-li dát ihned.
29 Neukládej bližnímu, abys mu škodil,
když tě důvěřuje tobě.
30 Nevad' se s člověkem bez příčiny,
když on ti zlého nic neučinil.

Nezáviď násilníkovi bohatství ni cti. (3, 31—35.)

- 31 Nezáviď člověku, jenž utiskuje,
a nechod' za ním po jeho cestách;
32 jeť ohavou Hospodinu každý, kdo sběhl,
ale s upřímnými přátelsky obcuje;
33 kletba Páně lpí na domě bezbožného,
příbytkům však spravedlivých žehná;
34 posměvačům on se posmívat bude,
ale poníženým udělí milost,
35 slávy dostane se moudrým,
ale blázni si utrží hanbu.

Dej se na cestu moudrosti, jak ti radí mudrosloví. (4, 1—27.)

- HLAVA 4. — 1 Slyšte, děti, otcovo poučení,
mějte pozor, ať si zjednáte rozumnost;
2 výborný dar nabízím vám,
naukou mou nepohrdejte.
3 Bylť jsem také já syn otce svého,
něžný jedináček u své matky,
4 i učíval mne říkávaje:

V. 26. Býti někomu po boku (Vulg.) znamená chrániti ho, pomáhati mu. — Srv. 1. Král 2, 9.

- „Drž se pevně srdce tvé slov mých,
dbej mých příkazů [a živ budeš!
5 Zjednej si moudrost, zjednej si opatrnost!] nezapomínej na ně,
aniž uchyluj se od slov úst mých!
6 Neopouštěj jí, i bude tě chránit;
měj ji v lásce, i zachová tě.
7 Počátek moudrosti jest: „Získej si moudrost,
a za vše jmění své zjednej si opatrnost!“
8 Měj ji ve vážnosti, i povýší tě;
zvelebí tě, budeš-li objímat ji;
9 dá ti na hlavu překrásný věnec,
korunou slavnou obdaří tě.“
- 10 Slyš, můj synu, a přijmi slova moje,
i rozmnoží se ti léta života (tvého).
11 Cestu moudrosti ukazují tobě,
povedu tě po stezkách poctivosti;
12 po nich kráčeje nebudeš nohy mít vázané,
budeš-li běžeti, neklopýtněš.
- 13 Zachovávej kázeň, nespouštěj se jí,
šetři jí, neb ona je tvůj život.
14 Nedávej se na stezky bezbožníků,
aniž kráčeš po cestě zlých lidí;
- 15 vyhni se jí, a nechod po ní,
uchyl se od ní, pomíň ji;
16 neboť nemohou spáti bez zločinů,
veta je po spánku, dokud někoho nezničí;
17 pokrm jejich je chléb bezbožnosti,
a jejich nápoj — víno nepravosti.
- 18 Kdežto stezka spravedlivých jak zora jest,
jež vychází a roste až do dne bílého:
19 cesta bezbožných je zastřena temnem,
znenadání klopýtají.
- 20 Synu můj, měj pozor na mé řeči,
a k mým slovům nachyl svoje ucho!
21 (Usiluj) ať nesejdou ti s očí,
opatruj je v hloubi svého srdce;
22 jsoutě životem každému, kdo jich nabyt,
(jsoutě) veškeré bytosti jeho zdravím.
- 23 Veškerým úsilím opatruj své srdce,
neboť z toho život vzchází;

Hl. 4. V. 16. líčí nepokoj zločinců ze řemesla, kterým zlý návyk stal se bezmála druhou přirozeností. Tutéž řemeslnou zločinnost líčí také v. 17. — Srv. Ž 35, 5; Mich 2, 1.

- 24 buďtež daleko tebe lživá ústa,
a rty záludné zamítej od sebe.
- 25 Oči tvoje nechať přímo hledí,
víčka tvá jen vpřed ať patří;
26 dbej, by přímé byly stezky tvých nohou,
a všechny cesty tvoje mějte směr pevný;
27 neuchyluj se napravo ani nalevo,
měj svou nohu od zlého odvrácenu.
Znáť Pán cesty, které napravo jdou,
a které nalevo jdou, jsou převrácené.
On pak urovná meze, po nichž se bereš,
a tvé kroky v pokoji dovede k cíli.

Varuj se ženy cizí a hled' si své. (5, 1—23!.)

HLAVA 5. — ¹ Synu můj, měj pozor na mou moudrost

- a k mé opatrnosti nakloň své ucho,
2 abys zachovával rady (moje),
a kázně rtů mých abys vždycky šetřil.
3 Nevšímej si, když mámí tě (cizí) žena,
jsoutě plást medem tekoucí její ústa,
a více než olej line to z jejího hrdla;
4 konce však její bývají hořké jak peluň,
ostré jak meč, který broušen jest na obě strany;
5 nohy její berou se dolů k smrti,
do pekel míří její kroky;
6 po stezce života ubírat se nechce,
chodí v oklikách nepozorovaně.
- 7 Nuže tedy, synu můj, poslouvej mne,
a neodstupuj od slov úst mých.
8 Daleko vzdaluj od ní kroky svoje,
a nepřibližuj se ke dveřím jejího domu,
9 abys nezádal jiným čest svou,
a svá mužná léta ukrutnému,
10 aby snad nesytily se cizí tvým majetkem,
a z tvých mozolů děti jiných,
11 abys naposledy nenaříkal,
až bude strávena svěžest tvého těla.
12 Řekl bys: „Proč jsem měl v ošklivosti kázeň,
a proč káráním pohrdalo mé srdce,
13 neposlechl jsem hlasu svých učitelů,
vychovatelům jsem nepopřál sluchu?
14 Málo a byl bych se ocitl v největším neštěstí
před obcí shromážděnou k soudu!

Hl. 5. V. 9. „ukrutník“ je tu manžel ženy nevěrné, který neúprosně žádá děti své manželky pro svou rodinu. Třeba by frejír lpěl láskou na svém dítku jako kdysi David na dítěti, jež mu porodila Betsaba (2. Sam, 12, 14. nn.), nemůže si vypomoci, aby dítě jeho bylo mu vydáno. (Podle jiných sluje tak uražený manžel proto, že bude krutě, bezohledně vymáhati náhradu za své právo porušené.)

- 15 Pij vodu z cisterny, jež patří tobě,
pij, co se pramení ze studny, jež tvá jest,
- 16 Mají ven tvé studnice vytékati,
a do ulic tvé vody se rozlévati?
- 17 Měj si je samojediný ty,
aniž se sdílej o ně s jinými.
- 18 Budiž požehnáno zřídlo tvoje,
a vesel se se ženou mládí svého.
- 19 Milostná laň a utěšená srna...
ňadra její tě opojujte vždycky,
láskou její se kochej ustavičně.
- 20 Proč bys dal opojit se, synu můj, od jiné,
chovatí se v klínu ženy cizí?

- 21 Vždyť Pán hledí na cesty člověkovy,
a všechny kroky jeho pozoruje.
- 22 Vlastní nepravosti jímají zločince,
a do provazů svých hříchů se zaplétává.
- 23 Takový zahyne, protože neměl kázně,
velkým svým nerozumem dává se klamat.

Čtyři naučení. (6, 1—19.)

Ručíš-li za někoho, hled, ať se vypořádá ručenec tvůj s věřitelem, ať jsi zproštěn svého závazku (v. 1.—5.). Uč se od mravence pilnosti (v. 6.—11.). Ničemnost snah úskočnickových (v. 12.—15.). Sedmero špatností, jež Bůh nenávidí (16.—19.).

- HLAVA 6. — ¹ Synu můj, zaručil-li ses za svého přítele,
dal-lis ruku svoji za jiného,
² zapleten jsi slovy úst svých,
jat jsi svými vlastními řečmi.
³ Protož učiň, co (ti) pravím, synu můj,
vyprošť se, neb jsi upadl do rukou bližního;
utíkej, pospěš, naléhej na svého přítele.
⁴ Nepopřej svým očím spánku,
a víčka tvá ať nedřímají.
⁵ Vytrhni se jak srna z (lovcovy) ruky,
a jako ptáče z léčky ptáčnickovy.

⁶ Zajdi si k mravenci, lenivý člověče,
pozoruj cesty jeho a zmoudři;
⁷ ačkoli nemá žádného vládce,
dozorce ni poháněče,
⁸ připravuje si v létě pokrm,
shromažďuje si ve žni potravu.

V 18. „*zřídlo tvoje*“ = manželka tva. — „*požehnána bude*“, povije-li ti mnoho dětí, že budeš mítí četné potomstvo. Srv. Dt 28, 4; Ž 127, 3 nn. — „*žena mládí tvého*“ = bezmála první láska.

Hl. 6. V. 5. „*z léčky*“ přeloženo podle lepšího čtení LXX. Vulg. opakuje „*z ruky*“.

- 9 Dlouho-li, lenivče, budeš spáti,
kdy (přece) vstaneš ze svého snění?
10 Maličko (ještě) podrímeš, maličko pospíš,
maličko složíš ruce v lůžku,
11 i přijde na tebe jako kurýr bída,
a nouze jako muž ozbrojený.
[Jestli se přičiníš, přijde jak studnice žeň tvá,
a bída uteče daleko od tebe.]
- 12 Pekelník jest a ničemný člověk
(ten, kdo) chodí s ústy lstivými,
13 mrká očima, mluví nohama,
prstem znamení dává,
14 srdcem zkaženým zlé kuje,
ustavičně rozsívá sváry;
15 jej stihne náhle záhuba zasloužená,
mžikem bude rozbit nezhojitelně.
- 16 Šest věcí jest, jež nenávidí Hospodin,
ano, sedm jich má v ošklivosti:
17 pyšné oči, lživý jazyk,
ruce, krev nevinnou prolévající,
18 srdce, jež vymýšlí zlé plány,
nohy, jež rychle běží za zlým,
19 svědka lživého, jenž křivě mluví,
toho, kdo svár sije mezi bratry.

Varuj se manželky jiného. (6, 20—7, 27.)

Řeč první (6, 20.—35.). Řeč druhá (7, 1.—23.). Doslov (24.—27.). Každá řeč má svůj úvod. První úvod 6, 20.—24. Druhý úvod 7, 1.—5.

- 20 Zachovej, synu můj, příkazy otce svého,
a neopouštěj naučení své matky;
21 měj je na srdci přivázané vždycky,
a otoč si je kolem hrdla svého.
22 Když někam půjdeš, budou tě provázeti,
když budeš spáti, budou tě opatrovat,
a když procitneš, budou se bavit s tebou;
23 jeť příkaz svítlnou, zákon světlem,
a cestou k životu kázeňské domluvy
24 ostříhající tě od zlé ženy,
od úlisného jazyka (manželky) jiného.
- 25 Ať netouží po její kráse srdce tvoje,
a nedej lapiti se jejími víčky.

V 10. V hebr. pronáší lenoch své přání: „*Maličko ještě si podrímat, maličko pospat, maličko složit ruce v lůžku.*“

V. 16. Podobná „*číslná*“ přísloví viz Am 1, 3. 6. 9. 11. 13; ; Přís 30, 15. 18. 21. 29; Job 5, 19; Sir 23, 21; 25, 9; 26, 5. 25. 28.

V. 20. srv. s 1, 8.

V. 21. srv. s 3, 3.

- 26 Neboť nevěstku koupit lze za placku chleba,
vdaná však drahý život ulovuje.
27 Může kdo skryti oheň do svého klína,
aby mu nehořelo roucho?
- 28 Či může chodit po řeřavém uhlí,
aby si nepopálil nohy?
29 Tak bude tomu, kdo vejde k ženě bližního;
nezůstane bez trestu, kdo se jí dotkne.
30 Není to veliká vina, krade-li kdo,
třebas krade, aby ukojil svou lačnost?
31 Bude-li dopaden, nahradí sedmeronásobně,
ano, dá veškeren majetek svého domu.
32 Kdo však cizoloží, pozbyl rozumu;
jen kdo chce život si zkazit, činí takto.
33 Rány a hanbu shromažďuje sobě,
ostudu jeho nikdo nevyhladí,
34 neboť zuří manžel rozhněvaný,
nebude mít slitování v den pomsty,
35 výkupným se upokojit nedá,
aniž přijme darů sebe větších.

HLAVA 7. — ¹ Synu můj, ostríhej mých řečí,
a příkazy mé u sebe schovej;
² šetři mých přikázání jak života svého,
a nauky mé jak zřítelnice oka;
³ přivaž si ji na své prsty,
napiš ji na desky srdce svého;
⁴ moudrosti rci: „Sestra má jsi“,
a opatrnost jmenuj svou přítelkou,
⁵ aby tě uchránila cizí ženy,
vdané, jež umí sladounce hovořiti.

⁶ Když totiž z okna domu svého
skrže mřížku vyhlédl jsem,

Hl. 7. V ¹. srv. s 2, 1.

V. 4. „moudrost“ = „opatrnost“ = „řeči“ = „příkazy“ (v. 1) = „přikázání“ = „nauka“ (v. 2) „sestro“ nebo „přítelko“ jmenoval v nejdůvěrnějším styku manžel manželku. Má tedy podobné něžné a důvěrné styky pěstovati čtenář (posluchač) s moudrostí. Srv. 4, 6. 8; Sir 15, 2.

V ⁶.—⁸. počíná líčiti svůdnost jmenované ženy. — Lépe jest pokládati vlnici za podmět věty a překládati podle LXX.:

*„Neboť oknem svého domu,
skrže mřížku vyhledává,
pozoruje nezkušené,
i spatří hochy bez rozumu,
an jde ulicí kolem jejího rohu,
kráčí cestou vedle jejího domu*

Okna pokojů, ve kterých přebývají ženy, jsou dodnes v Jerusalemě opatřena hustou mřížkou dřevěnou. Dívati se takovou mřížkou na ulici sluší zvědavé *koketě* lépe nežli *mudrcovi*! Srv. Sdc 5, 28; Pís 2, 9.

- 7 viděl jsem nezkušenou mládež,
 a spatřil jsem hochu bez rozumu.
 8 Ten šel ulicí nedaleko rohu,
 krácel cestou vedle jejího domu
 9 v soumraku, když den se k večeru schýlil,
 když noc nastala a temno.
 10 Hle, tu přichází vstříc žena jemu,
 necudně oděná, vyšlá na lov duší;
 11 zvášněná, rozpustilá a pobouřená,
 nohy jí nedaly, by zůstala doma;
 12 hned byla v ulici a hned zase v bráně,
 za každým rohem stavíc se na číhanou.
 13 I chytla hochu, polibek mu vtiskla,
 a s tváří nestydatou mu lahodila:
 14 „Pokojné oběti jsem zaslíbila,
 a dnes jsem splnila své sliby;
 15 proto vyšla jsem vstříc tobě,
 hledat tebe i našla jsem tě.
 16 Popruhy jsem napiala na svém lůžku,
 vystlala je pestrými koberci z Egypta,
 17 a svou ložnici jsem vykropila
 myrrhou, aloem a skořicí.
 18 Pojď, a budeme se opíjet láskou,
 kochejme se ve sladkých líbáncích do rána;
 19 neboť není muže doma,
 odešel na cestu předalekou,
 20 měšec peněz vzal si s sebou,
 až bude úplněk, vrátí se domů.“
 21 Opletla jej mnohými řečmi,
 lahodou rtů (svých) přitáhla jej;
 22 hned šel za ní jak býk, jež na jatky vedou,
 a jako vilný beran, jenž netuší,
 hlupák, že do okovů je tažen,
 23 (ano, jako jelen běží,
 až mu střela pronikne játra;
 jako pták letí do osidla,
 nevěda, že jde o jeho život.
 24 Nuže tedy, synu můj, slyš mne,
 a měj pozor na slova úst mých;
 25 nenech se odloudit na její cesty tvá mysl,

V. 7. „bez rozumu“ sluje jinoch, ježto v temnu, za soumraku, který podle poměrů palestinských brzy přechází v čirou noc, nevzdaluje se domu vdané ženy. (Kna-benbauer.) Srv. 1, 4; 6, 32.

V. 14. I zbožnosti zneužívá svůdkyně. S obětmi ze slibu (z dobré vůle) podanými bývaly spojovány *hody*. K takovému kvasu zve vdaná záletnice nezkušeného chlapce. Omámí ho sladkými pokrmy a jiskrným vínem, aby jí byl tím snáze po vůli a sama aby se při tom také dobře měla. Bakchus (jídlo a pití) připravuje půdu Venuši (neřestem pohlavním). — Srv. Lv 7, 16; Os 4, 11.

V. 23a. nutno doplniti ze LXX., sice byl by 23b. nesrozumitelný. Jako splašený jelen nalétne na střelu těch, kteří na něho číhají a cítí ji teprve, až mu vězí v játrech, tak svedený mládenec nepozoruje, že jde na smrt — až teprve ucítí smrtonosný šíp ve svém nitru.

- hled, ať se nezatouláš na její stezky;
 26 jeť mnoho zabitých, jež porazila,
 a silni byli všichni, jež usmrtila;
 27 cesta do pekel jsou její stezky,
 vedou dolů do komnat smrti.

Moudrost se nabízí za vítanou průvodkyni. (8, 1—36.)

Úvod: Moudrost prohlašuje, že bude podávati zásady pravdivé, vzácnější nežli skvosty (v. 1.—11.). Jaké výhody skýtá moudrost svým ctitelům (v. 12.—21.)? Jakého původu je moudrost a kterak umí vše spořádati (v. 22.—31.). Moudrost blahoslaví ty, kteří ji najdou (v. 32.—36.).

HLAVA 8. — 1 Neslyšíš, kterak moudrost volá,

- a opatrnost vydává hlas svůj?
 2 Na nejvyšších místech u cesty,
 kde se ulice sbíhají, stojí,
 3 u bran, které vedou z města,
 u vchodu do vrat volá takto:
 4 „K vám, ó mužové, hlasitě volám,
 hlas můj jít chce k synům lidstva.
 5 Nabudte, nezkušení, rozumu,
 a kdo jste pošetilí, zmoudřete.
 6 Slyšte, neb věci veliké mluvím,
 otvírám rty, by hlásaly správnost.
 7 Pravdu mluví hrdlo moje,
 a rty mé si oškliví vše, co zlé jest.
 8 Poctivé jsou všechny řeči moje,
 nic v nich křivého ni zkrouceného.
 9 Správné jsou těm, kteří mají rozum,
 a poctivé těm, kteří poznání došli.
 10 Přijměte kázání mou spíše nežli stříbro,
 vědění raději než nejlepší zlato;
 11 jeť moudrost lepší nežli klenoty všechny,
 žádný skvost se nemůže vyrovnat jí.
 12 Já, moudrost, umím vždy poraditi,
 účelnou rozvahu mám ve své moci.
 13 [Báti se Pána je v nenávisti zlé mít;]
 hrdost, pýchu, cestu nepravosti,
 a ústa obojaká mám v ošklivosti.
 14 Mám v své moci všelikou radu a zdátnost,
 má jest opatrnost, jakož i síla;
 15 já jsem ta, jíž králové (patřičně) kralují,
 a zákonodárci vykonávají právo;
 16 já jsem ta, jíž knížata (řádně) panují,
 a vladaři spravedlivě soudí.
 17 Já těm, kteří mne milují, splácím láskou,
 a kdo mne pilně hledá, nalézá mne.

Hl. 8. V. 6. Místo „*veliké*“ čte kritika: „*poctivé*“. Srv. v. 9. níže. Viz také 22, 20; 23, 16.

V. 8. „*křivého*“ = lstivého. — „*zkrouceného*“ = záludného, úskočného, zákeřného.

- 18 U mne jest bohatství a sláva,
nádherná zámožnost a blahobyť.
19 Já jsem plod lepší než zlato a drahý kámen,
já jsem sklizeň nad nejlepší stříbro.
20 Cestami práva ubírám se,
prostředkem stezek spravedlnosti,
21 obohacujíc ty, kdož mne milují,
a jejich pokladnice naplňujíc.
22 Pán měl mne na počátku díla svého,
prve než byl co učinil, od pradávna.
23 Od věčnosti ustanovena jsem,
od věků, prve nežli země byla.
24 Před mořem já jsem zrozena již byla;
prameny vod se ještě neprýštily,
25 hory ještě s obrovskou tíží svou nestály,
před pahorky já jsem zrozena byla;
26 (Bůh) ještě nebyl učinil zemi, řeky,
ani prvopočátky zemského kruhu.
27 Nebesa když zakládal, byla jsem tam;
když dával zákon, by obloha hradila vody,
28 když vkládal sílu do mračen ve výšinách,
vydatnost pramenům vodním když odměřoval
29 moři když do kruhu hranice vykazoval,
zákon když stanovil vodám, by nepřešly meze své,
a když odvažoval základy země:
30 s ním jsem byla všechno pořádajíc,
kochala jsem se rozkoší den každý,
hrála jsem si před ním ustavičně,

V. 22. Z toho, jak bylo v předešlém odstavci mluveno o moudrosti, plyne, že popsanou moudrostí dlužno rozuměti něco vyššího nežli toliko básnický zosobněnou moudrost stvořenou; neboť připisuje si, co patří *toliko Bohu* (v. 14.), praví, že řídí a spravuje řád a běh věcí lidských (v. 15 n.), že vše nejlepší skýtá těm, kteří ji milují (v. 17.—21.). Co těmi slovy bylo naznačeno a připraveno, vysloveno je zřejmě větami následujícími (Knabenbauer). Podle Hackspilla a Heinische kolísá se tu zosobnění již mezi básnickým obrazem a skutečnou osobou (hypostasi). Není to však nějaká stvořená osoba, mezi Bohem—Tvůrcem a světem tvorem; není to osoba, která činila možný styk Boha, pouhého ducha, se stvořenou hmotou! — Místo „*díla svého*“, t. j. zejména stvoření světa, doslovně: „*cest svých*“ — „*cesty Boží*“ je tu jeho *činnost*, *dělnost*, *činy*, *dílo*. Prve nežli Bůh co učinil na venek, měl moudrost a ta byla počátek jeho činnosti; ta byla důvodem, proč počal Bůh činiti na venek (Knabenbauer). — V. 22. srv. s Moud. 9, 9; Sir. 1, 1; 24, 5; Job 28, 25.—28.

V. 23.—26. líčí věčnost a odlišnost moudrosti ode všech bytostí stvořených tak, že právem církevní otcové a staří vykladači vidí tu v „Moudrosti“ věčné Slovo, druhou božskou osobu, Syna od Otce zplozeného a z něho zrozeného — „*od věčnosti ustanoven byl*“ k důstojnosti Moudrosti ne stvořené, k důstojnosti Syna Božího, ale také k tomu, by se v čase vtělil a stal se Vykupitelem lidstva. — V. 23. srv. s Ž 2, 6; Sir 1, 4; Jan 17, 5.

V. 27. Podle Gn. 1, 7. dělila obloha (nebe) vody horní od spodních. — Srv. 3, 19; Sir 24, 6 n.; Is. 44, 24; Jer 5, 22; Job 26, 10.

V. 28. „*sílu*“, by dávaly deště.

V. 29a. srv. s v. 26. — V. 29b srv. s Jer 5, 22; Job 38, 10 n.; Ž 103, 9. — V. 29c srv. s Gn 1, 9.

V. 30a. srv. s Moud. 7, 21; 9, 9; Sir 1, 10; Jan 1, 23. — Místo „*všecko pořádajíc*“ má běžné znění hebr. „*jakožto dílovedoucí*“ (‘ommán); novější bez dostatečných důvodů čtou „*ámún*“, t. j. chovanka, malé dítě.

- ³¹ hrála jsem si na okruhu zemském,
rozkoš majíc v pokolení lidském.
- ³² Nyní tedy, děti, poslyšte mne!
Blahoslavení, kteří dbají cest mých!
- ³³ Slyšte poučení a budete moudří;
nechtějte jím opovrhovati!
- ³⁴ Blaze člověku, který poslouchá mne,
který u dveří mých každý den bdí,
pozor dává u veřejí bran mých.
- ³⁵ (Neboť) mne kdo najde, nalezne život,
a dojde požehnání od Hospodina,
- ³⁶ kdežto kdo se mnou mine, škodí sobě,
každý, kdo nenávidí mne, miluje smrt.“

Moudrost zve k hostině. (9, 1—6.)

- HLAVA 9. — ¹ Moudrost vystavěla dům sobě,
vytesala sedm sloupů,
² zbilá svůj dobytek, smísila víno,
ano, i přistrojila stůl svůj;
³ poslala služebné své, by volaly
s tvrze, s městských hradeb (takto):
- ⁴ „Kdo je nezkušený, uchyl se ke mně,
kdo nemá moudrosti, toho budu učit.
- ⁵ Pojdte, pojídejte pokrmů mých
a pijte víno, které jsem smísila vám!
- ⁶ Zanechte dětinství, abyste byli živi,
a chodili po cestách opatrnosti.“

V. ^{30b}. Moudrost (t. j. Syn Boží) měla radost z tvorstva, že „bylo dobré“, t. j. takové, jaké je mítí chtěla. Srv. Gn 1, 4. 10. 12. 18. 21. 25. 31; Ž 103, 31; Mt 3, 17.

V. ³¹. Moudrost obírala se tvory (zejména „králem přírody“, člověkem), prve nežli je stvořila majíc na mysli tvůrčí plán; obírala se jimi při stvoření, i po něm, pořádajíc je a ve své prozřetelnosti o ně pečujíc. To vše činila s nejvyšší mocí a proto snadno a hravě; činila to s největší láskou, radostí a zálibou — jako dítě, které si rádo hraje s loutkami — po lidsku mluveno — Srv. Ž 103, 31. — (Zálibu v člověku Moudrost Boží ukázala později tím, že se stala člověkem sama.) — Srv. Dt 33, 3; Jan 16, 27.

V. ³². srv. s 5, 7; 17, 24; Sir 14, 26; 1 Jan 3, 1.

V. ³³. srv. s 1, 25; 4, 1; 15, 32.

V. ³⁴. Paní moudrost je tu přirovnána ke královně, která má svůj palác. Kdo chce dáti se poučiti od ní, přichází k jeho bráně, a dychtivě čeká na každé slovo, které moudrost uvnitř pronáší. — Snaha nabýti moudrosti budiž horlivá a vytrvalá. Srv. Sir 14, 24; Moud 6, 15.

V. ³⁵. „život“ dlouhý a blažený. Srv. 3, 13.—18.

V. ³⁶. „mine se“ s moudrostí, ježto ji nehledá, nejde za ní; to vše je vědomé a dobrovolné, proto „hříšné“ (Vulg slovně: „kdo by pak proti mně zhřešil“). Srv. Žid 6, 4—6; Sir 10, 32; 19, 4. — V 36b srv. s 1, 32; 2, 22; 4, 19; 5, 4. 23, Moud 1, 12. 16.

Hl. 9. V. 1.—6. zve na své hody *paní moudrost*, (= spravedlnost), ve v. 13.—18. její opak — *paní pošetilst* (= bezbožnost). Obě se nabízejí týmiž slovy, že budou nezkušené učit (v. 4. 16).

Spisovatel předpokládá, že jeho čtenáři jsou lidé dobré vůle. (9, 7—12.)

- 7 Domlouvá-li kdo posměvači, dochází hanby,
a kdo kárá bezbožného, (dojde) necti.
- 8 Nekárej posměvače, sic na tě nevražít bude;
pokárej moudrého, i bude tě milovati.
- 9 Moudrému dej poučení, i bude moudřejší;
pouč spravedlivce, i bude rozumnější.
- 10 Počátek moudrosti jest báti se Hospodina,
a mít na zřeteli Svatého jest umění.
- 11 Neboť Hospodin rozmnoží dny tvoje,
přidá (mnoho) k létům života tvého.
- 12 Budeš-li moudrý, sám z toho budeš těžit;
jestli posměvač, sám budeš za to pykat.

Také pošetilost zve na hostinu. (9, 13—18.)

- 13 Pošetilost je žena rozpustilá,
neumí, leč svůdně lahoditi.
- 14 Sedí ve dveřích domu svého,
na křesle, na výšině města,
- 15 aby zvala kolemjdoucí,
kteří chtějí jít svou cestou.
- 16 „Kdo je nezkušený, uchyl se ke mně,
kdo nemá moudrosti, toho budu učit.
- 17 Voda kradená je sladší,
a chléb schovaný lépe chutná.“
- 18 Člověk však nezví, že tam jsou mrtví,
v hlubinách pekél její hosté.

Veliká sbírka přísloví Šalomounových. (10, 1—22, 16.)

HLAVA 10. — 1 Přísloví Šalomounova.

V. 1. O paláci moudrosti byla zmínka již výše 8, 34. Srv. Mt 16, 18; 1 Petr 2, 5; Ef 2, 20. 22. — Místo „vytesala“ lépe čísti se LXX: „postavila“, nebo „vztyčila“ Srv. 1 Tim 3, 15; Zjev 1, 4.

V. 10. srv. s 1, 7. — „Svatý“ (nejvyšší) = Hospodin. — „mít na zřeteli“ (ustavičně) = starati se o něho, ctít a poslouchat ho.

V. 17. jsou slova spisovatelova, vložená do úst zosobněné pošetilosti, t. j. nepravosti; jsou přízpůsobena k v. 5. Srv. také výše 5, 15—20; 7, 14—18. Jako moudrost i pošetilost nabízí svým přátelům hody — hříšné rozkoše, zejména pohlavní, a z těchto cizoložství, ježto „Cizí chléb dětem houska“ a „Chutnější ryba na cizí míse.“ Protože zakázaná pohlavní rozkoš jest nepravost nejsvůdnější, protože jiné hříchy velmi často provází, snadno si vysvětliti, že mnozí viděli a (z novějších na př. Peters) vidí v cizoložnici výše vylíčené zosobněnou pošetilost, t. j. nepravost, bezbožnost. Nekročený pud pohlavní ničí v člověku každou vyšší snahu a vrhá jej do náruče života zpuštělého. K v. 17b srv. Sir 23, 24. Viz též níže 20, 17; 30, 20. — Srv. naše: „Zakázané sladké.“ „Není chutnějšího masa nad kradené.“ „V krámech maso po grůši, lovené po desetniku a kradené za dukát.“

V. 18. „nezví“, ježto pošetilost (nepravost) mu nepoví, naopak zatají, že kdo se zlákatí dá na její hostinu, je syneim smrti a hoduje již s mrtvými, kteří byli potrestáni za své hříchy ztrátou života. Srv. 7, 27. Za v. 18. vlož v. 7—12, jak již poznamenáno k v. 7.

Syn moudrý činí radost otci (svému),
pošetilý však zármutkem jest matce.

² Neprospějí poklady bezbožně získané,
ale spravedlnost vytrhuje smrti.

³ Nenechá Hospodin lačněti spravedlivce,
a nedá bezbožným dojít, po čem dychtí.

⁴ Na mizinu přivádí ruka líná,
ruka však příčinlivých obohacuje.

[Kdo se spoléhá na lži, ten pase větry;
člověk takový létavé ptáky honí.]

⁵ Kdo ve žni shromažďuje, jest syn moudrý,
ale kdo v létě chrápe, jest syn nectný.

⁶ Požehnání Páně je nad hlavou spravedlivce,
ale tvář bezbožných halí se v (následky) nepravosti.

⁷ Památce spravedlivého žehnáno bude,
ale jméno bezbožných shnije (s nimi).

⁸ Kdo je moudré mysli, přijímá příkazy,
ale bláhový bit bývá rty (svými).

⁹ Kdo jde poctivě svou cestou, jde jistě,
kdo však zabočí stranou, prozrazen bude.

¹⁰ Kdo mrká okem, působí bolest,
a bláhový rty (svými) bývá mrskán.

¹¹ Zdroj života jsou spravedlivcova ústa,
ústa však bezbožných skrývají nepravost.

¹² Nenávist vzbuzuje spory a hádky,
všecky však chyby přikrývá láska.

Hl. 10. V. 1. „moudrý“ = kdo se snaží nábožensky a mravně dokonale žít. Srv. níže 15, 20; 29, 3. — „pošetilý“ = nedbalý Boha a vůle jeho. Srv. 14, 13; 17, 25; 19, 13; 29, 15; Z 118, 28.

V. 6a. srv. s Ž 23, 5; Is 48, 18. — „tvář“ = „hlava“. V. 6b opakován do slova v hebr. ve v. 11b a zní: „ale ústa bezbožných skrývají nepravost.“ Vulg pojala v. 11b jinak nežli v. 6b. Viz tam. — Srv. Ž 68, 8; Abd 10.

V. 8a. srv. s 2, 1; 7, 2; Mt 7, 24. — V. 8b = 10b v hebr. a zní: „kdo pošetile mluví, klesá.“ Srv. 6, 13. — Podle Vulg působí si mluvk (tlampač) nepříjemnosti sám — svými rty.

V. 10. „mrkat“ (mhourati) znamená tu škodolibě se bližnímu posmívati. Srv. 6, 13. — V. 10b = (v hebr. slovně) v 8b. Aby se vyhnuli tomu opakování, dávají novější překladatelé přednost LXX., která ve v. 10b praví: „kdo však neohroženě kárá, (působí) blaho.“

V. 12. Kdo má na jiného záští, rád mluví o jeho chybách; z toho vzniká mnoho

- 13 Ve rtech moudrého nalézá se moudrost,
hůl však na hřbetě pošetilého.
- 14 Moudří umějí ukrýti, co vědí,
ústa však bláhová jsou — blízká hanba.
- 15 Statek bohatého jest pevnost jeho,
zkáza pak chudých jest chudoba jejich.
- 16 Výdělek spravedlivého přispívá k životu,
zisk však bezbožného k trestu.
- 17 Cestou k životu jde, kdo dbá kázně,
ale kdo domluvy zanedbává, bloudí.
- 18 Nenávist ukrývají ústa lživá,
a kdo roznáší klepy, nemoudrý jest.
- 19 Mnoho mluvení nebývá bez hříchu;
proto, kdo zdržuje rty své, je rozumný.
- 20 Stříbro ryzí jest jazyk spravedlivcův,
ale srdce bezbožných nestojí za nic.
- 21 Rty spravedlivého vyučují mnohé,
pošetilci však nerozumem hynou.
- 22 Požehnání Páně, to činí boháče,
aniž se k nim přidruží utrpení.
- 23 Žert je bláznů páchat nešlechtnost,
věc však závažná je to muži moudrému.
- 24 Čeho se bojí bezbožný, přijde na něj,
čeho si přejí zbožní, bude jim dáno.
- 25 Jak se strhne bouře, veta je po bezbožném,
spravedlivý je však jako základ věčný.

svárů; kdo druhého upřímně miluje, nemluví o jeho poklescích a tak je „přikrývá“ Srv. Sir 3, 33; 7, 36; 1 Petr 4, 8; 1 Kor 13, 7; Jak 5, 20. — Srv. naše: „*Kde láska, tu i Bůh, a kde závist, tu zlý duch.*“

V. 15. Jako bohatství zajišťuje zámožnému bezpečí (= „hrazené město“), jako se neodvází na něho nikdo právě proto, že je bohatý, tak bývá chudas bez ochrany, troufá si na něho každý proto, že je chudas.

V. 22. „to“ zdůrazňuje požehnání proti nahodilému štěstí (slepému osudu), jakož i proti příčinnosti lidské, která tím požehnáním provázena není. Srv. Gn 24, 35; 26, 12; Dt 8, 18; Sir 11, 24; Ž 126, 1; 127, 1—6. — „*k nim*“ = boháčům. Podle hebr. však v. 22b zní: „*lidská však námaha nic k němu nepřidá.*“ Srv. Ž 126, 1 n.

V. 25. „bouře“ = strašný soud Boží. — K v. 25a srv. Job 21, 18; Ž 1, 4; Moud 5, 15; Sir 40, 1; Mt 7, 26 n. — V. 25b srv. s 12, 3; Ž 15, 5; 124, 1; Mt 24, 25. — „*základ věčný*“, pevný, který ani bouře nerozmetá, ježto stojí na skále. Obraz vzat jest od domu.

- ²⁶ Čím jest ocet zubům a dým očím,
tím jest lenivý těm, kteří poslali ho.
- ²⁷ Bázeň Hospodinova přidává života,
léta však bezbožných bývají krátká.
- ²⁸ Z toho, nač těší se zbožní, budou mít radost,
z naděje však bezbožných nebude nic.
- ²⁹ Hradbou jest poctivci prozřetelnost Páně,
ale postrachem těm, kteří činí zlé.
- ³⁰ Spravedlivý na věky se nepohne,
avšak bezbožní nebudou bydliti v zemi.
- ³¹ Ústa zbožného vydávají moudrost,
jazyk (však) převrácený vyhlazen bude.
- ³² Rty spravedlivého umějí mluvit libě,
ústa bezbožníků převráceně.

HLAVA 11. — ¹ Váha falešná ohavnost jest Pánu,
ale závaží pravé jest záliba jeho.

- ² Kde pýcha, tam také zahanbení,
ale kde pokora, tam moudrost.
- ³ Poctivost spravedlivých jest jim vůdcem,
ale zvrácenost zvrhlých jest jim škůdcem.
- ⁴ Neprospěje bohatství v den pomsty,
spravedlnost však od smrti vysvobodí.
- ⁵ Spravedlnost poctivcova rovná mu cestu,
ale pro bezbožnost svoji padá bezbožný.
- ⁶ Spravedlnost lidí přímých je vysvobodí,
ale ve svých vášních budou lapeni zvrhlí.
- ⁷ Když umře bezbožný, nemá již naděje žádné,
po čem baží hrabiví, po tom je veta.
- ⁸ Spravedlivec z tísně vytržen bývá,
na jeho pak místo přichází bezbožný.
- ⁹ Pokrytec ústy oklamává bližního svého,
spravedlivé však vytrhne jejich obezřelost.

- 10 Ze štěstí spravedlivých se veselí město,
a když hynou bezbožní, bývá jásot.
- 11 Žehnání zbožných vysoko staví město,
ale ústa bezbožných je boří.
- 12 Pohrdá svým bližním, kdo nemá rozum,
ale člověk moudrý mlčí.
- 13 Utrhač obchází a tajnosti vyrazuje,
spolehlivý však tají, co mu přítel byl svěřil.
- 14 Kde není (moudrý) vladař, národ klesá,
ale blaho tam, kde je hojnost rady.
- 15 Pykává, kdo zaručil se za jiného,
kdo však se vystříhá (těch) lécek, bezpečen bude.
- 16 Žena krásná dochází slávy,
a siláci nabývají bohatství.
- 17 Dobře činí sám sobě milosrdný,
ukrutný pak do svého masa řeže.
- 18 Bezbožný co vydělá, je vratké,
kdo však rozsívá spravedlnost, mzdu stálou má.
- 19 Spravedlivý připravuje si život,
ale kdo se honí za zlým, smrt.
- 20 Ohavou jest Hospodinu srdce zvrhlé,
ale zálibu má v těch, kteří poctivě chodí.
- 21 Možno ručit, že neujde trestu zlý,
plémě však spravedlivých vyhne se mu.
- 22 Kroužek zlatý ve chřípích svině
žena sličná, ale nemravná.

V. 11. Zbožní svým „žehnáním“ t. j. *modlitbami* svolávají na město požehnání Boží; ústa bezbožných však rozsívají sváry, rozbroje a půtky mezi měšťany a tím obec kazí.

V. 16. srv. s 31, 30; Mt 11, 12. — „*siláci*“, kteří užívají své *síly k násilí* (hebr.). Kritika opravuje podle LXX. a překládá:

*Žena krásná dochází slávy,
stolice hanby však žena jest bezbožná.
Leniví bohatství postrádají,
pilní však bohatství docházejí.*

V. 22. Ženy nosívaly a dosud někde na východě nosí v nose zlatý kroužek, jako jej nosí naše ženy v uchu. Srv. Gn 24, 47; Is 3, 21; Ez 16, 12. — Srv. níže 31, 30. — V. 22. podává první příklad přísloví, ve kterých obraz a věc zobrazená položeny jsou prostě vedle sebe. Viz takové tvary zejména ve hl. 26. — Nemravnost „*sluší*“ sličné ženě „*jako vepří náprsenka*“. — Srv. polské: „*Ozdoba žen ctnost a dobré mravy*“ nebo ruské: „*Ženině krása domácnost*.“

- 23 Spravedlivé čeká toliko blaho,
bezbožné však očekává hněv.
- 24 Jedni dávají ze svého a přece bohatnou,
jiní berou z cizího, a mají bídu vždy.
- 25 Duše štědrá dojde požehnání,
a kdo občerstvuje, občerstvení.
- 26 Kdo skrývá obilí, na toho svolává lid kletbu,
požehnání však na hlavu toho, kdo prodává je.
- 27 Dobře jest záhy vstávati tomu, kdo mravnosti dbá,
kdo však se žene za zlým, umačkán od něho bude.
- 28 Kdo se spoléhá na své bohatství, padne,
zbožní však jako list zelený rozplodí se.
- 29 Kdo svůj dům zanedbá, bude vládnouti větry,
a kdo je bláhový, sloužit moudrému bude.
- 30 Zbožný vydává plody jako strom života,
pečuje o žití jiných ten, kdo jest moudrý.
- 31 Dochází-li zbožný na zemi odplaty,
čím více bezbožný a hříšník!

HLAVA 12. — ¹ Člověk, který miluje kázeň, miluje moudrost,
kdo však nenávidí domluvu, nemoudrý jest.

- 2 Kdo je dobrý, dojde milosti od Hospodina,
ale člověk záludných úmyslů odsouzení.
- 3 Neupevní se člověk bezbožností,
ale kořen zbožných nepohne se.
- 4 Žena zdatná jest koruna muže svého,
ale (jak) hnis v jeho kostech hanebnice.
- 5 Myšlení zbožných — právo a spravedlnost,
ale záměry bezbožných — úskoky jsou.

V. 23. „*hněv*“ Boží, který potrestá vinníky. Srv. Řím 2, 8 n.

V. 30a. srv. s 3, 18; 15, 4. — V. 3ob překládají dnešní kritikové podle LXX.: „*ale nepravost uchvacuje život.*“ T. j. nepravost jest *samovražda*.

Hl. 12. V. 2b podle Vulg slovně: „*ale kdo doufá v myšleních svých, bezbož činí.*“

V. 4. Obraz „*ženy zdatné*“ viz 31, 10 nn. Žena zdatná, t. j. vzorná hospodyně pomáhá muži, by nabyl majetku a vážnosti. Srv. Sir 26, 1, 16; 1 Kor 11, 7. — „*hanebnice*“ = ta, kteráž hanebné věci činí. Srv. 10, 5. — „*hnis v kostech*“ = kostižer. Srv. 14, 30; Sir 22, 5. Hab 3, 16.

- ⁶ Slova bezbožných činí úklady lidem,
ústa však spravedlivých je vytrhují.
- ⁷ Jak je bezbožník vyvrácen, veta je po něm;
ale dům spravedlivých trvati bude.
- ⁸ Podle toho, co věděl, bude každý slaven;
kdo však se minul s rozumem — opovržen.
- ⁹ Lépe jest nízkému, který sám sobě stačí,
než hrdopýškovi, jenž nemá chleba.
- ¹⁰ Ví zbožný o potřebách dobytka svého,
ale srdce bezbožných ukrutné jest.
- ¹¹ Kdo svou zemi vzdělává, má mnoho chleba,
kdo však šel za nicotou honí, je blázen.
- [Koho těší u vína vysedávat,
zanechává ve svém bydlíšti hanbu.]
- ¹² Bezbožník přeje si, zlí aby prospívali,
ale kořen zbožných bude růsti.
- ¹³ Pro hříchy rtů se blíží na zlého zkáza,
ale spravedlivý z tísně vyjde.
- ¹⁴ Z ovoce úst svých každý nasycen bude blahem
a podle skutků rukou svých odplaty dojde.
- ¹⁵ Blázen pokládá za přímou svou cestu,
ale kdo je moudrý, slyší rady.
- ¹⁶ Blázen ihned ukazuje hněv svůj,
ale kdo je chytrý, tají křivdu.
- ¹⁷ Svědek pravdy jeví spravedlnost,
ale kdo lže, je svědek záludný.
- ¹⁸ Leckdo slíbí, a svědomí mečem ho bodá,
ale jazyk moudrých je zdraví.
- ¹⁹ Rty, jež pravdu mluví, trvají věčně,
ale chvilku toliko jazyk lživý.
- ²⁰ Zklamání bývá v srdci zlomyslných,
ale za tím, kdo jiným přeje, jde radost.

V. ^{18a}. kárá podle Vulg. *lehkomyslné* sliby, které později, když mají býti splněny, mrzí; podle hebr. však (lépe) jest kárán špičatý (jedovatý jazyk), jenž píchá bližního jako meč. — „*je zdraví*“ = uzdravuje. Srv. 4, 22.

V. ^{19b}. slovně podle Vulg: „*ale kdo svědek kvapný (jest), skládá jazyk lži.*“

- 21 Nezarmoutí zbožného nehoda žádná,
ale bezbožní budou mít neštěstí plno.
- 22 Ohavností Pánu jsou rty lživé,
ale ti, kdo činí poctivě, líbí se jemu.
- 23 Člověk opatrný tají, co ví,
srdce však nemoudrých vykřikuje hloupost.
- 24 Ruka příčinlivých stává se paní,
lenivá však robotnicí.
- 25 Truchlivost v srdci muže snižuje ho,
ale řeč laskavá ho rozveselí.
- 26 Kdo nedbá škody (své) pro přítele, je poctivec,
a cesta bezbožníků zklamává je.
- 27 Nenajde člověk lenivý žádného zisku,
statek však pilného vyváží (jen) zlato.
- 28 Na stezce spravedlnosti je život,
ale cesta bludná vede k smrti.

HLAVA 13. — 1 Syn moudrý přijímá otcovu kázeň;
ale posměvač domluvy nedbá.

- 2 Z ovoce úst svých člověk nasycen bývá blahem;
ale touha zvrhlých — bezbožnost jest.
- 3 Kdo hlídá ústa svá, ostříhá života svého;
prostořeký však pocítí, co zlé jest.
- 4 Chce a nechce se člověku lenivému,
ale touha pilných splněna bude.
- 5 Nepoctivost v ošklivosti má spravedlivec;
bezbožný pak hanobí — na svou hanbu.
- 6 Spravedlnost ostříhá cesty nevinného;
ale neznabožství hříšníka podvrací.
- 7 (Mnohý) zdá se být boháčem, a nic nemá;
jiný pak zdánlivě chudý má veliké jmění.
- 8 Vykoupí člověku život bohatství jeho;
ale chudás domluvy nedbá.

Hl. 13. V. 1. Podle Vulg je syn vtělená, zosobněná otcova nauka. Srv. 10, 1;
17, 6. 21. 52. — K v. 1b srv. 1 Král 2, 25.

V. 8. O možných výkypech srv. Ex 21, 22; 22, 7—17; Lv 6, 5; Dt 22, 19. 29.

- ⁹ Světlo spravedlivých oblažuje;
ale lampa bezbožných hasne.
- ¹⁰ Mezi pyšnými ustavičně jsou sváry;
ale rozvázní spravují se moudrostí.
- ¹¹ Statek spěšně nahrabaný se scvrká;
který však po špetkách se hromadí, roste.
- ¹² Naděje, která prodlévá, mučí duši;
ale strom života je splněná žádost.
- ¹³ Kdo slovem (dobrým) pohrdá, sám sebe zavazuje;
ale kdo váží si příkazu, v pokoji žítí bude.
- [Duše neupřímné bloudí v nepravostech;
zbožní však mají soustrast a slitování.]
- ¹⁴ Nauka mudrcova je zdroj života,
takže vyhne se osidlům smrti.
- ¹⁵ Dobré vědomosti získávají přízeň;
na cestě odpadlíků je (však) propast.
- ¹⁶ Opatrný všechno rozvázně činí;
blázen však roztahuje se s hloupostí (svou).
- ¹⁷ Posel bohaprázdný uvádí ve zlé;
posel však spravedlivý je štěstí.
- ¹⁸ Chudoba s hanbou (potká) toho, kdo nedbá kázně;
ale kdo přijímá pokárání vážnosti dojde.
- ¹⁹ Žádost, splní-li se, libost působí v duši;
blázni (však) štítí se vystříhat se zlého.
- ²⁰ S moudrými kdo chodí, moudrý bude;
(ale) přítel bláznů bude jak oni.

Chudás nedbá domluvy, aby se vykoupil, ježto nemá čím. Srv. Kaz 7, 13. (Jiní vykládají v. 8 o boháči, ježž přepadli lupiči žádající život nebo peníze; takové výzvy nemusí se chudás bát, ježto po něm lupiči nepasou.)

V. 12. „mučí“ duši, že stůně a chřadne (hebr.). Srv. 3, 28. — „strom života“ = ovoce jeho, jež dodává zdraví, síly a radosti. Srv. 3, 18; 11, 30.

V. 13. „zavazuje se“ = uvaluje na sebe odpovědnost, vinu a trest. Co v závorce, není v hebr. a v. LXX jest za v. 9. — K v. 13d srv. Ž 36, 21; 111, 5.

V. 17. „uvádí ve zlé“ ty, kteří mu poselství svěřili, ježto je bezbožně vyřídí nebo vůbec nevyřídí. — Srv. 14, 5; 25, 13.

V. 20a. srv. se Sir 6, 36; 8, 10; 9, 21. — „bude jako oni“ blázen = bezbožník; proto „zle se povede jemu“ (hebr.).

- 21 Neznabohy neštěstí stíhá,
zbožní však odměny docházejí.
- 22 Dobrý zůstaví po sobě dědice, syny a vnuky;
i statek hříšníkův uschován je spravedlivému.
- 23 Obilí hojnost je na nově zoraných rolích otců,
jiným však bývá sváženo, kde není spravedlnosti.
- 24 Kdo šetří metly, nenávidí syna svého;
ale kdo ho miluje, záhy jej kárá.
- 25 Zbožný může do syta se najíst,
ale žaludek bezbožných zůstává lačný.

HLAVA 14. — ¹ Žena, která je moudrá, staví dům svůj;
nemoudrá vystavěný již sama boří.

- 2 Kdo chodí přímou stezkou, bojí se Boha;
kdo však jde cestou nečestnou, pohrdá jím.
- 3 V ústech blázna je metla na jeho pýchu;
ale rty moudrých jsou ochranou jím.
- 4 Kde není tažného dobytka, prázdné bývají sýpky;
kde však je množství osení, zřejmá tam síla tahounů.
- 5 Svědek pravdomluvný nelže;
svědek však křivý lež vydychuje.
- 6 Hledá (sice) posměvač moudrost, však marně;
(ale) moudří snadno najdou, co rozum jest.
- 7 Přístup k muži bláhovému (a mluv s ním),
zná-li, co jsou rty obezřelé.
- 8 Moudrost rozumného jest na cestu pozor dávat;
ale nemoudrost bláhových je bludná.
- 9 Člověk nemoudrý dělá si pošklebky z hříchu;
mezi zbožnými je však blahovůle.
- 10 V srdci, jež pamatuje, jak cítilo hořkost,
k radosti se nepřidruží pýcha.

HL. 14. V. 2. „jím“ = Bohem. Slovní překlad Vulg. postrádá obvyklého protikladu; zní: „Kdo chodí přímou cestou a bojí se Boha, pohrzen bývá od toho, kterýž kráčí zlopověstnou cestou.“

V. 9a. srv. s 10, 23. — „blahovůle“ vzájemná i přízeň a záliba Boží, které nemoudří postrádají, ježto s úsměvem na rtech páchají hříchy. — 9a podle hebr. lépe překládáti: „Mezi nemoudrými nepravost sídlí.“

- 11 Domy bezbožných bývají vyhlazeny,
ale stany spravedlivců rostou.
- 12 Leckdy zdá se člověku cesta být správná,
ale konec konců ke smrti vede.
- 13 I když se směje, mívá člověk bolest;
a po radosti naposled bývá žalost.
- 14 Mravy svými nasycen bude blázen,
ale též skutky svými člověk dobrý.
- 15 Prostomyslný věří každému slovu,
zkušený (však) pozor má na své kroky.
- [Člověku lstivému dobře se nikterak nepovede,
činy však služebníka moudrého budou se dařit;
cesta, kterou půjde, bude rovná.]
- 16 Moudrý úzkostně se vystříhá zlého,
(ale) blázen klidně do něho skáče.
- 17 Člověk prchlý hlouposti dělá,
a ošemetník je v nenávisti.
- 18 Prostomyslní osvojují si pošetilost,
chytrí však dočekávají se učenosti.
- 19 Budou ležeti zlí před dobrými,
a bezbožní přede dveřmi spravedlivých.
- 20 I svému druhu chudý odporný bývá,
ale boháči mnoho mají přátel.
- 21 Kdo svým bližním opovrhne, hřeší;
ale kdo soucit má s chudým, blažen bude.
[Kdo doufá v Pána, miluje milosrdenství.]
- 22 Bloudí, kteří se dopouštějí zlého;
lásky a věrnosti (však) připravuje si blaho.
- 23 Každá práce odměněna bude hojně,
ale kde mnoho slov, tam často bývá nouze.
- 24 Koruna lidí moudrých je bohatství jejich;
(ale) šílenství jest nerozum hloupých.

V. 10b. přeloženo podle LXX. Srv. Sir 11, 27; 18, 25. Podle Vulg. slovně: „Srdce, které zná hořkost duše své, v radost jeho nepřimísí se cizí.“ Bývá vykládáno: „Jako s žalostí, tak je to i s radostí. Obě cítí nejlépe jen ten, jehož se to týká.“

V. 18. Místo „dočekávají se“ podle hebr. „korunují se“ (učeností).

V. 24. Moudrý užívá bohatství tak, že si tím získává všeobecnou známost a úctu

- 25 Zachraňuje život svědek věrný;
ale krivý vydychuje lži.
- 26 Kdo se bojí Pána, má silnou naději,
a jeho děti mají kam utéci se.
- 27 Bázeň Páně pramen života jest,
odvracujeť smrtonosnou zkázu.
- 28 Množství obyvatelstva — králova chloubá;
málo však lidu vladařova zhouba.
- 29 Trpělivý ovládá se velikou moudrostí;
prchlý však ukazuje velikost bláznovství svého.
- 30 Život těla je srdce zdravé;
kostižer (však) náruživost.
- 31 Nuzáka kdo utiskuje, tupí jeho Tvůrce;
ale ctí jej, kdo se slitovává nad chudásem.
- 32 Pro svou zlobu bezbožník vezme za své;
zbožný však naději má ve své smrti.
- 33 V srdci rozvážného odpočívá moudrost,
a všechny nezkušené vyučuje.
- 34 Spravedlnost vyvyšuje národ,
ale ubohým lid činí hříchy.
- 35 Příjemný je králi služebník rozumný,
ničemný (však) hněv jeho cítit bude.

HLAVA 15. — 1 Odpověď vlídná krotí hněv;
(ale) řeč tvrdá budí vztek.

- 2 Jazyk moudrý vědění čest činí;
ústa (však) pošetilých bláznovství chrlí.

(korunu); místo té koruny získávají si nemoudří svým „nerozumem“, t. j. nerozumnými činy — věnec pošetilsti (= „šilenství“). Srv. Sir 7, 12; 13; 30. — Podle LXX zní v. 24:

*„Koruna moudrých zkušeností jest;
věnec však pošetilců bláznovství.“*

V. 25. Poctivý svědek může zachrániti život krivě obžalovanému ze zločinu, který bývá pokutován smrtí. — V. 25b srv. s v. 5. Protiklad žádá překládati: „ale kdo vydychuje lži, ten ničí“ (život). — Srv. 12, 5. 17.

V. 30. Srdce klidné, nezmiřené vášněmi, nehnané náruživostmi přispívá i ke zdraví tělesnému; naopak srdce poutané hříšnými návyky podrývá i zdraví tělesné. Srv. 4, 22; 12, 4; Sir 30, 26.

V. 34. Podle hebr. *hřích do hanby vrhá národ*. — Srv. Is 48, 22; 57, 21.

- 3 Na každém místě Hospodin má oči,
(které) hledí na dobré i na zlé.
- 4 Jazyk pokojný strom života jest;
nezřízený však poraňuje duši.
- 5 Blázen směje se kázni otce svého;
kdo však jde za právem, jest miláček jeho.
- [Kde hojná spravedlnost, tam (také) největší síla;
záměry bezbožných však z kořene vyrvány budou.]
- 6 V domě zbožného je mnoho blahobytu;
ale zisk bezbožného zděšení bývá.
- 7 Ústa moudrých vědění rozšiřují;
srdce (však) bláznů není podobno jim.
- 8 Oběti bezbožných odporné jsou Pánu,
(ale) modlitby spravedlivých libé.
- 9 Ohavná Pánu je cesta bezbožného;
kdo však jde za právem, jest miláček Jeho.
- 10 Tvrdá důtka tomu, kdo opouští cestu života;
kdo má domluvu v nenávisti, zhyne.
- 11 V peklich, v místě zkázy oči má Hospodin;
čím více v srdcích smrtelníků.
- 12 Posměvač nemá rád toho, jenž ho kárá;
(proto) chodit k moudrým nechce se mu.
- 13 Srdce radostné vyjasňuje líce;
duše-li truchlí, sklíčená jest mysl.
- 14 Srdce moudrého vyhledává vědění;
ústa však bláznů si libují v nerozumu.
- 15 Veškeré dni chudásovy zlé jsou;
klidná (však) mysl — takoruka stále hody.
- 16 Lépe mít málo a bát se Hospodina,
než mnoho pokladů — a ne spokojenosti.
- 17 Lépe jest pozvánu býti na zelí s láskou,
nežli na krmné tele s nenávistí.

- 18 Člověk popudlivý sváry budí,
(ale) trpělivý vzbuzené krotí.
- 19 Cesta lenivých je takřka zatarasena trním,
(ale) cesta spravedlivých překážek nemá.
- 20 Syn moudrý radost činí otci,
člověk však blázen pohrdá matkou.
- 21 Z bláznovství má radost člověk blázen ;
ale muž opatrný jde přímo svou cestou.
- 22 Bez porady v nic se rozplynou plány ;
kde však jest mnoho rádců, tam se daří.
- 23 Radost mívá člověk z výpovědi úst svých ;
a slovo ve vhodné chvíli jest velmi užitečné.
- 24 Stezka života vzhůru (kyne) vzdělanému,
aby zůstal daleko pekel tam dole.
- 25 Dům lidí zpupných Hospodin zboří,
a upevní meze vdovina pole.
- 26 Ohavností jsou Hospodinu záměry zlé ;
čisté však přání [je krásné a] Pán [je] splní.
- 27 Boří svůj dům, kdo se žene za lakotou ;
ale kdo nenávidí úplatky, živ bude.

Láskou a věrností smývají se hříchy ;
a bázní Páně se vzdaluje každý zlého.
- 28 Mysl zbožného přemýšlí, má-li odpovědět ;
(ale) ústa bezbožných zlé (řeči) chrlí.
- 29 Daleko jest Hospodin od bezbožných ;
ale modlitby spravedlivých vyslýchá.
- 30 Oko jasné rozveseluje duši ;
(a) dobrá novina občerstvuje tělo.
- 31 Ucho, jež spasitelnou domluvu přijme,
mezi moudrými bude bydlit.
- 32 Kázeň kdo zamítá, pohrdá svým životem ;
ale kdo přijímá domluvu, nabývá moudrosti.
- 33 Bázeň Páně je kázeň moudrosti,
a slávu předchází ponížení.

HLAVA 16. — ¹ Člověkovo dílo jest uvažovati v duchu;
ale Hospodin slova na jazyk dává.

² Všecky cesty člověka čisté jsou očím jeho;
(ale) Hospodin jest, jenž váží duchy.

³ Vyjev Hospodinu skutky svoje,
a tvé plány se ti zdaří.

⁴ Všecko k účelu svému učinil Hospodin;
též i bezbožného ke dni zlému.

⁵ Ohavností jest Pánu každý zpupník;
možno ručit za to, že neujde trestu.

[Počátek cesty dobré je činiti spravedlnost;
to Bohu milejší než oběti přinášeti.]

⁶ Láskou a věrností nepravost se smývá;
a bázní Páně se vzdaluje člověk zlého.

⁷ Líbí-li se Hospodinu něčí cesty,
i jeho nepřátele obrátí ku pokoji.

⁸ Lépe mít maličko, ale spravedlivě,
než velké příjmy, ale nepoctivě.

⁹ Mysl člověka přemýšlí o své cestě,
Hospodin však spravuje kroky jeho.

¹⁰ Výpověď Boží jest na králových rtech;
nepobloudí v soudu jeho ústa.

¹¹ Váha a misky její jsou řízením Páně;
jeho dílo jsou také závaží všecka.

¹² Štítí se králové činit co bezbožného;
utvrzujet spravedlnost trůny.

¹³ Zálibu má král ve rtech spravedlivých;
a kdo upřímně mluví, toho miluje.

¹⁴ Králův hněv bývá posel smrti;
ale muž moudrý ukrotí jej.

Hl. 16. V. Člověk může sice přemítati, co a jak má říci, aby se dodělal žádoucího úspěchu, ale všecko to úsilí jest marné, nežehná-li mu Bůh. Srv. v. 9; 19, 21; Sir 8, 11 n.; Moud 7, 16; Mt 10, 19 n.

V. 11. Bůh, původce řádu mravního i právního, chce, by lidé užívali *spravedlivých* vah i měr; kdo hřeší proti tomu právu, Bohem ustanovenému, neujde trestu. Srv. 11, 1; Lv 19, 36; Dt 25, 13; Mich 6, 11. „závaží“ byly kaménky, které nosili staří v měšci za pasem, proto slují „kameny v pytlíku“

- 15 V jasné tváři králově jest život;
a jeho přízeň jest jako déšť z jara.
- 16 Získávej si moudrost, neb lepší jest nežli zlato;
a nabuď opatrnosti, jeť nad stříbro drahá.
- 17 Cesta zbožných daleko je zlého;
život svůj chrání, kdo se drží své cesty.
- 18 Pohromu předchází pýcha,
a před pádem bývá duše zpupná.
- 19 Lépe ponížovati se s poníženými,
nežli dělit se o kořist se zpupnými.
- 20 Kdo se dá poučit (Božím) slovem, najde štěstí;
a blaze tomu, kdo důvěruje v Hospodina.
- 21 Kdo jest rozumné mysli, bude prohlášen za mudroce,
a kdo umí sladce mluvit, bude mítí úspěch.
- 22 Studnicí života jest vědění tomu, kdo má je;
(ale) trestem bláznů jest pošetilost.
- 23 Srdce moudrého dává rozum do úst jeho,
a rtům jeho přidává účinnosti.
- 24 Čistý med jsou slova přívětivá;
sladká duši a zdravá tělu.
- 25 Je cesta, která zdá se člověku správná,
ale konec její ke smrti vede.
- 26 Pracujícího hlad pracuje pro něho,
neboť pohání ho jeho ústa.
- 27 Člověk pekelník osnuje úskočné plány,
a má na rtech oheň zžírající.
- 28 Člověk zvrhlý vzbuzuje sváry,
a donášec odráží si přátele.
- 29 Muž nepravý přeluzuje přítele svého,
a vede ho po nedobré cestě.
- 30 Když někdo klopí oči, úskoky smýšlí
a rty křiví, když si plány zlé již smyslil.
- 31 Koruna důstojnosti šediny jsou;
cestou spravedlnosti lze jich dojít.

³² Lépe je být trpělivým nežli obrem;
lépe ovládati sebe než dobýti města.

³³ Losy bývají za nádra metány,
ale Hospodin je řídí.

HLAVA 17. — ¹ Lepší kus suchého chleba a k němu pokoj,
než plný dům kvasů obětních a při nich sváry.

² Služebník moudrý ovládne (pánovy) zpozdlé syny,
a s nimi bude se dělit o dědictví.

³ Oheň zkouší stříbro, pec zlato,
a srdce (lidí) zkouší Hospodin.

⁴ Zlý (rád) poslouchá jazyk nešlechtný,
a lstivec popřává sluchu rtům lživým.

⁵ Nuzákem kdo pohrdá, tupí jeho Tvůrce;
a kdo se raduje z pádu jiného, nebude bez pomsty.

⁶ Koruna starců (jsou) synové synů,
a sláva synů — otcové jejich.

⁷ Nesluší hloupému vybraná slova;
(tím méně) velmoži ústa lživá.

⁸ Kámen vzácný je to, nač se kdo těší;
ať jde kam jde, vše činí opatrně.

⁹ Kdo tají provinění, pečuje o přátelství;
kdo (však) dál je vypravuje, druha si odráží.

¹⁰ Více prospívá domluva u moudrého,
nežli sto ran u pošetilého.

¹¹ Zlý vždy snaží se jen odpírati;
i bude posel krutý na něho poslán.

¹² Lépe potkat medvědici, již vzali mladé,
nežli blázna, který si zakládá na své hlouposti.

Hl. 17. V. ³. „zkouší“ a tříbí, čistí. Srv. 16, Sir 2 5; Moudr 3, 6; Is 1, 25; Jer 6, 29; 1. Petr 1, 7.

V. ⁸. Hebr. připomíná vliv *darů*, t. j. úplatků, podle našeho: „Kdo maže, ten jede. Dosud činí divy na Východě pověstný „bachšiš“; dosud jest drahým kamenem, jakým přičítali staří kouzelnou moc. Podle hebr. zní v. 8:

*Drahým kamenem dar je v očích toho, kdo jej dává,
ať jde kam jde, všude se úspěchu dodělává.“*

Srv. Dt 16, 19. — Vulg. zdůrazňuje vliv naděje na činy lidské. Kdo se těší, že do-
stane odměnu slíbenou, všemožně se činí, aby jí došel.

- 13 Zlým kdo odplacuje dobré,
nehne se neštěstí z jeho domu.
- 14 Trhá vodě hráz, kdo počíná sváry;
prve než vzplane pohádka, dlužno jí nechat.
- 15 Soudce, jenž osvobodí bezbožného,
i ten, který odsoudí spravedlivce —
ohavou je před Bohem ten i onen.
- 16 Co je platno bláznů bohatství míti.
když si moudrosti koupiti nemůže?
- [Kdo svůj dům do výšky žene, chce, by se zřítíl;
a kdo štítí se učit, v neštěstí padne.]
- 17 Každého času miluje pravý přítel;
zdali však bratrem je, v neštěstí se pozná.
- 18 Pošetilý je, kdo dává ruku,
kdo se zaručuje za svého druha.
- 19 Kdo myslí na rozbroje, miluje hříchy;
kdo staví vysoká vrata, chce, aby spadla.
- 20 Kdo má zvrhlé srdce, dobrého nic nedosáhne;
a kdo má zvrhlý jazyk, padat bude ve zlé.
- 21 Pošetilec rodí se ke své hanbě;
aniž může mít otec radost z blázna.
- 22 Mysl veselá činí, že člověk kvete;
(ale) duch smutný vysušuje kosti.
- 23 Dary z klína bezbožný bere,
aby převrátil cesty práva.
- 24 Na líci opatrného září moudrost;
oči (však) bláznů (těkají) v končinách země.
- 25 Ke hněvu je bláznivý syn otci,
a k žalosti matce, která ho porodila.
- 26 Není dobře pokutovat spravedlivce,
také ne soudce bít, který soudí podle práva.

V. 21a. podle hebr. „Kdo zplodí blázna, k zármutku svému tak či Srv. 19, 13; Sir 22, 3.

V. 23. „z klína“ = ze zaňadří, kde je dárce tajně nese. Srv. 16, 33; 1. Král 3; Ž 14, 5; Ex 23, 8. — V. 23b srv. se Sir 20, 31; Mich 3, 11; 7, 3.

27 Kdo umí za zuby držet, jest učený a opatrný,
a ducha, který umí vážit, má člověk vyškolený.

28 I blázen, bude-li mlčet, za moudrého jmín bude;
a své rty-li stiskne, za opatrného.

HLAVA 18. — ¹ Záminky hledá, kdo chce se odloučit od přítele;
hned najde, co by na něm mohl pokárati.

² Nepřijímá blázen řečí moudrých,
leč bys mluvil mu o tom, co má v srdci.

³ Bezbožný, když přijde do hlubin hříchů, pohrdá (vším);
ale v patách jde za ním ostuda a hanba.

⁴ Voda hluboká slova z úst (mnohého) člověka;
potok rozvodněný, studnice moudrosti.

⁵ Není dobře straniti bezbožnému,
a tak se odchýlit od soudu spravedlivého.

⁶ Ústa bláznova splétají sváry,
a rty mu volají, že chce řezu.

⁷ Ústa bláznova — zkáza jeho;
rty jeho — osidlo života jeho.

⁸ Slova ramenářova zdají se sladká;
vnikají až do nejhlubších útrob.

[Lenivého poráží hrůza (před prací);
duše však zženštilých lačnosti budou.]

⁹ Změkčilý a lenivý ve své práci —
bratr je toho, jenž majetek promrhává.

¹⁰ Velepevná věž je jméno Hospodinovo;
k němu se utíká spravedlivý, i povýšen bývá.

¹¹ Statek bohatého jest pevnost jeho;
jako zeď vysoká, která jej ohrazuje.

¹² Před pádem srdce lidské se povyšuje;
ale před slávou se ponižuje.

¹³ Ten, kdo prve odpovídá, nežli vyslechne,
ukazuje, že je blázen a hanby hoden.

- 14 Mužná mysl snáší svoji nemoc;
ale skleslou mysl kdo může snést?
- 15 Mysl rozumného nabývá vědy,
a ucho moudrých hledá poučení.
- 16 Dary člověku klestí cestu,
a přístup k velmožům zjednávají.
- 17 Pravdu má, kdo první přijde a žaluje ve svém sporu,
pokud nepřijde druhý a jemu neodpírá.
- 18 Rozepře potlačuje los;
také velmože rozsuzuje.
- 19 Bratr, kterému bratr pomáhá, jest jako pevnost;
ale spory jejich jsou jako závory k městům.
- 20 Ovoce úst člověkových plno bude jeho nitro;
co se urodí na rtech jeho, bude ho nasycovat.
- 21 Smrt a život ve své moci má jazyk;
kdo ho rád užívá, jíst bude ovoce jeho.
- 22 Kdo našel dobrou ženu, našel štěstí;
došel potěšení od Hospodina.

[Ženu dobrou kdo vyhání, vyhání štěstí;
kdo však záletnou drží, je blázen a bezbožník.]
- 23 Prosebně žebróní člověk chudý;
ale boháč má odpověď tvrdou.
- 24 Některý přítel bývá jen pro společnost;
(jiný však) přilne více nežli bratr.

HLAVA 19. — ¹ Lepší je chudý, který žije v prostotě své,
nežli boháč úskočný, který rozumu nemá.

- ² Kde není rozvaha mysli, tam není blaho;
a kdo kvapem se rozbíhá, klopýtá.
- ³ Nerozumnost podráždí člověku nohy;
ale proti Bohu vře jeho srdce.
- ⁴ Bohatství získává mnoho nových přátel;
chudého však i ti, které měl, se spouští.
- ⁵ Svědek falešný neujde trestu;
a kdo lež mluví, neuteče.

- 6 Mnozí koří se osobě velmožově;
a jsou přáteli tomu, kdo dary dává.
- 7 Bratři člověka chudého mají ho v nenávisti;
tím spíše přátelé jeho vzdalují se od něho.
- 8 [Kdo jen slova hledá, nebude nic mít;]
kdo [však] si zjedná rozum, miluje svůj život,
a kdo si zachová opatrnost, najde štěstí.
- 9 Svědek falešný neujde trestu;
a kdo lživě mluví, zahyne.
- 10 Nesluší se, aby blázen měl blahobyť;
ani by služebník panoval nad knížaty.
- 11 Rozumnost muže po shovívavosti poznáš;
a čest jeho jest chyby promíjetí.
- 12 Jako řvaní lvovo jest hněv králův;
ale jako rosa na zeleň vlídnost jeho.
- 13 Bolest otcova — syn pošetilý;
a strop, jenž mokvá stále — svárlivá žena.
- 14 Dům a majetek dědictvím po rodičích bývá;
ale jen Hospodin dává manželku opatrnou.
- 15 Lenivost uvádí v tvrdý spánek;
a člověk liknavý musí lačnět.
- 16 Kdo dbá přikázání, dbá svého života;
kdo pak cesty své nedbá, zemře.
- 17 Půjčuje Hospodinu, kdo se nad chudým smilovává;
a on jemu (co půjčeno) zase vrátí.
- 18 Tresci syna svého, dokud můžeš mít naději;
abys ho zabil, k tomu se nepropůjčuj.
- 19 Kdo jest netrpělivý, ať okusí trestu;
kdo ho z něho vytrhne, uloží mu větší.

Hl. 19. V. 13a. srv. s 10, 1; 17, 21. 25. — Plochá střecha na Východě, uplácená z hlíny na chrástí položené, je-li delší dobu na dešti, rozmočí se, změkne, propouští vodu do jizby a dříve nebo později spadne a jizbu zasype, že nelze v ní bydlet. Podobně ohrožuje a ničí domácnost hašteřivost ženská. Srv. 27, 16; 31, 9; Sir 26, 3.

V. 19. Chlapec netrpělivý, zlostný budiž potrestán; vychovatel, který mu trest promine, bude příčinou, že se nepolepší, ale že s ním zlost poroste a za ni v pozdějším věku přísněji pokutován bude (Peters).

- 20 Poslouchej rady, a přijímej kázeň,
abys na konec byl moudrý.
- 21 Mnoho je myšlení v srdci člověkově;
ale vůle Hospodinova trvá.
- 22 Člověk potřebný jest milosrdný;
a lepší chudý nežli podvodník.
- 23 Bázeň Hospodina vede člověka k životu;
bude mít blahobyť, aniž ho neštěstí potká.
- 24 Lenoch schovává svou ruku pod paždí;
ani k ústům svým ji nevztáhne.
- 25 Je-li posměvač bit, zmoudří nezkušený;
domluvíš-li pak moudrému, dá se poučit.
- 26 Otce kdo sužuje a vyhání matku,
hanebník a nešťastník jest.
- 27 Nepřestávej, synu, poslouchat naučení,
abys nebyl neznalý rozumných zásad.
- 28 Svědek pekelník posmívá se právu;
a ústa bezbožných polykají nepravost.
- 29 Připraveny jsou posměvačům soudy;
a metly na záda pošetilých.

HLAVA 20. ¹ Bůjná věc jest víno a bouřlivá opojení;
kdokoli si libuje v nich, nebývá moudrý.

- ² Jako řev lví, tak (děsí) zuřící král;
kdo ho popouzí, hřeší sám proti sobě.
- ³ Čest je to člověku, když se varuje svárů;
ale každý blázen splétá hádky.
- ⁴ Na podzim nechtělo se lenochu orat;
i bude v létě hledat, ale nenajde.
- ⁵ Jako v hluboké vodě mívá člověk záměr v srdci;
ale obezřelý muž jej umí vytáhnouti.

V. ²⁴. srv. s 26, 15; 15, 19; 20, 4. Náš lenoch skládá ruce do klí, nebo sedí s rukama na prsou založenýma. — Podle hebr. strká lenivec ruku do mísy, ve které jsou pokrmy na stole, aby si vzal svůj úděl; ale je líný, aby si jej podal z mísy do úst! Srv. podobný obyčej jísti společně z mísy Sir 31, 16; Mt 26, 23.

Hl. 20. V. ⁵. Myšlenky bývají ukryty v srdci jako ve hluboké studni; jiný však (otázkami) dovede je z něho vytáhati, vyvážití jako okov vody. Srv. 18, 4; 27, 19; 28. 11.

- 6 Mnoho lidí vynáší svou dobrou vůli,
ale člověka spolehlivého kdo najde?
- 7 Zbožný, jenž chodí ve své nevinosti,
blahoslavené zůstává po sobě syny.
- 8 Král, který sedí na soudcovském křesle,
všecko zlé provívá svým bystrozrakem.
- 9 Kdo může říci: „Čisté jest mé srdce,
uchránil jsem se provinění?“
- 10 Dvojí závaží a dvojí míra —
ohavnost je před Bohem to i ono.
- 11 Již podle toho, jak chová se chlapec, lze poznat,
bude-li čistý a správný jeho život.
- 12 Ucho, jež slyší, a oko, jež vidí,
Hospodin učinil to i ono.
- 13 Nelibuj si ve spaní, abys nepřišel na mizinu;
otevři své oči, abys měl do syta chleba.
- 14 „Špatné (zboží), špatné!“ říká každý, kdo kupuje;
ale když odejde, pochvaluje sobě.
- 15 Třebas bylo zlata a množství drahokamů;
ale nádoba vzácnější — rty rozumné.
- 16 Zaber si roucho toho, jenž ručí za jiného;
za cizího si zástavu od něho vezmi.
- 17 Chutná člověku chléb zjednaný nepoctivě,
konec konců však má plná ústa kamení.
- 18 Záměry poradami docházejí splnění;
proto vojny s rozmyslem se vésti mají.
- 19 Tajnosti vynáší, kdo utrhá, kudy chodí;
proto k tomu, kdo příliš otvírá ústa, se nedruží.
- 20 Otci svému kdo zlořečí, nebo matce,
toho svíce v husté tmě zhasne.

V 8. „*provívá*“, rozlišuje co *dobrého*, co *zlého* je ve při, dobré odměňuje, zlé trestá a ničí jako rolník, který věje, tříbí, odděluje zrna od smetí a vydává plevu na pospas větru. Srv. v. 26; 16, 10; 25, 5; Ž 100, 6; 3. Král 3, 9; 15, 3; Jer 15, 19.

V. 10. „*Dvojí závaží*“ — větší, když někdo něco kupuje a menší, když prodává; nebo jedno správné na oko, druhé nesprávné, podvodné ve skrytě. Srv. v. 23; 11, 1; 16, 11; Dt 25, 13—16; Mich 6, 11.

- 21 Majetek s počátku o překot shromážděný
bude naposled postrádat požehnání.
- 22 Neříkej (si): „Odplatím se za zlé“;
doufej v Hospodina i pomůže ti.
- 23 Ohavnost je Pánu závaží dvojí;
a váha falešná není dobrá.
- 24 Hospodin řídí kroky člověkovy;
kdo z lidí může rozumět své cestě?
- 25 Osidlem bývají člověku zbrklé sliby,
ze kterých později chce se vyprostiti.
- 26 Moudrý panovník provívá bezbožníky,
a káže, aby přejeli je koly.
- 27 Svíce Hospodinova je lidská duše,
která proniká všechny kouty srdce.
- 28 Láska a věrnost ostříhají krále,
o milostivost se opírá trůn jeho.
- 29 Chlouba jinochů je síla jejich;
důstojnost pak starců — šediny.
- 30 Modřina po ranách stírá zlobu;
po ranách do nejhlubších útrob.

HLAVA 21. — ¹ Jak rýhy vodní je královo srdce v ruce Páně;
kamkoli jemu se zlíbí, zavede je.

- ² Každému zdá se být cesta jeho přímá;
ale Hospodin váží srdce.
- ³ Činiti milosrdně a spravedlivě
více se líbí Hospodinu než oběti.
- ⁴ Zpupné oči a naduté srdce,
jež mají bezbožní za světlo, hřích jest.
- ⁵ Úsilí příčinlivých vede vždycky k zisku;
toho však, jenž rychle zbohatnout chce, vždycky ke ztrátě.
- ⁶ Poklady kdo shromažďuje jazykem lživým,
žene se zběsile za ničím v osidla smrti.
- ⁷ Násilí bezbožníků vaz jim zlomí,
protože nechtěli činiti spravedlnosti.

- 8 Převráceného člověka cesta je křivá;
ale kdo čist je, toho činy jsou přímé.
- 9 Lépe mítí příbytek na střeše v koutku,
nežli se ženou svárlivou dům (celý).
- 10 Duše bezbožného dychtí po zlém;
nad svým bližním se nesmiluje.
- 11 Je-li posměvač bit, zmoudří nezkušený;
a půjde-li za moudrým, dojde učenosti.
- 12 Má na zřeteli Spravedlivý dům bezbožného,
aby svrhl bezbožníky do neštěstí.
- 13 Kdo své ucho zacpává ke křiku chudásově,
sám také bude křičet, a nedojde vyslyšení.
- 14 Dar tajně daný ukrocuje hněv;
dárek za nadry největší vztek.
- 15 Radost má zbožný, když po právu se děje;
ale hrozí se ti, kdož nepravost činí.
- 16 Člověk, který zbloudil s cesty moudrosti,
ve společnosti mrtvých sídlit bude.
- 17 Kdo si libuje v hodování, zchudne;
a kdo rád víno a voňavky, nezbohatne.
- 18 Na místo spravedlivcovo posílán bývá bezbožník;
na místo poctivého věrolomník.
- 19 Lépe mítí bydlo v kraji pouště,
nežli se mrzet se ženou haštěřivou.
- 20 Vzácný poklad [a olej] má v domě spravedlivec;
ale nemoudrý nechává jej ležet ladem.
- 21 Kdo se drží práva a milosrdenství,
dojde života, [práva] a slávy.
- 22 Do pevnosti obrů se dostane moudrý;
zteče hradby, na které spoléhali.

III. 21. V. 12. Podle Vulg. slovně v. „Vymýšlí spravedlivý o domu bezbožného, aby odtrhl bezbožné od zlého.“

V srv. s 17, 23; 18, 16; 1. Král 25, 18. „ukrocuje“ doplň ve v. 14b.

V. 20. „poklad“ = moudrost. — „nechává jej ležeti ladem“ a v tom smyslu jej „rozptyluje“, rozhazuje (Vulg.).

- 23 Úst svých kdo ostříhá a jazyka svého,
ostříhá od úzkosti své duše.
- 24 Pyšný zpupník sluje posměvač;
hýří ve svých činech pýchou.
- 25 Přání zabíjejí lenivého;
neboť ruce jeho štítí se práce.
- 26 Lidé celý den žádají a dychtí;
spravedlivý však rozdává neúnavně.
- 27 Oběti bezbožníků ohavné jsou,
ježto je obětují s nepravostí.
- 28 Kdo křivé svědectví vydává, podlehne;
kdo však řekne, co slyšel, zvítězí.
- 29 Bezbožník zpupně zatvrzuje tvář svou;
ale poctivec spravuje svou cestu.
- 30 Není moudrosti, není opatrnosti,
není rady proti Hospodinu.
- 31 Kůň bývá připravován ke dni bitvy,
ale Hospodin vítězství dává.

HLAVA 22. — ¹ Lepší jest jméno dobré než bohatství velké,
a mít vážnost lépe než stříbro a zlato.

- ² Boháč a chudás patří k sobě;
toho i onoho učinil Hospodin.
- ³ Chytrý předvídá neštěstí, i skryje se (mu);
nezkušený však jde dále a upadá v škodu.
- ⁴ Odměna ponížené bázně Páně
jest bohatství a sláva a život.
- ⁵ Nástroje ostré, meče jsou na cestě převráceného;
kdo dbá svého života, daleko vyhne se jím.
- ⁶ Je přísloví: S cesty, kterou dá se jinoch,
ani když zestárne, se neuchýlí.

III. 22. V. ². Ježto tvůrcem boháče i chudasa je týž Hospodi, mají se oba navzájem ctíti a sobě pomáhati, uznávajíce nezbytnost majetkové různosti, ne však sebou pohrdati, sobě ubližovati. Srv. 14, 31; 17, 5; Job 34, 19; Sir 11, 14; Moudr 11, 25.

V ⁵. Místo „Zbraně a meče“ hebr.: „Trny a osidla“ Srv. Moudr 5, 7; 24, Ž 90, 1.

V ⁶. Podle toho přísloví „navykej“ (hebr.) dítě záhy, aby chodilo *příslušnou* (= „svou“) cestou ctnosti.

- 7 Bohatý panuje nad chudými,
a dlužník je sluhou věřitele.
- 8 Kdo si je nepravost, nezdar bude žíti,
a hůl jeho zpupnosti vezme za své.
- 9 Kdo má rád milosrdenství, požehnán bude;
neboť z chleba svého dává chudým.
- [Vítězství a pocty dochází, kdo dary dává;
ale život bere těm, kdož je přijímají.]
- 10 Vyvrz posměvače, i vyjde s ním svár;
přestanou rozepře a nadávání.
- 11 (Člověka) čistého srdce miluje (Hospodin);
a muži milostných rtů je přítelem král.
- 12 Oči Páně bedlivě (na vše) hledí,
i hatí se podniky bezbožného.
- 13 Lenoch říká: „Lev jest venku;
na ulici byl bych zabit.“
- 14 Jáma hluboká (jsou) ústa cizí (ženy);
na koho se hněvá Hospodin, upadne do ní.
- 15 Bláznovství spjato je se srdcem pacholete;
ale metla kázně vyžene je.
- 16 Chudého kdo tiskne, by rozmnožil bohatství své,
sám bude nucen dát bohatšímu, a bude strádat.

III. Prvá snůška výroků mudrců. (22, 17—24, 22.)

- 17 Nakloň ucha svého, a slyš slova moudrých;
přilož srdce k učení mému, jež bude tě blažit,
- 18 budeš-li je chovat ve svém nitru,
budou jím oplývati také rty tvé.
- 19 Abys důvěru skládal v Hospodina,
proto dnes je předkládám tobě.
- 20 Hle, napsal jsem je tobě trojmo,
k poradě a k osvětlení,
- 21 bych ti ukázal pevné zásady pravdy,
z nichž bys brát mohl odpověď tazatelům.

V. 16. srv. s 13, 22; 28, 10; Sir 14, 4; Is 33, 2; Jer 17, 11; 30, 16. Podle hebr. však *chudáš má z útisku zisk*, ježto Bůh mu tajně vše nahradí; co však *chudáš boháči musí dáti, přináší mu* (boháči) *ztrátu*, ježto lpí na tom kletba.

V. 20. Slovem „trojmo“ myslí snad inspirovaný spisovatel-sběratel tři sbírky. a) Přís hl. 1—9; b) 10, 1—22, 16; c) 22, 17—24, 22. (Knabenbauer.) Poněkud jinak hebr., jinak LXX. — „Osvícen“ bude čtenář zejména důvody, proč má činiti tak anebo jinak.

- 22 Nečiň násilí chudému proto, že chudý jest,
aniž utlačuj nuzného při soudu;
23 neboť Hospodin ujme se jeho práva,
o život obere ty, kdož obírají je.
- 24 Nebratři se s člověkem hněvivým,
aniž obcuj s mužem prchlým,
25 abys snad nenaučil se mravům jeho,
a tak život svůj neohrozil.
- 26 Nebuď z těch, kteří rukou dáním
za dluhy se zaručují;
27 neboť nebudeš-li mít čím platit,
seberou ti houně tvého lůžka.
- 28 Neposunuj mezníků odvěkých,
jež tvoji otcové položili.
- 29 Viděl jsi člověka obratného ve své práci?
Králům bude sloužit, a ne lidem nepatrným!

HLAVA 23. — ¹ Když si sedneš, abys jedl s pánem,
dobře si všimni, co postaveno je před tebou.

- ² A nůž si polož na své hrdlo,
chceš-li ovládati chuť svou.
³ Nebuď žádostiv pamlsků jeho;
neboť je to ošidné jídlo.
- ⁴ Nepachti se, abys boháčem byl,
ale vynalézavost svou mírni.
⁵ Neupírej očí svých na bohatství,
jehož nemožno tobě dosáhnouti:
neboť udělá si křídla,
jako orel uletí k nebi.
- ⁶ Nejídej s člověkem nepřejícím.
nedychti po pamlscích jeho;
⁷ neboť jako hadač a věštec
zpytuje nevídané věci;
„Jez a pij“ (ti sice) říká,
ale srdce jeho ti nepřije.
⁸ Sousta, která jsi snědl, zvrátíš,
a pěkné řeči tvé ztraceny budou.

Hl. 23. V. 2. „*položiti si nůž na hrdlo*“ = všemi silami se krotit. — „*chceš-li ovládati chuť svou*“ = „*jsi-li náchylný k nestřídmosti*“ (hebr.).

V nedošel nás neporušen. Tolik však jisto, že líčí *nepřejícnost hostitelovu*, (který váží každé sousto, které host sní a každou kapku, již vypije, měří a odhaduje v duchu jeho cenu; Vulg. má snad na mysli *hadače*, který pozoruje velmi bedlivě každou žilku ve vnitřnostech zvířete, zejména shledá-li něco zvláštního, čeho u jiných zvířat neviděl, a podle těchto důkladných pozorování *věští*).

- 9 K uším lidí pošetilých nemluv;
pohrdnout poučnými tvými řeči.
- 10 Nedotýkej se mezníků osiřelých,
na pole, jež patří sirotkům, nevstupuj;
11 neboť příbuzný (obhájce) jejich je silný,
onť při jejich povede proti tobě.
- 12 Kéž tvé srdce přijme poučení,
a tvé uši slova osvícení!
- 13 Neodpírej pacholeti kázně;
neumřet, budeš-li je mrskati metlou.
- 14 Ty je metlou mrskati budeš,
a jeho život vytrhneš peklům.
- 15 Synu můj, bude-li moudré srdce tvoje,
bude mít radost také srdce moje;
16 radovat se bude moje nitro,
když tvé rty budou mluvit řádné věci.
- 17 Nerozhorluj se srdce tvé pro hříšníky,
ale pro bázeň Páně každodenně;
18 neboť naposled splní se, v co doufáš,
a co čekáš, nebude ti vzato.
- 19 Slyš, můj synu, ať jsi moudrý,
a vedeš srdce své cestou pravou.
- 20 Nebývej na hostinách pijanů vína,
na hodech těch, kteří snášejí k jídlu maso;
- 21 chudnouť pijani, i ti, kdož na kvas se skládají,
a oblečena bude ospalost v hadry.
- 22 Slyš svého otce, který tě zplodil,
a nepohrdej matkou, když zestárla.
- 23 Pravdu kup a neprodávej
moudrost, kázeň a osvícení.
- 24 Plesá radostí otec spravedlivého,
kdo zplodil moudrého, veselí se z něho.
- 25 Kéž se (též) raduje otec tvůj a matka,
nechať plesá ta, jež tě porodila!

V. 10a. = 22, 28a (hebr.). — Místo „dětí“ (Vulg.) („osiřelých“) lépe čisti s novějšími kritiky „žen“ („osiřelých“) = vdov, ježto bývají vdovy velmi často jmenovány se sirotky. Srv. Ex 22, 22; Dt 10, 18; 14, 29; 16, 11; 24, 20; 26, 12; 27, 19 a jj.

V. 11. „příbuzný (obhájce)“ = hebr. „gó'él“. Srv. Ex 22, 23 n.; Nm 35, 19. 24. 27; Jer 50, 34. — Ten „silný“ je sám Bůh. K v. 11b srv. výše 22, 23; Ž 67, 6; Mal 3, 5.

V. 14. „vytrhneš peklům“ = uchráníš předčasně smrti, kterou Bůh trestá hříšníky. Srv. Ž 54, 24.

V. 20. srv. s 28, 7; 29, 30. — „snášejí“, t. j. skládají se (v. 21); každý přinese dobytče (berana, ovci) nebo kus masa, případně mých vína; hosté o závod se skládají, ctižádost pudí je, aby nikdo velikostí svého „příspěvku“ nebyl zastíněn druhým.

- 26 Dej mi, synu můj, své srdce,
a tvé oči ať dbají cest mých!
- 27 Jeť jáma hluboká lehká ženština,
prohlubeň úzká je (žena) cizí.
- 28 (Ba více:). Číhá na cestě jako lotr,
zočí-li nezkušeného, zabíjí ho.
- 29 Kdo bude bédovat, kdo stenat?
Kdo mít hádky? Kdo bude v jámě?
Kdo bit bude bez příčiny?
Komu zčervenají oči?
- 30 Zda ne těm, kteří vysedávají u vína;
číše velmi pilně vyprazdňují?
- 31 Nehleď na víno, kterak se červená,
kterak se stkví jeho barva v poháru;
vchází dolů přelahodně,
- 32 ale naposled uštkne jako had,
a jako ještěr rozstříkne jed.
- 33 Oči tvé viděti budou ztřeštěné věci,
a tvé srdce bude zběsile mluvit.
- 34 Budeš jako ten, kdo spí na širém moři,
jak spící řidič lodi, jenž ztratil veslo.
- 35 A řekneš: „Bit jsem byl, ale bez bolesti;
smýkalo to mnou, ale já jsem nic necítil;
jak se vyspím, budu zas vína hledat!“

HLAVA 24. — ¹ Nerozhorluj se pro lidi nešlechtné,
aniž přej si býti mezi nimi;

- ² myslit na loupeže jejich srdce,
a jejich ústa pronášejí zhoubu.
- ³ Moudrostí dům stavěn bývá,
a opatrností upevňován;
- ⁴ vědění naplňuje komory
všelikým zbožím drahým a krásným.

- ⁵ Člověk moudrý má mnoho síly,
muž učený je velemocný;
- ⁶ neboť s rozvahou vede se válka,
a blaho tam je, kde mnoho rádců.

V. 30b. podle hebr.: „přicházejí, aby kořeněné víno (bowle) vyzkoušeli.“ — „vyzkoušeli“ do dna!

V. 27. srv. s 22, 14. — Do jam bývala chytána zvěř. — „úzká“, jejížto stěny jsou příkré, kolmé, že nesnadno lze vyškrabati se z ní. — Taková neřest je smilstvo; jinoch, není-li dosti bdělý, snadno mu podlehne a nesnadno se z něho vyvítí.

V. 28. srv. s 2, 16; 5, 3; 6, 24; 7, 6—23; Kaz 7, 27; Jer 3, 2. — Podle 28b hebr. ta žena „množí mezi lidmi odpadlíky“ (věrolomce. Srv. Mal 2, 14).

V. 33. Mezi „ztřeštěnými věcmi“ mohou býti představy vdaných žen, jak slov Vulg. Srv. 22, 14.

V. 34. Ten „spící řidič lodi“ je podle hebr. na stěžni, t. j. na kapitánském můstku; podle LXX. spí za veliké bouře. Ličeno názorně nebezpečí opilství: jakých zločinů může se dopustit a do jakého neštěstí zabříst opilec.

- ⁷ Vysoká je bláznů moudrost;
proto svých úst v bráně neotvírá.
- ⁸ Kdo se zabývá zlými plány,
bývá „zákeřníkem“ jmenován.
- ⁹ Čím se blázen obírá v myšli, hřích jest,
a ohavou u lidí jest posměvač.
- ¹⁰ Budeš-li chabě zoufati (nad bližním v tísní),
bude v tísní tvé také tvá síla slabá.
- ¹¹ Vysvoboď ty, které vedou na smrt,
a ty, jež na popravu vlekou, vytrhuj!
- ¹² Díš-li: „Nemám dosti moci“, (považ):
Ten, který zpytuje srdce, rozumí tomu,
strážce duše tvé nic neoklame,
a on odplatí lidem podle jejich skutků.
- ¹³ Jez, můj synu, med, neboť dobrý jest,
(jez) strdí, sladké tvému hrdlu;
- ¹⁴ tím jest i nauka moudrosti tvé duši;
najdeš-li ji, budeš mít naposled naději,
a tvé očekávání nevezme za své.
- ¹⁵ Nech zákeřné bezbožnosti v domě zbožného,
aniž pustoš klidné jeho bydlo;
- ¹⁶ vstaneť zbožný, třebaš byl sedmkrát padl,
ale bezbožní v neštěstí zůstanou ležet.
- ¹⁷ Padne-li nepřítel tvůj, neraduj se,
klesne-li, ať neplesá tvé srdce,
- ¹⁸ aby Pán vida to neměl nelibost nad tím,
a snad neobrátil od něho hněv svůj.
- ¹⁹ Nehorši se pro ty, již páchají zlo,
nežárli na ty, kteří nepravost činí;
- ²⁰ neboť zlí nemají naděje do budoucna,
a světlo bezbožníků zhasne.
- ²¹ Boj se Pána, synu můj, a krále,
k lidem vzpurným se nepřidružuj;
- ²² neboť náhle se zdvihne pohroma od nich,
a kdož ví, kdy (přikvačí) od obou zkáza?

Hl. 24. V. ¹¹. „na smrt jsou vedeni“ a „na popravu vláčení“ ti, kdož jakýmkoliv způsobem jsou utlačováni, nebo vůbec trpí. Srv. 1, 11; Mich 3, 2 n; Ez 22, 6. 27; Sof 3, 3; Sir 34, 25 n.

V. ¹⁸. „Pán“ zakazuje a trestá soukromou mstu! — „od něho“ — na tebe! „Plesati“ však nad vítězstvím, jež dal Hospodin národu, jest ovšem dovoleno. Srv. Ex 15, 1 nn.; Sdc 5, 2; 2 Mach 15, 34; Ž 57, 11.

IV. Druhá snůška výroků mudrců. (24, 23—34.)

- 23 Také toto (jest řečeno) od mudrců:
Straniti lidem u soudu není dobré;
24 řekne-li kdo vinnému: „Nevinen jsi,“
lid mu bude klnout a národ zlořečit;
25 toho však, jenž jej odsoudí, budou chválit,
a přijde na něj požehnání.
- 26 Ústa člověku líbá,
kdo správně odpovídá.
- 27 Vykonej si venku svou práci,
pilně vzdělávej svou roli;
pak budeš moci si založit domov svůj.
- 28 Nežaluj křivě na bližního svého,
aniž sváděj (k tomu) ústy svými.
- 29 Neříkej: „Jak učinil mně, tak učiním jemu;
odplatím se každému podle skutku jeho.“
- 30 Šel jsem kolem pole člověka líného
a kolem vinice muže pošetilce;
31 hle, všecko porostlo kopřivami,
trní přikrylo plochu jeho,
ohrada kamenná zbořena byla.
- 32 Když jsem to viděl, dobře jsem uvážil to,
a z toho příkladu vzal jsem si poučení:
- 33 „Maličko,“ dím si, „podřímneš, maličko pospíš.
maličko (ještě) složíš ruce v lůžku,
34 i přijde na tebe jako kurýr bída,
a nouze jako muž ozbrojený.“

V. Druhá sbírka přísloví Šalomounových. (25, 1—29, 27.)

HLAVA 25. — ¹ Také tato jsou přísloví Šalomounova, která snesli
muži Ezechjáše, krále judského.

- 2 Umět věc zatajit — toť sláva Boží,
umět věc vyzkoumat — toť sláva králův.
- 3 Nebe vysoké, země hluboká,
srdce králů nevystižné.

V. 27. Prve nežli se oženíš, postarej se o výživu sebe, ženy i dětí. Srv. Lk 14, 28—32.

Hl. 25. V. 2. Bůh jest *nevyzpytatelný*, zejména jeho *prozřetelnost* nemůže rozum lidský proniknouti. Čím více převyšuje Bůh poznávavost lidskou, tím *slavnější* jest. Srv. Job 11, 8; 15, 8; 26, 14; Kaz 8, 17; Řím 11, 33; Is 45, 15; 1 Tim 6, 16; 1 Kor 2, 10. — Král má vše, co patří ke správě státu, zejména soudnictví pronikati; pře závažné vznesené k němu, jakožto k nejvyšší soudní instanci, má uměti dokonale vyšetřiti; v tom umění tkví sláva jeho. Srv. Kaz 12, 8.

- ⁴ Odluč od stříbra všeliké strusky,
 i vzejde kov drahý úplně čistý;
⁵ vyluč bezbožné z okolí králova,
 a bude právem stát pevně trůn jeho.
- ⁶ Nedělej se před králem slavným,
 a na místo velmožů se nestav;
⁷ lépeť, aby ti řekli: „Postup, sem výše!“
 než abys ponížěn byl před knížetem.
- ⁸ Co tvé oči uviděly,
 nepodávej ihned k soudu;
 abys potom napravit nemohl,
 kdybys přítele svého zhaněl!
- ⁹ Při svou s přítelem svým projednávej,
 ale tajemství třetího nevyjevuj;
¹⁰ aby tě nehaněl, kdokoli by to slyšel,
 a tvá hanba neměla by konce.
- [Láska a přátelství svobodným člověka činí;
 zachovej si je, bys nedošel hanby!]
- ¹¹ Jablka zlatá na stříbrné půdě —
 slova promluvená v pravý čas.
- ¹² Prsten zlatý, klenot z ryzího zlata,
 výtká moudrého ochotnému uchu.
- ¹³ Jako sněhové ochlazení v době žní
 posel věrný je tomu, kdo jej poslal:
 občerstvujet mysl svého pána.
- ¹⁴ Mraky a vítr, ale žádný déšť z nich —
 hory doly sliboval, ale nic nedal.
- ¹⁵ Trpělivostí dá se obměkčit soudce,
 a jazyk měkký láme tvrdost.
- ¹⁶ Našel jsi med? Jez tolik, co sneseš,
 abys jsa přesycen nezvrátil ho.

V 8. Lépe zní 8b podle hebr. opraveného:

*neboť co si potom počneš,
 zahanbí-li tě tvůj bližní?*

Žalobce, udavač byl by nehorázně zahanben, kdyby se ukázalo při soudě, že jeho žaloba nebo oznámení (denunciace) bylo křivé.

V 9. Podle Vulg slovně nemá vyjevovati tajemství *cizímu* (třetímu?). Obojí znění (Vulg i hebr.) ukládá zachovati svěřené tajemství.

V. 12. Podle Vulg slovně: „*výtka moudrému a* . Srv. 15, 31;

- 17 Zdržuj svou nohu od domu bližního svého,
aby jsa syt tebe neměl tě v nenávisti.
- 18 Házený oštěp a meč a střela ostrá —
člověk, jenž proti bližnímu křivě svědčí.
- 19 Vyžraný zub a noha vrávorající
je důvěra v člověka nevěrného v den tísně;
- 20 — [(kdo v něho doufá) ztrácí plášť v době mrazu.]
Ocet lítí na salnitr
je zpívati myslí rozmrzelé.
[Jako mol rouchu a červ dřevu,
tak škodí smutek lidskému srdci.]
- 21 Lační-li tvůj nepřítel, dej mu jísti,
a jestli žízní, dej mu vody pítí;
- 22 neb (tím) uhlí řeřavé shrneš mu na hlavu,
Hospodin pak odplatí (vše) tobě.
- 23 Vítr od severu rozhání deště,
a tvář nelibá jazyk utrhající.
- 24 Lépe míti příbytek na střeše v koutku
nežli se ženou svárlivou dům (celý).
- 25 Voda studená žíznivé duši
a novina dobrá z daleké země.
- 26 Studna zkalená nohou a zkažený pramen
je spravedlivec, jenž klesá před bezbožným.
- 27 Jako není dobře tomu, kdo mnoho jí medu,
tak i kdo velebnost zkoumá, zdrcen bude slávou.
- 28 Jak město otevřené, bez hradeb zděných,
je muž, který neumí [v řeči] zdržeti své vášně.

HLAVA 26. — ¹ Jako (se hodí) do léta sníh a déšť do žní
tak se sluší, aby blázen byl slaven.

V. 22. „*nanositi někomu živého uhlí na hlavu*“ = pomstít se. Skutky lásky, nejlepší to způsob pomsty, způsobí, že nepřítel bude spasitelně zahanben a že obrátí jako kdysi Saul podle 1 Král 24, 17; 26, 21. — Srv. také Ž 10, 7; 139, 11; Řím 12, 21.

V. 23. „*nelibá*“, mračící se a ukazující, že *nemiluje* klevet a že klevetníka si neváží; pozoruje-li klevetář, že nedochází svými řečmi obliby, ba naopak odporu, přestane mluvit. Podle hebr. však lépe:

Severní vítr plodí deště

a tvář kaboní jazyk štvavý.

Vypravuje-li štváč (donášeč) člověku, co řekl prý o něm druhý, podobá se větru, který zatahuje oblohu mraky: tvář posluchačova se zamračí, zasmuší bolestí z toho, co mu jest vypravováno. — „*severní*“ — lépe: „*severozápadní*“

- 2 Jako vrabec uletí a vlaštovka odletí,
tak i kletba bezdůvodná nikoho nestihne.
- 3 Bič na koně, ohlav na osla,
hůl na hřbet bláznů.
- 4 Neodpovídej bláznů podle bláznovství jeho,
abyš i ty se nestal podobným jemu;
- 5 odpovídej bláznů podle bláznovství jeho,
aby se nezdálo mu, že je moudrý.
- 6 Nohy si utíná a hořkost pije,
kdo něco vzkazuje po bláznivém poslu.
- 7 Jak svědčí chromému krásná, ale nehybná lýtka,
tak i ústům bláznů přísloví moudré.
- 8 (Drahý) kámen hází na hromadu při cestě,
čest kdo prokazuje bláznivému.
- 9 Jako trn, který zadřel se do ruky opilému,
je průpověď mudroslovná v ústech bláznů.
- 10 Rozsudek ukončuje spory;
blázna kdo umlčí, krotí hněvy.
- 11 Jako pes, který vrací se k tomu, co zvrátil,
tak nemoudrý, jenž opakuje svou hloupost.
- 12 Viděl jsi člověka, který si myslil, že jest moudrý?
Více doufati než on smí blázen.
- 13 Lenoch říká: „Lev na cestě,
a lvice na ulicích.“
- 14 Dveře se obracejí na stěžejích
a člověk lenivý na svém lůžku.
- 15 Lenoch schovává svou ruku pod paždí,
a jest mu těžko, má-li ji vztáhnouti k ústům.

Hl. 26. V. 4a. „podle bláznovství jeho“ = tak *hloupě*, jako mluví on (hlupák). Srv. 2 Král 16, 10; 4 Král 18, 39; Sir 8, 13; Lk 23, 9. — Hloupě také by napomínal hlupák, nebylo-li by naděje na úspěch. Srv. 9, 8.

V. 5. „podle bláznovství jeho“ = podle toho, co žádá rozumný ohled na jeho hloupost. Srv. níže v. 16; 3, 7; 12, 15; Mt 16, 1—4; 21, 24—27; Řím 12, 6.

V. 8a. není jistý. Podle LXX. „Kámen ku praku přivazuje“, t. j. činí věc *nesmyslnou a neužitečnou*, ježto prak je k tomu, by kámen jím *byl házen*; to je však nemožno, je-li kámen přivázán. Podle Vulg. slovně: „Klade kámen na hromadu Merkuriovu“ (!). Merkur byl *římský* bůh pocestných; jeho socha stávala na rozcestí; kolemjdoucí házeli na znamení úcty po kameni před modlu a tak vznikla u ní hromada kamení. V překladu Vulg. zrcadlí se židovský výklad čtvrtého století křesťanského!

- 16 Člověk lenivý domnívá se, že jest moudřejší,
než sedm jiných, již umějí moudře odpovídat.
- 17 Psa, (jenž jde svou cestou,) za uši lapá,
kdo o spor cizí se pálí a do něho se plete.
- 18 Škodlivý (blázen), který hází
šípy a oštěpy smrtonosné,
- 19 je ten, kdo zákeřně příteli škodí,
a byv postižen dí: „To byl žert jen!“
- 20 Dojde-li dříví, uhasne oheň;
kde není klevetník, tichnou sváry.
- 21 Uhlí je na žár, dříví na oheň,
svárlivý na to, by budil spory.
- 22 Slova ramenářova zdají se sladká;
vnikají až do nejhlubších útrob.
- 23 Jako bys polil stříbrnou pěnou nádobu z hlíny,
jsou rty bubřící (láskou) a při tom srdce zlé.
- 24 Rty svými nepřítel se přetvařuje,
když se úskokem v srdci zaměstnává;
- 25 bude-li uctivě mluvit, nevěř jemu,
neboť sedmero špatností má v srdci.
- 26 Přikrývá-li kdo nepřátelství přetvářkou,
zloba jeho se odkryje ve sboru starších.
- 27 Kdo (jinému) jámu kopá, (sám) do ní padá,
a kdo valí kámen, bude ním zavalen.
- 28 Jazyk ošemetný nemá rád pravdu,
a ústa úlisná přivádějí v zkázu.

HLAVA 27. — ¹ Zítřejškem se nechlub,
nevěda, co ten den zplodí.

V. 13—16. podává čtyři přísloví o lenivcích. — V. 13 srv. s 22, 13; Kaz 12, 5, V. 14 srv. s 6, 9 n. — V. 15 srv. s 19, 24; 24, 33. — Podle hebn. „*strká ruku do mísy*“.

V. 23. Střep hliněný uvnitř a stříbrný povlak zevně hodí se k sobě tak, jako nízké srdce a ústa plná (předstírané) lásky. — „*stříbrná pěna*“ jest nečistá, majíc mnoho příměšků; tím znázorněna pěkně falešná láska. — „*polil*“ na ozdobu (= „*ozdobit*“ slovně Vulg.).

V. 24 n. srv. se Sir 12, 10. 11. 20; 27, 26; Jer 12, 7; Ž 28, 3. — „*sedm*“ = mnoho; srv. výše v. 16. — „*uctivě*“ = poníženě (Vulg.) = sladce (hebr.).

V. 28. Místo „*pravdu*“ hebr.: „*těch, kterým ubližuje*“ (?) — Srv. Ž 54, 22.

- 2 Ať chválí tě jiný a ne ústa tvoje,
člověk cizí a ne rty tvoje.
- 3 Těžký jest kámen a mnoho váží písek,
těžší však nad obé svízel, již působí blázen.
- 4 Nemilosrdný vztek a výbuch hněvu —
ale kdo zdolá nával žárlivosti?
- 5 Lepší zjevná domluva,
nežli tajná láska.
- 6 Lepší rány od toho, kdo tě miluje,
než lstivé polibky toho, kdo ti nepřije.
- 7 Sytý šlape i po čistém medu;
lačný však i hořkost má za slast.
- 8 Jako je ptáku vyhnanému z hnízda,
tak i muži, jemuž jest opustit domov.
- 9 Masti a rozličná vonidla působí radost srdci,
a dobré rady přátel činí sladkost duši.
- 10 Přítele svého, přítele otcova, neopouštěj,
a do bratrova domu nechod v den soužení svého;
lepší je soused blízko nežli bratr daleko.
- 11 Buď pilen moudrosti, synu můj, a radost čiň mému srdci,
abyš mohl dát odpověď tomu, kdo by (mne) tupil.
- 12 Chytrý předvídá neštěstí, i skryje se (mu);
nezkušený však jde dále a upadá v škodu.
- 13 Zaber si roucho toho, jenž ručil za jiného;
za cizího si zástavu od něho vezmi.
- 14 Kdo svému bližnímu žehnaje křičí záhy zrána,
pokládán bude za člověka, jenž zlořečit chce.
- 15 Strop, jenž mokvá stále v době zimy,
a žena hašteřivá jsou si rovny;
- 16 kdo chce ji zadržet, jako by držel vítr,
a řekne, že je pravici jeho jak olej.
- 17 Jako železo železem broušeno bývá,
tak brousí člověk podobu člověkovu.

Hl. 27. V. ^{9b} čítá kritika podle lepšího znění LXX.: „*ale trhá je trudnost mysli.*“

V ¹⁴. „*žehnaje*“ = vše nejlepší svolává. Takové blahopřání, až příliš *okaté* nebudě pokládáno za upřímné, ale *strojené*. Ostatně srv. Sir 31, 14 n.

- 18 Fík-li kdo opatruje, jíst bude ovoce jeho;
a kdo pečuje o svého pána, dojde úcty.
- 19 Jako vidí ve vodě tvář svou, kdo do ní hledí,
tak jsou zřejma srdce lidská bystrozrakým..
- 20 Pekla, podsvětí jsou nenasytná;
tak i oko lidské dost nikdy nemá.
- 21 Stříbro lze poznati v tyglíku, zlato v peci,
člověka pak v ústech, jež ho chválí.
[Srdce bezbožného hledá zlých věcí;
ale srdce upřímné moudrosti hledá.]
- 22 I kdybys roztloukal blázna v hmoždíři jako tluč paličkou;
nebudeš moci odloučit od něho bláznovství jeho.
- 23 Pilně si všímej stavu dobytka svého,
a svá stáda měj na zřeteli;
- 24 netrváť majetek člověkův ustavičně;
vždyť i koruna přechází z rodu na rod.
- 25 Po (staré) trávě, viděti zeleň (novou),
a byliny lze po horách sbírat.
- 26 Ovce jsou k tomu, bys měl čím se šatit,
abys mohl pole koupit, máš kozy.
- 27 Máš také hojnost kozího mléka k jídlu,
abys měl čím živit rodinu svou,
aby měla co jísti čeládka tvá.

HLAVA 28. — ¹ Bezbožný utíká, ačkoliv ho nikdo nehoní;
zbožný však jako lev jest bezpečen, beze strachu.

² Pro hříchy země mnoho bývá vládců jejích;
dlouhý však život má vůdce, kde moudrost a osvětlení.

V. 19. lépe zachován v hebr. a LXX.: „*Jako obličej proti obličejí, tak i srdcem člověk proti člověku.*“ T. j. jako má každý jedinec lidský svůj zvláštní zevnějšek, tak i vnitřní povahu, mravní atd.

V. 21. Když se zlato, stříbro roztaví, pozná se nejlépe, mnoho-li je v něm čistého kovu a mnoho-li příměšků. — „*v ústech*“ veřejnosti, která má o každém člověku svůj soud, který není sice neomylný, ale zpravidla bývá správný. — „*chválí*“ t. j. má dobrou pověst, dobré jméno, je všeobecně vážen. Srv. 12, 8; 17, 3. — 21bc pokládá Bickell a Knabenbauer za původní, ačkoli v hebr. není.

V. 22. Bláznovství s člověkem srostlo, stalo se druhou jeho přirozeností. V hmoždíři bývalo tlučeno (neb i na kameni vodorovném roztíráno) obilí, aby bylo pak lze rozdělití zrno a slupky, mouku (krupici) a otruby. — Srv. Sir 21, 17; 22, 7; Jer 2, 30; 5, 3.

V. 23—27. je skupina přísloví ze života pastýřského. — K v. 23 srv. 10; Sir 7, 24.

V. 25. „*byliny*“ léčivé pro choré ovce.

Hl. 28. V. 2. Podle LXX. však zní tento v. prostěji:

*Hříchy bezbožných vznikají spory;
ale muž chytrý uhasí je.*

- 3 Zločinný velmož, jenž utiskuje chudé,
podoběn lijavci dravému, který přináší hlad.
- 4 Kteří nešetří zákona, chválí bezbožného;
kteří však dbají ho, rozpalují se proti němu.
- 5 Zlí lidé nemají ponětí o tom, co je správné,
kteří však hledají Pána, rozumějí všemu.
- 6 Lepší je chudý, který žije v prostotě své,
než boháč, který chodí po cestách nepravých.
- 7 Zákona kdo šetří, jest syn moudrý;
kdo však žráče krmí, je na hanbu otci.
- 8 Bohatství kdo hromadí úroky lichvářskými,
tomu, kdo štědrý jest k chudým, je shromažďuje.
- 9 Odvrací-li kdo uši, by neslyšel zákona,
toho (i) modlitba bude ohavností.
- 10 Kdo svádí poctivé na zlou cestu,
do své vlastní jámy se svalí,
a nevinní dostanou statek jeho.
- 11 Boháč zdá se sobě moudrý býti;
ale rozumný chudás prohlédá ho.
- 12 Vládnou-li spravedliví, bývá veliká sláva;
nabudou-li však vrchu bezbožní, běda lidem!
- 13 Kdo své hříchy tají, nebude mít štěstí;
kdo však je vyzná a nechá jich, milosrdenství dojde.
- 14 Blaze člověku, který vždycky se bojí (Pána);
kdo však je tvrdého srdce, upadne do neštěstí.
- 15 Řvoucí lev a medvěd nenasytný
je vladař bezbožný nad ubohým lidem.
- 16 Vladař, jenž nemá rozumu, mnoho vydírává;
kdo se lakoty štítí, ten bude žítí dlouho.
- 17 Tomu, kdo krvelačně ubírá života jiným,
byť padl, prchaje do jámy, nikdo nepodá ruku.
- 18 Poctivě kdo chodí, zachován bude;
kdo však jde cestami křivými, pojednou padne.
- 19 Kdo svou zemi vzdělává, má mnoho chleba;
kdo však se honí za nicotou, mnoho bídy.

- 20 Muži věrnému bude velmi žehnáno;
ale kdo chvatně chce zbohatnout, neujde trestu.
- 21 U soudu kdo straní, nečiní dobře;
takový i pro kus chleba opouští pravdu.
- 22 Kdo chce chvatně zbohatnout, závidě jiným,
neví, že nouze na něj přijde.
- 23 Kdo kárá člověka, najde u něho potom víc vděku,
nežli ten, kdo lahodným jazykem ho klamal.
- 24 Kdo něco bere otci neb matce a dí, že hřích to není,
spoluvinníkem je toho, kdo člověka zabil.
- 25 Hrabivec, který se roztahuje, budí sváry;
ale kdo doufá v Pána, bude mít hojnost všeho.
- 26 Kdo se spoléhá na svůj rozum, je blázen;
ale kdo chodí moudře, ten bude zachován.
- 27 Kdo dává chudému, nebude mít nouze;
ale kdo pohrdá prosícím, bude strádat.
- 28 Bezbožní když nabudou vrchu, lidé se skrývají;
když oni zahynou, zmáhají se spravedlivci.

HLAVA 29. — ¹ Kdo se vzpouzí zatvrzele pokárání,
na toho náhle přijde zkáza neodvratně.

- ² Když vládnou spravedliví, veselí se národ;
(ale) když vlády se domohou bezbožní, lká lid.
- ³ Moudrost kdo miluje, činí radost svému otci;
ale kdo vydržuje nevěstky, ztratí statek.
- ⁴ Král spravedlivý vyzdvihuje zemi;
ale hrabivý ji zkazí.

Kdo mluví úlisně k svému příteli,
rozestírá síť jeho krokům.

- ⁶ Nešlechtníka zaplétá osidlo hříchu;
spravedlivý však jásá a veselí se.
- ⁷ Spravedlivý se zajímá o právo chudých;
bezbožný (však) nezná (toho) zájmu.

- 8 Lidé nešlechtní bouří město;
ale moudří zuřivost uklidňují.
- 9 Člověk moudrý, domlouvá-li se s hlupcem,
hněvem ani smíchem nedojde slechu.
- 10 Krvelační nenávidí poctivého,
spravedliví však zastávají se ho.
- 11 Blázen vybuchne s veškerou prudkostí svou,
moudrý odkládá a schovává na potom.
- 12 U knížete, který lži rád slýchá,
co služebník, to bezbožník bývá.
- 13 Dlužník a věřitel patří k sobě;
oba osvěcuje Hospodin.
- 14 Trůn krále, jenž zastává se poctivě slabých,
na věky pevně státi bude.
- 15 Metla a pokárání uděluje moudrost;
chlapec však ponechaný své vůli je na hanbu matce.
- 16 Když se zmohou bezbožní, zmáhají se hříchy;
spravedliví však dočkají se jejich pádu.
- 17 Ukázňuj svého syna, i občerství tě,
a bude působit rozkoš tvé duši.
- 18 Když není proroků, lid pustne;
kdo však dbá zákona, tomu blaze.
- 19 Nevolebník nedá se vyučiti slovy;
neb co diš, rozumí, ale poslechnout nechce.
- 20 Viděl jsi člověka, který jedná zbrkle?
Hloupost spíš od něho čkej než polepšení.
- 21 Kdo si změkčile vychová od dětství sluhu,
pocítí potom, jak je zpuřný.
- 22 Člověk prchlivé povahy vzbuzuje sváry;
a kdo se snadno rozhněvá, snadno hřeší.

Hl. 29. V. 20. srv. s 16, ; Kaz 5, 1; Sir 4, 34; 32, 24; Jak 1, 19. — Protože hloupý (blázen) spíše přijme napomenutí a polepší se nežli zbrklý, onen „*větší má naději na lepší časy než tento*“ (hebr.).

V. 21b. přelož s Petersem: „*Konec konců bude z něho pán*“, t. j.: Kdo nedbá zásady, vyslovené výše ve v. 19, nepočne záhy užívatí při výchově zpuřného svévolníka tužších prostředků kázeňských, dožije se toho, že otrok bude pánem, a pán otrokem.

- ²³ Pyšnému jde v patách ponížení;
ale pokorná duše dojde slávy.
- ²⁴ Spolčený se zlodějem nenávidí sebe;
slyší kletbu, ale vyžradit nic nechce.
- Kdo se bojí lidí, snadno padne;
ale kdo doufá v Pána, bezpečen bude.
- ²⁶ Mnozí se ucházejí o přízeň vladařovu;
ale od Boha přichází každému rozhodnutí.
- ²⁷ Spravedlivým jest ohavou bezbožný člověk,
a bezbožným ohavou ti jsou, kdož poctivě chodí.
- [Syn, jenž dbá slov (těchto)
nezahyne.]

VI. *Prísloví Agura, syna Jakeova.* (30, 1—14.)

- HLAVA 30. ¹ Slova Agura, syna Jakeova.
Prorocký výrok muže, se kterým Bůh byl.
Praví byv posílněn od Boha, který s ním obcoval:
- ² Méně vím, než kterýkoli člověk,
a rozumu lidem přiměřeného nemám;
³ nenaučil jsem se moudrosti,
postrádám znalosti věcí božských.
- ⁴ Kdo vstoupil na nebe a sestoupil (zase),
kdo sebral vítr do svých hrstí,
kdo svázal vody jakořka v roucho,
kdo upevnil všechny končiny světa?
Víš, jak se jmenuje on a syn jeho?

V. ²⁷. srv. s Moud 2, 15; Sir 13, 21; 2 Kor 6, 14 n. — „slov těchto“ = přísloví zde podaných. Co je v závorce, má LXX. za 24, 22; je to malý závěrek předešlé sbírky.

Hl. 30. V. Vulg. překládá vlastní jména Agur a Jaké; podle toho překladu nadpis zní: „Slova Shromažďujícího, syna Zvracejícího (Vrhnoucího).“ Ten překlad zakládá se na rabínském názoru, že „Shromažďující“ a „syn Vrhnoucího“ = „Vrhnoucí“ jsou dvě jména (náznačná) Šalomounova, který prý polkl zákon Dt 17, 17 zakazující králi mnoho žen, ale zase jej zvrátil (= Zvracející)! — „Prorocký výrok“ = „vidění“ = hebr. „massá“; novější kritika však to slovo připojuje k „Jake“ a překládá buď „z Massy“ nebo „Massan“ Massané byl kmen severoarabský, známý z Gn 25, 14 a z nápisů Assurbanipalových, kde sluje Mas'u. Srv. níže 31, 1. Místo „mu-“ „obcoval“ praví hebr.:

„Muž ten praví: Pachtl jsem se, bych poznal Boha,
pachtl jsem se, bych poznal Boha, ale marně.“

„poznat Boha“, t. j. jeho činy podivuhodné dokonale vyzkoumati. Slabost lidského rozumu v té příčině vylíčena jest ve vv. 2—4.

V. ² n. „rozumu přiměřeného lidem“, t. j. touze člověkově poznati Boha a tajemství jeho. Člověk může svou vůli více žádati, nežli může mu rozum splniti.

- 5 Každé slovo Boží je ryzí,
štit je těm, kteří doufají v něho,
6 nepřidávej nic k jeho slovům,
aby tě neusvědčil, že lhář jsi.
- 7 O dvě věci prosím tebe, (Bože):
neodpírej mi jich, dokud neumru:
8 Falešná, lživá slova rač ode mne vzdálit,
žebroty ani bohatství nedávej mi,
uděl jen potřebných věcí k živobytí,
9 abych snad nadbytkem všeho nedal se svést,
nezapřel tebe a neřekl: „Kdo jest Hospodin?“
nebo abych nouzí jsa dohnán nekradl,
a nepotupil jména Boha svého.
- 10 Nežaluj (křivě) na sluhu u jeho pána,
aby ti neklnul, a ty abys nepadl.
- 11 Jest pokolení, jež otci svému klne
a své matce odpírá požehnání;
12 pokolení, jež myslí, že je čisté,
avšak není omyto od svých poskvrn;
13 pokolení, jež na vše s patra hledí,
víčka svoje vysoko pozdvihujíc;
14 pokolení, jež místo zubů má meče,
a jehož chrupy jsou ostré jako nože,
aby sežralo se světa chudé,
aby vyjedlo z lidí nuzné.

VII. Sbíрка přísloví číselných. (30, 15—33.)

- 15 Pijavice má dvě dcery,
a ty říkají: „Dejte, dejte!“
Tři jsou věci, kterých nasytit nelze;
a čtvrtá neřekne nikdy: „Dost mám.“
- 16 Peklo a chtivost bezdětné ženy;
země nedá se nasytit vodou,
oheň pak neřekne nikdy: „Dosti!“
- 17 Oko, které se posmívá otci,
a pohrdá matkou, jež dala mu život:
vyklubají krkavci u vody
a mladí orlové je snědí.
- 18 Tři jsou věci nesnadné mi,
a čtvrtou dokonce nechápu:
- 19 cesty orla na nebesku,
cesty hada po skalinách,

cesty lodi po širém moři,
a cesty mužské síly v mládí.

- 20 Cesta ženy věrolomné je tato:
Když se nají, utře ústa a řekne:
„Nic nepravého neučinila jsem!“
- 21 Pro tři věci chvějte se země,
a čtvrté nelze jí snést:
- 22 Pro otroka, když se králem stane,
pro blázna, který oplývá blahobytem,
23 pro ženu zapuzenou, vdá-li se znova,
a pro děvku, která zdědí místo své paní.
- 24 Čtyři jsou bytosti na světě nepatrné,
a přece jsou to mudrci velemoudří:
- 25 Mravenci jsou nárůdek ne mocný,
ale přece v létě se zásobují;
- 26 damani jsou národ nikterak silný,
ale přece si dělají ve skalách lůžka;
- 27 kobylinky postrádají sice krále,
ale táhnou v zástupech spořádaných;
- 28 ještěrka po ruku leze, (a snadno ji lapíš),
ale v palácích královských bývá.
- 29 Tři jsou, kteří si vykračují,
čtvrtý krok má statný:
- 30 Lev, jenž jsa mezi zvířaty obrem,
nebojí se s nikým se potkat;
- 31 kohout na bedrách přepásaný, pak beran,
a král, jemuž nemůže nikdo odpírat.
- 32 Ukazuje, že jest blázen, kdo se vyvyšuje;
neboť kdyby měl rozum, byl by si položil na ústa ruku.
- 33 Přílišný tlak totiž na mléko dělá tvaroh,
prudký tlak na nos vyvozuje krev,
a tlak na dráždivost budí hádky.

VIII. Zásady, které vštěpovala Lamuelovi jeho matka. (31, 1—9.)

HLAVA 31. — ¹ Slova Lamuela krále; poučení, kterým ho
vzdělávala matka jeho.

V. 28. „a snadno ji lapíš“ doplněno ze LXX.

V. 32 n. připomíná každému, kdo má moc nad jinými, aby jí příliš neukazoval, ježto by sice „provokoval“ a vzbudil rozhořčení a vzpouru proti sobě. — „položiti si na ústa ruku“ = *mírniti se*. Podle hebr. má se mírniti člověk, ať došel vysokého místa z pošetilé ctižádosti nebo cestou rozvahy.

Hl. 31. V. 1. Místo „poučení“ (hebr. *massá*) čte novější kritika „*Massy*“, tedy: „Slova Lamuela, krále *Massy*, kterými“ .“ Srv. výše 30, 1.

- ² Co můj miláčku, miláčku života mého,
co (mám ti říci), miláčku mých slibů?
- ³ Nezadávej ženám (mužné) své síly,
svého bohatství, abys rod královský nezkazil.
- ⁴ Nepoprávej králům, Lamuele,
nepoprávej králům (mnoho) vína;
nenít žádného tajemství, kde vládne opilství;
⁵ aby snad pijíce nezapomněli práva,
a pře lidí ubohých nezkroutili.
- ⁶ Dejte opojný nápoj zarmouceným,
dejte víno lidem hořké mysli,
⁷ ať pijíce zapomenou na svou bídu,
a na svou bolest ať již nevzpomínají.
- ⁸ Otevři svá ústa za němého,
a ve při všech lidí blízkých zahynutí;
- ⁹ otevři ústa svá, usuzuj podle práva,
zjednej spravedlnost chudým a ubohým.

IX. Zrcadlo ctnostné hospodyně. (31, 10—31.)

- ¹⁰ (Alef) Zdatnou ženu kdo nalezne?
Nad skvosty zdaleka cenu má.
- ¹¹ (Bet) Manžel na ni se spoléhá,
o zisk nemá nouze.
- ¹² (Gimel) Prospěch mu činí, ne škodu,
v každý den života svého.
- ¹³ (Dalet) Pečuje o len a vlnu,
pracuje radostnou rukou.
- ¹⁴ (He) Jest jak obchodní koráb,
z dálky jenž dováží chleba.
- ¹⁵ (Vau) Když ještě noc je, vstává,
rozdává stravu své rodině,
služebným svým jídlo.
- ¹⁶ (Za in) Na pole myslí — a koupí je;
z výtěžku rukou svých vinaří.
- ¹⁷ (Chet) Ovíví silou svá bedra,
uplatňuje své rámě.
- ¹⁸ (Tet) Vidí, že sladký je zisk její,
nehasne v noci jí světlo.
- ¹⁹ (Jod) Ruce své na kužel klade,
prsty pak třímají vřetenno.

V. ². Královna-matka si Lamuela na Bohu vyprosila, sliby se zavázala, dá-li jí Bůh prince, proto sluje „miláček slibů“. Srv. 1 Král 1, 11. 27.

V. ⁴. „králům“ = sobě. — V 4c lépe přeložiti podle hebr.: „neslušno vladařům toužiti po moku opojném.“ Srv. 20, 1; Kaz 10, 13; Os 4, 1 Král 16, 9; 20, 16.

- 20 (Kaf) Ruku svou otvírá nuznému,
dlaně své vztahuje k chudásu.
- 21 (Lamed) Sněhu se pro svůj dům nebojí,
jeť všecek oblečen dvojmo.
- 22 (Mem) Koberce hotoví sobě,
kment a purpur šat její.
- 23 (Nun) Vážen je ve branách muž její,
když sedí s předními kraje.
- 24 (Samech) Vyrábí, prodává plátno,
pásky dodává kupci.
- 25 (Ajin) Vliv a čest její roucho jest,
s úsměvem v budoucno patří.
- 26 (Pe) Ústa svá otvírá v moudrosti,
učení vlídné má na rtech.
- 27 (Çade) Pátrá, co v domě se děje,
chleba bez práce její.
- 28 (Qof) Rostou jí děti a ctí ji,
roste i muž její a chválí ji:
- 29 (Reš) „Mnoho žen vedlo si zdatně,
tys je (však) předstihla všechny!“
- 30 (Šin) Klamavá, prchavá krása jest;
která se bojí Pána,
té ženě přísluší chvála!
- 31 (Tau) Dejte jí z jejího zisku,
skutky ať slaví ji ve branách!

KAZATEL
(EKKLESIASTES),
hebrejsky:
KOHELETH.

OBSAH KNIHY:

1. Nadpis (1, 1).
2. Vůdčí myšlenka celé knihy (1, 2 n.).
3. Úvaha úvodní (1, 4—11).
4. Marnost lidských námah (1, 12—15).
5. Pracné úsilí o moudrost zklame (1, 16—18).
6. Rozkoš člověka neuspokojí (2, 1—11).
7. Čím se liší moudrost od bláznovství? (2, 12—17).
8. Majetek, jejž mudřec nashromáždil, musí nechat dědici, který bude snad bláznem (2, 18—23).
9. Nic lepšího než užívatí radostí, kterých dopřává Bůh svým milým (2, 24—26).
10. Marnost lidských námah (3, 1—22).
11. O všelijakých nepořádcích mezi lidmi (4, 1—8).
12. První snůška průpovědí (4, 9—12).
13. O nesrovnalostech mezi lidmi (Část další) (4, 13—16).
14. Druhá snůška průpovědí (4, 17—5, 6).
15. Poslední úvaha o nepřístojnostech (Ostatek) (5, 7 n.).
16. Marnost bohatství (5, 9—7, 1).
17. Třetí snůška průpovědí (7, 2—13).
18. Mravnost nebývá uplatňována, jak se sluší (7, 14—18).
19. Čtvrtá snůška průpovědí (7, 19—23).
20. Na mravnost nebývá jak se patří naléháno (Část další) (7, 24—30).
21. Pátá snůška průpovědí (7, 30c—8, 8).
22. Neuspokojivý nátlak na mravnost (Ostatek) (8, 9—9, 10).
23. Ni úsilí, ni vloha nezaručuje úspěchu (9, 11—16).
24. Šestá snůška průpovědí (9, 17—10, 4).
25. Ni přičinlivost, ni vloha nemůže zajistit zdar (Část další) (10, 5—9).
26. Sedmá snůška průpovědí (10, 10—11, 6).
27. Závěr knihy (11, 7—12, 8).
28. Doslov (12, 9—14).

Základní myšlenka knihy jest odpověděti na otázku, zdaž a jak může dojít člověk na světě dokonalé spokojenosti čili štěstí.

Kniha řeší záhadu se stanoviska *starozákonné nedokonalosti*. Toto hledisko opírá se o nevyvinuté názory na Boha, na život posmrtný a na pohnutky, proč dlužno činiti mravní dobro a vystříhati se mravního zla:

a) Bůh jest nejvyšším pánem a vládcem světa, jemu dlužno všechno přičítati (3, 11. 14—15; 8, 17; 11, 5). Bůh člověku život dává a zase jej bere (5, 17; 8, 15; 9, 9; 12, 7), Bůh dává člověku dobré i zlé (7, 14), dává i odnímá bohatství (6, 2), radost (2, 24; 3, 13; 5, 8 až 19; 9, 7), i zdar pracem moudrých a spravedlivců (9, 1). Podle jakých zásad Bůh vše to činí, je tajemství člověku neprůniknutelné. Jen tolik je jisto, že člověk na tomto díle Božím nemůže nic měniti (3, 14; 7, 14). Bůh řídí svět způsobem člověku nepochopitelným, aby ukázal,

že je pánem světa, aby budil v člověku bázeň a udržoval jej v pokorném smýšlení (3, 14. 18). Bůh jest bytost, které dlužno se báti a jejíž moudrost a spravedlnost dlužno uctivě uznávati (ačkoli běh světa zdá se těmto dvěma vlastnostem Božím odporovati).

b) Život pozemský jeví se dechem, dýcháním, které si staří představovali hodně názorně. Životní dech Bůh dává a když si jej vezme zpět, když *se dech vrátí* zase k Bohu, *vrací se* také tělo, odkud bylo vzato, do země, duše pak, od těla odloučená sestupuje do *podsvětí* („šeólu“), bez ohledu na to, byl-li zemřelý mudrc nebo pošetilec (2, 14; 9, 2). Život *všech* duší v podsvětí jest ponurý, smutný, neskýtá ani tolik štěstí, kolik ho dává život pozemský (9, 4 n. 10).

c) O odměně dobrých skutků po smrti, jakož i o trestech činů zlých v záhrobí Kóheleth nemluví; podle slibů a hrozeb, známých staršímu náboženství mojžíšskému, Bůh splácí a spláceti bude mravní dobro i zlo již tu na zemi.

Kóheleth však s bolestí shledává, že v reji života nelze pozorovati, že se dostává ctnostnému štěstí a bezbožnému neštěstí, mnohdy má se věc dokonce naopak, dobří trpí a zlí mají se dobře. *Jaký smysl má tedy lidský život za těchto okolností?* Kóheleth chápe a rozvinuje záhadu ze široka (1, 2 n.). Upokojí člověkovy požadavky *pozemské rozkoše*? Nikoliv! Či bohatství? Nikoliv! Či zdar toho, co podniká? Nikoliv! Ba ni moudrost,¹⁾ ni mravný život²⁾ nezjednává člověku jistého štěstí. Co mu zbývá tedy činiti, jakou praktickou filosofii možno mu doporučit? Užívati mírně pozemského blaha, pokud ho Bůh poprává,³⁾ ale nehoniti se za ním příliš.⁴⁾

Tyto myšlenky jsou však v knize *přeryty* snůškami průpovědí, které souvisí jen volně se směrem knihy.⁵⁾

Jazyk, kterým napsána kniha Kóheleth, není sice znešvařen slovy nebo rčeními vypůjčenými z řečtiny, ale je to *hebrejšтина pozdní*, ja-

1. Moudrost jest umění, jak zařídit život, aby člověk došel štěstí. Osvojití si dostatek zásad i zkušeností, jak se dopracovati blaha, stojí nadlidskou námahu (1, 12 n. 18; 8, 16). Moudrost poskytuje sice skutečných výhod člověku, jakých nemůže dáti pošetilstvo (2, 13 n. 21; 4, 13; 9, 13—16); avšak tyto přednosti nejsou vždy zabezpečeny (9, 11—16) a smrtí berou za své, ježto mudrlec umírá jako pošetilec (2, 11b až 16, 19—21; 6, 8; 9, 10). Moudrost není s to, aby poučila člověka, podle kterých zásad spravuje Bůh svět; kdyby člověk věděl, podle jakých zákonů se vše ve světě děje, podle kterých pravidel Bůh rozdává dobro a zlo, štěstí a neštěstí, mohl by zařídit svůj život tak, aby si zjednal blaho a vyhnul se nehodám. Avšak moudrost o tom člověka nepoučuje a poučit nemůže, nemůže jej tedy učiniti dokonale šťastným (3, 11; 7, 24—26; 8, 15—17; 11, 5).

2. Zkušenost učí, že ctnost nebývá zpravidla vždy odměňována a hřích trestán, naopak zhusta vidět, že spravedliví zmírají v bídě, kdežto bezbožní dlouho žijí v blahobytu (7, 16; 8, 10. 14). Možno říci, že býti spravedlivým nebo nespravedlivým nemá vlivu na to, co se přihází člověku v životě (9, 1—3). Na konec přichází smrt a ta bere člověku všecku naději, že by mohl na světě ještě se něčím potěšiti (9, 4—6); smrt mu nechává toliko život bez činnosti, bez moudrosti a bez radosti v podsvětí (9, 10; 5, 14—15; 6, 6). Ani králové pozemští neodměňují poddaných podle zásluh (10, 5—7); naopak utiskují často své poddané slabé (3, 16; 4, 1. 16; 5, 7; 8, 9).

3. Srv. 2, 24 n; 3, 12 n. 22; 5, 17—19; 6, 3. 6. 9; 7, 14; 8, 15; 9, 7—9; 11, 7. 8a. 9ab. 10.

4. Srv. 1, 13. 18; 2, 20—23; 3, 10 n; 4, 6—8; 5, 9 n. 15 n; 6, 9; 7, 19. 24; 8, 16 n; 11, 10.

5. Srv. výše rozbor knihy.

kou shledáváme v nejmladších knihách biblických, prosycená slovy i obrazy aramskými a novohebrejskými.

Kniha byla napsána nejspíše v *Jerusalemě*. „*Katoličtí kritikové jsou dnes mravně jednomyslní, že ani titul knihy Kóheleth ani kniha sama, která sebe přičítá Šalomounovi (Hl. 1 n.), nezavazuje věřiti, že král Šalomoun je skutečně jejím spisovatelem; je to slovesný výmysl, dokonce se lišící od omylu, že se vydává Šalomoun za spisovatele knihy*“ (Joüon).

Kóhelet byl napsán nejspíše ve *třetím století před Kristem*. Posouvati jej do století druhého nelze, ježto podle názoru většiny kritiků *Sirachovec*, který psal kolem r. 190 již *knihu Kóheleth, znal a ji používal*.

Ačkoli mluví Kóheleth řečí chladného filosofa, světoobčana (kosmopolity), který hloubá o smyslu a ceně lidského života, přece kniha doporučuje na mnohých místech ne jednu ctnost, jako: *bázeň Boží* (4, 17; 5, 1. 6; 12, 12 n.), *pobožnost* (4, 17—5. 6; 12, 1), *moudrost* (7, 5—8. 11—13; 9, 17—10, 4. 10—14), *úctu k vrchnosti* (8, 2), *milosrdenství s bližním* (7, 21—23), *pracovitost* (4, 5; 10, 15. 18; 11, 1—6), *střídmost* (10, 16—19), *mravnost* (7, 2—13), která bude přiměřeně odměněna, jako nemravnost potrestána, ježto Bůh všímá si všech činů lidských i tajných (2, 26; 3, 17; 12, 13 n. a jj.). Proto právem pokládali Židé a po nich křesťané vesměs Kóheletha za knihu posvátnou.

Je sice pravda, že Kóheleth nezná odměny a trestů v životě posmrtném, ale jeho důkaz, že tento svět člověkovým požadavkům neuspokojuje, vedl k rozvoji náboženského poznání, že jej může uspokojiti teprve život příští, a tak připravoval Kóheleth nepřímou půdu dalšímu zjevení, zejména křesťanství, které položilo těžiště života lidského do života posmrtného. Kóheleth přispěl k tomu, že duše židovská vzrostla, že se rozšířila, vyhloubil v ní propast, kterou mohly vyplniti toliko naděje věčné. Jeho dílo znamená mravní povznesení; ačkoli praktické jeho závěry zůstávají daleko za evangeliem, možno bez nadsázky říci, že s ním židovství zatáčí se víc a více ke křesťanství. Hlavní jeho myšlenka je již myšlenka křesťanská. Veliký počet duší křesťanských učil se od Kóheletha odluce od světa (Podechard).

Nadpis knihy. (1, 1.)

HLAVA 1. — ¹ Slova Kazatele, syna Davidova, krále jerusalemského.

Základní myšlenka knihy. (1, 2 n.)

² Čirá marnost — pravil Kazatel — čirá marnost! Všecko (jest) marnost!

³ Co má člověk ze vši své lopoty, kterou lopotí se pod sluncem?

První (úvodní) úvaha: Nic lepšího nebude. (1, 4—11.)

⁴ Pokolení pomíjí a pokolení přichází, země pak na věky stojí.
⁵ Slunce vychází a zapadá, a na místo své supá, ze kterého vychází (zase). ⁶ Zatačí se ku poledni a k půlnoci se obrací, do kola všecko provívá vítr, a do svých kolejí opět se vrací.

⁷ Všecky řeky vcházejí do moře,
 a moře nepřepĺňuje se;
 na místo, odkud řeky vyšly,
 vracejí se, aby zas tekly.

⁸ Všecky bytosti plahočí se,
 nemůže toho člověk vyslovit;
 oko se do syta nenahledí,
 ucho se do plna nenaslouchá.

⁹ Co bylo, totéž (opět) bude. A co se dalo, totéž se dít bude. ¹⁰ Pod sluncem nic nového není, aniž může někdo říci: „Vizte, tato věc jest nová“; neboť bylo to již za dob, které před námi kdysi byly. ¹¹ Není paměti předešlých (lidí), jakož ani těch, kdož později budou; nebudou na ně pamatovat, kteří posléze žítí budou.

Hl. 1. V. ¹. nenapsal pravděpodobně sám skladatel knihy (Zapletal, Podechard). Opírá se o 1, 12. a tlumočí pozdější židovský názor, že Kazatel (Kóheleth) je Šalomoun. Viz výše Úvod na str. 295. „*Slova*“ = myšlenky, výroky, úvahy.

V. 2. Spisovatel tohoto verše (vydavatel knihy) dovolává se autority Kazatelovy a mluví o něm ve *třetí* osobě patrně se od něho rozlišuje, Srv. 12, 9 n. Křesťan ví, že každý sebe menší skutek náležitě vykonaný má cenu *pro život věčný*, není tedy marný, bezúčelný. Věčný odplatitel řekne: „Dobře, služebníku dobrý a věrný, že jsi nad *málem* byl věrný, nad mnoha *věcmi* ustanovím tebe, vejdi v radost pána svého“ (Mt 25, 21).

V. 4—7. Člověk i příroda jsou odsouzeni k tomu, by ustavičně, jednotvárně a trapně *počínali* (Podechard).

V. 4. Pokolení nové přichází, aby počalo život a všecky lopoty, jež s ním souvisejí, jako bylo počalo pokolení předešlé. To se opakuje ustavičně, bez konce. Pojem „*bez konce*“ zdůrazněn větou, že země „*na věky*“ (ne ve smyslu naprostém!) „*stojí*“, t. j. trvá, zůstává, jako níže 2, 9; Ž 18, 10; 118, 90 n.; Dan 10, 17. — Není tu řeč o *astronomickém* klidu země a proto chybovali, kdož vyvozovali z tohoto místa důkaz proti Koperníkově zásadě, že země se pohybuje. Země „*stojí*“ jako *jeviště* proti pokolením, která vystupují a zase mizí, která *nestojí*.

V 7cd. lépe podle hebr. překládati: *na místo, kam řeky se berou — tam se berou opět a opět.*

Marnost lidských námah. (1, 12—15.)

¹² Já, Kazatel, byl jsem králem nad Israelem v Jerusalemě, ¹³ a uložil jsem svému srdci zkoumat a vyšetřovat moudře všechno, co se děje pod sluncem: trapné to zaměstnání, jež dal Bůh lidem, aby se jím zabývali. ¹⁴ Patřil jsem na vše, co pod sluncem se děje, a hle — vše marnost a trápení ducha.

¹⁵ Křivé nesnadno napřímíti,
a počet nedostatků jest bez konce.

Pracné úsilí o moudrost zklame. (1, 16—18.)

¹⁶ Řekl jsem si ve svém duchu: „Ejhle, velmi jsem převýšil moudrostí všechny, kteří byli přede mnou v Jerusalemě.“ Poznalať mysl má moudrosti a vědy mnoho, ¹⁷ a snažil jsem se ze srdce vědět, co jest moudrost a věda, a co jsou bludy a bláznovství. A shledal jsem, že i v tom jest námaha a trápení ducha; ¹⁸ protože při mnohé moudrosti mnoho je starostí, a kdo množí vědění, množí také bolest.

Rozkoš neuspokojí člověka. (2, 1—11.)

HLAVA 2. — ¹ Řekl jsem si ve svém duchu: „Nuže, budu oplývatí rozkošemi, a požívatí budu dobrých věcí.“ A shledal jsem, že i to jest marnost. ² Smích mi bylo pokládati za blud a radosti říci: „Co se darmo klameš?“ ³ Usmyslil jsem si odtrhnout od vína své tělo, abych se domohl moudrosti a vyhnul bláznovství, dokud bych nepoznal, co lidem prospívá, co by třeba bylo činiti pod sluncem ve dnech života jim vyměřených.

⁴ Vykonal jsem si veliká díla: vystavěl jsem sobě domy, pěstoval jsem vinohrady, ⁵ vzdělal jsem si zahrady a sady, vysadil jsem je všelikým ovocným stromovím, ⁶ nadělal jsem sobě rybníků, abych svlažoval háj stromů bujících, ⁷ zjednal jsem si sluhů a služebnic, také domorodé čeládky mnoho jsem získal, a skotu a velikých stád bravu více nežli všichni, kteří byli přede mnou v Jerusalemě.

⁸ Nahromadil jsem si stříbra a zlata, jakož i pokladů od králův i krajin; opatřil jsem si pěvce a pěvkyně, i rozkoše lidské, číše a džbány, aby v nich podávali nalité víno; ⁹ a převýšil jsem bohatstvím všechny, kteří byli přede mnou v Jerusalemě; a moudrost zůstala se mnou. ¹⁰ Čeho žádaly oči mé, nic jsem jim neodepřel, aniž jsem zbraňoval srdci svému, aby nepožívalo všeliké rozkoše, a nekochalo se v tom, co jsem byl připravil; to byla odplata moje — užívat práce své. ¹¹ Když však jsem se

V. ¹⁵. Podle Vulg slovně: „*Převrácení těžce napraveni bývají, a bláznů neskončený jest počet*“.

Hl. 2. V. ¹¹. Takový jest úsudek Kazatelův o nejkrásnějším životě, jaký bylo mu možno žíti. Pokládá jej za kusý. Život neskýtá opravdového prospěchu, který by rovnoměrně nahradil námahu, již ukládá a který by učinil dosti požadavkům člověkovým; život nestojí za to, by jej člověk žil. Důvody budou podány níže; hlavní tkví v tom, že dlužno majetek pracně získaný nechat po smrti jiným. (Podechard.) Srv. 2, 18 nn. — (Tak hledí na život myslitel starozákonný, který nemá jasných představ křesťanských o nadpřirozeném cíli člověkově, jehož může dojíti po smrti. Křesťan

ohlédl na všechna díla, která učinily ruce moje, na práce, při nichž na-
darmo jsem se potil, uzřel jsem ve všem marnost a trápení ducha, a že
nic trvale neprospívá pod sluncem.

Čím se liší moudrost od bláznovství. (2, 12—17.)

¹² Obrátil jsem se, abych pozoroval moudrost, jakož i bludy a bláz-
novství — co jest, řekl jsem, člověk, že může následovati krále, Stvořitele
svého. — ¹³ I viděl jsem, že vyniká moudrost nad bláznovství o tolik, oč
se liší světlo od temnosti:

¹⁴ Moudrý má oči ve své hlavě,
kdežto blázen v temnu chodí.

Ale poznal jsem, (též) oba že stejně zahynou; ¹⁵ i řekl jsem si ve
svém duchu: „Zhyneme-li stejně oba, blázen i já, co mi platno, že jsem
moudrosti více byl pilen?“ A rozjímaje v duchu postřehl jsem, že i to
jest marnost. ¹⁶ Nebudeť na věky pamatováno moudrého jako ně blázna,
ježto budoucnost všechno stejně přikryje zapomenutím; umírá učený
stejně jako neučený. ¹⁷ Protož omrzel mne můj život, když jsem viděl,
všecko že zlé jest pod sluncem, že je vše marnost a trápení ducha.

*Majetek, jež mudřec pracně nahromadí, musí nechati dědici,
který snad bude bláznem. (2, 18—23.)*

¹⁸ Omrzela mne také všechna má snaživost, se kterou jsem usilovně
pracoval pod sluncem, protože budu míti po sobě dědice, ¹⁹ o němž ne-
vím, bude-li moudrý či blázen, a (ten) bude panovat nad veškerou mou
prací, na kterou jsem vynakládal pot a moudrost. Zda jest co tak mar-
ného? ²⁰ Proto jsem přestal; srdce mé odřeklo se dále pod sluncem se
namáhati. ²¹ Neboť musí-li, kdo se přičiňoval s moudrostí, věděním a
pečlivostí, zanechat, čeho nabyl, tomu, jenž nepracoval, také to jest mar-
nost a veliké zlo. ²² Co totiž má člověk ze vši své práce a trápení ducha,
kterým pod sluncem se týral? ²³ Všecky dni jeho plny jsou bolu a psoty,
ani v noci neodpočívá mysl jeho. Zda také to není marnost?

i v největším utrpení a při největším napětí sil ví, že odměna, která mu kyne po
smrti, stojí za to, aby se lopotil, strádal, namáhal a trpěl. „Čeho oko nevidělo, ani
ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, (jest to), co Bůh připravil těm, kteří
ho milují“ (1 Kor 2, 9). Ačkoli Kóheleth doporučuje, aby člověk užíval radostí smysl-
ných, které mu Bůh dává, vštěpuje na jiných místech (12, 13 n.) bázeň Boží a po-
slušnost zákona jeho (4, 17—5, 6; 12, 1); ta bázeň Boží však ukládá člověku pevnou
míru požitku; nechce-li ji člověk přestoupiti, nutno mu, aby ovládal své vášně, aby sebe
zapíral. Žádá tedy Kóheleth aspoň *mlčky* nutnou míru *sebezáporu*. Kóheleth *neklade*
do smyslné rozkoše poslední cíl člověkův, který tkvíti může toliko v Bohu.

V. 15. „i to“ = pečlivé hledání moudrosti. (Křesťan ví, že teprve po *smrti* shledá,
kdo křesťanský moudře žil, jak dobře učinil a kdo tak nežil, že se zlou se potázel.)

V. 16. srv. s Přís 10, 7; Ž 111, 6. — „*budoucnost*“ blízká. — (Křesťan ví, že
kdo *moudře* následuje Krista, bude mít jméno věčné, zapsané v knize života.)

V. 17. „*všecko pod sluncem*“ = vše, co člověk činí a co ho potkává jako výše.
(Křesťané vědí však, že „*těm, kteří milují Boha, všecky věci napomáhají k dobrému*“
(Řím 8, 28.) „*všecky*“ = i zlé, protivné.)

Nic lepšího než užívatí radosti, kterých dopřává Bůh svým miláčkům. (2, 24—26.)

²⁴ Zda není nejlépe jísti, píti, a popřát si požitků ze svých prací? Ale to je z ruky Boží. ²⁵ Kdo jí a rozkoší oplývá bez něho? ²⁶ Miláčku svému dává Bůh moudrost, rozum a radost; protivnému však trápení a zbytečnou péči, by kupil, hromadil a dával tomu, kdo se líbí Bohu. Avšak také to jest marnost a trápení ducha.

Marnost lidských námah. (3, 1—22.)

HLAVA 3. — ¹ Všecko má svůj čas, a svým vyměřeným během jdou všechny věci pod sluncem: ² Jest čas rození i umírání. Jest čas sazby a čas vytrhování zasazeného. ³ Jest čas zabíjení a čas hojení. Čas boření a čas stavění. ⁴ Čas pláče a čas smíchu. Čas kvílení a čas skákání. ⁵ Čas rozmitání kamení a čas sbírání. Čas objímání a čas vzdálenému býti objímání. ⁶ Čas nabývání a čas pozbývání. Čas schovávání a čas vyha-zování. ⁷ Čas roztrhávání a čas sešívání! Čas mlčení a čas mluvení. ⁸ Čas milování a čas nenávisti. Čas boje a čas pokoje.

⁹ Co má člověk ze své lopoty? ¹⁰ Viděl jsem trápení, jež uložil Bůh lidem, aby se plahočili jím: ¹¹ Všecky věci činí pěkné časem svým, i svět vydal hádání jejich, ale tak, že nemůže člověk pochopiti dílo, jež Bůh činí od počátku do konce.

¹² I poznal jsem, že není nic lepšího nežli se veselit a dobře (si) činit v životě svém; ¹³ avšak i to, že smí někdo jísti, píti a okoušeti štěstí z práce své — je dar Boží. ¹⁴ Poznal jsem, že vše, co Bůh činí, trvá na věky; nemožno nám nic k tomu přidati aniž co ubrati. A Bůh tak činí, bychom se ho báli. ¹⁵ Co bývalo, děje se dále, a co bude, již bylo; a Bůh obnovuje, co pominulo.

¹⁶ Viděl jsem pod sluncem na místě soudu — bezbožnost a na místě spravedlnosti — nepravost. — ¹⁷ I řekl jsem si ve svém duchu: „Spravedlivého i bezbožného soudit bude Bůh; a tehdy dojde na každou věc.“ — ¹⁸ Řekl jsem si v duchu o lidech: „Zkoušet je chce Bůh a ukázat, že se podobají zvířatům.“ ¹⁹ Neboť stejně hyne člověk i zvíře, a stejný obou jest osud: jak umírá člověk, tak umírá též ono; jedno-stejně dýchají oba, a nic nemá člověk nad zvíře; (neboť) všecko poddáno jest marnosti, ²⁰ a všecko spěje k témuž místu: z prachu je to vše učiněno, a zase vrátí se do prachu. ²¹ Kdo ví, zdali dech života lidského

Hl. 3. V. ¹². (*Křesťan je přesvědčen, že není mu nic lepšího, nežli sebezáporem, sebeobětováním, utrpením shromažďovati si zásluhy pro život věčný.*)

V. ¹⁹. Jako mudrlec na konci života nevyniká nad nemoudrého (2, 15—23), tak ani člověk nemá trvalé přednosti (tu na zemi) nad zvíře; umírají oba mžikem a ztrácejí navždy vše, co si byli perně shromáždili. (Podechard.) — „*jednotějně dýchají oba*“ = mají týž „*rúach*“ dech života, život, t. j. spojení těla s pramenem života. Srv. v. 21.

V. ²⁰. „*všecko*“ = člověk i zvíře. — „*totéž místo*“ = země, prach. Srv. Sir 40, 11. — Ž 103, 29 n. — Viz také Gn 1, 24; 2, 19; 3, 19. — Kazatel tu nepopírá, že jest „*šeól*“, podsvětí (pekla), kam duše zemřelých přicházejí, ježto jinde (9, 10) výslovně podává přesvědčení své o tom, že *šeól* jest.

V. ²¹. „*dech života*“, hebr. „*rúach*“ neznamená tu nesmrtelnou duši, která podle 9, 10. po smrti sestupuje do *šeólu*, a která sluje hebrejsky „*nefeš*“. „*Rúach*“ znamená tu neosobný život lidský i zvířecí, který si Hebrej představoval jako dech Boží. (My

vstupuje vzhůru, a zdali dech života zvířecího sestupuje dolů? ²² I shledal jsem, že není nic lepšího, než aby se veselil člověk v práci své, a to že jest úděl jeho; neboť kdo jej k tomu přivede, aby poznal, co později bude?

O všelijakých nepořádcích mezi lidmi. (4, 1—8.)

HLAVA 4. — ¹ Obrátiv se k jiným věcem viděl jsem útlasky, které jsou páhány pod sluncem; (viděl jsem) slzy nevinných, ale žádného těšitele; (viděl jsem), že nemohou odolati jejich násilí, jsouce zbaveni pomoci všech. ² I blahoslavlil jsem více mrtvé nežli živé; ³ a za šťastnějšího nad oboje pokládal jsem toho, který se ještě nenarodil, a proto neviděl zločinů, jež se dějí pod sluncem.

⁴ Opět patřil jsem na všechny práce lidské, i znamenal jsem, že snáživost jedněch budí závist druhých; a protož i v tom jest marnost a starost zbytečná. ⁵ Blázen skládá ruce své a užívá se říkáje: ⁶ Lepší je hrstka (plná) odpočinku, nežli obě ruce plné práce a trápení ducha.

⁷ Hledě našel jsem i jinou marnost pod sluncem: ⁸ Jest sám jediný a nikoho nemá, ani syna ani bratra, ale pracovati nepřestává, oči jeho nemohou se nasytit zbožím, aniž ho napadne, aby si řekl: „Pro koho pracuji a odpírám sobě požitky?“ I v tom jest marnost a trápení velmi zlé.

První snůška průpovědí. (4, 9—12.)

⁹ Lépe jest věru dvěma býti spolu než jednomu, ježto mají zisk ze

bychom jej nazvali spojení duše s tělem.) Kdežto tělo lidí i zvířat bylo ze země, život, rúach jim vdechoval Bůh. Ježto Hebreové myslili velmi názorně, představovali si dech života (spojení duše, žíchy s tělem) jako skutečnou bytost. A protože byl život cosi vzácného, tajemného, vznešeného, božského, domnívali se, že se vrací při smrti jak život lidský, tak i život zvířecí zpět k Bohu, který jej byl vdechl. Srv. Gn 2, 7. Job 34, 14 n.; Ž 103, 29 n. (Is 42, 5; Job 27, 3; 32, 8; 33, 4.). Za dob Kazatelových počali nejspíše rozlišovati se zřetelem na důstojnost člověkovu, osud života lidského od zvířecího; život lidský (rúach) vrací se při smrti k Bohu, avšak život zvířecí nikoliv, ten s tělem směšuje se s prachem. Kazatel vyslovuje ve v. 21 pochybnost o tomto rozdílu a převaze člověka nad zvířetem a kloní se k názoru staršímu, podle kterého život obou vracel se při smrti k Bohu. Takto-li v. 21. vykládáme, mizí rozpor tohoto v. s 12, 17. a s 9, 10. Tento výklad odpovídá také souvislosti; Kazatel chce říci, že je člověk bytost smrtelná jako zvíře, že jsou si oba před smrtí rovni. (Poděchard.) „*dolů*“ = do země, do prachu (*ne do šeólu*). — (Zapletal se domnívá, že tu Kazatel vyslovuje pochybnost o nové nauce, která tvrdila, že duše spravedlivých po smrti vystupují k Bohu, aby tu došly odměny, kdežto podle starší nauky — a té se Kazatel zastává — duše zemřelých všech sestupovaly do šeólu.)

V. 22abc. opakuje, co řečeno již výše 2, 24; 3, 12. a níže 5, 17 n.; 8, 15; 9, 7—9; 11, 8—10. Vylučuje z vv. předešlých vědomí o budoucí odměně neb o blažené nesmrtelnosti. (Křesťan shledává z nauky Kristovy, že není nic lepšího, nežli pracovati pro život věčný, třeba byla to práce tuhá, žalostná.)

V. 22de. „*kdo jej k tomu přivede*“ = nikdo ho k tomu nepřivede. — „*poznal*“ odhalil věci budoucí, které se přihodí na zemi, pokud ještě bude člověk živ. Ježto člověk neví, co bude, a ježto není pánem budoucnosti, není nic lepšího, nežli využítkovati chvílky šťastné, které Bůh popřává.

Hl. 4. V. 1—3. Jaká bída lidská! Co bezpráví a křivd! A není naděje, že bude lépe. Jaká to muka pro člověka, jenž má cit pro právo a spravedlnost, a soucít s trpícím!

V. 4. Podle hebr. „*všecka námaha a všecka přičinlivost v práci je toliko žárlivost jednoho na druhého*.“ Je to nadsázka dobře vystihující moc soutěže v životě lidském.

společnosti své: ¹⁰ Padne-li který z nich, druhý ho pozdvihne. Běda samotnému: nemá, padne-li, kdo by ho zdvihl. ¹¹ Taktéž budou-li dva spolu spáti, zahřeje se jeden od druhého; (ale) jeden, kterak bude moci se zahřát? ¹² A zmocní-li se kdo jednoho, dva mu odolají; provázek trojnásobný nesnadno se přetrhne.

O nesrovnalostech mezi lidmi. (4, 13—16.)

¹³ Lepší jest jinoch chudý a moudrý než král starý a blázen, který neumí hleděti do budoucna, ¹⁴ ježto mnohdy onen ze žaláře a z oken vychází, aby kraloval, kdežto tento, narozený v paláci královském, chudobou hyne. ¹⁵ Viděl jsem všechny živé, kteří chodí pod sluncem, u jinocha, druhého (krále), který nastoupil místo prvního. ¹⁶ Nesčíslný byl počet lidí všech, kteří byli před ním; ale kteří potom budou, nebudou mít radost z něho, neboť i to jest marnost a trápení ducha.

Druhá snůška průpovědí. (4, 17—5, 6.)

¹⁷ Měj pozor na nohu, když vcházíš do Božího domu, a přibližuj se, abys poslušen byl. Jeť mnohem lepší poslušensství než oběti nemoudrých, kteří nejsou si vědomi toho, co zlého činí.

HLAVA 5. — ¹ Nemluv nic bez rozvahy, a tvá mysl se neukvapuj, abys vynášel řeči před Bohem. Neboť Bůh jest na nebi a ty na zemi; proto budiž málo slov tvých.

² Po mnohých starostech bývá mnoho snů,
a kde mnoho řečí, (tam i) bláznovství.

³ Slíbil-lis co Bohu, neprodlévej to splniti; nelíbí se mu nevěrné a bláznivé slibování. Cokoli jsi tedy slíbil, splň; ⁴ neboť mnohem lépe

V. ¹¹. Za chladných nocí sotva stačí jeden plášť chudému, aby se zahřál dostatečně. Lehne-li si s přítelem tak, že mohou se přikrýti oba pláště dvěma, zahřejí se mnohem více. (Zapletal.) I k soumarům ležícím tulí se v noci honáci, aby se lépe zahřáli. Srv. Ex 22, 26; Lk 17, 34.

V. ^{13—16}. Marné naděje, že slibný jinoch povýšený na trůn, bude vlastní lépe nežli král starý. Zklame i ten. — Místo „*neumí hleděti do budoucna*“ hebr.: „*neumí dáti se poučiti*“. Pohrdal od mládí radou jiných, jednal vždy podle své zpupné hlavy a nyní, na stará kolena neumí již činiti jinak.

V. ¹⁴. „*onen*“ jinoch, revolucí na trůn dosazený. — „*tento*“ starý král, ale sesazený.

V. ¹⁵ n. Kdekdo z poddaných svrženého krále byl na nohou, aby vzdal hold mladistvému panovníkovi, od něhož očekávali novou, lepší dobu spravedlivé vlády a veřejného blahobytu. Zprvu bylo snad skutečně lépe, ale zanedlouho vrátily se zase staré neblahé časy, že poddaní později („*kterí potom byli*“), nezažili mnoho radosti ze změny na trůně. — „*i to*“ doufati, že za nového vladaře bude lépe, než bývalo za starého.

V. ¹⁷. „*do Božího domu*“ — do chrámu. „*Měj pozor na nohu*“ — na cestu, na své chování, abys nebrkl a nepadl tím, že bys porušil nějaký neznámý předpis obřadný, obsažený v zákoně, který vykládají kněží, a kterého dlužno „*poslouchati*“ — „*oběti nemoudrých*“, kteří se nesnaží poznati obřadní pravidla obětná a přestupují je, aniž vědí, že hřeší (= „*co zlého činí*“). — O přednosti poslušnosti srv. 1 Sam 15, 22; Is 1, 11—17; Jer 7, 21—23; Os 8, 13; Am 5, 21—24; Mt 9, 13. Lépe však překládati se LXX: „*Lepší než oběti nemoudrých buď obět tvá*.“

jest neslibovati, než po slibu, co připověděno, nesplniti. ⁵ Neužívej úst svých k tomu, bys hříchem sebe zatížil; aniž říkej před knězem: „Nebýlo v tom rozvahy,“ aby snad Bůh se nerozhněval na tvé řeči a nezkažil všech skutků rukou tvých; ⁶ [Kde mnoho snů, velmi mnoho marnosti a řeči bez počtu], ale boj se Boha.

O nesrovnalostech mezi lidmi. (5, 7 n.)

⁷ Uzříš-li, že chudý jest utiskován, právo potlačováno, a spravedlnost že je převracována v zemi, nepozastavuj se nad touto věcí; neboť nad (jednou) vrchností jest jiná vyšší, nad těmi zase jsou jiní ještě vznešenější, ⁸ a nad to král vládne veškeré zemi, jemu poddané.

Marnost bohatství. (5, 9—7, 1.)

⁹ Lakomec nenasytí se penězi; a kdo miluje bohatství, nemá užitku z něho; i to tedy jest marnost. ¹⁰ Kde mnoho majetku, tam i mnoho těch, kteří jej jedí; a jaký (jiný) prospěch má (z něho) pán, nežli že vidí bohatství očima svýma? ¹¹ Sladce spí pracující, ať jídá málo nebo mnoho; ale nadbytek bohatého nedopouští mu spáti.

¹² Jest i jiná velmi zlá bolest, již jsem viděl pod sluncem: bohatství nachované na neštěstí pána jeho; ¹³ pozbývá ho totiž nehodou velmi zlou; syn, kterého zplodil, v největší nouzi bude. ¹⁴ Jak vyšel z lůna své matky, nahý, tak se vrátí, a nic neodnese s sebou z práce své ¹⁵ I to, jest žalostná bolest, že jak přišel, tak se vrátí; jaký tedy užitek má (z toho), že pracoval do větru? ¹⁶ Po všechny dny života svého jídal ve tmách, v starostech mnohých a v bídě i v zármutku.

¹⁷ To tedy zdálo se mi za dobré: aby každý jedl, pil a užíval radosti z práce své; kterou se plahočil pod sluncem za dnů života svého, jež mu Bůh dává, neboť to jest úděl jeho. ¹⁸ A dává-li Bůh komukoli bohatství a statky, a dopřává-li mu, aby jedl z nich, aby užíval údělu svého, a radoval se z práce své — je to Boží dar. ¹⁹ Neboť nebude mnoho vzpomínati na dny života svého, protože Bůh zaměstnává rozkoší srdce jeho.

HLAVA 6. — ¹ Jest i jiné zlo, které jsem viděl pod sluncem, a to bývá časté mezi lidmi: ² Člověk, jemuž dal Bůh bohatství, statky i čest, a nic se nedostává duši jeho ze všech věcí, kterých žádá, avšak nedopouští mu Bůh, aby toho užil (on), ale cizák užívá toho. To jest marnost a bída veliká. ³ Zplodil-li by kdo sto dětí, a byl by živ mnoho let, došel-li by velikého věku, ale neužil by blaha ze svých statků, a neměl-li by (nad to) ni pohřbu: o tom prohlašuji, že je lépe mrtvo rozenci než jemu. ⁴ Neboť nicotný přišel a do tmy se ubírá; zapomenutím bývá zahlazeno jeho jméno; ⁵ neviděl slunce, aniž poznal rozdíl mezi dobrým a zlým. ⁶ A

Hl. 5. V. 8. podle hebr.: „*Přes to je to rozhodně výhoda, má-li vzdělaná země krále.*“ Ačkoliv království a činnostnictví přináší mnoho nespravedlností a vydírání poddaných, je přece pro zemědělský stát lépe krále mít, nežli jest anarchie, bezvládí, jako bývá na poušti, kde krále není.

Hl. 6. V. 5. „*nezakusil rozdíl*“ štěstí a neštěstí. — Podle hebr. však: „*Nespatřil slunce a nepoznal (ho); má více pokoje než onen*“ (boháč). Srv. Job 10, 19. — „*pokoj*“, odpočinek nejdůležitější složka štěstí. Staří se domnívali, že duše zemřelého nemá pokoj, pokud tělo jeho není slušně pohřbeno. Srv. Jer 8, 1.

byť i živ byl dva tisíce let (onen boháč) a dobrého neužil, zdaliž na jedno místo všechno nespíchá?

⁷ Všecko činí člověk pro svá ústa,
ale duše jeho nedá se nasytit.

⁸ Co má na víc moudrý nežli blázen? A co chudý? Toliko aby se bral tam, kde jest život. ⁹ Lépe jest viděti, čeho žádáš, nežli žádati, čeho neznáš. Ale i to jest marnost a trápení ducha. ¹⁰ Kdo potom bude, toho jméno jest již vysloveno a ví se, že to bude člověk, jenž nebude moci se souditi se silnějším, nežli jest sám. ¹¹ Bývá mnoho řečí, jež v rozpravách jen množí marnost.

HLAVA 7. — ¹ Co jest platno člověku věci na sebe větších hledati, kdyžťe neví, co mu jest užitečno v životě jeho, v počtu dnů putování jeho, za času, který jako stín pomíjí? Aneb kdo bude moci mu oznámiti, co bude příště pod sluncem?

Třetí skupina průpovědí. (7, 2—13.)

² Lepší jest jméno dobré, než voňavky vzácné,
a den smrti než narození.

³ Lépe jest jíti do domu truchlozpěvu
nežli (jíti) do domu hodování,

neb onen připomíná všech lidí konec,
a kdo živ jest, myslí, co bude potom.

V. ⁸. Hebr. navazuje v. 8 na v. 6 spojkou „*Neboť*“. Na „*chudý*“ navazuje hebr. lépe než Vulg vztahnou větu: „*kteří umí se chovati před živými (lidmi)*“ — „*chovati se*“ = moudře s lidmi obcovati. — „*A co chudý*“ — jakou přednost má před bláznem? — Mudřec přese své přednosti pospíchá na totéž místo jako bláhový (v. 6; 2, 14—16; 9, 13 nn.).

V. ⁹. „*viděti*“ = užívati. — Opakována tu myšlenka, že dlužno užívati přítomného štěstí, pokud ho Bůh poprává. — „*žádati, čeho neznáš*“ jako činí onen mudrc, který chce poznati zásady, podle kterých Bůh řídí svět — žádost a námaha marná. Víc o tom viz níže 7, 23 nn.; 9, 1. 11. a jj.

V. ¹⁰. „*jméno jest již vysloveno*“ = podstata jeho jest již ustanovena. Člověk budoucnosti bude právě tak obmezený jako byl člověk minulosti a jako je člověk přítomnosti (1, 9; 3, 15). — „*silněji*“ jest Bůh. Srv. Job 9, 2 n.; Is 45, 9; Řím 9, 20 nn.

V. ¹¹. v hebr. počíná slovem „*neboť*“ a odůvodňuje v. předchozí. — Zbytečno mudrovati člověku o tom, co bude a hloubat o zásadách, podle kterých Bůh vše spravuje; člověk nemá z toho prospěchu.

Hl. 7. V. ¹. = 6, 12. hebr. — Srv. Job 14, 2; Ž 108, 23; Job 8, 9; 1 Par 29, 15.

Smysl v. 1: Nikdo nemůže říci člověku, co je mu dobré činiti v životě, ježto nikdo mu nemůže říci, co bude na zemi dále. — Aby mu mohl někdo raditi, co činiti nebo čeho se vystríhati, musil by věděti, jak věci dopadnou (11, 6), nebo dovolí-li mu smrt užiti bohatství, které s velikou námahou nahromadil (6, 2), nepozbude-li ho náhle (5, 13). Nic není nutnějšího člověku, aby věděl, co s prospěchem činiti, nežli znáti věci příští (Podechard).

- ⁴ Lepší jest mrzeti se nežli smát se,
neb tvář zasmušilá je prospěšná myslí.
- ⁵ Srdce moudrých tam bývá, kde je truchlozpěv,
ale srdce bláznů tam, kde je veselí.
- ⁶ Lépe poslouchati od moudrých výtku,
nežli slýchati svůdnou píseň bláznů;
⁷ neb jako praskot trní pod hrncem v ohni —
takový bývá smích blázna.
- Také i to jest marnost.
- ⁸ Nátlak (může) i moudrého poblázniti,
a (dar) zmařit sílu srdce jeho.
- ⁹ Lepší bývá konec věci než počátek,
lepší mysl trpělivá než pyšná.
- ¹⁰ Nebuď kvapný, když máš hněvati se,
neboť hněv v lůně (jen) blázna odpočívá.
- ¹¹ Neptej se: „Čím to, že dávné doby lepší byly, než nynější
jsou?“
Neboť je bláznivá taková otázka.
- ¹² Užitečná jest moudrost jako bohatství,
a velmi prospívá těm, kteří vidí slunce.
- ¹³ Neb jako chrání moudrost, chrání též peníze;
tu však přednost má moudrost, že život dá těm,
kdož ji mají.

Mravnost nebývá na světě s důstatek zdůrazňována. (7, 14—18.)

¹⁴ Pozoruj skutky, jež Bůh činí: že žádný nemůže napravit, co on zkrivil. ¹⁵ Za dne dobrého požívej štěstí a za dne zlého uvažuj, že ten i onen (den) činí Bůh, ale tak, aby člověk nepoznal, co bude. ¹⁶ Dvojí věc jsem viděl v marných dnech svých: Jsou spravedliví, kteří hynou ve své spravedlnosti a jsou bezbožní, kteří dlouho žijí ve své nepravosti. ¹⁷ Nebuď výstředně spravedlivý, aniž dělej moudrého více nežli třeba; ať nezpitomíš! ¹⁸ Nečiň (také) mnoho bezbožného a nebývej bláznem, abys neumřel před svým časem.

V. ¹⁵ srv. s 3, 22; 7, 1. — Prozřetelnost sesílá na člověka štěstí i neštěstí podle zásad člověku nepochopitelných; smrtelník neví, co na něho čeká i kdyby sebe spravedlivěji byl živ a nemůže ani mravným životem vynutit si na Bohu pozemského štěstí. Proto nezbyvá, nežli užívatí šťastných chvil, jež mu Bůh poprává, v neštěstí pak uvažovati, jako činí Kóheleth níže ve v. 16—18. (Ježto neví člověk, co bude, nemůže „naléztí proti Bohu spravedlivých stížností“ Vulg.)

Čtvrtá skupina průpovědí. (7, 19—23.)

¹⁹ Dobré ti, abys přidržel se tohoto [spravedlivého], ale také od onoho neutrlh své ruky; neboť kdo se bojí Boha, ničeho nezanedbá.

²⁰ Moudrost posiluje moudrého více nežli desatero velmožů města.

²¹ Není zajisté člověka spravedlivého na zemi,
který by činil (vždy) dobré a (nikdy) nehřešil.

²² Nepřikládej také srdce svého ke všem řečem, které se mluví, abys neslyšel snad služebníka svého, an ti zlořečí. ²³ Neboť ví tvé svědomí, žeš i ty často zlořečil jiným.

Mravnost nebývá na světě jak patří zdůrazňována. (7, 24—30.)

²⁴ Vše (to) zkusil jsem s moudrostí; řekl jsem: „Budu moudrým,“ ale to zůstalo daleko mne, ²⁵ daleko mne jest, co se děje, a hluboko, hluboko; kdo to najde? ²⁶ Všecko jsem přeběhl svou myslí, chtěje poznat a zpytovat, chtěje hledat moudrost a rozum, i poznal jsem, že bezbožnost jest bláznovství a blud nemoudrost. ²⁷ A shledal jsem, že větší hořkost, nežli smrt působí žena, ježto jest osidlo, tenata její srdce a okovy její ruce. Kdo se líbí Bohu, varuje se jí, ale hříšník jat bývá od ní. ²⁸ Hle, to jsem shledal — řekl Kazatel — to i ono (zkoumaje) chtěje nalézt poznání, ²⁹ které hledá dosud má duše, avšak marně: Muže z tisíce jednoho našel jsem; ženy ze všech nenašel jsem. ³⁰ Toliko to jsem shledal, že učinil Bůh člověka správného, ale on že zapletl se do nesčíslných nesprávností.

Pátá snůška průpovědí. (7, 30c—8, 8.)

HLAVA 8. — 7, ^{30c} Kdo může rovnati se s moudrým?

A kdo umí vykládat věci?

^{8, 1} Moudrost tvář člověkovu osvětluje
a hrubost obličeje mu mění.

² Šetři slov královských a pro přísahu při Bohu

³ nepospíchej, abys vzdálil se od něho;

netrvej v nebezpečném stavu,
neboť vše, čeho se zachce jemu, učiní;

⁴ řeč jeho je plná moci,
nikdo mu nemůže říci: „Proč tak činíš?“

⁵ Kdo dbá přikázání, neokusí nic zlého. Srdce moudrého ví o času

V. ¹⁹. „tohoto“ a „onoho“ přikázání. — „nezanedbá“, t. j. učiní zadost tomuto i onomu přikázání (v. 17 n.).

V. ². „slov“, rozkazů, slovně: „úst“ — „pro přísahu při Bohu“, že budeš králi věrný. Srv. 2 Sam 5, 8; 4. Král 11, 17b; 1. Par 11, 3.

V. ⁵. „přikázání“ králova, o němž mluvily vv. předešlé, avšak také všechny jiné příkazy mravní. — „ví o času a soudu“, že totiž dříve nebo později dojde na vinníka, že bude potrestán. Srv. Sir 1, 29.

a soudu. ⁶ Máť věc každá svůj čas a soud a zlo velmi doléhá na člověka; ⁷ nevíť, co bude a kdy to bude, ni žádným poselstvím nemůže zvědět. ⁸ Není v moci člověkově zadržeti v sobě dech života, nemá v moci dne smrti, nemá úlevy, když ten boj nastane, aniž vysvobodí bezbožnost bezbožného.

Mravnost nebývá na světě náležitě zdůrazňována. (8, 9—9, 10.)

⁹ Toto vše znamenal jsem pozoruje všechno, co se děje pod sluncem za dob, kdy panuje člověk nad člověkem k jeho zlému: ¹⁰ Viděl jsem bezbožné pohřbené (čestně); a ti také, když ještě živi byli, na místě svatém byli a chváleni byli v městě jako ze spravedlivých skutků. *I to také jest marnost.* ¹¹ Protože totiž ortel proti zlým hned nebývá vynášen. Proto bez veškeré bázně lidé páchají zlé věci; ¹² proto, že hříšník ač stokráté činí zlé, trpělivě bývá snášen. Vím však, že dobře bude bojícím se Boha, ježto se bojí tváře jeho; ¹³ nebude dobře bezbožnému, nebudou prodlouženy dni jeho, ale jako stín pominou, kteří se nebojí Hospodina.

¹⁴ Je to marnost, co se děje na zemi: Jsou spravedliví, jimžto se zle vede, jako by činili skutky bezbožných, a jsou bezbožní, kteří tak bezpečni jsou, jako by měli skutky spravedlivých. Také to za velikou marnost pokládám. ¹⁵ Protož pochvaloval jsem si veselí, ježto nic nemá člověk dobrého pod sluncem, jediné aby jedl, pil a veselil se, a pouze to provází ho při práci jeho za dnů života, kteréž mu dal Bůh pod sluncem.

¹⁶ Když jsem přiložil své srdce, abych poznal moudrost, a pozoroval pachtění, kteréž bývá na zemi, — jsouť lidé, jimž ani ve dne ani v noci nepřichází sen na oči — ¹⁷ shledal jsem, že člověk všech skutků Božích žádného smyslu nalézt nemůže, těch, které se dějí pod sluncem; a čím snažněji hledá, tím méně nalézá; byť i řekl moudrý, že ví (něco), nechápe toho.

HLAVA 9. — ¹ Všecko to rozvažoval jsem v srdci mém, až jsem

Hl. 8. V. 8. „*osvěcuje tvář*“ výrazem ušlechtilosti a blahovůle. — Srv. Nm 6, 25; Ž 6, 7; Job 29, 24. — K v. 1b srv. Sir 13, 31; Přís 15, 13. — Vulg slovně: „*Nejmocnější* (t. j. Bůh) *tvář jeho mění*.“

V. 10. jest nejasný; bývá všelijak opravován a vykládán. Smysl: Pod vládou utlačovatelovou bývají bezbožní ctění (dobří však odstrkování). — „*místo svaté*“ je chrám jerusalemský, „*město*“ Jerusalem. — Místo „*a ti také . . . skutků*“ lépe překládati: „*avšak byli vyháněni daleko od svatyně a zapomínáno bylo ve městě na ty, kteří činili dobře*.“ — „*marnost*“, znamená tu „*nesrovnalost*“, „*nepřístojnost*“.

V. 15. „*veselí*“ = rozkoš. — „*to*“ jísti, pít a veseliti se. Kóheleth opakuje, co praví jinde: 2, 24; 3, 12. 22; 5, 17—19; 9, 7—10. — místo „*provází*“ lépe „*kéž ho provází*“. — (Křestana provází při všech pozemských námahách a bolestech radostná naděje, že doba tuhé zkoušky bude trvati toliko dočasně a pak že mu kyne čas věčné odměny.)

Hl. 9. V. 1n. „*to*“, o čem řeč níže. — „*v ruce*“ = v moci, závislé na Bohu, Srv. Přís 18, 21; 21, 1. — „*před ním*“ = před člověkem, před lidmi, podle jejich soudu. — „*je-li hoden*“ = čeká-li ho a dostaví-li se projev Boží přízně (štěstí) či nepřízně (neštěstí). Člověk sebe spravedlivější a moudřejší, pokud jde o zdar jeho prací, závisí nadobro na Bohu. Ze své spravedlnosti (nebo bezbožnosti) nemůže vyvozovati, že jím bude Bůh nakládati dobře či zle; proto je vždy nejisto, co ho čeká, štěstí („*láska*“) či neštěstí (neláska „*nenávisť*“). Srv. 3, 14n.; 7, 15b; 11, 5; Přís 16, 1. 3n. 9; 19, 21; 20, 24; 21, 1; Řím 9, 15—18.

bedlivou snahou shledal: že spravedliví a moudří i skutky jejich v ruce Boží jsou, aniž ví člověk, je-li lásky či nenávisti hoden. ² Všecky věci před ním jsou marné, protože týž osud potkává spravedlivé i bezbožné, dobré i zlé, čisté i nečisté, přinášejícího oběti i pohrdajícího jimi. Jak se mívá dobrý, tak i hříšník; jako krivopřísežník tak i ten, který přísahy si váží.

³ Je to veliké zlo ve všem, co se děje pod sluncem, že stejně všichni se mají. Protož i srdce lidská plná bývají zloby, jakož i zpupnosti, pokud žijí, a potom — odcházejí na onen svět. ⁴ Nikoho není, kdo by vždycky živ byl, a kdo by mohl v tu věc doufat. Lepší jest pes živý, nežli lev mrtvý. ⁵ Neboť živí vědí (aspoň), že zemrou, mrtví však nic již nevědí; aniž mají dále odměny, neboť v zapomenutí přišla památka jejich. ⁶ I po jejich lásce i zášti i závisti jest již veta, aniž účastní se kdy díla, jež se děje pod sluncem.

⁷ Nuže tedy, jež s radostí chléb svůj a pij vesele své víno, neboť zalíbily se již Bohu tvoje skutky. ⁸ Každou dobu budiž roucha tvé bílé, a oleje na hlavě tvé nebud' nedostatek. ⁹ Užívej života s manželkou, kterou miluješ, po všechny dny života své nestálosti, které jsou ti dány pod sluncem [po všechny dny tvé nestálosti]; neboť to je tvůj úděl v životě a v lopotě tvé, kterou lopotíš se pod sluncem. ¹⁰ Cokoli může učinit ruka tvá, usilovně dělej; nebudeť ani díla, ni rozumnosti, ni moudrosti, ani umění v peklích, kam se ubíráš.

Ani úsilí ani vloha nemůže zaručiti člověku úspěch. (9, 11—16.)

¹¹ Obrátiv se k jinému, spatřil jsem pod sluncem, že nepatří rychlým (vítězství) v běhu, ani silákům (zdar) ve válce, ani moudrým životy, ani učeným bohatství, ani znalcům přízeň, ale čas a příhoda stíhá

V ⁴. Psem, zvířetem nečistým, bylo na Východě pohrdáno. Srv. 1 Sam 17, 43; 24, 15; 2 Sam 3, 8; 9, 8; 16, 9; Mt 15, 26; Žjev 22, 15. — Smysl přísloví: Lépe býti třebaš ubožákem, ale *žítí*, nežli králem, ale *mrtvým*, ježto živý má naději, že bude moci pracovat a něčeho ještě užije (v. 7—10), kdežto mrtvý té naděje již nemá. V tomto smyslu dlužno překládati 4a: „*Neboť kdo zůstane na živu? Všichni žijící mohou mít naději; neboť lepší je pes živý...*“ Srv. 4, 2; 9, 4.

V. ⁵ n. Živí vědí, že zemrou, a to vědomí pudí je, aby užívali života, pokud možno. Dalšímu porozumí toliko ten, kdo má na paměti, jak ponuré představy měli staří Israelité o stavu mrtvých v podsvětí („šéolu“). Svět na ně zapomíná (Ž 30, 13; 40, 6); ba ani Bůh nepamatuje na ně s dobrodiním, jež dává živým (Is 38, 18; Job 14, 13; Ž 87, 6. 11—13). O tom, že mrtví nic nevědí, srv. níže v. 10; Is 38, 18; Job 14, 21; Ž 29, 10; 87, 11—13; 113, 27. — Jako nic nevědí, tak také nic nemilují, aniž co nenávidí — nemají základních pohnutek, které hýbají lidským životem na světě.

V. ⁷. „*zalíbily se již Bohu tvé skutky*“ = Bůh žehná již tvým snahám a dává zdar tvým činům. Kóheleth se domnívá, domohl-li se člověk možnosti veseliti se, že Bůh si přeje, aby skutečně se veselil, ježto jediný Bůh dává člověku dobro a popřává, aby ho užil. Srv. 2, 24 n; 3, 13; 5, 18; 6, 2 a jj. (Podechard.) Křesťan má vždy na paměti slovo sv. Pavla (1 Kor 10, 31): „*Budžte tedy jíte, neb pijete, neb cokoli jiného činíte, všechno ke slávě Boží činite.*“

V ¹⁰. srv. se Sir 14, 11 n. — (Křesťan ví, že smrtí končí se doba zkoušky a zásluhy, která předpokládá sebezápor, proto používá každé chvíle k činu záslužnému pro život věčný, kdy se dostane rozumu jeho největšího osvětlení.)

V. ¹¹. „*znalcům*“ = „*umělcům*“ (?). — „*čas a náhoda*“ — okolnosti. — *O běžících* v Israeli srv. 2 Sam 18, 19—32; 1 Mach 1, 14 n.; 2 Mach 4, 9—14. *O zdaru v boji* srv. Ž 32, 16 n. — *Okolnosti bývají leckdy silnější nežli vloha a nejlepší vůle.*

všecky. ¹² Neznát člověk času svého: [ale] jako ryby do sítě chytány, a jako ptáci lapání osidlem, tak bývají lidé zatahováni v čas zlý, když náhle na ně přikvačí.

¹³ Také v tom viděl jsem moudrost pod sluncem a pokládal jsem ji za velmi velikou: ¹⁴ Bylo město malé a v něm nemnoho mužstva, i přitáhl na ně král veliký a oblehl je; nadělal náspů vůkol se všech stran. ¹⁵ I našel se v něm muž chudý a moudrý, ten vysvobodil město moudrostí svou; žádný však potom nevzpomněl člověka toho chudého. ¹⁶ I řekl jsem si: „Lepší jest moudrost nežli síla; kterak tedy moudrost chudého opovržena jest, a slov jeho lidé nedbají?“

Šestá snůška průpovědí. (9, 17—10, 4.)
(O přednostech a moudrosti mudrců.)

¹⁷ Klidná slova moudrých bývají slýchána
více nežli křik toho, jenž vévodí bláznům.

¹⁸ Lepší jest moudrost nežli válečné zbraně;
a chyba jediná mnoho dobrého zkazí.

HLAVA 10. — ¹ Mrtvá moucha nasmradí vonný olej,
a (všecku) cenu moudrosti zkazí maličko bláznovství.

² Moudrého rozum vede napravo,
blázna však rozum vede nalevo.

³ Ano i na cestě, když po ní blázen jde, protože sám rozumu nemá,
všecky za blázny má.

⁴ Vzkypí-li hněv velmožův proti tobě, neopouštěj místa svého, neboť klid přítrž učiní chybám největším.

Ani přičinění ani vloha nemůže zaručiti zdar. (10, 5—9.)
(Část další.)

⁵ Je to zlá věc, kterou jsem viděl pod sluncem, omyl, který vychází
od knížete: ⁶ blázen postaven jest v důstojnost vysokou, kdežto velmoži
sedí dole; ⁷ viděl jsem služebníky na koních, kdežto knížata chodí pěšky
jako služebníci.

V ¹². „čas zlý“ nezdaru a neštěstí. — Kóheleth zde nepraví, že člověk nemá svobodné vůle, ale že nemůže měnit, co mu Bůh usoudil. Podobně mluví starší bibličtí spisovatelé. Srv. Ex 4, 21; Is 63, 17; Am 3, 6; Přís 21, 30; 16, 4. — Není tu patrný vliv stoiků, kteří učili, že vše, co ve světě jest a děje se, jest venkoncem nutné, a že i lidská vůle podléhá této nutnosti, osudu (heimarmenē) a není tedy svobodná.

V. ¹³. „moudrost“ = skutek moudrosti. I když moudrost vykoná veliké věci, mudřec sám z nich nic nemívá.

V. ¹⁴. „mužstva“ = vojska.

V. ¹⁶. srv. s 7, 20; Sir 13, 26 n.

Hl. 10. V. ¹. srv. s 1 Kor 5, 6. — Vulg 1a slovně: „Dražší jest nežli moudrost a sláva, malé a na čas bláznovství.“ Ta myšlenka nehodí se do souvislosti.

V. ³. Místo „všecky má za blázny“ lépe: „Všichni říkají: „To je blázen.“

Překlad Vulg v. 11 vylučuje souvislost. Zní takto: „Had uštíkne-li tajně nicméně nemá nežli ten, kdo tajně utrhá“ (= jsou oba rovně zlí a jedovatí).

⁸ Kdo kopá jámu, snadno do ní spadne, kdo boří zeď, toho často uštkne had; ⁹ kdo láme kámen, snadno si utrží úraz a kdo štípá dříví, snadno se poraní.

Sedmá snůška průpovědí. (10, 10—11, 6.)

¹⁰ Otupí-li se železo a nenabrousí se ostří (jeho), dlužno člověku zdvojit sílu; výhodu zostrit je — zjednává moudrost.

¹¹ Uštkne-li (zaklinače) had, ježž opomněl zaklínati, nic nemá z toho, že jest zaklinačem.

¹² Slova z úst moudrého (zjednávají) přízeň, ale rty nemoudrého jej ničí.

¹³ Počátek slov jeho jest pošetilost, a konec úst jeho bláznovství velmi zlé.

¹⁴ Blázen dělá mnoho řečí.
Neví člověk, co je před ním;
a co bude po něm, kdo mu poví?

¹⁵ Lopota blázna omrzí,
neznáť do města cesty.

¹⁶ Běda tobě země, jejímž králem jest otrok,
a jejížto knížata ráno již hodují!

¹⁷ Blaze zemi, jejížto král jest urozený,
a jejížto knížata, kdy čas jest, jídají,
jak sluší mužům, a ne rozmařile.

¹⁸ Pro lenost nakloní se (stropní) trámovi,
pro nečinnost rukou kapává do domu.

¹⁹ Pro dobrou náladu strojí hostiny,
aby obveselili život, dávají víno;
a za peníze zjednati lze všechno.

²⁰ Ani v myšlenkách nezlořeč králi,
ni v úkrytu ložnice neklň velmoži;
neboť i ptáci nebeští donesou hlas tvůj,
okřídlení prozradí, co jsi řekl.

HLAVA 11. — ¹ Házej chléb svůj do plynoucí vody,
neboť po dnech mnohých můžeš jej najít.

² Rozděl majetek na sedm, osm dílů, neboť nevíš, co zlého se přihodí v zemi. ³ Oblaky, když se naplní, dešť lijí na zemi; padne-li strom na jih nebo na sever, na které místo padne, na tom zůstane.

⁴ Kdo šetří větru, nezaseje,
a kdo hledí na mraky, nikdy nebude sklízet.

⁵ Jako nevíš, která jest cesta větru, a kterak se skládají kosti v mateřském lůně, tak neznáš skutků Božích, (skutků) toho, jenž působí všechno.

⁶ Ráno rozsévej své símě,
a večer ať ruka tvá neodpočívá!

Neboť nevíš, které lépe vzejde, to-li či ono, nebo zda obé stejně se zdaří.

Závěr knihy. (11, 7—12, 8.)

(Křesťan pokládá den smrti za narozeniny k životu novému, lepšímu.)

⁷ Sladké je světlo a libo jest očím viděti slunce. ⁸ I kdyby člověk mnoho let živ byl, ať se raduje v nich všech, a nechť pamatuje na dny temné, kterých bude mnoho, a když přijdou, usvědčena bude minulost z marnosti.

⁹ Vesel se tedy, jinochu, ve svém mládí, a raduj se srdce tvé ve dnech jinošství tvého, choď po cestách srdce svého, a vedle toho, co vidí oči tvoje; věz však, že pro to všechno tě přivede Bůh k soudu. ¹⁰ Zaháněj mrzutost od srdce svého, a zapuzuj bolest od svého těla; jeť mládí a rozkoš věc vratká.

HLAVA 12. — ¹ (Ale) pamatuj na svého tvůrce za dnů mládí svého, prve než přijdou dnové trápení, a přiblíží se léta, o nichž řekneš: „Nelíbí se mi“,

² prve nežli zatmí se slunce,
a světlo, jakož i měsíc a hvězdy,
a po dešti se vrátí mraky —

V. 4. Kdo příliš úzkostlivě čeká, až nastane bezvětrí, potřebné na setí, nedostane se k němu vůbec; podobně kdo se ustavičně bojí, že mu obilí, požne-li je, zmokne.

V. 5. lépe překládati: „*jako nevíš, která je cesta dechu (životu) do kostí v lůně mateřském . . .*“ — O „*dechu života*“ srv. Gn 2, 7; 7, 22; Job 27, 3 a jj. — „*skutky Boží*“ = záměry Prozřetelnosti a cesty k nim.

V. 7. počíná závěr knihy, který vyvozuje důsledky z předešlého. Protože život přese všechny hořkosti skýtá člověku radost (11, 7), ať jí užívá, pokud je živ (8ab); a ježto všechno ho v životě zklame (v. 8), ať sbírá radosti, jež mu mládí poprává (9ab, 10), ale ať nezapomíná při tom na soud Boží (v. 9c). Ať pamatuje na svého Tvůrce, dokud ho nezachvátí sešlost věkem a smrt (12, 1—7).

V. 8. „*dny temné*“, jež trávití bude po smrti v *podsvětí* podle názoru Kóheletova ponurém a nehostinném. Srv. Job 10, 21 n; Ž 87, 12; 142, 3. — „*minulost*“ = minulý život, který vedl člověk na tomto světě, jenž je samá nepřístojnost, nesrovnalost, klam a vratkost (= „*marnost*“). Srv. 2, 24; 8, 14 n; 9, 1—10.

V. 10. (Křesťan ví, že právě doba mládí je vhodná k tomu, aby si navykl životu spořádanému, odříkavému.)

Hl. 12. V. 2. počíná líceň sešlosti věku lidského (v. 2—5) a smrti (v. 6). V. 1 je prosaický počátek, v. 7 prosaický konec jedné věty, skládající se z věty hlavní (v. 1a) a ze řady podřadných vět časových, ze kterých jedny počínají spojkou časovou „*prve než*“ (1b, 2, 6 7), druhé spojkou časovou „*kdy*“ (v. 3—5). V 3—5 činí vložku (parentesu).

- ³ kdy budou trásti se strážcové domu,
 křiviti se muži silní,
 zahálet mlečky, jichž počet se ztenčil,
 kdy se zatmí hledicím okny;
 kdy dveře na ulici se zavrou,
 poklesne zvuk mlýnku,
 kdy člověk vstává, jak ptáče pískne,
 kdy všecek hlahol zpěvu je hluchý;
⁵ vyvýšených míst se hrozí,
 na cestu vydati se bojí,
 mandlemi pohrdá,
 kobylka těžkou se stává,
 kaprle účinku nemá,
 — jeť člověk na cestě do svého věčného domu
 a pěvci pohřební chodí dokola ulicí, —
⁶ než se přetrhne stříbrný provazec,
 nežli se rozbije zlatá lampa,
 než se roztrhne džbán nad zřídlem,
 a kolo se rozláme nad studnicí,

⁷ a prach se do země vrátí, jak býval, dech pak se vrátí k Bohu,
 jenž dal jej.

V. 3. „*kdy*“. Obrazně jsou „*strážcové domu*“ ruce (a ramena) starcovy, „*muži silní*“ jsou nejspíše *záda, páteř* (Gietmann, Haupt), podle jiných jsou to *stehna, nohy*. (Srv. Ž 147, 10; Pís 5, 15.) — „*mlečky*“ jsou zuby, „*domácí paní*“ hledicí okny jsou, jak zřejmo — oči.

V. 4. Místo „*kdy člověk vstává, jak ptáče pískne*“, lépe jest překládati: „*umlká hlas ptací*“. Ve smyslu přeneseném znamenají *dveře rty*, jež samy stáří se svírají; (podle jiných jsou dveře *uši*, jež ve stáří pozbývají sluchu, podle jiných jsou ty dveře otvory prostřed těla, jež působí starci obtíže při močení a při nadýmání). *Zvuk mlýnku* je starcova *řeč slabá*, a obtížná a proto *řidká*; podle jiných znamená tu mlýnek *žaludek*, který ve stáří tráví špatně a málo). *Hlas ptací* znamená tu *hlas lidský*, zejména *zpěv*, do něhož starci nebývá. („*Kdy člověk vstává, jak ptáče pískne*“, připomíná stařeckou nespavost, která jej budí ze spánku při nejmenším hlesu. To však málo se srovnává se stařeckou hluchotou.) — „*všecek hlahol zpěvu je hluchý*“ — nahluchlému nebo dokonce hluchému starci.

V. 5. Stařec bojí se stoupati do výše, zejména do schodů. „*mandlemi pohrdají*, nemajíce chuti a nemohouce jich rozkousnouti. „*kobylka těžkou se stává*“, t. j. těžko stravitelnou. *Kapara trnitá* (Capparis spinosa L) jest nízký, namnoze trnitý keř. Kaprat, nebo spíše plodů kaparových užívali staří za dráždidlo chuti k jídlu. „*do svého věčného domu*“ — do hrobu a do šólu. (Srv. Tob 3, 6.) Podobně nazývali onen svět i jiní starověcí národové. Život pozemský byl starým Hebreům toliko *poutí*. Srv. Ž 118, 54. — „*pohřební pěvci*“ již obcházejí dům, ve kterém žije člověk blízký smrti, aby jak umře, hned počali své povolání, za které jsou přiměřeně placeni — aby počali nad mrtvolou zpívati v domě žalozpěvy. Srv. Jer 9, 17—20; 3 Král 13, 30; 2 Par 35, 25; Jer 22, 18; 34, 5; Am 5, 16; Mk 5, 38.

V. 6. vrací se spojkou „*prve než*“ k v. 1b. 2. a líčí *čtyřmi obrazy již smrti věčného starce*.

V. 7. jest již opět *prosa*. — Co bylo výše 3, 7 v otázce, je tu vysloveno kladně: při smrti člověkově *vrací se dech (života) k Bohu, který jej dal*. „*dech života*“ znamená tu *neosobní život* jako v. 3, 21. Srv. Gn 2, 7; 3, 19. Ten „*dech života*“ bychom přibližně mohli dnes nazvati „*spojením duše s tělem*“, kteréžto spojení *není* podstata, ale toliko *jakost*, která smrtí přestává, o které však staří Hebreové si mysleli, že si ji Bůh bere zpět, že se k němu vrací, ježto *prve* u něho byla, jako se vrací tělo do země, kterou *prve* bylo. (Podechard.) Srv. Sir 40, 11.

⁸ Čirá marnost — pravil Kazatel — a všechno (jest) marnost.

Doslov. (12, 9—14.)

⁹ Kromě toho, že byl mudrcem velikým, Kazatel učil národ (vědostem), vážil, zkoumal a upravil přísloví mnoho; ¹⁰ snažil se nalézt slova libá, a přesně napsat výroky správné. ¹¹ Slova mudrců jsou jak ostny, a jako hřebíky hluboko vbité, skrze sbor mistrů je dává pastýř jeden.

¹² Více než tato (slova), synu můj, nevyhledávej. Děláním knih mnohých žádného konce není, a mnoho přemýšlení unavuje tělo.

¹³ Konec rozpravy všichni slyšme: Boha se boj a příkazů jeho šetři, neboť to patří ku přirozenosti lidské; ¹⁴ a vše, co se děje, přivede Bůh na soud, každou věc skrytou, buďže je dobrá nebo zlá.

V. ⁹ n. chválí *Kóheleta*. Tu chválu napsal Kóheletův posluchač a vydavatel jeho spisů. Místo „vážil“ má Vulg slovně: „vypravoval, co byl učinil“

V. ¹¹. přechází z chvály jednoho mudrce (v. 9 n) na chválu mudrců vůbec a dokládá k ní poučení pro mladého stoupence mudrctví (v. 12). — „*jediného Pastýře*“, t. j. Boha, který jim je vnuká, vdechuje, který je inspiruje. Srv. Gn 49, 24; Is 40, 11; Ez 34, 11 nn; Ž 22, 1; 79, 1; 94, 7.

V. ¹². Slovy „synu můj“ oslovuje častěji mudřec svého žáka (Přís 1, 8. 10. 15; 2, 1; 3, 11, 21; 4, 10. — Z toho plyne, že i vydavatel knihy Kóheletovy byl mudřec.

V. ¹³. Boha se báti a příkazů jeho šetřiti jest nutný požadavek a podstatná povinnost, vyplývající z pojmu člověka: *rozumného tvora*. „K tomu totiž rodí se člověk, aby poznával svého tvůrce, ctil ho bázni a skutky příkazů“ (Jer). Srv. Sir 1, 20. 25.

PÍSEŇ VŠECH PÍSNÍ
OD ŠALOMOUNA,

která sluje hebrejsky:

ŠÍR HAŠŠÍRÍM,

možno rozdělití na sedm písní a dodatek, složený z pěti písniček.

OBSAH PÍSNÍ:

Píseň první (1, 1—2, 7): O klíčících zárodcích lásky.

Píseň druhá (2, 8—3, 5): O dvou návštěvách snoubenců.

Píseň třetí (3, 6—11): Nevěsta a ženich jdou ve svatebních průvodech proti sobě.

Píseň čtvrtá (4, 1—5, 1): Ženich zpívá o kráse nevěsty.

Píseň pátá (5, 2—6, 2): Nevěsta zpívá o kráse ženicha.

Píseň šestá (6, 3—11): Druhá píseň ženichova.

Píseň sedmá (6, 12—8, 4): Třetí píseň ženichova.

Dodatky (8, 5—14):

- a) Moc a cena lásky (8, 5—7).
- b) Nevěsta-pevnost neporušená (8, 8—10).
- c) Nevěsta jest nad vinici Šalomounovu (8, 11 n).
- d) Ženich touží po hlase nevěstině (8, 13).
- e) Nevěsta chce býti sama se ženichem (8, 14).

„Napomínám a radím každému, kdo nepostrádá dosud obtíží těla a krve a kdo není daleko pocitu hmotnosti, aby se zdržel venkoncem četby této knihy a těch věcí, které budou v ní řečeny. Pravíť se, že i Hebreové zachovávají obyčej nedovoliti nikomu, kdo nedošel dokonalého a svatého věku, vzíti tuto knížечku toliko do rukou.“ (Origenes.)

„*Píseň* (všech) *písní*“ čili „*Velepíseň*“ znamená „*Píseň nejkrásnější*“ nebo „*nejvznešenější*“.

Nadpis ji připisuje Šalomounovi. S ním souhlasilo podání židovské i křesťanské. Nejinak smýšleli do nejnovějších dob katoličtí kritikové.¹⁾ Novodobá kritika upírá sice Velepíseň Šalomounovi a klade ji do časů pozdějších, nelze však říci, že důvody,²⁾ které podává, jsou tak závažné, aby nad veškerou pochybnost byl zjištěn pozdější její vznik.³⁾

Smysl knihy, který do ní vložil inspirovaný spisovatel, jest alegorický, jinotajný;⁴⁾ líčí poměr Boha k lidstvu, shromážděnému ve společ-

1) Dovolávali se nadpisu; svědectví Sirachovcova (47, 15), míst, na kterých se Píseň zmiňuje o Šalomounovi (1, 4 n.; 3, 7. 11; 4, 4; 8, 11), jakož i výroků o přírodě, jež uvádějí v souvislost s 3 Král 4, 33.

2) Jsou to popředně *důvody jazykové*. Mluva Pís je prý pozdní hebrejšтина, která jeví vliv aramštiny, perštiny, ba dokonce i řečtiny (1?).

3) „Není jisto, že církevní otcové přičítajíce Pís Šalomounovi, chtěli vysloviti církevní nauku platnou konečně na věčné časy a že nechtěli toliko vyjádřiti učené mínění soukromé, které má v těchto věcech svou povahou cenu pouze zatímnou. Pro vážnost Pís je lhostejno, kdy, kde a od koho byla napsána. Pro hodnověrnost (přirozenou) knihy dějepisné mají ovšem doba, místo a osoba, která ji napsala, veliký význam. Naše kniha však není dějepis a neobsahuje dějepisných prvků. Nemáme, proč bychom se rozčilovali pro šalomounský původ nebo pro vznik pozdější. Klidně čekáme, až výprava, proti Šalomounovi podaniknutá, bude korunována lepším úspěchem, anebo až se jí vzdají, ježto nemá žádných vyhlídek. Zatím usilujeme o to, bychom přirozené i nadpřirozené kráse knihy lépe rozuměli.“ (Hontheim.)

4) *Alegorický* (jinotajný) smysl dlužno rozlišovati od typického čili předobrazného! „*Alegorii*“ čili *jinotajem* rozumíme rozvedenou „*přenůšku*“ (metaforu).

nosti náboženské čili církvi.⁵⁾ Ten poměr byl nazván v Písmě „*smlouvou*“, kterou učinil Bůh s lidstvem a s národem israelským, čili s církví starozákonnou, synagogou. Ký div, že básníci starozákonní vyslovovali ten vztah *smlouvou* nejposvátnější, nejvznešenější a nejmilostnější — smlouvou manželskou. Činil tak již Oseáš (hl. 1—3), Jeremjáš,⁶⁾ Ezechiel,⁷⁾ Isajáš,⁸⁾ zejména pak spisovatel Ž 44; činil tak sám Pán⁹⁾ i spisovatelé novozákonní, Pavel¹⁰⁾ a Jan.¹¹⁾ Láska Boží k církvi, jeho věrnost v tom, co jí slíbil, k čemu se jí zavázal sotva může býti vystižena obrazem názornějším a vhodnějším, nežli jest láska manželova k manželce. Ani láska, věrnost a poslušnost, kterou dluží církev Bohu, nemůže býti nakreslena sytějšími barvami nežli těmi, jež podává oddaná láska manželky k manželu. Spisovatel Velepísně tento obraz a myšlenku jím vyslovenou rozvedl a rozšířil. Použil k tomu milostných písní, kterými byla původně opěvována lidská láska manželská. Jako spisovatelé knih mudroslovných sbírali přísloví, je přiměřeně zpracovali a vyšší mravní smysl do nich vtělovali, podobně učinil i spisovatel Velepísně: Sebral milostné písně svatební, vtělil do nich myšlenku vyšší,¹²⁾ zpracoval je, jak toho žádal jeho úmysl, případně složil sám podle toho vzoru nové písně,¹³⁾ zaokrouhlil je a tak je uveřejnil ke cti Boží a ke slávě i k poučení církve.

Tvrdíme-li, že velepíseň jest báseň jinotajná, nepravíme, že každé slovo a každou větu její dlužno vykládati jinotajně. Kdo by tak činil, zabředl by do směšné výstřednosti a zhrozil by se konečně sám nehorázností, ku kterým dospěl. Vytesá-li sochař uměleckou sochu prvního řádu, představující na př. spravedlnost, tedy sochu alegorickou, vytesá ženu se zavázanýma očima, ana drží v jedné ruce meč a v druhé váhy. Protože je

5) Církvi popředně starozákonné čili synagoze, od Abrahama a zejména od Mojžíše do vtělení Syna Božího, který tímto vtělením se zasnoubil, či lépe řečeno *vešel v manželství se synagogou*; očištěná, posvěcená a zdokonalená synagoga jest *církví křesťanskou*. V tom smyslu možno říci, že Pís líčí milostný poměr *Kristův k církvi křesťanské*. Ježto pravá církev nějakým způsobem byla i před Abrahamem, a ježto jest vůle Boží, aby *všecko lidstvo* bylo v jednom ovčinci pod jedním pastýřem shromážděno, lze říci, že Pís líčí *poměr Boha k lidstvu*, pokud je shromážděno v náboženskou společnost. Ježto pak církev se skládala i skládá z *jednotlivců*, možno i tvrditi, že „nevěstou“ či lépe „*chotí*“ Kristovou, o které Pís mluví, je *každá nesmrtelná duše*, pokud je členkou církve. A protože nejdokonalejší duší takovou byla *Rodička Boží*, snadno jest rozšířiti Pís na *poměr Boha k Matce Páně*. Z toho patrně, že alegorický smysl Písně jest velmi *bohatý, plodný, vydatný a široký*.

6) 2, 2; 3, 1.

7) Srv. 16, 7—14.

8) Srv. 1, 21; 50, 1; 62, 4 n.

9) Mt 25, 1 nn.; Jan 3, 29.

10) 2 Kor 11, 2; Efes 5, 25—32.

11) Zjev 19, 7 n.

12) Jako nepohrdl Syn Boží přirozeným manželstvím, aby je povýšil za svátost, tak nepohrdl ani Duch sv. písněmi, čistou lásku přirozeného manželství opěvujícími, aby vdechl do nich smysl vyšší. — Básník používá a přizpůsobuje přirozené umělecké dílo literární svým úkolům nadpřirozeným, podobal se křesťanům, kteří vzácnou budovu pohanskou, případně i pohanskou *svatyni* přestavěli nebo upravili za *svatyni křesťanskou*; zdi, sloupy, stropy, dlažba atd. zůstaly, ale budova byla naplněna novým duchem!

13) Tu práci mohli bychom přirovnati k malíři, který maluje Bohorodičku s Ježíškem, používá k tomu za model obyčejné matky lidské, ale tak, že ji na plátně oduševňuje a zduševňuje (idealizuje) v Madonu.

spravedlnost slovo ženského rodu (odtažité), znázornil ji postavou ženskou. Co znamená rouška na očích, co praví meč a váhy, jest jasno: ne-strannost, která zásluhu i vinu odvažuje a bezohledně (odměňuje i) trestá. Bylo by směšno tázati se, co na té soše znamená na př. nos, prsty, střevíce, záhyby šatu atd. Ty věci neznamenají nic, ale umělec, který se rozhodl znázorniti spravedlnost člověkem a ženou, byl nucen vytesati člověka, ženu se vším, co patří k představě ženy, třeba by to neznamenal nic. Podobně v jinotajné básni Velepísně jsou věty, které mají vyšší smysl, jsou tam však také slova, která jinotajného smyslu přímo nemají a nedávají.

Velepíseň není ani báseň dramatická, ani výpravná, ale *lyrická*. *Jednotná* jest v tom smyslu, že opěvuje jeden předmět; je to spíše sjednocená sbírka kratších písní milostných. Jest více než pravdě podobno, že některé z nich bývaly zpívány v původním znění¹⁴⁾ při svatebním veselí, které trvalo na Východě (a částečně trvá dosud) celý týden,¹⁵⁾ nebo že je měl inspirovaný spisovatel Písně na mysli.

¹⁴⁾ Vyplyvá to z nápadné podobnosti Písně milostným písním dnešních Arabů, zejména syrských, jak podrobně dokázal nejnověji Zapletal. Také v milostném básnictví starých Egypťanů lze nalézt mnoho podobného. Bylo by zajímavě vyšetřovati, zda bychom našli obdobné zjevy také v lidovém básnictví národů slovanských.

¹⁵⁾ Svatební obyčej nejspíše na všech místech Syrie stejný. Nejpečlivěji jejich tvar popsal J. G. Wetzstein. Podle jeho líčení je nejkrásnější doba v životě syrského venkovana prvních sedm dní po svatbě, doba jeho *libánek*. Všecka osada i pozvaní hosté ze sousedství pokládají ho a koří se mu těch sedm dní jako „*králi*“ a jeho mladé ženě jako královně. Největší svatby bývají slaveny v nejkrásnějším měsíci syrského roku — v březnu, kdy přestaly zimní deště, kdy sluneční paprsky ještě nepíchají jako v měsících pozdějších, a kdy je všecka příroda plná zeleně a pestrých barev. Svatební veselí, hry atd. bývají slaveny pod širým nebem u samé osady *na humně*, které ten měsíc je proměněno v pestrý koberec květů. V den svatební bývají pořádány průvody, tance, zejména mečový tanec nevěstín a hostina. Den po svatbě záhy zrána ženich a nevěsta oblečení jsouce ve svatební roucho jako včera přijímají družbu, který jim přináší ranní zákusek a který je celý týden svatební jejich „*vezírem*“, ministrem. Hned poté přicházejí mládenci ženichovi, a dovědévše se, že ministr byl milostivě přijat, vytáhnou ze sýpky na řezanku *mlátičku* (která má tvar našich saní, pobitých vespod prkny, do kterých zaraženy jsou malé kameny). Ve slavnostním, vítězném průvodu, zpívající válečné a milostné písně, vynášejí mlátičku na humno za ves; tam vystaví asi metr vysokou podlahu, na ni položí mlátičku, tu pokryjí pestrým kobercem, na který dají dva zlatohlavem potažené a pštrosím peřím vycpané polštáře. Tak učinili z mlátičky „*mer-tebu*“, t. j. čestné sedadlo pro novomanžele, jakýsi „*trůn*“. Ve slavnostním průvodu přivádějí novomanžele a *nastolují* je na něj. Když novomanželé sedí, počínají se všelijaké zábavy a hry, ze kterých dlužno zejména upozorniti na veliký tanec, davaný na počest manželů, při kterém bývají zpívány písně, opěvující krásy ženicha i nevěsty, pokud neučinili tak svatebčané již včera, v den svatby, kdy tančila nevěsta s jedním nebo se dvěma meči v ruce (rukou). Takový chvalozpěv sluje arabsky „*uasf*“. Tyto hry, které počínají první den po svatbě již ráno, opakují se další dny, kdy počínají před polednem a končí se pozdě večer při hořících ohních. Poslední den však skončí se všecko ještě před západem slunce. Manželé po týdenních libáncích, plných cti a slasti, vrací se do prosaického života. Celý týden jsou novomanželé v rouchu svatebním, nesmějí nic dělati a o nic se starati nežli seděti na mertebě a dívati se, případně (částečně) se účastniti her, které před nimi svatebčané provádějí. (Zejména nevěsta tu a tam si zatančí, aby ukázala své svatební šperky.) Při jídle sedí novomanželé, jako samozřejmo, na čestných místech. Poslední den před západem slunce sestoupí „*Veličenstva*“ s trůnu, děkují hostům za účast a provázena jsouce mládenci, vracejí se domů, kde dávají svým průvodcům večeři. Po večeři připomínají ženichovi způsobem ne lichotivým, že není králem — ale sedlákem. — Možná se domnívati právem, že podobné obyčaje jsou prastaré a byly známy již Israelitům doby šalomounské neb i předšalomounské. Srv. Šdc 14, 10 nn.; Mt 9, 15; Jan 3, 29; 1 Mach 9, 37 nn. — Srv. hry naší mládeže „*na krále*“, „*královničky*“ a pod.

Velepíseň se svým jinotajným smyslem byla pokládána od Židů za knihu posvátnou. Pochybnosti, které o tomto jejím rázu kdysi vznikly, skončily jejím vítězstvím.¹⁶⁾

I novodobá kritika uznává, že je to vzácný zjev na poli světového krásného písemnictví.

¹⁶⁾ K uklidnění těch pochybností přispěl rabín *Akiba* († r. 135 po Kr.) svým známým výrokem: „*Odstup to, aby některý Israelita přel se o Písni, jako by nemohla poskvřňovati ruce* (t. j. jako by nebyla božského původu). *Neboť všecek svět nemá ceny toho dne, kdy se Israelovi Písně dostalo. Všecky svatopisy jsou svaté, avšak Píseň jest velesvatá.*“ V lůně církve křesťanské do pátého století nikdo nepochyboval o tom, že Píseň je kniha inspirovaná. Když pak *Theodor z Mopsvestie* († 428) božský její původ popíral, byl zavržen na sněmu cařihradském r. 553. Srv. výše. Církev často po částkách čítá z Pís, zejména o svátcích P. Marie.

Počátky lásky. (1, 1—2, 7.)

1. — 1 (Nevěsta:) Ó, bys mne políbil polibkem úst svých!
Jsouť lepší prsa tvá než víno,
2 voní nejlepšími mastmi.
Olej rozlitý je tvé jméno,
pročež milují tě děvy.

3 Ved' mě za sebou! Poběžíme
[po vůni tvých mastí.]
Uved' mě, králi, do tvých pokojů,
budeme z tebe se veselit, plesat,
chválit víc tvá prsa než víno;
po zásluze milují tě.

* *
*

4 (Nevěsta:) Jsem sice hnědá, ale krásná,
dcery jerusalemské,
jako stany Kedařanů,
jak plachty Šalomounovy.
5 Nehledte na mne, že jsem snědá,
slunce mne opálilo:
synové matky mé proti mně brojící

Hl. 1. V. 1. Ve *smyslu přeneseném* (alegorickém, jinotajném) vyslovuje tu *lidstvo*, zejména společené v církev starou i novou, jakož i *každý její člen* neuhasitelnou touhu své duše po spojení s Bohem a po ujištění, že jej Bůh skutečně miluje. Toho důkazu lásky dostalo se lidstvu, církvi tím, že se Bůh vtělil; vtělením zasnoubil se s lidstvem, vešel v milostný svazek s ním, stal se jeho snoubencem, manželem a z lidstva učinil si choť svou — církev. — Odpočívají „na prsou“ Kristových, jak bylo dopřáno Miláčku Páně při poslední večeři, přijímání čisté jeho polibky při rozjímání i při stolu Páně jest nevinná rozkoš duchovní, po které smí a má toužiti ustavičně každá duše, a té neposkvrněné radosti se jí také dostává z „*prsou*“, t. j. ze srdce Kristova.

V. 2. Podle Vulg „*voní prsa ženicha nejlepšími mastmi*“. Podle hebr.: „*Vůně tvých mastí jest příjemná*“. Nepatrný rozdíl. Staří, muži i ženy milovali voňavky, mazali sebe i hosty (Mt 26, 7; Mk 14, 3 nn.; Lk 7, 46), matky mazaly děti, vykuřovaly vonným dýmem příbytky a pod. — Ve *smyslu přeneseném*: Bůh jest bytost nejdokonalější; každá dokonalost jeho — toť vůně v míře nekonečné. Vůně své moci, moudrosti, lásky a dobrotivosti rozlévá po veškerém světě, vůně své milosti a pravdy vlil do lidské přirozenosti Krista, t. j. *Pomazaného*, a rozlévá ji po církvi, vlévá ji do každé duše ušlechtilé, která by ráda se spojila s ním poutem lásky (= „*děvy*“).

V. 3. Nevěsta žádá více než ve v. 1. Chce dojít s milým nejužšího spojení lásky. — Smysl přenesený: „*Ved'*“, dosl. „*táhni mě*“ vyslovuje zvýšenou touhu lidstva, církve, duše po lásce Boží, spolu však také vyznání, že nemůže člověk nic bez milosti Boží, která jej vede, ba táhne. Srv. Kristovo slovo u Jana 6, 44; 12, 32.

V. 4. O „*Kedařanech*“, arabském kmeni, srv. Gn 25, 13. — „*hnědá*“, jak bývají v Palestině Arabky, venkovanky, ne tedy „*černá*“, ne černoška. — Smysl přenesený: „*dcery jerusalemské*“ = nebešťané. — Lidstvo (církev, duše) zhřešilo v prvních lidech; hřích toť černá skvrna; činilo však s milostí Boží pokání a došlo ztracené krásy. „Černá jsem hříšností, krásná kajícností; černá pro nevěrnost, krásná pro věrnost.“ (Theodoret.) — Jiní lépe vidí v černé barvě *útrapy*, které působí spravedlivcům palčivé bolesti, jež snášejí pro Krista; zevně je sice mohou i zohaviti (mučedníci), avšak v duši zůstávají spanilými.

učinili mě strážnou svých vinic,
vinice své jsem dbát nemohla.

* *
*

6 (Nevěsta:) Pověz mi ty, ježž miluje duše má,
kde pásáš, a kde si v poledne hovíváš,
aby mi nebylo potulovat se
po stádech tvých druhů.

7 (Ženich:) Nevíš-li, ženo nejkrásnější,
vyjdi, kráčeť po stopách stád
a pas své kozičky u stanů pastýřů.

* *
*

8 (Ženich:) K spřežení faraonových vozů
přirovnal bych tě, má přítelko.

9 Krásné jsou tvé líce v řetízcích,
hrdlo tvé ve stužkách perel.
10 Řetízků zlatých dáme ti nadělat,
prokládaných stříbrem.

V. 5. „*vinice své*“ = sebe, své pleti jsem nemohla šetřiti před žhavými paprsky slunce jako měštléninky. Srv. níže 8, 1 nn.

V. 6 n. *Smysl přenesený*: — Duše lidské toužebně se ptaly, kde najdou pastýře nejvyššího (srv. Ž 22, 1—3; Ez 34, 14 n.) za největšího úpalu muk duševních, aby u něho našly milostného přijetí; ptaly se, kudy vede cesta k němu. (Srv. Is 13, 20; 40, 11; Jer 33, 12.) Nejvyššího pastýře najde, kdo se dotazuje na něho pastýřů podřízených, proroků, kněží, kterým Pán uložil, aby ukazovali cestu k blaživému spojení s Láskou nekonečnou.

V. 8. Z předešlých rozhovorů možno míti za to, že jsou již snoubenci, nebo dokonce novomanželé. Obdivují navzájem své přednosti, překypující šťastnou láskou. — *Farao* byl panovník, u jehožto dvora byl největší přepych, který měl nejvzácnější vozy a v nich zapřažené *nejušlechtilejší koně, vyšňořené a vyšperkované*. Srv. 2 Par 1, 16. Klisince podobá se sličná milenka mladistvým vzezřením, ze kterého sálá svěží nadbytek života, stepilosti, plachosti, hbitosti, výrazem oka, lesklou hřívou (vlasy), zejména pak, jak vyplývá z v. 9., *ozdoby milence* podobají se nádherným *postrojům koní faraonových*.

V. 9. Vulg překládá v. 9a. doslovně: „*Pěkná jsou líce tvá, jako líce hrdličky*“, což neuspokojuje a nehodí se do souvislosti. — *Smysl přenesený* v. 8—10: — Krása Boha, zejména vtěleného, Ježíše Krista, a krása církve i každé duše, žijící nadpřirozeným životem s Kristem, snoubencem svým. Vznešený, nadpřirozený cíl vytkl duši lidské a uschoptil ji, aby ho došla. Duše jest podobna Bohu již svou přirozeností, rozumem, svobodnou vůlí; tento přirozený obraz převyšuje nevýslovně obraz *nadpřirozený*, který jí vtiskuje Pán posvěcující milostí. Spolu s touto milostí, svěžím to, věčně mladistvým životem nadpřirozeným, ověšuje Pán svou snoubenku nejvzácnějšími řetízky, perlami a korály vlitých ctností a darů Ducha sv.

Přenesený smysl v. 11—13: Kristus, svou naukou, milostí, svými ctnostmi a láskou naplnil všecek svět od pólu k pólu nejvzácnější vůní, ve které nalézají církve i každá duše plné ukojení své touhy po rozkoši, blahu a štěstí.

- 11 (Nevěsta:) Pokud král u stola odpočívá,
nard můj vydává vůni svou.
- 12 Milý můj jest mi myrrhovou kyticí
na prsou spočívající.
- 13 Milý můj jest mi cyprovým hroznem
(vyrostlým) v engaddských vinicích.
- 14 (Ženich:) Jak jsi krásná, přítelko má,
jak jsi krásná! Oči tvé holoubci.
- 15 (Nevěsta:) Jak jsi krásný, milý můj, rozkošný!
Lůžko naše je z květů.
- 16 (Ženich:) Trámy našeho paláce jsou cedry,
(a) naše stropy jsou cypřiše.
2. — 1 (Nevěsta:) Jsem (jen) kvítko na lučině,
lilie v údolí jsem.
- 2 (Ženich:) Jako lilie mezi trnům
tak jest má přítelka mezi děvami.
- 3 (Nevěsta:) Jak jabloň mezi stromovým planým
tak jest milý můj mezi mládenci.

* *

*

- 3 (Nevěsta:) Ve stínu jeho, jak prahla jsem, sedím,
ovoce jeho mi lahodí v hrdlu.
- 4 Uvedl mne do sklepa vinného,
učí mne okoušet lásku.
- 5 Hrozny mě posilte, jablky osvěžte,
neboť láskou hynu!
- 6 Levice jeho pod mou hlavou,
pravice jeho mne objímá.

V. 15. Nevěsta jako by odporovala ženichovi. Ne ona, ale on jest krásný (Munz). *Smysl přenesený:* Kristus může jmenovati církev svou přítelkou a naopak církev Krista přítelem, neboť „mezi Kristem a církví jest veliké přátelství; Kristus neváhal zemřít za církev a církev pro Krista“. (Sv. Bruno.) — Volná příroda, palác, ve kterém snoubenci dlí, znázorňuje velmi pěkně království Boží na zemi i na nebi, které objímá všech svět, jež nemá tu hranic, království vystavěné z kmenů pevných, nehnijících — ze svatých reků. Kdo spočítá květy všech dobrých skutků, květy nejpestřejších barev, které vyrostly v této světové říši, rostou a růsti budou podporovány jsouce vláhou milosti Boží na výsluní jeho lásky!

Hl. 2. V. 4. Již od v. 3b oslovuje nevěsta své družky (dcery jerusalemské). — „víno“ = láska, kterou jest nevěsta opojena. — Místo „učí mne okoušet lásku“ hebr. „prapor jeho nade mnou jest láska“, t. j. dal mně i jiným zřetelné znamení své lásky, ukázal zřejmě, že mě miluje. *Smysl přenesený:* Víno jest milost Boží, která uvádí duše dobrých do varu a opojení. (Pitra.) Láska Kristova k církvi jest její strážná a vůdčí síla, kterou ženich nad ní vládne, ji vede a sílí, aby mohla překonat všechny překážky, které by mohly překaziti jejich spojení nebo ji od něho odloučiti (Munz).

Zaklínám vás, dcery jerusalemské,
při srnách, při laních plachých,
nebudte, nerušte mé lásky,
dokud sama nechce!

Dvě návštěvy snoubenců. (2, 8—17; 3, 1—5.)

Ženich přichází k nevěstě a vyzývá ji, aby s ním šla do jarní přírody (2, 8—13). Nevěsta dává si říci. Oba vycházejí zpívající (2, 14—17). Po této schůzce a procházce osamělá nevěsta v noci touží a sní o tom, jak by mohla dojít si pro ženicha a přivést si ho do rodného svého domku (3, 1—5).

8 (Nevěsta:) Slyš, můj miláček!
Hle, on přichází!
Skáče po horách,
přebíhá pahorky.

9 Podoben milý můj
srně neb jelínku.
Hle, on stojí (už)
za zdí naší.

10 Hledí oknem,
dívá se mřížkou.
Aj, můj milý
mluví ke mně:

„Povstaň, pospěš,
přítelko moje,
holubice má,
krásko má, vyjdi!

11 Minula zima již,
dešť přestal, odešel.

12 Květ vidět u nás,
čas přišel ořezu.

13 Hrdličku slyšet
v zemi naší;
fík lije v raničky,
květ vinic voní.

V. 10. „*pospěš*“ a „*holubice má*“ hebr. nemá; v hebr. tato sloka zní jako níže 13cd. — Ve smyslu přeneseném vyslovuje báseň horoucí touhu lidstva a zejména zbožných Israelitů po Bohu, by přišel, navštívil svůj lid, přinesl mu svou lásku. Bůh *navštěvoval* svůj národ milostným způsobem častěji; nejmilostněji *navštívil* jej, an se vtělil a celý lidský věk ztrávil u něho v lidském viditelném těle, všady všechno láskou zahrívaje a blaže. — Podobně navštěvuje Kristus své miláčky při večeři Páně.

V. 13. „*raničky*“ = ranní plody, které viděti prve, nežli fík se rozkveté. Fík a réva jsou znamením radosti a spokojenosti. Srv. 3 Král 4, 25; 4 Král 18, 31; Mich 4, 4; Zach 3, 10. — Ve smyslu přeneseném znamená *zima* a *čas lijavců* chladnou dobu od pádu prvních lidí do příchodu Kristova. Kristem vzešlo slunce spravedlnosti, které zahřálo lidská srdce láskou a dalo v nich vzejíti květům a plodům lásky křesťanské, královny všech ostatních ctností, které vykvetly spolu s ní. Doba křesťanství byla a jest čas „*ořezu*“ neužitečných a škodlivých výhonků v lidských duších, je čas veliké mravní očisty.

Povstaň, má přítelko,
krásko má, vyjdi!

14 Holubičko má,
v roklicích hory,
v trhlinách skály,
ukaz mi tvář svou!

Ať zní hlas tvůj
sluchu mému!
Jeť hlas tvůj sladký,
a tvář tvá spanilá.“

*

*

15 (Nevěsta:) Lišky nám zlapejte,
maličké lišky;
ničť nám vinice,
vinice v květu již!

*

*

*

16 (Nevěsta:) Můj milý můj jest
a já jsem jeho,
toho, jenž kochá se,
kde plno lilií.

17 Až den ochladne,
až se stín nachýlí,
vrať se zas, učiň jak
srna, můj milý,
jako jelínek
na horách vonících.

3. — ¹ (Nevěsta:) Na lůžku v nočních chvílích jsem hledala
toho, jejž miluje duše moje;
hledala jsem ho, ale nenašla.

V. 14. Ve smyslu přeneseném synagoga, která vynikala čistotou nauky mravů a bohoslužby nad ostatní národy, že byla „spanilá“, synagoga byla jaksi toliko doma; Bůh ji vybízí, aby vyšla ven, do veškerého světa, a sladkým hlasem oznamovala všemu stvoření slovo Boží, které jí Mesiáš přinesl. — Srv. níže 8, 13.

V. 15. Ve smyslu vyšším jsou lišky škůdcové církve, rozkolníci a bludaři zatvrzelí, kteří ničí jednotu církve, trhají milostný poměr její ke Kristu, kteří hubí vinici Kristovu, nesmrtelné duše.

Hl. 3. V. ¹ nn. jsou noční ohlas, který zůstal v duši nevěstině po ženichově návštěvě. Stýská se jí po blažených chvílích, které zažila po jeho boku. Ráda by si je zase opatřila. Bylo by to možno, kdyby opětovala ženichovi návštěvu. Ježto nelze skutečně nyní v noci ženicha vyhledati, činí tak aspoň v obrazivosti, v jakémsi *snění*, v jakémsi *vidu* lásky. Co vypravuje, není ani skutečnost, ani toliko sen, ale *roucho výpravné*, do kterého balí své vzrušené myšlenky a palčivé tužby. (Zapletal.) — Ve vyšším smyslu vyslovuje tu lidstvo, synagoga, církev svou touhu po stálém, dokonalém spojení s Bohem, Kristem. „Noc“ jest doba starozákonných temnot proti jasnému dni evangelických časů, případně „noc“ pozemské temnoty proti jasů života nebeského.

- „Vstanu tedy, bych schodila město,
po náměstích, ulicích hledala
toho, jejž miluje duše moje...
Hledala jsem ho, ale nenašla.
3 Našli mě ponocní, hlídači města.
„Zřeli jste toho, jejž miluje duše má?“
4 Sotva jsem od nich poodešla,
našla jsem toho, jejž miluje duše má.
Chopila jsem jej a nepustila,
až jsem ho zavedla do domu matky své,
do pokoje rodičky své.

* *
*

Zaklínám vás, dcery jerusalemské,
při srnách, při laních plachých,
nebudte, nerušte mé lásky,
dokud sama nechce!

Nevěstin a ženichův svatební průvody jdou proti sobě. (3, 6—11.)

- 6 (Lid:) Co je to, co stoupá z pouště
jako sloupec dýmu
z vonného kadidla, myrrhy i prášku
všech druhů voňavkářových?
- 7 Hle, je to přenosné lůžko
(krále) Šalomouna;
šedesát reků je obstupuje,
junáků israelských.

V. 6. srv. s 6, 9; 8, 5. — Lid z osady, ve které se slaví svatba, pozoruje, kterak z dálky blíží se svatební průvod, nesoucí *nevěstu* (v. 6—8). Poté (v. 9 nn.) pozoruje, kterak průvod se ženichem vychází z druhé strany nevěstě vstříc. Průvody se zastaví, oba sedí jako „král“ a „královna“ (jako Šalomoun a Šalomounka) na trůnech s korunou (věncem) na hlavě a před svatebčany a lidem shromážděným zpívají (nebo dávají zpívat) písně, kterými se navzájem vychvalují. Podobné písně nazývají dnešní Arabové „*uasf*“ (4, 1 nn.). — „*Co je to*“ — otázka *obdivu*. Básník má na mysli sice nevěstu (a podle toho Vulg překládá: „*Která je to, jež stoupá*“), avšak Východan rád ve svých básních milostných nevěstu zamlčuje, zastírá jakýmsi závojem; tak činí i zde, nejmenuje nevěsty, ale toliko nosítka, na kterém sedí. — Vítr vytváří čas od času na poušti *sloupy* z písku. Básník vidí dnes něco podobného: není to však sloup z písku, ale z vonného dýmu vystupujícího z voňavek všelikých druhů, kterými číší nevěsta i nosítka. — Možná, že cestou dávali kuřidla vonná do kadidelnic na řeřavé uhlí a okušovali jimi nevěstu; pak lze snáze vysvětliti „*sloup dýmu, prosáklý všemi voňavkami*“ (hebr.). — Takovou nevěstou byla synagoga, která byla provívána vonným dechem Božím, která se zahalovala do vonného dýmu kadidla, obětí a modliteb, stoupajících každodenně ze svatyně; synagoga měla vyjít vstříc Mesiáši, až přijde, aby se s ním zasnoubila. — Také církev katolická a v ní nesmrtelné duše, obklopeny jsouc dýmem nejvonnější obětí eucharistické, modliteb a ctností, berou se v ústrety ženichu Kristu, který s nimi slaviti bude duchovní sňatek; s jednotlivými dušemi v den šťastné smrti, s církví celou na konci světa, až ji všecku odvede do nebeské hodovny.

Všichni ti jsou ozbrojeni,
 vycvičení v boji,
 každý na svých bedrech meč má
 pro noční nebezpečí.

* *
 *

- 9 (Lid:) Přenosný trůn si dal zhotovit Šalomoun
 král z dřeva libanského:
 10 sloupky jeho dal udělat ze stříbra,
 opěradlo ze zlata,
 sedadlo ze šarlatu,
 vnitřek jeho vyložil darem
 lásky dcer jerusalemských.
- 11 Vyjděte, pohledte, dcery sionské,
 na krále Šalomouna
 v koruně, kterou mu vložila matka
 na skrání v den jeho zasnubu,
 v den, kdy mu srdce plesá.

Ženich opěvuje přednosti nevěstiny. (4, 1—5, 1.)

4. — 1 (Ženich:) Jak jsi krásná, přítelko má,
 jak jsi krásná!
- Oči tvé jsou jako holoubci, a co
 krom toho pod závojem!
 Vlas tvůj jak stáda koz, jež valí se
 s výšin Galaadu.

- 2 Chrup tvůj jak stádo střížných ovec,
 které z plavidla vyšly;
 dvě a dvě jak dvojčata jehňat,
 žádná bez blížanky.

- 3 Jak stužka šarlatová rty tvé,
 a tvá ústa jsou libá.
 Jak puklé jablko líce tvé, a co
 krom toho pod závojem!

V. 9 n. „*dcery jerusalemské*“ = dívčí mládež (osady nevěstiny a ženichovy).

V. 11. Církev užívá však v. 11 o *koruně trnové*, kterou Pánu na skrání vložila jeho matka, t. j. synagoga.

Hl. 4. V. 1. *Holubice* jest náznak prostoty, upřímnosti, která září nevěstě z očí, zastřených závojem. Jak by ta krása oka zazářila, kdyby závoj odložila! Srv. 1, 14 n.; 5, 12. — Jako s *vlnitých* strání pahorků galaadských vinou se dolů husté řady (linie) *černých* ladně *rozptýlených* koz, tak splývají *vlnitě* s temene hlavy nevěstiny dlouhé *rozpuštěné, černé* vlasy. Srv. níže 6, 4; 7, 5. — „Básník vypůjčuje si nejohavnivější tóny barev a nejkrásnější květiny ze zahrady básnictví, aby zazpíval církvi Boží chvalo-zpěv, který jí přísluší.“ (Schäfer.)

V. 3. Rudé líce závojem toliko prosvítají; což, kdyby je nevěsta odhalila!

- 4 Jako věž Davidova tvé hrdlo,
(věž) s obrannými pásy;
na tisíc s ní visí štítů,
vše to puklíře junáků.
- Prsy tvoje jako dvě mláďata,
dvojčata srní, jež pasou se v lilích.
- 6 Až den ochladne,
až se stín nachýlí,
vyjdu si k myrhové hoře,
k pahorku kadidlovému.
- 7 Všecka jsi krásná, má přítelko,
poskvrny na tobě není.
- 8 Sestup, nevěsto, s Libanonu,
sestup s Libanonu, sejdi;
opuť vrcholek Amanu,
vrch Saniru a Hermonu,
kde mají brlohy lvíce,
pohoří, kde jsou panterí!
- * *
- *
- 9 Ranilas srdce mé,
sestro má, nevěsto,
ranilas srdce mé
jedním z tvých očí,
jedním vlasem
šíje svojí.
- 10 Jak pěkné prsy tvé,
sestro má, nevěsto,
sladčí jsou prsy tvé
nežli víno.
Vůně tvých mastí jest
nad všechny voňavky.

V. 5. Prsy jsou náznakem mateřství. Také církev katolická je vzácnou matkou, jež mlékem nauky Kristovy odkojila a odkájí miliony duší, které vine na svá láskou prohrátá hradla.

V. 8. Ženich vyzývá nevěstu, aby s ním počala žítí život manželský, život rozkošné lásky, proti němuž byl dosavadní její život, který lásky manželské neznal, životem v odlehlých, zapadlých, nehostinných samotách. — Život bez Krista ve S. z. a život s Kristem v N. z., jaký to rozdíl! Přimkni se ke Kristu a žij s ním! — Místo „*opuť*“ má Vulg. „*budeš korunována*“; tento překlad zakládá se na jiném čtení hebr.

V. 9. Místo „*vlasem*“ hebr. „*článkem řetízku*“ na tvém hrdle; podle toho jest pak i „*oko*“ kroužek na nevěstině šperku. — Poraněním srdce dlužno rozuměti velikost lásky Kristovy k církvi. (Angelomus.)

V. 10. „*prsy*“ = láska. Srv. 1, 1 n. Také Kristus hledí se zálibou na vše, co církev z lásky k němu činí. — Srv. výše v. 5; 7, 3.

11 Čistým medem rty
kanou ti, nevěsto,
med a mléko máš
pod jazykem;
vůně tvých šatů
jak vůně kadidla.

* *
*

12 Zahrada zamčená
jsi sestro má, nevěsto;
v zahradě zamčené
pramen na pečeti.

13 Co roste v tobě, sad
granátový jest
s rozkošným ovocem:
cyprus s nardem,
14 nard a šafrán,
kasie, skořice,
se všemi stromy
kadidlovými,
myrha i aloe,
se všemi předními
voňavkami.

15 Pramen jsi v zahradě,
pramen jsi vod živých,
s prudkostí plynoucích
s Libanonu.

16 (Nevěsta:) „Zdvihni se, větríku,
od severu,
a přijď, větríku,
od strany jižní;
prověj mou zahradu,
ať se rozproudí
voňavky její!

5. — 1 Ať přijde milý můj
do své zahrady,

V. 13 n. Místo „kasie“ hebr. *qáne*, t. j. *puškvorec*, *Acorus calamus*.

V. 15. Libanon jest kraj palestinský, horský a lesnatý, který má nejvíce a nejstálější vody. Také Jordán prýští se tam. Ty vody tekou podle Vulg. „s prudkostí“, ježto jsou to prameny *vydatné*. — Ženich přirovnává svou snoubenku ku prameni zapečetěnému v zahradě zamčené žádá velmi jemně, aby snoubenka tu zahradu otevřela a pramen odpečetila jemu, svému snoubenci, t. j. vyzývá ji, aby společně manželství dokonali a tak svou sladkou lásku zpečetili. Nevěsta souhlasí. Ten souhlas vyslovuje ve v. 16 a v 5, 1. — Vyslovují tedy tyto vv. manželskou smlouvu a souhlas k ní potřebný. Srv. Přís 5, 15—18.

a jí její
rozkošné ovoce!“

(Ženich:) „Přicházím v sad svůj,
sestro má, nevěsto,
sbírat chci myrhu svou
s vonným svým kořením,
plást chci jísti
se svým medem,
víno své píti
se svým mlékem.

Jezte, přátelé a pijte,
opájejte se, nejmilejší!“

Nevěsta opěvuje ženicha. (5, 2—6, 2.)

² (Nevěsta:) Spala jsem, ale mé srdce bdělo.
Slyš, můj miláček! Tluče:

(Ženich:) „Otevř mi, sestro má, přítelko má,
holubičko má, čistounká má!
Neboť hlavu mám plnou rosy,
kadeře plné krupějí nočních.“

³ (Nevěsta:) Svlékla jsem již roucho svoje,
mám je zase obléci?
Umyla jsem si již nohy,
mám je zase zašpinit?

⁴ Miláček můj prostrčil ruku
skrze otvor (ve dveřích).
Nitro moje zachvělo se,
jak se dotekl jich.

⁵ Vstala jsem otevřít milému svému;
s rukou mi kapala myrha;
s prstů mi samotok myrhový stékal
na závoru dveří.

⁶ Otevřela jsem miláčku svému —
on však již zahnul zmizel.

Hl. 5. V. ². Také církev, zbožné duše jsou všechny ve dne v noci zabrány a zaměstnány láskou k Ježíši Kristu; ta jejich láska má velmi jasný sluch, ihned postřehne, jak zaťuká na jejich srdce Kristus, mrazivým chladem srdcí jiných zarosený, jak zaťuká a budí je, by vstávaly k nové práci a k dalším útrapám, které jim láska ukládá. Srv. Zjev 3, 20.

V. ³ n. Místo „jak se dotekl jich (dveří)“ hebr.: „jemu vstříc“ zachvělo se nitro nevěstino.

V. ⁵ n. I Pán — zdá se — někdy opouští své milé duše; činí tak proto, aby za hořely tím větší touhou po něm a láskou k němu; činí tak proto, by se osvědčila a posílila oddanost jejich.

Dech se zatajoval ve mně
od té doby, co promluvil.

Hledala jsem ho, ale nenašla;
volala, neozval se.

7 Našli mě strážci, chodící městem,
zbili mě, ranili mě;
odňali mi pláštěnku mou
strážcové městských hradeb.

8 „Zaklínám vás, dcery jerusalemské,
milého mého-li najdete,
abyste pověděli jemu,
že já láskou hynu.“

9 (Dcery jeru- „Čím předčí milý tvůj všechny milé,
salemské:) ženo nejkrásnější?
Čím předčí milý tvůj všechny milé,
že nás tak zapřisaháš?

10 (Nevěsta:) „Milý můj bílý jest a červený,
jediný z tisíců jiných.

11 Hlava jeho — ryzí zlato;
kučery jak větvičky palmy,
černé jako havran.

12 Oči jeho jako holoubci
u proudící vody;
ve mléku okoupávají se,
sedí na násypu.

13 Líce jako záhony balzámu
plodící vonné koření;
rty jeho jako lilie jsou,
prýštící samotok myrhový.

14 Ruce má jak zlaté válce,
plné hyacintů,
tělo jak desku z kosti slonové,
safiry vysázenou.

V. 7. Co tu vypravováno, neudálo se skutečně, ale toliko v myslí nevěstině, nebo v myslí básníkově; líčena tu její horoucí *touha* po ženichovi, která se nebojí ani trpěti. — „Starostlivé hledání, úzkostlivé volání, lkání a prosby nevěstiny o pomoc znázorňují stav církve utiskované, zejména nepřichází-li dlouho pomoc shora“ (Munz). — „*strážci města*“ (srv. 3, 3) jsou svěští panovníci, kteří pronásledovali církev. Srv. Ž 2, 1 n.

V. 10 n. Ve smyslu vyšším líčeny tu krásy Kristovy. Kristus, Bůh-člověk, jest jediný z miliard lidí, kteří byli a budou. Bílý ve své čistotě mravů, ve své svatosti, v těle oslaveném, s obličejem v zlatozářích; červenal se krví v dobách utrpení, rděl se vždycky láskou k Otci i lidem. — Zlato znamená jeho božství, jež mu dodává nejvyšší hodnoty.

- 15 Noby jeho — z mramoru sloupy,
 stojící na patkách zlatých.
 Postava jeho jest jak Liban,
 vyniká jako cedr.
- 16 Ústa jeho plná jsou slasti,
 všecek půvab jest na něm.
 Takový milý můj, takový přítel můj,
 dcery jerusalemské!“

* *
 *

- 17 (Dcery jeru- „Kam si uvykl chodit milý tvůj,
 salemské:) ženo nejkrásnější?
 Kam se uchyluje milý tvůj,
 bychom ho hledali s tebou?“

6. — 1 (Nevěsta:) „Milý můj chodívá do své zahrady
 k záhonku vonného koření,
 aby pokochal se v zahradě,
 aby (tam) lilie sbíral.

- 2 Jsem mého milého a můj milý můj jest,
 ten, jenž se pase mezi liliemi.

*Další (druhá) píseň ženichova, kterou opěvuje svou
 novomanželku. (6, 3—11.)*

- 3 (Ženich:) „Spanilá jsi, má přítelko, sladká,
 krásná jak Jerusaleml,
 hrozná jak sešikované vojsko.

- 4 Oči svoje ode mne odvrát,
 neboť ty mě děsí.
 Vlas tvůj jak stádo koz, jež valí se
 s (výšin) Galaadu.

- 5 Chrup tvůj jako stádo bahnic,
 které z plavidla vyšly;
 dvě a dvě jak dvojčata jehňat,
 žádná bez bližinky.

- 6 Jak puklé jablko líce tvé, a co
 krom toho pod závojem!

III. 6. V. 1. „Kdo Krista hledá bez církve, může blouditi a unavovati se, nemůže však dokonce dojiti úspěchu.“ (Beda Ctihodný.)

V. 2. srv. s 2, 16; 7, 10. — Největší radost církve a každé duše jest vědomí, patří Kristu a Kristus ji, že miluje a jest milována. Srv. Jan 14, 20.

V. 3. Místo „sladká“ hebr.: „jako Tiršá“ (jsi spanilá). Tirsa bylo hlavní a sídelní město králův israelských od Jeroboama až po Amriho.

V. 4—6. srv. s 4, 1—3.

- 7 Šedesáte královen jest,
osmdesát vedlejších manželek,
a děv mladých není počtu.
- 8 Jediná jest má holubička,
má čistounká; jedináček je matčin,
miláček té, jež ji porodila.

Zřely ji děvy a blahoslavily,
(zřely ji) královny i ženiny,
a oslavovaly ji:

- 9 (Harém:) „Kdo je ta, která se bere jak zora,
krásná jako měsíc,
jasná jako slunce,
hrozná jak sešikované vojsko?!“
- 10 (Ženich:) „Sešel jsem do sadů ořechových,
bych viděl, co pučí v údolí,
bych viděl, zelená-li se vinice,
kvetou-li jablka granátová.

- 11 Ani jsem nepozoroval toho:
zbavilas mě rozumu,
dočero urozená.“

*Další (třetí) píseň opěvující krásu nevěstinu s příslušným
závěrem. (6, 12—8, 4.)*

- 12 (Svatebčané:) „Toč se, toč se, Sulamitko,
toč se, toč se, ať vidíme tě!“

V. 8. Jedna jediná manželka jest ženichovi milejší, má v očích jeho větší cenu nežli četný harém Šalomounův. Protože jest od narození tak čistá a spanilá, proto ji milovala také matka nade všechny její sourozence. — Žádnému národu neprokazoval Bůh takové lásky jako národu israelskému, synagoze; ta byla jeho jedináček, jeho nade všechny milovaná choť.

V. 11. došel nás porušený. Překlad Vulg: „Nevěděla jsem; duše má zkormoutila mne pro vozy Aminadabovy“ nedává uspokojivého smyslu. Přeloženo tu podle opravy Zapletalovy.

V. 12. zpívá ženich s hosty. Vyzývá nevěstu, by tančila obvyklý tanec s mečem (nebo s meči) bleskutným v ruce = „válečný tanec“ v. 7, 1. V některých krajinách dnešního Východu tančí takový tanec nevěsta večer přede dnem svatby v kruhu dvou sborů, mužského a ženského, při svitu ohně. Za zpěvu „uasfu“ ke cti nevěsty, která zpívá „munsid“, oba sbory lehce do taktu se pohybují a tleskají rukama (rej sborový). Podobný obyčej vládl asi v Palestině za dob biblických. — „Sulamitko“ = Šalomounko. Je-li ženich Šalomounem, jest nevěsta — Šalomounkou, královnou. — „ať vidíme tě“ a tím pohledem se pokocháme. Při tanci budou zpívatí uasf, kterým budou nevěstě holdovati. — Při mečovém tanci mládenci dorážejí na nevěstu a ta se jim brání mečem; chce tím říci, že bude a zůstane svému ženichovi věrná a bude bojovati třeba s mečem proti nepřítelům této věrnosti.

7. — ¹ (Nevěsta:) „Co chcete viděti na Sulamitce?
(Nic), než válečný tanec.“

(Svatebčané:) „Jak jsou krásné tvoje kroky
ve střevíčkách, knížecí dcero!
Spojení tvých beder jak zápony,
dílo mistrovny ruky.

Kolem pupku máš okrouhlou miskou,
nikdy bez vína s kořením.
Život tvůj jest kupka pšenice,
obložená liliemi.

³ Tvé dva prsy jako dvě mláďata,
dvojčátka to srní.
⁴ Hrdlo tvoje jako vížka.
ze slonové kosti.

Oči tvé — rybníky hesebonské
u bran lidnatého města.
Nos tvůj jak výběžek Libanonu,
hledící proti Damašku.

⁵ Hlava tvá (na tobě) jak Karmel;
vlasy tvé hlavy jak purpur krále,
splývající v řasách.“

* *
 *

⁶ (Ženich:) „Jak jsi spanilá a sladká,
milenko, v rozkoších svých!
⁷ Postavou podobáš se palmě,
a tvé prsy hroznům.

⁸ Řekl jsem si: Vylezu na palmu,
sáhnu po jejím ovoci,
prsy tvé budou mi vinnými hrozny,
vůně tvých úst jako jablek,
⁹ hrdlo tvé jako nejlepší víno!“

Hl. 7. Následující uasf, který počíná 7, 1c, popisuje údy zdola nahoru. Líčí nevěstu ne toliko jako krásnou manželku, ale také jako *plodnou matku*. — Také církev, choť Kristova, jest jeho bojovnice (meč) a matka plná života nadpřirozeného, který žije sama a který dala, dává a dáváti bude se svým chotěm milionům duší; jest žena, plná hybné síly a hbitné pohyblivosti tu, kde má se zalíbiti svému chotě.

V. ². Básník chce říci, že nevěsta má dokonale vyvinuté údy, kterých plodná matka potřebuje.

V. ³. srv. s 4, 5.

V. ⁹bc. hebr. (Dvořák): „*jaké jde k duhu — mému miláčku;*“ — *svlažuje jeho — rty mu i zuby.*

(Nevěsta:) „Kéž je milý můj s rozkoší pije,
kéž je mu pochoutkou, rtům i zubům!

10 Jsem svého milého,
on po mně prahne!
11 Pojď, můj milý,
půjdeme na venkov,
na pobyt v dvorcích!
12 Za jitra budeme
do vinic chodit,
patřiti na révu,
raší-li, květ-li
otvírá se,
kvetou-li granáty.
Tam dám tobě
svoje prsy.
Laskavec voní.
Ve dveřích našich mám
všelike ovoce,
čerstvé i starší;
tobě jsem — milý můj —
schovala je.“

8. — 1 Budiž (nyní) mojí bratrem,
jejž prsy mé matky kojily!
Když tě venku potkám, zlíbám tě,
a nikdo mnou nepohrdne!

2 Budu tě brát a zaváděti
do domu matky své, pěstounky,
budu ti dávatí vína s kořením
a moštu granátového.

3 Levice jeho pod mou hlavou,
pravice jeho mě objímá.

4 Zaklínám vás, dcery jerusalemské,
nebudte, nerušte mé lásky,
dokud sama nechce.

DODATKY. (8, 5—14.)

Moc a cena lásky. (8, 5—7.)

⁵ (Svatebčané:) „Kdo je ta, která stoupá z pouště,

V. 10. srv. s 2, 16; 6, 2.

V. 11 n. Kristus a církev, spojená s ním láskou, vyšli z Jerusalema a procházejí ruku v ruce široširý svět; rozsévají, zalévají a pozorují, jak se daří vinice, na které společně pracují o spáse nesmrtelných duší; pátrají, kterak raší nadpřirozenou milostí, kvetou a nesou ovoce.

Hl. 8. V. ³ n. jest refrén známý z 2, 6 n; 3, 5.

V. 5 abc. jest výkřik obdivu svatebčanů, pozorujících, kterak přichází novoman-

[rozkoší oplývající,
opřena o svého milého?“

„Pod jabloní vznítíl jsem tě,
tam, kde tě počala rodička tvá,
kde ti život dala tvá matka.“

- ⁶ (Nevěsta:) „Přitiskni si mě jak pečetní prsten na srdce,
jak pečetní prsten na své rámě!“
(Ženich:) „Ano! Jeť jako smrt mocné milování,
silná jako pekla jest láska.
Žár její — žár jest ohně, plamenů;
spousty vod té síly nemají,
lásku by uhasily;
řeky jí nezatopí.
Dá-li kdo všecek majetek za lásku
dojde jen odmrštění.“

Nevěsta — zachovala pevnost. (8, 8—10.)

- ⁸ (Bratr:) „Sestra naše maličká jest,
prsů (ještě) nemá.
Co s ní učiníme pro čas,
kdy o ni budou se ucházet?“

⁹ (Jiný bratr:) „Je-li hradbou, vystavíme
na ní stříbrné bašty;
je-li branou, obstavíme ji
cedrovými trámy.“

¹⁰ (Nevěsta:) „Já jsem jako hradba,
a mé prsy jsou věže;

želka, zavěšená na rámě novomanželovo. „Kdo je ta“ — „vizte tu“, vizte její štěstí! To štěstí vyslovuje přídavek Vulg: „rozkoší oplývající“ Církev kráčí světem zavěšena jsouc na Krista a o něho se opírajíc. Ta blízkost a to spojení působí jí nevýslovnou čest a rozkoš. Novomanželé zasedají na své „trůny“ před shromážděnou osadou a ženich (nebo jeho jménem zpěvák) zpívá 5def. Vzpomíná, kde byl, když ho po prvé nevěsta spatřila, kde vzplály v srdci jejím prvé počátky lásky k němu. Stál tehdy pod jabloní nedaleko domku, ve kterém nevěsta spatřila světlo světa. Zahlédla ženicha nejspíše oknem, a zahleděla se do něho. Taktéž on. — „vznítíl“ (vzbudil) jsem tě láskou. „počala“ tě a při tom početí pozbyla znaku panenství; v tom smyslu byla „porušena“ a „zprzněna“ (Vulg).

V. ⁶ c. počíná mluvit ženich. Praví, že prosbě manželčině vyhoví a pak počíná opětovati chvalozpěvem moc a cenu lásky, která ho bude věčně s chotí poutati. Kristus miloval a vždycky milovati bude církev láskou, které nikdo neuhasí. — Jako smrt a podsvětí (= „pekla“) nevydají zpět své kořisti, tak ani láska nevydá, čeho se zmocní. Srv. nerozlučnost manželství, spolu to lásky. Srv. Řím 8, 35; 1 Kor 13, 8; Přís 6, 34.

V. ^{8—10}. oslavuje *neporušené panenství* nevěstino, pro které došla záliby ženichovy a v té zálibě svého největšího štěstí — sňatku manželského. — Chrániti sestru bývalo za starých dob povinností jejích bratrů. Srv. Gn 34, 1 nn. Ještě kdy byla nevěsta malá dívčice, neschopná manželství, umlouvají se bratři, co učiní, aby jí nikdo pohlavně neposkvrnil, ale aby zůstala neporušenou, dokud nenajde ženicha, který „dobude“ jejího srdce a jemuž v manželství bude moci „otevřítí závory“ svého pa-

proto si vyvolil mě za tu,
kterou chtěl učinit šťastnou.“

Nad vinici Šalomounovu. (8, 11 n.)

- 11 (Ženich:) Šalomoun měl zahradu révy
v Baal-Hamonu;
svěřil ji správcům, by mu dávali
z výtěžku tisíc stříbrných.
- 12 Svou vlastní vinici před sebou mám.
Tisíc nech si, Šalomoune,
a dvě stě, správcové jejích plodů!

Nevěsto, ozvi se! (8, 13.)

- 13 (Ženich:) „Ty, která v zahradách bydlíš —
přátelé poslouchají —
dej mi slyšeti hlas svůj!“

Pospěš si, ženichu! (8, 14.)

- 14 (Nevěsta:) „Pospěš, můj milý,
učiň jak srna,
jako jelínek
na horách vonících!“

nenství. — Bůh, který se chtěl státi člověkem a tak bratrem církve, chránil si ji od jejích prvopočátků, aby jí nepokazilo mnohobožství (= „smilstvo“). Ačkoli tolikrát náboženství pohanských sousedů snažila se prolomit hradbu přísného jednobožství církve starozákonné, ačkoli usilovala o to, by prodrala se branou, vedoucí do pevnosti tohoto jednobožství, přece jádro národa israelského zachovalo si neporušenou víru v jediného Boha a bohoslužbu té víře přiměřenou. Mohl tedy se zálibou Mesiáš s nebe sestoupiti a s neporušenou církví starozákonnou se zasnoubiti.

V. 11 n. Šalomoun má velikou, výnosnou vinici, kterou mu spravují úředníci. Ti správci platí mu ročně tisíc šekelů (stříbrných); za správu zbude jim 200 stříbrných. Je to veliký zisk pro Šalomouna i jeho správce. — Ženich má také vinici — svou mladou, sličnou ženu, ale ta je mu milejší nežli výnosná vinice Šalomounova. — Na světě bylo mnoho říší pohanských a v nich náboženských společností („vinic“) velmi lidnatých. Bůh však vyvolil si za choť nepatrnou náboženskou společnost israelskou. Ta mu byla nade všecky. — Kde byl *Baal-Hamon*, není známo. Někteří poukazují na Judit 4, 4; 7, 3; 8, 3 (LXX.). Pochybně, zda právem. Vulg. vlastní jméno „Baal-Hamon“ překládá: „*Ta, kteráž má národy*.“ — Také „Šalomoun“ překládá: „*Pokojný*“

V. 13. jsou věrojatně slova ženichova, kterými vyzývá nevěstu při svatbě, aby před svatebčany zpívala, jako ji byl výše (6, 12) vyzýval, aby tančila. — Nevěsta je plná pŕvabů — t. j. *vůně*. To proto, že přebývá v zahradě, kde je plno vonných květin. — Srv. 2, 14. — Také starozákonná církev žila ve vůni zjevených pravd, nadějí mesiášských a čisté bohoslužby. Když Mesiáš vešel (vtělením) s touto církví v manželský sňatek, vyzval ji, aby se ozvala, aby hlásala jeho pravdy a zpívala mu při nové bohoslužbě písně sladké jemu i všem svatebním hostům, t. j. všemu lidstvu.

V. 14. srv. s 2, 16 n.

KNIHA MOUDROSTI

OBSAH KNIHY:

V ČÁSTI PRVÉ (1, 1—6, 23) spisovatel doporučuje úsilí o moudrost *slowy svými*.

1. Tomu, kdo chce moudrosti dojíti, dlužno vystříhati se hříchu, který jí překáží a který zabíjí (1, 1—2, 25).
2. Kdo přirovná úděl spravedlivcův k osudu bezbožníkovu, puzen jest ke snaze o moudrost (3, 1—5, 24).
3. Ať osvojí si moudrost zejména mocní tohoto světa (6, 1—23).

V ČÁSTI DRUHÉ (6, 24—19, 16), spisovatel doporučuje snahu o moudrost *slowy Šalomounovými*.

V oddílu prvé (6, 24—9, 19) Šalomoun vychvaluje moudrost, poučuje o jejím původu, podstatě, působivosti, jakož i o prostředcích, kterými lze jí dojíti.

V oddílu druhém (10, 1—19, 16) Šalomoun budí snahu o moudrost příklady a výstrahami z dějin národa israelského a jeho nepřátel.

1. Příklady a výstrahy z dob od Abrahama po Mojžíše (10, 1—12, 27).
Zacházka do rozpravy o pošetilosti a zhoubě modlárství (13, 1—15, 19).
2. Další příklady a výstrahy (16, 1—19, 16).

DOSLOV (19, 17—20): Veleben budiž Tvůrce veškerenstva a vysvoboditel národa israelského!

Kniha v seznamu sněmu tridentského za třemi knihami „šalomounskými“ uvedená a na totéž místo ve Vulgátě (latinské) položená sluje „*Kniha Moudrosti*“ se zřetelem na její *obsah*; mluví totiž o podstatě *moudrosti*, o jejím původě, ovoci a budí ve čtenáři touhu po ní (hl. 1 až 9); mluví také o *moudrosti jakožto Prozřetelnosti*, která řídila osudy otců národa israelského (hl. 10—19).

„*Moudrost*“ znamená tu popředně *moudrost praktickou*, náboženskomravní, jako v knize Přísloví¹; je to netoliko dovednost v jakýchkoliv poměrech správně se rozhodovati (7, 16; 8, 6; 9, 7 n.), ale popředně je to *bázeň Boží* (1, 2 nn.) a z ní vyvěrající ctnosti (3, 11; 6, 17; 8, 7), svatý život (4, 7. 16; 9, 17). — Tato *spravedlnost* života opírá se o *moudrost rozjímavou* (teoretickou, spekulativní), t. j. o to, co člověk ví o věcech božských i světských, ježto i znalost věcí stvořených vede člověka k Bohu (7, 15 nn; 8, 8 a jj.). Všecka moudrost *lidská* vyplývá z *moudrosti Boží*. *Moudrost* Boží pokládá spisovatel za Boží *vlastnost* (9, 2), také však tu moudrost *zosobňuje* a mluví o ní jako o bytosti, která sa-

¹ Srv. Přís 1, 7.

mostatně žije; obcuje s Bohem, který ji miluje (8, 3), jest přisedící trůnu Božího (9, 4), jest zasvěcena do jeho tajemství (8, 4); Bůh ji posílá na zemi (9, 10); účastní se tvoření světa (7, 22; 8, 4; 9, 9), jakož i správy jeho (7, 27; 8, 1); má rozumného ducha i všechny vlastnosti Boží (7, 22 n); je to dech Boží všemoci, výron jeho veleby, zrcadlo jeho činnosti, obraz jeho dobroty (7, 25 n); miluje člověka (7, 23), dobře mu radí (8, 9), při práci pomáhá (9, 10), vchází do něho, aby ho učinila přítelem Božím, je-li jí hoden bohubylým životem, vřelou touhou a horlivou modlitbou (7, 27; 1, 4; 8, 21). Proti starším knihám mudroslovným je v knize Moudr patrný *vývoj onoho zosobnění*. Přes to spisovatel nejmenuje Boží moudrost *výslovně osobou*, neuvažuje o jejím poměru k Boží přirozenosti a neučí tedy ani zřetelně, že jest jedné podstaty s Bohem. Spokojil se asi s myšlenkou, vyslovenou od starších učitelů, že byla moudrost *stvořena od Boha dříve než svět byl* (Přis. 8, 1; Sir 1, 4, 9; 24, 8). Novozákonnému zjevení zůstalo vyhrazeno poučiti nás, *kdo je ta osobní Moudrost*. Starozákonný spisovatel sotva tušil *tajemství trojice Boží*; nebyltě od Boha vyvolen k tomu, aby je světu zvěstoval. Teprve *Nový zákon* osvětlil poměr osobní Moudrosti k Bohu, kterýžto poměr byl velmi nedokonale vysloven slovem „*stvořiti*“ (Heinisch). O „Slovu“ (Logos) viz poznámku k 18, 15.

Staří majíce na zřeteli obsah Moudr, podobný ostatním knihám „šalomounským“, uvažujíce, že v knize od 6, 24 vystupuje a mluví Šalomoun, domnívali se, že knihu Moudr *napsal původně hebrejsky Šalomoun* a později teprve že byla jako jiné hebrejské knihy kanonické *přeložena* do hellenistické řečtiny. Proti tomuto názoru ozval se zejména Augustin a Jeronym. Dnes dlužno pokládati za věc jistou, že Moudr byla *napsána původně řecky a že spisovatelem jejím není Šalomoun, ale Žid Hellenista, který žil v druhém nebo dokonce v prvním století před Kristem.*²⁾ Užil-li kromě kanonických knih jiných spisů Šalomounových, nelze zjistit. *Filo*, který žil později (narodil se kolem r. 20 před Kr.), jistě *spisovatelem* knihy Moudr *není*. Spisovatel Moudr, když vystupuje jako Šalomoun, nechce čtenáře uvést v omyl, že Šalomoun knihu skutečně napsal, ale užívá slovesného druhu tehdy známého.

Knihy Moudr byla napsána v *Egyptě*,³⁾ nejspíše v *Alexandrii*,⁴⁾ hlavním sídle tehdejší vzdělanosti i filosofie řecké, podporované od Ptolemeovců.

²⁾ Heinischovi zdá se býti pravdě nejbližší *názor*, že Moudr byla napsána *v letech 88—30 před Kr.* za panování *Ptolema X.* (88—81), *Ptolema*, příjímím Neos Dionysos (80—58 a opět 55—51), *Ptolema XIV.* (51—47), *Ptolema XV.* (47—44) a *Kleopatry VII.* (44—30). Tito panovníci nevydali sice rozkazů výslovných, aby Židé byli pronásledováni, ale nepřáli jim, což nelze říci o jejich předchůdcích, Židům nakloněných. Královským egyptským úředníkům stačilo věděti, že jejich páni Židům nepřejí, aby Židy, kde mohli, utiskovali. Židé, kteří zapřeli své náboženství a stali se pohany, vyhnuli se těm útiskům. — Po r. 30, kdy byl Egypt římskou provincií, sotva byla kniha Moudr napsána, ježto za dob římských nastaly Židům v Alexandrii lepší časy. Nebyli pronásledováni, nebylo tedy důvodu, aby kniha obsahu Moudr byla napsána.

³⁾ Tam, kde se byli dávno Židé usadili a se vzdělaností řeckou se seznámili, vznikla většina knih židovskohellenistických. Proto také zabývá se spisovatel tolik osudy Egyptanů (hl. 11.; hl. 16—19.), proto mluví o egyptské bohoslužbě a bohopotě vzdávané zvířatům (12, 23—27; 15, 18 n.).

⁴⁾ Ptolemeovci následující příkladu *Alexandra Velikého* pěstovali v Alexandrii, svém novém sídelním městě velkodušně vědy a umění.

Pohanská vzdělanost s královskou přízní, mocí, leskem a rozkošnickým životem vnadila egyptské Židy, aby odpadli od oteckého náboženství, které jim přinášelo toliko sebezapření a pronásledování. Spisovatel chtěl ty, kteří dosud zůstali židovství věrni, posílit ve víře a potěšiti poukazem na poklady, které jim náboženství jejich poskytuje, jakož i na nicotu a trestuhodnost pohanství.⁵⁾ Pravděpodobně měl spisovatel i pohany na mysli, které chtěl knihou svou přivést k židovskému jednobožství.⁶⁾

Spisovatel nejeví takové znalosti řecké filosofie, aby třeba bylo míti za to, že četl knihy řeckých filosofů, nebo že byl jejich řádným posluchačem; znal myšlení řecké toliko z běžného života; té znalosti užil, aby jí oplodnil poznatky, uložené ve starších knihách biblických, ale tak, že zůstal pravověrným Židem.

Knihá Moudr je dílo jednolité, ucelené; není tedy nutno, abychom stanovili dva neb i více spisovatelů.

Myšlenky jsou rozčleněny úměrně, ale jiné stavby umělecké neviděti.

Knihá dochovala se nás v podstatě neporušena.

V *listech sv. Pavla*⁷⁾ je tolik myšlenek a slov společných s Moudr, že jest jisto, že ji apoštol národů často četl a ježto jí užívá tak jako jiných starozákonných knih kanonických, pokládal i Moudr za knihu posvátnou. *Evangelium sv. Jana*⁸⁾ souhlasí nápadně v nauce o Slovu s naukou knihy Moudr o „moudrosti“. Spasitel podle téhož evangelia obracel na sebe výroky Moudr, pokládal ji tedy za knihu posvátnou a taktéž činil podle vzoru mistrova žák-miláček Páně. Povšimnutí zasluhují také některá místa ve *Zjev*,⁹⁾ *Jak*¹⁰⁾ a *1 Petr*,¹¹⁾ jakož i *Luk*.¹²⁾

„V dobách apoštolům nejbližších měli ji (knihu Moudr) před sebou výteční spisovatelé, kteří dovolávající se jejich svědectví, věřili, že se nedovolávají než božského svědectví“ (Aug); byli to zejména: „*Nauka dvanácti apoštolů*“ (Didaché), *Klement Řím.*, *Hermův Pastýř*, *Tacian*, *Irenej*, *Hippolit*, spisovatel *zlomku „Muratorova“*, *Tertullian*, *Cyprian*, *Laktanc*, *Klement Alex.*, *Origenes*, *Diviš Alex*, *Pamfil Cesarejský*, *Didaska-*

⁵⁾ Srv. rozpravu ve hl. 13., 14. a 15.

⁶⁾ Spisovatel je přesvědčen, že jest židovstvo povoláno k tomu, aby rozneslo spásu do veškerého světa (18, 4). Také později Filo psal pro pohany.

⁷⁾ Srv. Moudr 11, 23; 12, 12—22 s Řím 9, 19—23. Srv. Moudr hll. 11., 13., 15. s Řím 1, 18 nh.; Gal 4, 8—10. Srv. Moudr 9, 17 s 2 Kor 5, 5. 7. Srv. Moudr 7, 25 n. s Žid 1, 1—3 a jj. v.

⁸⁾ Jan 1, 1 srv. s Moudr 9, 9; 8, 3; 9, 4; 7, 25 n. — Jan 1, 3 srv. s Moudr 7, 12b. 22a; 8, 6; 7, 21; 9, 9. — Jan 1, 4 srv. s Moudr 7, 22b. 23. 27; 7, 10; 6, 21b. — Jan 1, 5 srv. s Moudr 6, 13; 7, 29 n.; 1, 4. — Jan 3, 13 s Moudr 9, 10; Jan 3, 12 s Moudr 9, 16. — Srv. Jan 5, 20 s Moudr 9, 9; 8, 3. — Jan 5, 26 s Moudr 7, 27b. — Srv. Jan 6, 65 s Moudr 8, 21; 9, 4. — Srv. Jan 8, 46 s Moudr 7, 25. — Jan 14, 21 s Moudr 6, 17 a jj. v.

⁹⁾ Srv. Moudr 6, 6 se Zjev 2, 16; Moudr 3, 14 se Zjev 3, 12; Moudr 16, 9 se Zjev 16, 6.

¹⁰⁾ Srv. Jak 5, 5 n. s Moudr 2, 6—10, 12. 20; Jak 3, 17 n. s Moudr 7, 22 n. Jak 1, 5 s Moudr 7, 7; 8, 21 a jj. v.

¹¹⁾ Srv. 1 Petr 1, 7 s Moudr 3, 6; 1 Petr 2, 12 s Moudr 3, 7.

¹²⁾ Srv. Lk 12, 20 s Moudr 15, 8; Lk 9, 31 s Moudr 3, 2; 7, 6; Lk 19, 44 s Moudr 3, 7.

lie, *Ustanovení* (Konstituce) *apoštolská*. Proti pochybnostem, které teprve ve IV. století se objevily, svědčí o posvátnosti knihy Moudr z východních: *Euseb* (Cesarejský), *Basil*, *Efrem*, *Diodor z Tarsu*, *Řehoř z Nyssy*, *Epifan*, *Zlat.*, *Cyrell z Alexandrie*, ze západních: *Hilar*, *Optat*, *Lucifer z Kalaris*, *Filastr z Brescie*, *Ambrož*.

Ani protestanté nemohli upřítí přednosti knihy Moudr.

ČÁST PRVÁ (1, 1—6, 23).

1. *Kdo chce dojít moudrosti, tomu třeba vstříhati se hříchu, který jí překáží a přináší smrt. (1, 1—2, 25.)*

1. — ¹ Zamilujte si spravedlnost, vy, kteří vládnete zemí.
Přemýšlejte o Pánu v dobromyslnosti,
a v upřímnosti srdce hledejte ho;
² neboť nalezen bývá od těch, kdož nepokoušejí ho,
a ukazují se těm, kteří jemu důvěřují.
- ³ Zvrhlé rozumy totiž odlučují od Boha,
a moc vyzývaná zamítá nemoudré,
⁴ ježto do zlovolné duše nevejde moudrost.
aniž se ubytuje v těle, poddaném hříchům.
- ⁵ Svatý duch ukázněnosti totiž utíká před falší,
a vzdaluje se od myšlení, která jsou bez rozumu;
zapuzuje ho přicházející nepravost.
- ⁶ Neboť (ačkoliv) lidumilný duch jest moudrost,
nenechá bez trestu rtů rouhačových;
jeť Bůh svědek ledví jeho,
je pravdivý zpytatel srdce jeho,
a jest posluchač jazyka jeho.

Hl. — ¹ n. „*spravedlnost*“ není tu ctnost, jakou vykonává soudce, když vynáší spravedlivý rozsudek, ani ctnost, která má provázeti všechny vladařské úkony spravedlivého krále, ale je to spravedlnost v nejširším slova významu = hluboký nábožensko-mravní názor světový, založený na jednobožství a praktický život, uspořádaný podle toho názoru (přesvědčení). Jinými slovy: tato „*spravedlnost*“ = „*moudrost*“ — „*hledatí*“ *Boha* = vyhledávati jeho přízeň, zálibu a lásku, příležitost ku přátelskému styku s ním, snažiti se o spojení s ním. Srv. Ex 33, 7; Dt 4, 29; Jer 29, 13; Ž 13, 2; Řím 3, 11; Žid 11, 6.

V ². „*pokoušejí*“ ho ti, kdož půl srdcem, jaksi na zkoušku, vyhledávají přízeň Hospodinovu, druhou polovicí však lnou ke hříchu, hřích páchají. Srv. Nm 14, 22; Ž 77, 41. 56; Sk 5, 9; 15 10; 1 Kor 10, 9.

V ⁵. *Duch Boží* jest ve S. Z. ona Boží síla, která působí všecek život. Sluje „*svatý*“, ježto je blízko Boha (1, 7) a protože člověka posvěcuje, hřích pak, opak svatosti, nenávidí. Spisovatel knihy Moudr tu *zosobňuje* ducha Božího a tím připravuje bezděky půdu nauce křesťanské podle které je *Duch sv. skutečná*, od Otce i Syna odlišná *osoba*. Oznámiti toto tajemství však bylo zůstaveno teprve spisovatelům Zákona *nového*. Spisovatel Moudr a jeho první čtenáři ztotožňovali podstatně „*ducha Božího*“ s Bohem. — *Duch* ten slove tu „*duchem ukázněnosti*“, ježto *ji miluje, chce ji* a člověka vede, aby jí došel, je tedy *jeť původce*. — „*ukázněnost*“ = umravněnost, výsledek snahy o *moudrost*.

- 7 Neboť duch Páně naplňuje okruh zemský,
a ten, jenž udržuje vesmír, ví o (každém) hlesu.
- 8 Protož kdo mluví nepravé věci, nemůže utajit se,
aniž ho mine trestající spravedlnost.
- 9 Bývajíť myšlenky hříšnickovy vyšetřovány,
a zpráva o tom, co mluví, přichází před Boha,
aby potrestány byly nepravosti jeho.
- 10 Neboť ucho (jeho) žárlivé poslouchá všecko
a (ani) reptavé zašeptání neujde mu.
- 11 Vystříhejte se tedy reptání, které nic neprospívá,
a nedopustte jazyku, aby se rouhal,
ježto řeč tajná neunikne trestu,
ale ústa prolhaná zabíjejí duši.
- 12 Nehorletež o smrt pobloudilým životem,
aniž uvozujte na sebe zahynutí skutky svých rukou.
- 13 Neboť Bůh smrti neučinil,
aniž se veselí ze zahynutí živých.
- 14 Neboť stvořil všecko, aby (živo) bylo,
a zdravé je tvorstvo světa,
a není v nich jedu záhuby,
aniž kraluje podsvětí na zemi.
- 15 Neboť spravedlnost jest [ustavičná a] nesmrtelná.
- 16 Ale bezbožní rukama i řečmi ji přivolávají;
majíce ji za přítelkyni, hynou
a smlouvu činí s ní,
ježto zasluhují, aby za úděl jí byli.
- 2 — 1 Říkají si totiž mezi sebou zvrhle usuzující:
Krátký a teskný je náš život,
není léku, když člověk skonává,
a není známo, že se kdo z podsvětí vrátil.
- 2 Neboť náhodou jsme přišli na svět,
a potom budeme, jako bychom byli (nikdy) nebyli;
vždyť dým jest dech (života) v nozdrách našich,
a myšlenka jest jiskra v pohybu našeho srdce;
- 3 jak ta zhasne, popel bude tělo naše,
duše pak rozplyne se jako řídký vzduch;
život náš pomine jako stopa po oblaku,

V. 13. „smrti“ časné a věčné. — „živých“ = žijících lidí. — Bůh neučinil smrti, ale člověk ji přivolal hříchem. Srv. Příz 8, 36; 21, 6 (LXX.); Řím 6, 23.

V. 15. „spravedlnost“ = svatost života vůbec jako ve v. 1. Odměna za ni jest život věčný; časná smrt je toliko krok do něho. Spravedlnost činí spravedlivce nesmrtelným (nekonečně šťastným na onom světě) a v tom smyslu jest „spravedlnost nesmrtelná“.

V. „ji“ smrt (v. 12). — „rukama“ = posuňky, které činívají lidé volající na své miláčky. — „řeči“ může znamenati také hříšná slova a „ruce“ hříšné činy, kterými svolávají na sebe věčné tresty. — „hynou“, chřadnou touhou po ní (smrti). — „smlouvu činí s ní“ = zapisují se jí. — Kdežto spravedlivce jest údělem Božím (Dt 32, 9; Zach 2, 16; 2 Mach 1, 26) stává se bezbožník „údělem“, (kořistí) smrti. t. j. záhuby časné i věčné.

- rozprchne se jako mlha,
kterou rozeženou paprsky slunce
a potlačí horkost jeho.
- ⁴ Jméno naše přijde časem v zapomenutí
a nikdo nebude vzpomínati skutků našich.
- ⁵ Jeť zákmit stínu čas náš,
a nebude se opakovati náš skon,
protože je zpečetěný a nikdo se nevrací.
- ⁶ Nuže tedy, užijme rozkoší, které skutečně jsou,
rychle užijme tvorstva, vždyť jsme mladí!
- ⁷ Naplníme se drahým vínem a vonidly,
ať nemine nás (žádný) květ jara!
- ⁸ Ověňčme se růžemi, prve nežli zvadnou;
nebuď louky, které by nepřešla bujnost naše!
- ⁹ Nikdo z nás nebuď bez účasti rozpustilosti naší;
všude zůstavme znamení veselosti!
Vždyť to jest úděl náš a toť náš los.
- ¹⁰ Znásilňme chudého spravedlivce,
nešetřme vdovy,
aniž se ostýchejme šedin starce mnohého věku.
- ¹¹ Moc naše buď (nám) pravidlem spravedlnosti,
neboť slabé jeví se neužitečným býti.
- ¹² Obchvatme spravedlivce, ježto jest na obtíž nám,
protiví se skutkům našim,
vytýká nám přestoupení zákona,
a kárá nás z hříchů proti kázni naší.
- ¹³ Chlubí se, že má znalost Boha,
a synem Božím se nazývá.
- ¹⁴ Stali se nám výtkou názorů našich;
těžko nám na něj i hledět,
- ¹⁵ neboť přičí se jiným život jeho,
a venkoncem jinaké jsou cesty jeho.
- ¹⁶ Za podvržence nás pokládá,
zdržuje se od cest našich jako od nečistot,
blahoslaví konec spravedlivých,
a chlubí se, že má za otce Boha.

Hl. 2. — V. ^{8b} jest asi druhý překlad v. 9a, proto lze pochybovati o jeho původnosti (v řeckých rukopisech není).

V. ¹⁰. Zákon i proroci často doporučovali soustrast se slabými, jako jsou starci, vdovy, chudí. Srv. Ex 22, 24 nn.; Dt 16, 14; 24, 17 nn.; Is 10, 2; Jer 7, 6. a jj.

V. ¹¹. Hmotari neuznávají přirozeného ani kladného zákona za zdroj a důvod mravnosti a práva; jediným zdrojem a důvodem obého jest jim *hmotná moc*.

V. ¹². „Obchvatme“ Istivě, ukažme svou převahu *chytrosti*, která umí dokonale užívatí moci hmotné ke svým účelům. Srv. Is 3, 10.

V. ¹⁴ n. „Život spravedlivcův kárá hříšníka, ježto jej odsuzuje mlčky s větší vahou, než kdyby mluvil jasným hlasem.“ (Ambrož.)

V. ¹⁶ „podvržence“, podvrhelce, levobočky, nemanželské syny národa israelského, pokud jde o odpadlé Židy, „falešné“ peníze, pokud jde o pohany. To proti své důstojnosti.

- 17 Vizme, jsou-li řeči jeho pravé,
a zkusme, co na něho přijde,
zvědme, jaký bude jeho konec!
- 18 Neboť je-li spravedlivec syn Boží, zastane se ho,
a vysvobodí ho z rukou protivníků.
- 19 Potupou a mučidly zkusme ho,
abychom poznali tichost jeho,
a zkusili statečnost jeho.
- 20 K smrti nejohavnější odsudme ho;
vždyť se dostane mu ochrany, jak byl mluvil.
- 21 Takto smýšlejí, ale bloudí;
neboť oslepila je zloba jejich.
- 22 A neznají tajemství Božích,
naděje na odměnu za spravedlnost nemají,
a cti duší bezúhoných necení.
- 23 Bůh totiž stvořil člověka k neporušitelnosti
a k obrazu podstaty své učinil ho.
- 24 Ale závistí ďábla přišla smrt na svět,
25 a zakoušejí jí ti, kteří patří jemu.

2. *Přirovnání údělu spravedlivce k údělu bezbožníkovu
vede ke snaze o moudrost. (3, 1—5, 24.)*

3. — 1 Duše spravedlivých jsou v ruce Boží,
a mučidlo [smrti] nemůže se dotknouti jich.
- 2 Zdálo se nemoudrým, že je veta po nich,
za neštěstí měli odchod jejich,
- 3 a že se od nás odebrali, za zkázu;
ale oni jsou v pokoji.
- 4 Neboť i když podle mínění lidí trpěli muky,
všecka důvěra jejich tkvěla v nesmrtelnosti;

V 20. Úryvek 2, 12—20 nápadně souhlasí s Z 21; Is 52, 13—53, 12, jakož i s tím, co vypravují evangelia o umučení Páně. Srv. Mt 27, 40. 43. s Moudr 2, 13. 16. 18—20. — Jan 5, 18. srv. s Moudr 2, 13. 16. Proto velmi mnozí církevní otcové a spisovatelé viděli v Moudr 2, 12—20 *mesiášské proroctví*. Spisovatel Moudr mluví v úryvku 2, 12—20 jako před tím (srv. v. 10 n.), tak i po tom (srv. 3, 1 nn.; 4, 7; 5, 1 nn.) o *trpících spravedlivcích vůbec, ve smyslu vynikajícím pak o Trpiteli a Spravedlivci po vítce*, kterého všichni zbožní trpitelé předobrazovali, a ve kterém spravedlnost a utrpení došly vrcholu nedostižného. Srv. Ž 68.

V. 23. Když je Bůh věčně blažen, dlužno též, aby člověk, obraz podstaty jeho, věčně blažen byl. — „*člověka*“ = „*ho*“ = všechny lidi stvořil Bůh k tomuto účelu — k věčné blaženosti. Avšak ďábel uvedl smrt na svět, t. j. způsobil, že někteří lidé nedojdou života věčně blaženého (v. 24 n.).

V. 24. je první místo v bibli, které jmenuje *ďábla svědce prvních lidí* (výslovně). Tím vyloženo, co vypravuje Gn 3, 1 nn. o *hadu*. Srv. Jan 8, 44; Zjev 12, 8 n.; 20 21. Srv. také Job 1 n.; 1 Par 21, 1. — Ďábel „*záviděl*“ lidem život věčně blažený, ke kterému Bůh lidstvo byl ustanovil. — „*smrt*“ ztráta toho života, záhuba věčná. — „*na svět*“ = na lidstvo. Srv. Řím 5, 12.

V. 25. „*zakoušejí ji*“ = smrti, záhuby věčné. — „*jemu*“ = ďáblovi. Podle soudu spisovatelova přes to, že závistí ďáblou přišla smrt na svět, spravedlivci jí nepodlehli, ale toliko ti, kteří jsou ďáblovi *oddáni*. — Spravedlivce od smrti vysvobozuje *moudrost*. Srv. níže 10, 1 nn.

- maličko trestáni byvše dojdou hojného blaha,
ježto Bůh zkusil je a shledal, že ho jsou hodni.
- 6 Jako zlato v ohni vyzkoušel je,
a jako celopalnou oběť je přijal;
přijde pak doba, kdy dojdou povšimnutí.
- 7 Štkvíti se budou lidé spravedliví,
a jako jiskry po strnisku poběží.
- 8 Soudit budou lidstvo, ovládat národy,
a jejich králem bude Hospodin na věky.
- 9 Ti, kdož doufali v něho, porozumějí pravdě,
a věrní v lásce zůstanou u něho,
neboť milosti a milosrdenství dostane se vyvoleným jeho.
- 10 Ale bezbožní podle toho, jak smýšleli, trestáni budou,
ti, kteří podceňovali spravedlivce a od Pána odpadli,
- 11 neboť kdo za nic nemá moudrost a ukázněnost, nešťastný jest.
Jalová jest naděje jejich,
námahy (jejich) jsou bez užitku,
a marná díla jejich.
- 12 Ženy jejich jsou nesmyslné,
nešlechtné děti jejich,
- 13a zlořečeno plémě jejich.
- 13b Neboť šťastná jest bezdětná, ale neposkvrněná,
která neví, co je lože s hříchem:
dostane se jí plodu, až dojdou povšimnutí duše [svatých].
- 14 (Štasten jest) kleštěnec, který nespáchal rukou nepravosti,
aniž pojal proti Bohu nešlechtné úmysly,
neboť dána mu bude za věrnost odměna výborná
a úděl v chrámu Páně nejrozkošnější.
- 15 Vždyť ovoce dobrých námah je slavné
a nevýratný jest kořen moudrosti.
- 16 Synové však cizoložníků se nevydaří,
a plémě z lože nemanželského bude vyhlazeno.
- 17 Budou-li totiž dlouho živi, za nic počtení budou,
a beze cti bude na konec stáří jejich;

Hl. 3. — V. 6c—7. podle původ. zní: „A za doby navštívení (povšimnutí) svého budou se stkvíti a jako jiskry strniskem poběží.“ — Spisovatel má tu na mysli *poslední soud*, kdy zastkví se spravedlivci a kdy budou slaviti vítězství nad bezbožnými, kteří budou nuceni uznati jejich mravní převahu a nynější slávu, kdežto sami budou smeteni do záhuby. — O „*povšimnutí*“ (pozornosti při blahovolné návštěvě) srv. výše 2, 20. — O „*lesku*“ spravedlivých na posledním soudu srv. Dan 12, 2 n.; Mt 13, 49. Bude to odměna konečná, nezatímná; odměna věčná, ne dočasná; odměna úplná, dokonalá (podle duše i těla).

V. 7b. navazuje na Abd 18. Srv. Zach 12, 6. — Jako oheň a jiskry běží po strnisku, pálíce a ničíce zbytky slámy, a tak jaksi slaví nad nimi vítězství, tak budou slaviti vítězství spravedlivci nad bezbožníky v den posledního soudu. Nebude to vítězství národní, politické, nýbrž *mravní*, jak je později dokonale chápalo a hlásalo křesťanství.

V. 15. naráží na Is 56, 3. Moudrost jest nevýratný a neusychající kořen kmene, stromu dobrých námah, který nese ovoce stkvělé — blaženou nesmrtelnost. Protože neumírá kořen, neumírá ani ovoce.

- 18 jestliže rychleji zemrou, nebudou mít naděje,
aniž útěchy v den soudu;
19 neboť rodu nespravedlivého hrozné jsou konce.

4. — 1 Lepší jest bezdětnost s ctností;
jeť nesmrtelná památka její,
ježto ji uznává Bůh i lidé.
2 Když je přítomna, lidé ji napodobují;
a touží po ní, když je vzdálena,
a na věčnosti ověncena jsouc slaví vítězství,
jehož byla dobyla v zápase bojů čistých.
3 Rozplozené však množství bezbožníků nic neprospívá;
jsouc z nepravých výstřelků nepouští kořene hluboko,
neklade pevného základu.
4 Neboť i když na čas v ratolestech pučí,
bude to, co jest nepevně založeno, větrem zvikláno
a silou povětří z kořene vyvráceno.
5 Olámany budou ratolesti nedospělé,
ovoce jejich bude neužitečné, nezralé k jídlu,
a k ničemu se nehodí.
6 Neboť děti, které se rodí z nemanželských souloží,
jsou svědky nešlechtnosti proti rodičům při soudu svém.
7 Spravedlivý však, byť i před časem smrti zachvácený, v pokoji
bude.
8 Neboť stáří ctihodné není dlouhověkost,
aniž počtem roků měřeno bývá,
ale šediny jsou člověkovu moudrost
9 a věk starý — život neposkvřený.
10 Protože se zalíbil Bohu, stal se miláčkem jeho,
a ježto živ byl mezi hříšníky, byl přenesen.
11 Vytržen byl, aby zloba nezměnila smýšlení jeho,
neb aby lest nesvedla duše jeho.
12 Neboť kouzlo nicotnosti zatemňuje to, co jest šlechtné,
a vír zlé žádostivosti převrací nevinnou mysl.
13 Došed v krátku vrcholu (mravenosti) vyplnil časy mnohé.

Hl. 4. — V „ctnost“ je tu důsledně čistota, popředně manželská. (Vulg méně správně podává 1a: „*Ó, jak krásné jest čistotné plémě v skvělosti.*“) „uznává“, cení a odměňuje ji. Ostatně vykládá věc v. 2. Křesťan vyvodí si z tohoto v. myšlenku, jak teprve cení Bůh dobrovolné *panictví*, které jest *evangelickou radou*; pak chápe překlad Vulg.

V 2. „*napodobují*“ a tak nejlépe ukazují, že si jí (ctnosti) váží. — V 2cd vypůjčuje si obraz od řeckých zápasů tělocvičných; kdo zvítězil, byl ověnčen a veden v průvodu vítězoslavném. Také v Novém z. bývá *věvec náznakem radosti nebeských*: 1 Kor. 9, 25; Fil 4, 1; 2 Tim 4, 8; Jak 1, 12; 1 Petr 5, 4; Zjev 2, 10; 3, 11; 4, 4; 6, 2; 12, 1; 14, 14. — *Život lidský* je dlouhý zápas, který každou chvíli přináší drobné boje; čistou ctnost dlužno si vybojovat. Také N. z. přirovnává *život k boji a odměnu k vítězství*. Srv. 1 Kor 9, 24; Fil 2, 16; 3, 12 n.; 1 Tim 6, 12; 2 Tim 2, 3 n.; 4, 7; Žid 12, 1.

V 6. „*při soudu svém*“, dětí. Na tom soudu budou souzeni společně se svými rodiči, bude to tedy také soud „*jejich*“, rodičů. Bude to poslední všeobecný soud. — Děti budou žalovati na své rodiče, kteří byli jim na zkázu.

- 14 Líbilat se Pánu duše jeho;
proto rychle jej vyvedl z prostředka nepravostí.
Lidé pak vidoucí to, avšak nerozumějící tomu,
kteří nechtěli mysliti na to,
15 že se dostává milosti Boží a milosrdenství svatým jeho,
a že má na zřeteli své vyvolené —
16 mrtvý spravedlivec odsuzuje (ty) živé bezbožníky,
a mladost rychle zdokonalená dlouhý život nespravedlivcův.
17 Vidí totiž konec moudrého,
a nechápají, co s ním zamýšlel Bůh,
a proč jej bezpečně umístil Pán.
18 Vidí ho a mají pro něho pohrdání,
ale jim Pán se posmívá.
19 I budou potom bezectnou mrtvolou,
a pohanou mezi mrtvými na věky;
neboť srazí je střemhlav, že ani nehlesnou,
otřese jimi v kořenech.
Venkonceb bude veta po nich,
v bolestech budou,
a památka jejich zahyne.
- 20 Uvažující o svých hříších přijdou v bázni
a povstanou proti nim a vinití je budou nepravosti jejich.

5. — 1 Tehdy stát budou spravedliví s velikou důvěrou
proti těm, kteří (kdysi) sužovali je,
a kteří mařili námahy jejich.
2 Vidouce to, budou zděšeni hroznou bázní,
a budou hroziti se nenadálé spásy.
3 Říkat budou si vespolek kajíce se,
z duše skličené budou hořekovat:
„To jsou ti, kteří byli nám kdysi na posměch,
a které tupit bylo naším zvykem.
4 My nemoudří mněli jsme, že jejich život je šílenství,
a jejich konec že jest bezectný.

V 14c—16. činí nesouměrnou větu, kterou lze uspořádati asi takto: *Spravedlivý jinoch, záhy zemřelý, odsuzuje bezbožníky* (v. 16), t. j. *lidi, kteří nechtějí uznati, co turdil spisovatel* ve v. 7—14ab. — V. 14cd srv. s Is 57, 1.

V 17 n. „*proč jej bezpečně umístil Pán*“ je krátce řečeno místo: „*proč ho rychle vytrhl — aby jej totiž bezpečně umístil*“ — „*mají pro něho pohrdání*“ posměch z jeho naděje v Boha a v odměnu na onom světě, jako by nebylo toho ni onoho. Za ten pohrdavý posměch dostává a dostane se posměchu také *jim*, a to od — Boha! V lidotvorném rčení „*Pán se posmívá*“ vyslovena je svrchovanost Všemohoucího a nemo-houcnost bezbožeckých hmotarů. Srv. Ž 2, 4. — Ten Hospodinův pohrdavý posměch ukáže se záhubou jejich, kterou líčí v. 19.

V 19. „*potom*“ — po smrti. Spisovatel líče věčné („*na věky*“ v. 19b) tresty bezbožných hmotarů, měl na zřeteli Is 14, 4—20, kde líčen jest pád krále babylonského.

V. 20. „*přijdou*“ na všeobecný soud. — „*vinití*“ = usvědčovati. — Ti bezbožní jsou obžalováni, *hříchy* jejich jsou žalobci. Srv. Řím 2, 15.

Hl. 5. V 1. „*Tehdy*“ až budou počítati hříchy své (4, 20), *na posledním obecném soudu*.

V. 3. Místo „*To jsou ti*“ v „*To je ten*“ (Cornely a jiní myslí na Krista.)

- 5 Aj, kterak připočtění jsou k synům Božím,
a mezi svatými jest úděl jejich.
- 6 Zbloudili jsme tedy s cesty pravdy,
světlo spravedlnosti nezasvitlo nám,
slunce moudrosti nevzešlo nám.
- 7 Nasytili jsme se cest nepravosti a záhuby,
schodili jsme neschůdné pustiny,
ale cesty Páně jsme nepoznali.
- 8 Co nám prospěla pýcha,
aneb co nám pomohlo bohatství s chloubou?
- 9 Pominulo to všechno jako stín,
a jako prchavá pověst.
- 10 Jako loď, která přechází zdulou vodou,
jejížto stopy, když přejde, nelze nalézt,
ani stezky jejího kýlu mezi vlnami;
- 11 aneb jako pták, jenž letí vzduchem,
jehožto cesty nížádného znamení se nenalézají, —
(pták) totiž lehký vzduch úderem rozpjatých perutí bitý,
a brázděný šelestící silou
pohybujících se křídel prolétá,
a poté žádné znamení letu jeho v něm se nenalézají, —
- 12 aneb jako když se vystřelí šíp do terče,
rozdělený vzduch ihned se zase sbíhá,
takže není znáti, kudy šel:
- 13 tak i my zrodivše se ihned jsme zanikli;
nemohli jsme se vykázati žádným znamením ctnosti,
ve své špatnosti byli jsme uchvázeni.“
- 14 [Tak mluvili v pekle ti, kteří zhřešili.]
- 15 Naděje bezbožného je totiž jako prach, který vítr zachvacuje,
a jako tenoučká pěna, vichřicí rozptýlená;
bývá rozváta jako dým od větru,
přechází jako památka na jednodenního hosta.
- 16 Spravedliví však na věky jsou živi,
v Hospodinu jest odplata jejich,
a péči o ně Nejvyšší má.
- 17 Proto dostanou království nádhery
a korunu krásy z ruky Páně,
ježto svou pravicí je bude chránit,
a svým ramenem jich hájit.
- 18 Vezme si jakožto výzbroj horlivost svou,
i tvorstvo ozbrojí, by trestal nepřátele.

V. 10. „Jako“ . . . spoj s „tak i“ ve v. 13.

V. 12. „sbíhá se“ nebo lépe dle řec. „zřедуje se“, jako byl zředěný prve nežli jej šíp, razící si cestu, zhustil.

V. 14. je glosa Vulg.

V. 18. Hospodin bude hájiti svých spravedlivců proti jejich odpůrcům, proti bezbožníkům, bude je chrániti na zemi i po smrti (v. 17). Při té ochraně bude nepřátele také trestati, a těmi tresty je „souditi“. Spisovateli splývají všechny tresty čili „soudy“ Boží časné, pozemské s posledním soudem v jeden celek, v jeden pojem. Aby Bůh

- 19 Jako v pancíř se obleče v spravedlnost,
za přilbu pak vstaví si soud přísný.
20 Za štít vezme svatost nepřemožitelnou,
21 a tvrdý hněv za břitký meč.
Bude pak bojovat s ním svět proti pošetilcům.
22 Choditi budou střely blesků dobře mířené,
a z oblaků jako z luku dobře nakřiveného
skokem pospějí k cíli.
23 Z praku házena budou krupobití plná hněvu,
rozlítí se proti nim voda mořská,
a řeky je zatopí zuřivě.
24 Zdvihne se proti nim dech Mocného,
a jako vichřice je rozvěje.
I obrátí v poušť všecku zemi nepravost
a zloba převrátí trůny mocných.

3. *Mocní tohoto světa, osvojte si moudrost zejména vy. (6, 1—23.)*

6. — 1 [Lepší jest moudrost nežli síla,
a muž rozšafný nežli silný.]
2 Protož slyšte, králové, a mějte rozum,
učte se, vladaři končin země!
3 Nachylte uši, vy, kteří vládnete nad množstvím,
a kteří pyšni jste na zástupy národů!
4 Protože dána jest vám moc od Pána,
a vláda od Nejvyššího,
který tázati se bude na skutky vaše,
a vyšetřovati úmysly vaše,
5 (a) protože jsouce služebníci království jeho, nevládli jste
správně,
nešetřili jste zákona spravedlnosti,
a podle vůle Boží jste nechodili:
6 hrozně a brzy přijde na vás,
ježto velmi přísně představení budou souzeni.
7 Neboť člověk nepatrný zasluhuje milosrdenství,
ale mocní mocně muky trpěti budou.
8 Nebojít se Bůh nížádné osoby,
aniž ostýchá se jakékoli veličiny;
neboť malého i velkého on učinil,
a jednostejně pečuje o všechny.
9 Silnější však silnější očekává vyšetřování.

mohl účinně se zastávat svých spravedlivců, jest líčen jako ozbrojenec (18a), se kterým společně bojuje všechno tvorstvo (18b). — Všeobecný pojem „výzbroje“ rozveden jest níže ve v. 19—21a. — Kterak bude v tomto boji sloužiti Hospodinu všechno tvorstvo, vyličeño níže ve v. 21b—24.

V. 21. „meč“ si Bůh *nabrousí*, naostří (řec.).

V. 24. Bezbožní vladaři budou na věky sesazeni, *nebudou na soudu posledním vládnouti se spravedlivci*. Srv. 3, 8; 5, 17. — V. 24d převádí čtenáře k 6, 2.

Hl. 6. V. 1. je glosa, která ruší souvislost 5, 24d s 6, 2.

V. 5. „zákon“ Vulg přidává „spravedlnosti“

V. 8. „Bůh“ = „vládce všech“ (řec.).

- 10 K vám tedy, králové, jsou tyto řeči moje,
byste se naučili moudrosti a neklesli.
- 11 Neb kteří dbali spravedlivě toho, co spravedливо,
budou (na soudě) ospravedlněni,
a kteří se dali poučit o těch věcech,
najdou, čím by se omluvili.
- 12 Budte tedy žádostivi mých řečí,
milujte je a dojdete umravňení.
- 13 Skvělá jest a nikdy nevadne moudrost,
a snadno lze ji těm spatřit, kteří ji milují,
lze ji nalézt těm, kteří ji hledají.
- 14 Předchází ty, kdož jsou jí žádostivi,
aby prve jim se ukázala.
- 15 Tomu, kdo si na ni přivstane netřeba námahy;
neboť ji nalezne, ana mu sedí u dveří.
- 16 Jeť o ní přemýšlet dokonalý rozum,
a kdo bdí pro ni, brzy je bez starostí.
- 17 Neb ona obchází hledajíc těch, kdož jsou hodni jí,
na cestách ukazuje se jim ochotně,
při každém pomyšlení s nimi se setkává.
- 18 Jeť její počátek upřímná touha poučit se,
19 a péče o poučení láska (k ní) jest;
láska pak (k ní) jest šetřiti přikázání jejích,
šetřit příkazů jejích je jistá nesmrtelnost;
20 nesmrtelnost pak činí, že člověk blízko jest Bohu.
- 21 Žádost tedy moudrosti vede k věčnému království.
- 22 Protož máte-li zálibu v trůnech a žezlech, králové národů,
ctěte moudrost, abyste na věky kralovali!
- 23 [Milujte světlo moudrosti všichni,
kteří jste představeni lidem.]

V 10—22. bývá předcítán o svátku sv. Václava.

V. 18. opouští obraz moudrosti — panny a podává *řetězovým úsudkem* důkaz, že *moudrost vede člověka k věčnému království*, dokazuje tedy užitečnost její. Ten řetězový důkaz dokonale vyvinutý zněl by takto:

*Touha po moudrosti jest počátek moudrosti.
Počátek moudrosti jest snaha poučit se.
Snaha poučit se působí lásku (k moudrosti).
Láska k moudrosti působí, že člověk pečlivě dbá jejích příkazů.
Pečlivá dbalost jejích přikázání zajišťuje nesmrtelnost.
Zajištěná nesmrtelnost působí, že je člověk blízko Bohu.
Býti blízko Bohu jest kralovati.*

Tedy: *Touha po moudrosti vede ke království.*

První návěst úsudku řetězového: „*Touha po moudrosti jest počátek moudrosti*“ dlužno si před v. 18. domysleti. — Podobně za v. 20. dlužno si domysleti *poslední návěst*: „*Býti blízko Bohu znamená kralovati*“ — „*touha poučit se*“ a s ní spojená vůle podle toho poučení žíti. Protože moudrost vede k věčnému kralování a protože panna — moudrost chce všechny lidi učiniti účastny toho království, proto jim tolik nadbíhá (13—17). — O touze poučit se srv. Ž 118, 12. 18. 26; 25, 5; Is 2, 3; Mich 4, 2.

V. 19. „*věčnému*“ dodává Vulg aniž tím smysl mění.

V. 21. srv. s 3, 8; 5, 17.

ČÁST DRUHÁ (6, 24—19, 16).

1. Šalomoun chválí moudrost, poučuje o jejím původu, podstatě, působivosti, jakož i o prostředcích, kterými lze jí dojíti. (6, 24—9, 19.)

²⁴ Co pak moudrost jest a kterak vzešla, oznámím;
nezakryji před vámi tajemství [Božích],
ale od počátku původu (jejího) budu ji zkoumat.
vyložím na světlo známost o ní,
a pravdy cestou nepominu.

²⁵ Aniž půjdu cestou s chřadnoucí závistí,
neboť ona neobcuje s moudrostí.

²⁶ Vždyť množství moudrých je blaho světa,
a král moudrý jest opora lidu.

²⁷ Protož přijměte poučení slovy mými,
a bude vám to na prospěch.

7. — ¹ Jsem ovšem i já smrtelník jako všichni,
rodem ze zemšťana prvotvarého.

² V životě matky byl jsem vytvořen já, tělo, za dobu desíti
měsíců,
zhustl jsem v krvi z mužského semene, když se byla ke spánku
i rozkoš přidružila.

³ I já narodiv se vdechoval jsem vzduch, společný všem,
padl jsem na zem, která zakouší totéž (při všech),
a první hlas, podobný všechněm jsem vydal — stejně plakaje.

⁴ V plenkách byl jsem vychován a s [velikými] starostmi;

⁵ neboť žádný král neměl jiného počátku původu (svého),

⁶ ale stejný je příchod všech do života a týž odchod.

⁷ Protož pomodlil jsem se, i byl mi dán rozum,
vzýval jsem Boha, i přišel mi duch moudrosti.

V ²⁴. Jiná osoba nežli spisovatel počíná mluvit; z 7, 1. 5. 7. zřejmo, že je to Šalomoun král. Srv. 3 Král 3, 5 nn. — „*tajemství*“ jejích, t. j. moudrosti; Vulg méně správně dodává „*Božích*“. — Je to popředně tajemný její *původ* a tajemná její *povaha*, jak patrně z Příis 8, 22 nn. a Job 28, 12 nn. O tajemném východu nestvořené moudrosti z Boha srv. níže 7, 25 nn. Moudrost byla *prve*, než *stvořeno bylo cokoli jiného*, to znamená podle mluvy biblické její *věčnost*. Srv. Ž 89, 2; Jan 1, 1. Spisovatel klade na jazyk Šalomounův tolik ujištění, že bude veřejně hlásati tajemství o moudrosti, že nic z nich nezatají, nic nepodrží pro sebe.

Hl. 7. V ¹. „*prvotvarý zemšťan*“ jest Adam. Sluje též níže tak 10, — „*prvotvarý*“, ježto byl první člověk od Boha „*utvořený*“ — Sluje „*zemšťan*“, ježto tělo jeho bylo z hmoty, ze „*země*“ Gn 2, 7; Sir 17, 1. — „*vytvořen*“ jakoby od hrnčáře nebo od sochaře. Šalomoun líčí pravdivě nízkost svou podle těla, aby zřejmo bylo, že moudrost nevyšla z takové nízkosti.

V ². Staří se domnívali, že člověk počíná se a roste ze semene otcova a čmýry (= „*krve*“) matčiny. Byl to *lidový* názor přírodopisný. — Staří počítali, že vývoj člověka od prvního klíčení života do jeho narození trvá 10 měsíců. (Aristoteles, Plinius a jj.) — Týž lidový názor se domníval, že zárodek lidský „*zhoustne*“ jako mléko, do kterého jest vloženo syříště.

V ⁷. Ježto Šalomoun uznával, že ke správnému kralování nezbytně potřebuje moudrosti (srv. níže 9, 7; 3 Král 3, 7 nn.; 2 Par 1, 9 nn.) a ježto jsa bídným smrtelníkem jí neměl, „*proto*“ modlil se za ni a hned ji dostal. Srv. Jak 1, 5. — Kterými slovy se modlil, podává níže ve hl. 9.

- 8 Vážil jsem si jí nad žezla a trůny,
a bohatství za nic jsem pokládal proti ní.
- 9 Aniž jsem přirovnal k ní drahého kamene;
neboť všeliké zlato přirovnané k ní je troška písku,
a za bláto dlužno pokládati stříbro proti ní.
- 10 Nad zdraví a krásu zamiloval jsem si ji,
a dal jsem jí přednost před světlem (světa),
ježto neuhasitelné je světlo její.
- 11 Než — spolu s ní přišlo mi všechno dobré
a nescíslné bohatství skrze ruce její.
- 12 I veselil jsem se ze všech věcí proto, že moudrost jest jejich
velitelkou.
A nevěděl jsem (kdysi), že je všech těch věcí matkou.
- 13 Jako jsem se jí nezištně neučil, tak se bez závisti o ni sdílím;
bohatství jejího neukrývám;
- 14 jeť nevyčerpateľným pokladem lidem,
kdož ho užívají, získávají si přátelství Boží,
doporučení byvše dary, jež ukázněnost přináší.
- 15 Mně pak dejž Bůh, bych mluvil, jak si přeji
a myslil přiměřeně tomu, co mi dáno,
neboť on jest i moudrosti vůdce,
i mudrců děditel.
- 16 Jsmeť v rukou jeho my i řeči naše,
všecka soudnost i zběhllost v práci.
- 17 On totiž dal mi toho, co jest, neklamnou znalost,
takže znám spořádanost vesmíru i moc živlů,
- 18 počátek a konec i prostředek časů,
střídání obrátů slunce a proměny časů,
- 19 běh roků a seskupení hvězd,
- 20 povahu živočichů a pudů divokých zvířat,
moc duchů a myšlenky lidí,
rozdílnost rostlin a síly kořenů,
- 21 cokoli je skrytého i viditelného poznal jsem;
neboť všech věcí umělkyně, moudrost, poučila mne.
- 22 Jeť v ní duch, rozumný, svatý,
jediný, mnohonásobný, jemný,

V. 15. Vznešenost moudrosti stvořené vysvitne, vyličí-li spisovatel její zdroj — *moudrost nestvořenou* (7, 15—8, 1). Šalomoun je přesvědčen, že by bez pomoci Boží nebyl s to, aby moudrost nestvořenou popsal, i prosí Boha za pomoc k tomu (v. 15—21). — Bez té pomoci mohl by přimísiti do své nauky omyl.

V. 20. Srv. 3 Král 3, 16—28. O šalomounových znalostech *rostlinopisných* srv. 3 Král 4, 33. (5, 13) — „síly kořenů“ léčivé (příp. otravné).

V 21. Podle v. 17 dal Šalomounovi rozsáhlé tyto vědomosti Bůh, podle v. tohoto dala mu je moudrost. Z toho plyne, že moudrost, o které tu řeč, jest *Bůh sám*, moudrost nestvořená. Totéž patrně je z 13, 1, kde Bůh sluje „všech věcí umělec“, jako tu moudrost sluje „všech věcí umělkyně“. Z dalších vv. 25 n. této hlavy (7) jde, že spisovatel má tu na mysli *osobnou Moudrost* Boží. Mohl o ní mluvit, třebaže tajemství Trojice Boží mu zjeveno nebylo.

- hbitý, pronikavý, neposkvrněný,
 zřetelný, libý, dobromilovný, ostrý,
 nezdržitelný, dobročinný ⁽²³⁾ lidumilný,
 [dobrotivý]. stálý, jistý, bezpečný,
 všemohoucí, nade vším bdící,
 všechny duchy obsahující,
 rozumné, čisté, nejjemnější.
- 24 Neboť nade všechny věci hbité, hbitější jest moudrost;
 proniká (a prochází) všechno pro svou čírost.
- 25 Je totiž výdech moci Boží,
 a je takoruka čistý výron slávy Všemohoucího,
 a proto nic poskvrněného do ní skanouti nemůže.
- 26 Jeť odlesk světla věčného,
 zrcadlo bez poskvrny síly Boží,
 a obraz dobrotivosti jeho.
- 27 Jsouc pak jedna, všechno zmůže,
 a sama v sobě jednotejná zůstávajíc všechno obnovuje,
 pokolení od pokolení přenáší se do duší svatých,
 a přáteli Božími a proroky je ustanovuje.
- 28 Nikoho totiž Bůh nemiluje kromě toho, kdo s moudrostí bydlí.
- 29 Jeť ona sličnější nežli slunce,
 a převyšuje jakékoliv souhvězdí.
 Kdo ji přirovná k světlu, shledá, že je předčí;
- 30 neboť na jeho místo vstupuje noc,
 ale moudrost nedá se přemoci zlobou.
8. — 1 Sahá mocně od konce (vesmíru) do konce,
 a řídí všechno libezně.
- 2 Tu jsem si zamiloval a zatoužil jsem po ní od svého mládí,
 toužil jsem, bych si ji odvedl domů jako nevěstu;
 stal jsem se milovníkem její krásy.
- 3 Urozenost svou hlásá slavně svým spolužitím s Bohem,
 a všech věcí Pán si ji zamiloval.

V. 22. počíná nový odstavec (22—8, 1), který odůvodňuje a vykládá, proč je moudrost „*všech věcí umělkyně*“ a učitelka Šalomounova. Vyplývá to z její vznešenosti, jevíci se vzácnými vlastnostmi (v. 22—24). Ta vznešenost tkví v jejím původu z Boha (v. 25 n.); vysvítá dále z její činnosti ve světě i v duších lidských (v. 27 n.). Svou krásou předčí krásu kosmickou (v. 29 n.). Mocně a přece libě spravuje svět (8, 1). — „*Jeť v ní (moudrosti) duch*“ = *Ona (moudrost) je duch sama*, t. j. *osoba*. Spisovatel vypočítává níže *vlastnosti* této osoby. Jsou to vlastnosti Boží. Čtenář, osvěcený naukou Nového zákona, poznává v Moudrosti druhou božskou osobu, (od Otce rozdílnou, které všechnu moudrost přičítáme) Slovo, Syna Božího. „*Duchem*“ nazvána byla Moudrost již výše 1, 4 n. Srv. také 1, 6.

V. 26. Toto místo má na mysli list k Žid 1, 3, kde sluje Syn Boží „*výblesk slávy i výraz podstaty*“ Boží. — „*světlo věčné*“ je tu sám Bůh; *prvé* místo, kde Bůh sám jest nazván *světlem* (srv. 1 Jan 1, 5). Dosud jevíval se Bůh toliko *světlem ozářen*, nebo byl k ohni *připodobňován*, jako Ex 24, 17; Ez 1, 27 n.; Hab 3, 4; Ž 49, 3; Job 41, 10—13.

V. 27. „*přítelem Božím*“ sluje ve S. z. toliko Abraham (Is 41, 8; srv. 2 Par 20, 7; Dan 3, 35; Judit 8, 22). Státí se přítelem Božím znamená tu tedy státí se druhým Abrahamem, t. j. dojíti největšího vyznamenání, jaké S. z. znal. — K pojmu „*proroka*“ nepatří nutně předpovídati věci budoucí, ale stačí zvláštní Boží osvětlení nebo poslání člověka, aby vůlí Boží jiným oznamoval. Také Abraham byl v tomto smyslu prorok. Srv. Gn 20, 7; 18, 17—19; Ž 104, 15.

- 4 Jeť zasvěcena do vědění Božího,
a jest volitelkou skutků jeho.
- 5 Je-li bohatství statek, v životě žádoucí,
co jest bohatšího nežli moudrost, která všechno působí?
- 6 Působí-li co znalost, (takže lidé po ní touží),
kdo jest více umělec z celého světa, než ona?
- 7 A miluje-li kdo spravedlnost,
její snahy jsou ctnosti;
neboť vyučuje (dokonale) mírnosti a opatrnosti,
spravedlnosti a statečnosti,
nad něž nic užitečnějšího není lidem v životě.
- 8 Pakli kdo žádá i mnoho vědění,
ví ona věci minulé a budoucích se dovtipuje,
zná slovesné obraty, zná řešiti hádanky,
divy a zázraky zná prve nežli se stanou,
i příběhy časů a věků.
- 9 Umínil jsem si tedy, že si tuto přivedu domů, bych
spolu s ní žil,
věda, že mi svou radou bude dobroditelkou,
a těšitelkou v starostech a v tesknosti mé.
- 10 Budu míti pro ni slávu u lidu
a čest u starších, ač jsem (ještě) mladý.
- 11 Bude shledáno, že jsem ostrovtipný u soudu,
v očích mocných budu podivuhodný,
[a tváře knížat budou se diviti mně].
- 12 Když budu mlčeti, čekati na mne budou,
když budu mluvit, hleděti na mne budou,
a když řečniti budu déle, položí ruku na svá ústa.
- 13 Budu míti pro ni nesmrtelnost,
a věčnou památku těm, kteří po mně budou, zůstavím.
- 14 Spravovati budu kmeny a národové budou mně poddáni.
- 15 Báti se mne budou, když o mně uslyší, králové hrozní,
v obci budu nalezen dobrým a ve válce statečným.
- 16 Vráť se domů, u ní si odpočinu,
neboť nemá hořkosti styk s ní,
ani tesknosti obcování s ní,
ale veselost a radost.
- 17 O tom u sebe porozjímav,
a v srdci svém uváživ,
že je (totiž) ve svazku s moudrostí nesmrtelnost,
- 18 v přátelství jejím čistá radost,
v námahách rukou jejích bohatství nepřeborné,
v ustavičné důvěrnosti s ní znalost,

Hl. 8. V. 4. podává doklad lásky Boha k Moudrosti (v. 3b). Miluje ji tak, že nemá tajnosti vůči ní, sdílí se s ní o vše, co ví jako přítel s přítelem, jako choť s chotí, vědění Boží jest vědění Moudrosti. Ze skutků, Všemohoucímu Bohu možných, Moudrost volí, které mají býti skutečně vykonány; co chce Moudrost, chce Bůh, jsou *oba jedné vůle*. Srv. Přís 8, 22 n.

- a v účasti řečí jejích sláva:
 obcházel jsem hledaje, jak bych si ji vzal k sobě.
 19 Byl pak jsem jiných pěkně vyvinutý,
 a došel jsem duše dobré;
 20 ba lépe: dobrý jsa
 přišel jsem do těla neposkvrněného.
 21 Když však jsem poznal, že se jí nedomohu
 jinak než dá-li (mi ji) Bůh —
 i toť byla již moudrost,
 věděti, čím to jest dar —
 přistoupil jsem k Pánu a poprosil jsem ho;
 řekl jsem z celého srdce svého:

9. — 1 Bože otců mých a Pane milosrdenství,
 který jsi učinil vesmír slovem svým,
 2 a moudrostí svou stvořil jsi člověka,
 aby panoval nad tvorstvem, kteréž od tebe učiněno jest,
 3 aby spravoval svět ve svatosti a v spravedlnosti,
 a v přímosti srdce aby vládl:
 4 dej mi moudrost, přisedící tvého trůnu,
 a nevylučuj mne z počtu dětí svých!
 5 Neboť služebník tvůj jsem já a syn tvé služebnice,
 člověk mdlý a kratičkého věku,
 a maličko rozumějící právu a spravedlnosti.
 6 Neboť byť byl kdo i sebe dokonalejší mezi lidmi,
 za nic bylo by ho pokládati, kdyby s ním nebyla tvá moudrost.
 7 Ty jsi mě vyvolil za krále lidu svého,
 a za soudce synů i dcer svých,
 8 a řekls, abych vystavěl chrám na svaté hoře tvé,
 a oltář v sídelním městě tvém,
 podobný tvému svatému stánku, který jsi připravil
 od počátku.
 9 S tebou je moudrost, která zná tvá díla,
 kteráž i přítomna byla, když jsi tvořil svět,
 a ví, co příjemného jest očím tvým,
 a co se srovnává s příkazy tvými.

V. 19—21. Mýlil by se, kdo by myslil, že přednosti přirozené, kterými Šalomoun vynikal, zjednaly mu spojení s Moudrostí, po kterém tolik dychtil! Nikoliv! *Modlitbou* si jí získal! — „dobrý jsa“ = duše neměla hříchu osobního, když vyšla z rukou Stvořitelových (hřích dědičný tkví v nedostatku nadpřirozeného spojení duše s Bohem, s Moudrostí, po kterém Šalomoun zatoužil teprve později). — „tělo“ = zárodek těla; dosud nesloužil duši ke zlému, k osobnímu hříchu, nebyl hříchu *zprodán* (srv. 1, 4). Dědičného hříchu tu Šalomoun nezdůrazňuje, také však ho nepopírá.

V. 20. Šalomoun neučí tu, že duše vstupem do těla se poskvřňuje (srv. 8, 20), kdyžtž jest tělo samo neposkvřněno. To spojení není pro duši neštěstí, není trest.

Hl. 9. V 1. počíná modlitbu Šalomounovu, která se zakládá na 3 Král 3, 6 nn.; 2 Par 1, 8 nn.

V. 7. Israelité slují „synové Boží“, ježto si je Bůh vyvolil za svůj zvláštní majetek. Srv. níže 12, 19 nn.; 18, 4. 13; 16, 26. O „dcerách Božích“ zmiňuje se také Is 43, 6; srv. 2 Kor 6, 18. — „Synové a dcery Boží“ mají dokonaleji nežli jiní národové šetřiti vůle Boží, vyslovené v zákoně přirozeném i zjeveném; k tomu má přispívati také Šalomoun jakožto král. Jak těžký to úřad, jak třeba tu pomoci Boží, moudrosti!

- 10 Odešli ji ze svých svatých nebes
a od trůnu velebnosti své (ji sešli),
aby se mnou byla a se mnou pracovala,
a já věděl, co se ti líbí;
- 11 neb ona všechno ví a rozumí všemu,
i povede mě v pracích svých opatrně,
a opatrovatí mě bude ve své velebnosti.
- 12 I budou ti příjemné mé činy,
říditi budu lid tvůj spravedlivě
a hoden budu trůnu otce svého.
- 13 Neboť kdo z lidí může znáti vůli Boží?
Nebo kdo může se domysleti, co Bůh chce?
- 14 Jsoutě úsudky smrtelníků bázlivé,
a nejisté úvahy naše.
- 15 Neboť smrtelné tělo obtěžuje duši,
a zemský stánek dolů stlačuje mysl velmi starostlivou.
- 16 Sotva se dovtipujeme toho, co na zemi jest,
a co jest před očima, s námahou nalézáme;
to pak, co na nebi jest, kdož vystihl?
- 17 Vůli tvou kdož poznal, nedal-lis ty mu moudrost,
a neseslal-lis s výsosti svého svatého ducha?
- 18 Tak (jen) napřímeny byly stezky pozemšťanů,
a tomu, co se tobě líbí, lidé byli vyučeni;
- 19 moudrostí byli zachráněni
[kteříkoli se líbili tobě, Pane, od počátku].

II. Šalomoun doporučuje snahu o moudrost příklady a výstrahami z dějin národa izraelského a jeho nepřátel (10, 1—19, 16).

1. Příklady a výstrahy z dob od Abrahama po Mojžíše (10, 1—12, 27).

10. — 1 Ta prvotvarého otce světa opatrovala,
když (ještě) sám byl stvořen,
2 vyvedla ho také z provinění jeho,
a dala mu moc, aby panoval nade vším.

V. 15. Písmo přirovnává lidské tělo *ke stanu* kočovnickovu na znamení, že je na zemi člověk toliko poutníkem, který ve smrti svinuje svůj stánek a odebírá se dále. Srv. Is 38, 12; 2 Kor 5, 1. 4; 2 Petr 1, 13 n. — Vulg volněji překládá: „*přibytel*“ (místo „*stan*“) bídny a vratký.

III. 10. V. 1. Spisovatel počíná 9, 18 n. rozváděti a dokazovati z dějin. Uváděje příklady z minulosti nepodává jich v rouchu přesně dějepisném, ale halí je do šatu básnického. Již proto *neuvádí vlastních jmen*, známých těm, kteří čítali Písmo. Tímto způsobem zastírá příběhy tajemnou rouškou, která vábila čtenáře nezasevěné, aby se poučili blíže o nich v posvátných knihách židovských. Básnické roucho získávalo čtenářovo srdce a zpovšechnění příběhů dodávalo větší síly jejich důkaznosti o blahodárném působení Moudrosti (Gutberlet). Zatajením vlastních jmen vyhnul se spisovatel nepříznivému dojmu, jaký mohly způsobiti v Egyptanech nečestné zmínky o jejich předcích (Cornely). — „*Ta*“ moudrost Boží, Bůh nejvýše moudrý, prokázala *Adamovi* tři velká dobrodíní: 1. opatrovala ho již od té chvíle, kdy byl stvořen, kdy byl ještě sám Gn 2, 18, t. j. vedla a sílila ho, aby si „*hleděl*“ ráje (Gn 2, 15). — 2. Když hříchem pozbyl přátelství Božího, Moudrost budila v něm lítost, tou ho vyvedla a přivedla zase do stavu Božího přítele, a 3. již tehdy, když byl stvořen, ustanovila ho králem přírody (Gn 1, 26. 28). — „*prvotvarým*“ sluje Adam také 7, 1.

- 3 Od té jak nespravedlivec ve hněvu svém odpadl,
zlostí bratrovražednou zahynul.
- 4 Když pro něho voda zatopila zemi, zachovala ji zase moudrost,
která na nepatrném dřevě spravedlivého vedla.
- 5 Ta i když národové pro jednomyslnou nepravost byli zmateni,
poznala spravedlivce, uchovala ho bez úhony před Bohem,
a když měl útrpnost se synem, zachovala jej silného.
- 6 Ta vysvobodila, když hynuli bezbožníci, spravedlivého,
který utíkal před ohněm, padajícím na pět měst,
- 7 jejichžto nešlechtnost dosvědčuje
dosud ještě poušť, ze které se kouří,
rostliny, mající ovoce předčasně uzrálé,
jakož i památka na duši nevěřící, trčící solný sloup.
- 8 Ti totiž, kteří moudrost pominuli,
netoliko si uškodili tím, že nepoznali, co jest šlechtné,
ale zůstavili také lidem památku své nesmyslnosti,
aby nemohlo býti zatajeno, v čem zhřešili.

V. 3. „nespravedlivec“ = Kain. — Jak „zahynul“, srv. Gn 4, 12—16 s Moudr 3, 11 n. 17; 4, 16. Viz také výše 2, 21—24; 4, 19—5, 14; 5, 17—23.

V. 4. „pro něho“ = *pro Kaina*, jehožto zlé mravy nakazily všechno *potomstvo*. Srv. výše 3, 12. 16—18; 4, 6. — „voda“ biblické *potopy* (Gn 6, 9 nn.). — „spravedlivého“ = Noema. — „na dřevě“ = v dřevěné arše.

V. 5. „Ta“ — Moudrost. — S „jednomyslnou bezbožností“ (či s „bezbožnou jednomyslností“) chtěli potomci Noemovi stavěti *babylonskou věž*. (Gn 11, 1—9). — „spravedlivce“ = *Abrahama*. — „poznala“ a zamilovala si ho. — „bez úhony“ mnohobožského modlářství, kterým se prohřešovali Abrahamovi současníci, potomci to stavitelů věže babylonské. — Povoláním Abrahama (Gn 12) uchovala Moudrost zase (srv. výše v. 4) lidstvo všeobecné náboženskomravní zkázy. — Moudrost sílila Abrahama, aby přemohl mocnou lásku k Isákovi, svému synu, když Bůh žádal, aby ho podal v oběť Gn 22. Srv. Sir 44, 20.

V. 6. „Ta“ = Moudrost. — „spravedlivého“ *Lota*. — „bezbožníci“ = obyvatelé Pětiměstí, jak vypravuje Gn 19. — Když praví spisovatel, že oheň padal na pět měst, nechce říci, že všech pět měst bylo zničeno. Věděl zajisté, že Segor bylo zachováno (Gn 19, 15—23).

V. 7. Z ráje — poušť. Srv. Gn 19, 24. — „Kouřilo se“ nejspíše z hořlavín, nahromaděných pod zemí kolem Mrtvého moře, doutnajících a tu a tam vznícených ve větší oheň. Spisovatel vypravuje podle podání jiných; sám sotva byl na břehu Mrtvého moře. K věci srv. Gn 19, 28. — Také *Filó* a *Josef Flavius* dosvědčují, že kouř, vystupující ze břehů Mrtvého moře připomíná neštěstí, jež kdysi tuto krajinu stihlo. (Od tohoto kouře, kterého dnes již neviděti, dlužno rozlišovati husté páry vodní, které z Moře mrtvého vystupují dosud.) — Druhá věc, připomínající nešlechtnost Pětiměstí a trest Boží, který je stihl, jsou *rostliny*, jejichžto ovoce v subtropickém žáru a suchu předčasně uzrává, či lépe řečeno usychá a proto je k nepotřebě. Také *Josef Flavius* (O válce židovské IV. 8, 4) píše, že prý ještě za jeho doby rostlo tam ovoce, které zevnějškem podobalo se ovoci jedlému, které však, dotkne-li se ho ruka, rozpadává se v prach a popel. Se kterou rostlinou bylo by možno ztotožňovati tato „*sodomská jablka*“, není jisto. Někteří myslí na *kolokvintu* (*Citrullus* [*Cucumis*] *colocynthis*), jiní na *Solanum coagulans*, jiní na *Calotropis procera*. Plody kolokvinty mají v tenké slupce velice hořkou houbovitou dužinu; uschnou-li, nezbyvá z nich než semena ve slupce velmi scvrklé a křehké. — „*duše nevěřící*“ jest Lotova žena podle Gn 19, 26. Na jihozápadě Mrtvého moře jest *Solná hora* (Džebel Usdum zvaná), prosycená solí a proložená solnými vrstvami, ze které větrem a deštěm tvoří se různé útvary i sloupy, které mimoděk připomínají solný sloup, ve který obrácena byla žena Lotova. Také *Josefus Flavius* zmiňuje se o takovém sloupu. Spisovatel Moudr netvrdí, že sloup, o kterém tu píše, je týž, o kterém mluví Gn 19, 26. Onen uvádí toliko na paměť tento.

- 9 Moudrost však ty, kteří jí sloužili, vysvobodila ode (všech) bolestí.
- 10 Ta spravedlivce, utíkajícího před hněvem bratřovým,
provedla cestami rovnými,
ukázala mu království Boží,
znalost svatých věcí mu udělila,
dovedla ho k bohatství námahami,
a plody práce jeho rozmnožila.
- 11 Když ho oklamat chtěli, byla u něho,
a zámožnost mu zjednala.
- 12 Ostríhala ho před nepřáteli,
když měl být přepaden, zabezpečila ho,
v zápasu tuhém získala mu vítězství,
aby zvěděl, všechno že zmůže zbožnost.
- 13 Ta spravedlivce, když prodán byl, neopustila,
ale hříšníků ho uchránila.
Sestoupila s ním do vězení,
- 14 ani v poutech ho neopustila,
až mu přinesla žezlo královské vlády,
a moc nad jeho utlačovateli,
a ze lži usvědčila ty, kteří jej očernili,
a jemu slávu věčnou udělila.
- 15 Ta lid spravedlivý a plémě bez úhony
vyprostila z národa, který jej utiskoval.

V. 10. „*spravedlivce*“ = Jakoba, když utíkal před hněvem bratra Esaua (Gn 28). — „*království Boží*“ viděl Jakob ve vidu bethelském (Gn 28, 12—15). — „*svaté věci*“ byly: Prozřetelnost Boží, andělé, její sluhové, jakož i sliby Boží o množství Jakobova potomstva, ze kterého vzejde Mesiáš. — „*námahami*“ dvacetileté služby u Labana. Srv. Gn 29 n.; 31, 40 n.

V. 11. „*Oklamat*“ chtěla Jakoba *hrabivost* (řec.) Labana a jeho přízně. (Srv. Gn 29, 15 nn.; 30, 27 nn.; 31, 7.) — Kterak byla Moudrost u Jakoba, viz Gn 30, 37 až 43; 31, 1—9. — Jakob přičítá bohatství své Bohu Gn 31, 9. 12. 42.

V. 12. „*před nepřáteli*“ — před Labanem a jeho přízní podle Gn 31, 23. 32. 37. — „*zabezpečila jej*“, když se hnal za ním Laban podle Gn 31, 25 n. — „*v zápasu tuhém*“ s andělem podle Gn 32, 24 nn. — Zbožnost zmůže více nežli jakákoli síla hmotná. — Zbožnost je služba Moudrosti.

V. 13. „*spravedlivce*“ — Josefa egyptského. — Byl *prodán* podle Gn 37. — Mís-to „*hříšníků*“ (manželky Putifarovy) lépe podle řec.: „*hřichu*“, ke kterému ho Putifarova sváděla Gn 39, 6—18. — „*ve vězení*“ byl Josef podle Gn 39, 20 nn. Sestoupila s ním do žaláře, získala mu důvěru vězníkovu (Gn 39, 21 nn.) a naučila ho vykládati sny. Gn 41, 9 nn. — Josefovi dostalo se *královské moci*, když se stal *velkovezírem* podle Gn 41, 38 nn. — „*nad utlačovateli*“ = nad bratry, kteří ho byli *prodali*, jakož i *nad domem Putifarovým*, který jej byl „*očernil*“, t. j. křivě obžaloval. — „*slávu*“ v Egyptě i v sousedních zemích.

V. 15. „*lid spravedlivý* (= svatý) *a plémě bez úhony*“ byl národ israelský, ježto byl Bohu zasvěcen, od Boha k svatosti povolán a svatým v tomto smyslu zůstal, i když mnoho příslušníků tohoto národa mravně se znesvětilo a poskvřnilo. Srv. Ex 19, 6; Lv 20, 24; Dt 7, 6; Is 62, 12; 1 Petr 2, 9; Sk 9, 13; 16, 15; 26, 10; Řím 1, 7; 8, 27; 12, 13. — „*národ, který jej utiskoval*“ byli Egyptané.

- 16 Vešla v duši sluhý Božího,
a postavila se proti hrozným králům v zázracích a divech.
- 17 Zjedнала spravedlivým za jejich práce mzdu,
provedla je cestou podivuhodnou,
byla jim stínidlem ve dne
a hvězdným světlem v noci.
- 18 Přepřavila je přes moře Rudé,
a provedla je spoustou vodstva.
- 19 Nepřátele však jejich ztopila v moři,
a z tůní hlubokých zase vyvrhla je.
A tak spravedliví obrali bezbožné,
- 20 i zazpívali, Pane, tvému svatému jménu,
a tvou vítěznou ruku pochválili svorně,
- 21 neboť moudrost otevřela ústa němých,
a jazyky nemluvnat učinila výmluvné.

11. — 1 Úspěšně vedla práce jejich
řízením svatého proroka.
- 2 Prošli pouští nehostinnou,
a na místech neschůdných rozbíjeli stany.
 - 3 Na odpor se postavili odpůrcům
a nepřátele odrazili.
 - 4 Žíznil, i volali k tobě,
a dána jim voda ze skalní stěny,
prostředek proti žízni z kamene tvrdého.
 - 5 Neboť čím potrestáni byli nepřátele jejich,

V. „*sluha Boží*“ je tu Mojžíš. Srv. Ex 14, 31; Nm 12, 7 n.; Jos 1, 2 a jj. Moudrost, všedši do duše Mojžíšovy, učinila jej *přítelem Božím a prorokem* (7, 27). — „*hrozni králové*“ = farao.

V. 17. „*práce*“ namáhavé byly roboty Israelitů v Egyptě, za které nedostalo se jim žádné mzdy. Tu mzdu jim dodatečně opatřila, či odevzdávala, vyplatila Moudrost, která Israelity vyzvala, aby žádali za své robotování od Egyptanů šperky a Egyptany pohnula, že jim je vydali. Srv. Ex 3, 21 n.; 11, 2; 12, 35 n. — „*Světlem*“ a „*stínidlem*“, t. j. *vůdcem a strážcem* byla Moudrost Israelitům tím, že jim dala *sloup ohnivý a oblakový*, o němž viz Ex 13, 21; Nm 14, 14; Ž 104, 39.

V. 18. shrnuje, co podrobně vypravuje Ex 14, 15 nn. 29.

V. 19. „*vyvrhla je*“, Egyptany, kteří byli se utopili. Srv. Ex 14, 30. „*spravedliví*“ Israelité obrali „*bezbožné*“ Egyptany, t. j. mrtvoly jejich vyvržené na břeh. Obrali je o zbraně a šat právem válečné kořisti.

V. 20. „*jméno*“ = velebnost. — Ten zpěv je zachován v Ex 15, 1—21.

V. 21. *Israelité prve zastrašení* tak, že se neodvažovali ani hlesnouti proti králi a Egyptanům, i Mojžíš, prve neobřezaných rtů (Ex 4, 10; 6, 12. 30), po přechodu Rudého moře *oplývají výmluvností* při chvále Boží.

Hl. 11. V 1. „*Práce*“ Israelitů byly všechny příhody, které je potkaly na cestě od Rudého moře do Palestiny. — „*Prorok*“ je tu *Mojžíš*, o němž viz Dt 18, 15. 18; 34, 10; Nm 12, 6 nn.

V 3. „*Na odpor se postavili*“ Amalečanům (Ex 17, 8—16), Aradovi (Nm 21, 1—3), Sehonovi (tamže 21, 21—31), Ogovi (Nm 21, 33—35), a Madjanům (Nm 31, 2—10).

V. 4. srv. s Ex 17; Nm 20. — O „*skále přetvrdé*“ srv. Dt 8, 15.

V. 5 n. „*nepřátele jejich*“, t. j. Egyptané trestáni byli *vodou*, obrácenou v krev podle Ex 7, 16 nn.; *vody* dostalo se Israelitům na poušti podle v. 4. Nedostatek pitné vody trápil tehdy Egyptany žízní. — „*jim*“ Israelitům. — Vu'g jest glosována na tomto místě; zní: „*Neboť čím trestáni byli nepřátele jejich pro nedostatek nápoje svého, v tom hojnost majíce synové israelští, veselili se . . .*“

- 6 toho v nedostatku dostalo se jim v dobrodiní.
 7 Místo proudu ustavičně tekoucího,
 řeky, zkalené krví budící hnus,
 8 za trest rozkazu vraždit děti
 dal jsi jim neočekávaně hojnost vody,
 9 ukázav jim žízní, která tehdy byla,
 jak přísně byl jsi nepřátele jejich potrestal.
 10 Neboť když byli zkoušeni, ač jen milosrdně káráni byli,
 zvěděli, kterak bezbožníci, ve hněvu souzeni jsouce, trpěli.
 11 Tyto jako napomínající otec jsi zkoušel,
 ony však jako přísný král soudě jsi zmučil.
 12 Daleko jsouce (Israelitů) byli stejně trápeni,
 jako když byli blízko jich.
 13 Dvojí totiž bolest je pojala
 a lkání při vzpomínce na minulé události.
 14 Neboť když uslyšeli, že jejich tresty
 oněm se dostává dobrodiní, vycítili Pána
 [divíce se na konec východu].
 15 Neboť kterému kdysi, když pohazovali děti, pohrdlivě se
 posmívali,
 tomu na konci události se podivili,
 kdyžť ne tak jako spravedlivci žíznili.
 16 A pro nesmyslné rozumy nepravosti jejich,
 kterými dali se svést, že ctíli němé plazy a ničemnou zběh,
 poslals na ně množství němých zvířat za trest,

V. 7 n. Nil sluje „*proudem ustavičně tekoucím*“, ježto dával pitnou vodu jako pramen. — Týž Nil stal se „*řekou zkalenou krví*“. — Červená voda Nilu budila žízňivému odpor jako pohled na krev lidskou, smíšenou s prachem. — „*dal jsi jim*“ — Israelitům.

V. 9. Israelité trpěli sice na poušti také žízeň, ale i tu dovede spisovatel Moudr vysvětliti Boží prozřetelností, která chtěla, by Israelité z vlastní zkušenosti dovedli si představit muky Egyptanů, prahnoucích žízní (Ex 7, 25). Israelity trestal Bůh jako dobrý otec, Egyptany jako soudce (srv. v. 11). Latinský překladatel nevystihl správně původního znění, an překládá v. 7—9 takto: (7) „*Nebo místo pramene stále tekoucí řeky, lidskou krev dal jsi nespravedlivým.*“ (8) *Kterýchž když ubývalo za trest pro nemluvnátka zbitá, dal jsi těmto hojnost vody nenadále,* (9) *okázav skrze žízeň, která tehda byla, kterak svých jsi povyšoval, a nepřátele jejich usmrcoval.*“

V. 10. „*zkoušeni byli*“ Israelité na poušti žízní. — „*bezbožníci*“ = Egyptané „*ve hněvu*“ — Božím. Týž prostředek měl ráz výchovný (Israelité měli býti utvrzeni v důvěře v Boha) i *trestný* (Egyptané měli pykati za své zločiny).

V. 13. srv. s v. 5. — *Dvojí bolest* měli Egyptané. *Jednu* jim působila vzpomínka na neštěstí, které je potkalo, *druhou* ohled na štěstí, kterému se těšili na poušti Israelité.

V. 15. „*Posmívali se*“, či zavrhli, zamítli, odmrštili kdysi směšně *Boha* (podle jiných *Mojžíše*). — Egyptané kázali Israelitům „*pohazovati děti*“ již podle v. 8. výše. Srv. Ex 1, 22. — „*na konci událostí*“ — když se po Egyptě rozneslo, jak dobře se mají Israelité na poušti. — Kterak Egyptané ústy svého krále Hospodinem *pohrdali*, jeho žádosti posměšně *zamítali*, vypravuje Ex 5, 2; 10, 10. — Rozdíl, kterak *žíznili* Israelité, vyslovil již výše v. 11.

V. 16—12, 1. připomíná spisovatel, že Moudrost potrestala Egyptany, kteří zbožňovali drobná zvířata, tím, čím zhřešili — drobnými zvířaty (v. 16 n.). Moudrost mohla je trestati jiným, přísnějším způsobem (v. 18—21abc), avšak tu přísnost zmírnila (v. 21de). Ano, ačkoli Moudrosti nikdo mocí se nevyrovná (v. 22 n.), Moudrost svou všemohoucnost zmírnila milosrdenstvím, ježto miluje všechno, v čem je duch její (v. 24—12, 1) a proto bloudící kárá, aby je přivedla zpět k Pánu (12, 2).

- 17 aby poznali, že čím kdo hřeší, tím i trestán bývá.
 18 Nebyloť nemožno tvé všemohoucí ruce,
 která utvořila svět z beztvárné hmoty,
 pustiti na ně množství medvědů nebo smělých lvů,
 19 nebo nově stvořená, zuřivá, nevidaná,
 nebo parou ohnivou dýchající,
 nebo smrdutý dým chrlicí,
 nebo hrozné jiskry z očí vysršující zvířata,
 20 která je mohla ne toliko škůdným dotykem zahladiti,
 ale i strašným pohledem usmrtit.
 21 Avšak i bez nich jediným dmýchnutím mohli padnouti
 stížení byvše trestem tvým
 a rozptýleni dechem tvé moci,
 ale ty jsi spořádal všechny věci
 podle míry, počtu a váhy.
 22 Veliké věci totiž činiti možno ti vždycky,
 a moci ramene tvého kdo odolá?
 23 Nebo jako prášek na váze, tak jest před tebou vesmír,
 a jako krůpěj rosy, která před svítáním na zemi spadla.
 24 Ale ty smilováváš se nade všemi, ježto všechno můžeš,
 a přehlédáš hříchy lidské, by se káli.
 25 Vždyť miluješ všechno, cokoliv jest,
 a nic nemáš v nenávisti z těch věcí, které jsi učinil;
 neboť, kdybys byl něco nenáviděl, nebyl bys to [ustanovil
 aniž] učinil.
 26 A jak by bylo co zůstalo, kdybys ty byl nechtěl,
 aneb, co by od tebe nebylo vyvoláno, kterak bylo by
 zachováno?
 27 Ale ty šetríš všech věcí, protože jsou tvé, Pane, milovníče
 života;
 12.— 1 neboť nesmrtelný duch tvůj jest ve všech věcech.
 2 Protož ty, kteří bloudí, maličko tresceš,
 a čím hřeší jim připomínaje, napomínáš je,
 aby zanechajíce zloby uvěřili v tebe, Pane.

V. 17. srv. s Gn 9, 6; Ex 21, 24 n.; Sdc 1, 6 n.; 1 Sam 15, 23; 2 Sam 16, 21 nn.; Hab 2, 8; Is 33, 1. — Srv. také Mt 7, 2; 26, 52; Jak 2, 13.

V. 18. „beztvará hmota“ (amorfos hylé) jest výraz vzatý z řecké filosofie; znamená chaos, hebrejské *tóhú ua bóhú* (Gn 1, 2). — „utvořil“ znamená tu tak zvané „stvoření *druhé*“, které popisuje Gn 1, 3 n. Spisovatel nemluví tu o „stvoření *prvé*“, ale nemohlo mu býti neznámo, kdyžť je matka machabejská v době, spisovateli Moudr velmi blízké, vyslovila tak zřetelně. Srv. k Gn 1, 1 a tam uvedený výrok z 2 Mach 7, 28. Ublížíjí proto knize Moudr ti, kdož tvrdí, že pokládá hmotu beztvadou za věčnou, nestvořenou. — Z 1, 14 vyplývá přesvědčení spisovatelovo, že Bůh všechno, tedy i první hmotu stvořil. Srv. také níže v. 23. 26.

V. 19. Místo „smrdutý“ lze také překládati: „syčící“ Srv. Job 41, 9—12.

V. 20. srv. s Is 11, 8; 14, 29; Jer 8, 17; Přís 23, 32.

V. 21. „dmýchnut“ = „dech“ = nejnepatrnější hnutí Boží všemohoucnosti.

V. 26. „vyvoláno“ nebo „povoláno“ tvůrčím slovem „Budiž“, jak vypravuje Gn 1.

Hl. 12. V. 1. Latinský překlad podává 12, 1 takto: „Ó, jak dobrý a líbezný jest, Pane, duch tvůj ve všech věcech!“

V. 2. „Protože“ miluješ tvory své a jsi milosrdný.

- 3 Vždyť jsi pojal nenávisť také k dřevním obyvatelům tvé
svaté země,
4 protože ohyzné skutky před tebou činili
kouzelnictvím a bezbožným bohoslužebnictvím
5 ti nemilosrdní zabíječi dětí,
žráči střev a hltáči krve z lidských obětí.
Zasvěcence z prostředku slavnostního shromáždění,
6 a rodiče, kteří svýma rukama zabíjeli bytosti bez pomoci,
chtěl jsi vyhladiti rukama otců našich,
7 aby dostala v dětech Božích obyvatelstvo, jakého je hodna
země ta, která tobě jest ze všech nejmilejší.
8 Ale i těch jsi ušetřil, že to byli lidé,
a poslals jakožto předchůdce svého vojska sršně,
aby je pomalu vyplnili.
9 Ne, že bys nebyl s to, abys v boji podmanil bezbožné
spravedlivým,
aneb lítou zvěří neb slovem tvrdým je všechny rázem zahladil
10 ale pomalu trestaje dávals jim příležitost ku pokání,
ačkoli jsi dobře věděl, že nešlechtný jest původ jejich,
že jim jest vrozena jejich zloba,
a že se nezmění jejich smýšlení na věky.
11 Neboť proklaté plémě byli od počátku.
Aniž koho se boje dávals jim odpuštění hříchův.
12 Neboť kdo smí říci: „Co jsi učinil?“
Aneb kdo se smí postavit na odpor soudu tvému?
Kdo tě obviňovati bude, zahynou-li národové, které ty jsi
učinil?
Aneb kdo přijde před tebe, aby hájil nešlechtných lidí?
13 Vždyť není jiného Boha kromě tebe, který pečuje o všechny,
aby ti bylo dokázati, že jsi nesoudil nespravedlivě
14 Ani král ani uchvatitel moci nebude se dotazovati před
obličejem tvým,
na ty, které jsi potrestal.

V. 3. Podle týchž zásad naložil Bůh i s *Kanaanci* (v. 3—22).

V. 4. O „*kouzelnictví*“ srv. Dt 18, 9—12. — Bohoslužebnictví kanaanské bylo bezbožné, ježto byly při něm páčány pohlavní výstřednosti a *ukrutnosti*. Tyto bezcitné *surovosti* spisovatel líčí podrobněji: *obětovali lidi* (otroky, válečné zajatce), a zejména děti, a to ne jen cizí, ale rodičové podávali v krvavou oběť i své děti vlastní! (Srv. níže v. 6a.) — Písmo svědčí i na jiných místech, že Kanaanci (a Feničané) přinášeli *oběti lidské* svým bohům; srv. Lv 18, 3. 21; Dt 12, 31; 18, 9n. a jj. Výkopky palestinské to skvěle dokázaly.

V. 5. „*zasvěcence*“ v tajemnou nauku a bohoslužbu kanaanskou, tedy *zasvěcence kanaanské*.

V. 8. Bůh slíbil, že na Kanaance pošle *sršně* Ex 23, 27 nn.; Dt 7, 20. Josue (Jos. 24, 12) svědčí, že Bůh ten slib splnil. Z dějin je známo, že ne jednou byli obyvatelé té oné krajiny nuceni vystěhovati se pro veliké množství vos nebo podobné drobné zvířeny; rozsáhlé kraje rovníkové Afriky nelze lidstvu obývati pro množství much tam žijících, zvaných *Glassinna morsitans*. — „*vojsko Hospodinovo*“ byli Izraelité.

V. 11. Základ zatvrzelosti Kanaanců byla *kletba*, kterou pronesl Noe nad jejich praotcem podle Gn 9, 24 nn.

- 15 Protože však jsi spravedlivý, spravedlivě všechno řídíš
pokládaje za věc moci své nedůstojnou,
abyš odsoudil toho, kdo nemá býti trestán.
- 16 Tvá totiž moc je počátek spravedlnosti (tvé)
a proto, že jsi Pán všech, všem odpustiti hledíš.
- 17 Neboť ty ukazuješ moc svou, když lidé nevěří v dokonalost
mohoucnosti tvé,
a smělost těch, kteří ji znají, usvědčuješ.
- 18 Ty však mocným jsa panovníkem mírně soudíš
a s velkou shovívavostí nás spravuješ,
neboť máš moc, kdybys chtěl jí užiti.
- 19 Tys pak skutky takovými vyučil lid svůj,
že spravedlivec má býti lidumilný,
a dal jsi libou naději synům svým,
že dáváš příležitost ku pokání, když zhřeší.
- 20 Neboť jestliže jsi nepřátele sluhů svých, hodné smrti,
s tak velikou pozorností, ba prosbami potrestal,
dávaje jim čas i příležitost, aby se odvrátili od zloby,
- 21 s jakou teprv bedlivostí pokáral jsi syny své,
jejichž otcům nejlepší věci jsi slíbil smlouvami, přísahou
potvrzenými!
- 22 Kdežto tedy nás (tresty) polepšuješ,
šviháš nepřátele naše tisícero násobně,
abychom trestajícíce dobrotivost tvou na paměti měli,
a trestání jsouce doufali ve tvé milosrdenství.
- 23 Protož i těm, kteří nesmyslně a nespravedlivě živi byli,
jejich vlastními ohavnostmi způsobil jsi největší muky.
- 24 Za cestu bludu totiž daleko zabloudili
za bohy majíce ze zvířat nejodpornějších nejopovrženější,
davše se oblouditi jako nerozumné děti.
- 25 Proto jsi na ně jako na děti nemající rozumu
poslal směšný trest.
- 26 Kdo však směšným káráním nedají se napravit,
těm třeba soudu, Boha hodného zakusiti.
- 27 Neboť když na ty, kterými byli trápeni, se zlobili,
na ty, které za bohy měli,
když byli jimi hubeni,
viděli a poznali, že ten je pravý Bůh,

V. 16. „počátek“ = základ, důvod.

V. 20. „sluhové Boží“ = Israelité. — Bůh je trestal s velikou „pozorností“, aby nepřestoupil zásady, vyslovené výše 11, 21d; 12, 8—10. — Bůh svým milosrdenstvím vztahoval takoruka ruce ke hříšníkům, a „prosil“, *zapřisahal* je, aby se polepšili. Srv. Is 65, 2; Přís 1, 24; Jer 7, 13. — Kdežto Egypťané a Kanaanci byli „hodni smrti“, měli Israelité právo čekati, že budou splněny sliby dané otcům. Gn 14, 18; 22, 15 nn.; 26, 2 nn. — To vše dodává Israelitům naděje, že Bůh bude k nim milosrdnější nežli byl k pohanům. Srv. výše 11, 10 n. 15c; 16, 10 nn; 18, 20 nn.

V. 23. Spisovatel, který od v. 3. obíral se popředně *Kanaanci*, vrací se *k Egypťanům*, aby v doslovu (v. 23—27) ukázal, že podle zásad uvedených ve v. 3—22 trestal Bůh také Egypťany. „*nespravedlivci, kteří nesmyslně živi byli*“, t. j. zvířatům bohohpctu vzdávali (v. 24) a pravého Boha znáti nechtěli (v. 27), byli *Egypťané*. — „*ohavností*“ byli Israelitům bohové egypští. Srv. Dt 7, 25 nn., 27, 15; 3 Král 11, 5; 4 Král 23, 13 nn. — O trestu vlastními ohavnostmi srv. výše 11, 16.

o kterém prve byli tvrdili, že ho neznají.
Proto také přišel na ně nejzazší trest.

*Zacházka do rozpravy o pošetilosti a zhoubě modlářství.
(13, 1—15, 19.)*

Bohopocta vzdávaná hvězdám a silám přírodním (13, 1—9). Jak nejapné a bezbožné jest vzdávati bohopoctu modlám, učiněným rukou lidskou (13, 10—14, 11); původ té zpozditosti (14, 12—20); jak zhoubně působila na mravnost (14, 21—31); jak šťasten jest Ísrael, ježž uchoval Bůh toho zla (15, 1—6); vina modlářů ukázaná na hliněné soše (15, 7—13). Pošetilí pohané ctí dokonce bohy jiných národů a klaní se zvířatům (15, 14—19).

13. — 1 Byliť blázni všichni lidé (od přirozenosti),
v nichžto nebylo známosti Boha,
kteří z viditelných dokonalostí nemohli poznati toho, který
jest,
aniž pozorující díla, našli umělce,
2 ale buďto oheň, nebo vítr, nebo tekutý vzduch,
neb okruh hvězd, neb obrovskou vodu,
nebo slunce a měsíc měli za bohy, kteří spravují svět.
3 Jestliže libující si v jejich kráse, měli je za bohy,
měli věděti, že mnohem lepší jest Pán jejich.
Neboť první původce krásy všecky ty věci stvořil.
4 Jestliže pak se divili jejich síle a působení,
měli z nich vyrozuměti, oč silnější jest jejich tvůrce.
5 Neboť z velikosti a krásy tvorů
lze závěrem stvořitele jejich poznati.
6 Avšak tyto dlužno méně kárati,
ježto ti bloudí snad jen proto, že Boha hledají a nalézti chtějí.
7 Obírajíce se totiž skutky jeho zkoumají (ho),
ale dávají se pohledem svěsti,
ježto věci, které vidí, jsou tak krásné.
8 Přece však ani těm nelze odpustiti;
9 neboť jestliže mohli tolik poznati,
že uměli svět prozkoumati,
jak to, že jeho Pána dříve nenalezli?
10 Avšak nešťastní jsou a o mrtvé opírá se naděje těch,
kteří bohy nazvali díla rukou lidských,
zlato a stříbro, výrobky umění, podoby zvířecí,
nebo neužitečný kámen rukou starobyrou zpracovaný.
11 Nebo drvař, vyřeže na příklad ze stromu hodný kus dřeva,
pečlivě s něho všecku kůru oloupe,

V. 27. „zlobili se“, byli hubeni atd. — *Egyptané*. — „Ta“, kterými byli trápeni, byla zvířata, „která za bohy měli“ — Egyptané tvrdili o Bohu, že ho neznají, podle Ex 5, 2. — Byli nuceni uznati ho podle Ex 8, 8. 28; 9, 27; 10, 7. 16. 17. — Poznali ho sice, ale nevyvodili z toho poznání nutných důsledků, nedomyslili ho, nevzdali se modlářství a „proto“ stihl je trest nejzazší — smrt prvorozců a vojska egyptského v moři; možno, že měl spisovatel na mysli také jejich záhubu věčnou. Srv. níže 17, 21.

Hl. 13. V. 5. „Církev učí, že Boha, všech věcí počátek a konec, přirozeným světlem lidského rozumu z věcí stvořených jistě lze poznati.“ (Sněm vatikánský.) — Srv. Řím 1, 20.

- pěkně jej, jak dovede, zpracuje,
a udělá kus nářadí, užitečného pro domácí potřebu;
12 toho pak, co při práci odpadlo,
užije, aby si uvařil jídlo (a nasýtil se);
13 ostatek pak toho, ježto se nehodí k ničemu,
dřevo křivé a plné suků vezme,
ořeže je z kratochvíle,
zpracuje se zábavnou dovedností,
a dá mu podobu člověka,
14 nebo bídneho nějakého zvířete;
potře (je) hrudkou a lícidlem do červena namaluje mu kůži,
a všelikou skvrnu, která jest na něm, zatře;
15 poté udělá příbytek, hodný jeho,
pověsí je na stěnu a upevní železem;
16 i pečuje o ně, aby nespadlo snad,
věda, že nemůže sobě samo pomoci,
ježto je to soška a pomoci potřebuje.
17 Modle se pak za statek, za sňatek a za děti,
nestydí se mluvit s tím, co jest bez duše;
18 o zdraví žádá toho, co nemá síly,
a za život prosí mrtvého;
o pomoc volá k neosvědčenému,
19 za šťastnou cestu žádá toho, který choditi nemůže,
a pro zisk, práce zdar a štěstí v řemesle
žádá za sílu toho, co nemůže rukama dokonce nic.

14. — 1 Jiný zase plaviti se hodlaje
a přes hrozné vlny cestu činiti chtěje,
vzývá dřevo křehčejší nežli je to, které ho nese.
2 Neboť toto žádost zisku vymyslíla,
a dovedný důmysl je udělal.
3 Tvá pak, otče, prozířetelnost je spravuje,
neboť dal jsi i na moři cestu
a mezi vlnami stezku bezpečnou,
4 chtěje ukázati, že můžeš z jakéhokoli (nebezpečí) vysvoboditi,
aby i bez umění (plaveckého) lidé na loď vstupovali.
5 Choeš tedy, aby neležela ladem díla tvé moudrości;
proto i chatrnému dřevu svěřují lidé životy své,
a plavíce se přes moře na lodičce zachování bývají.
6 Vždyť (již) také na počátku, když hynuli pyšní obři,
naděje světa na člun se utekši,

V. 11 Spisovatel uštěpačně počíná líčiti vznik modly, aby zřejma byla její bezcennost. Má na zřeteli Is 44, 10—20. — „*drvař*“, který poráží stromy, jak jemný to *umělec*! Srv. Is 44, 13.

V. 14. „*je*“ dřevo křivé a sukovité (v. 13b).

V. 17. srv. s Jer 2, 27 n.; Is 46, 7.

V. 18 n. srv. s Is 44, 17 n.; Bar 6, 7. 11. 18. — Ž 113b, 5nn.

Hl. 14. — V. 1. Egypťané, Féniciáné, Řekové i Římané mívali *modly* umístěné *na přídě nebo zádi lodi*; k těm se v bouři modlivali, jim sliby činili, oběti přinášeli. Srv. Jon 1, 5.

V. 2. „*toto*“ plavidlo, dřevo.

- zůstavila světu sítě nového plemene,
rukou tvou byvši spravována.
- 7 Jeť požehnané dřevo ve službách spravedlnosti,
8 ale z kterého rukama učiněna byla modla, zlořečeno jest,
i dřevo i ten, kdo je zpracoval:
tento, že je udělal,
ono pak, že jsouc poruše podrobeno, bohem nazváno bylo.
- 9 Bůh totiž stejně nenávidí bezbožníka i bezbožnost jeho.
- 10 Vždyť bude dílo i s původcem svým potrestáno.
- 11 Proto přijde i na modly pohanů soud;
ježto v Božím tvorstvu staly se ohavami,
ku pokušení duším lidským
a pastí nohám nemoudrých.
- 12 Neboť počátek odpadu (od Boha) byl výmysl zobrazovati,
a vynález tento byl zkázou života.
- 13 Nebyly totiž (modly) s počátku,
aniž na věky budou.
- 14 Vždyť je uvedlo do světa jalové blouznění lidské,
a proto krátký konec jest uložen jim.
- 15 Předčasnou totiž bolestí ztrápený otec
dal si udělat obraz brzy odňatého sobě syna;
toho pak, jenž byl tehdy jako člověk zemřel,
již jako boha ctíti počal,
a ustanovil mezi služebníky svými zásvětné slavnosti a obřady;
- 16 poté, po čase rozmohl se ten bezbožný obyčej,
zachováván byl [ten blud] jako zákon,
a z rozkazů vládařů ctěny byly modly.
- 17 Protože lidé nemohli jich ctíti tváří v tvář,
ježto sídlili příliš daleko,
učinili si z dále představu o jejich podobě,
dali si učiniti jasný obraz krále, kterého chtěli ctíti,
aby nepřítomnému horlivě lichotili, jako by přítomen byl.

V. 6. „na počátku“ = kdysi (před potopou). — O „*pyšných obrech*“ srv. Gn 6, 4 n.; Bar 3, 26; Sir 16, 8. — „*naděje světa*“ (lidstva) byli Noe a jeho rodina. — „*člun*“ = „*nepatrné dřevo*“ (výše 10, 4) proti obrovským spoustám vodstva potopy, ve kterých byla by naděje lidstva zahynula, kdyby Bůh ji nebyl spravoval. — „*nového plemene*“ = popotopního lidstva.

V. 8. Modly slují velmi často v bibli „*díla rukou lidských*“ pohrdavě. Srv. Dt 4, 28; 27, 15; 4 Král 19, 18; Ž 113b, 4; Is 2, 8; 17, 8 a jj. — Takové dřevo je ve *službách nespravedlnosti*, hříchu, proto je *zlořečeno*. — „*poruše podrobeno*“ je dřevo modly, kdežto pravý Bůh je neporušitelný, nezměnitelný, věčný.

V. 11. srv. s Jer 46, 25; Is 30, 22. — „*pokusem*“ = pohoršením, svodem ke cti bůžků. Srv. Ez 7, 19 n.; 14, 3 n. 7. — O poměru model ke zlým duchům srv. Ž 95, 5 (LXX); 105, 37; Is 65, 11; Bar 4, 7; 1 Kor 10, 20. — Předpověď spisovatelova plní se od časů Kristových.

V. 13. Modly nebyly s počátku, protože si je lidé teprve později vymyslili (v. 12a). Jako vždy *nebyly*, tak ani vždy *nebudou*. Srv. Is 2, 20; 30, 22; 31, 7; Jer 10, 15. Přestanou za *doby mesiášské*.

V. 14. Doklady tohoto „*blouznění*“ budou podány níže: 1. blouznivá láska živých k mrtvým (v. 15 n.), 2. šílená snaha uctíti nepřítomného krále (v. 17) a 3. vášnivá snaha umělců zalíbiti se králi (v. 18—20).

V. 15 n. „*zásvětné slavnosti*“ = mystérie, při kterých se zasvěcovali členové rodiny i s čeledí zvláštní tajemné bohopoctě zemřelého miláčka otcova (pánova) a zavazovali se k ustanoveným pravidelným „*obřadům*“

- 18 K rozmachu úcty jich pak přiměla i neznalé
ctízádnostivost umělcova.
- 19 Ten totiž, chtěje se asi zalíbiti králi,
vynasnažil se (veškerým) uměním svým podobu jeho
zdokonaliti.
- 20 Dav pak, uchvácený krásou díla,
toho, který nedávno jako člověk ctěn byl,
pokládal nyní za bytost, hodnou bohocoty.
- 21 To tedy stalo se osidlem lidstvu,
že lidé nehodě nebo králům se podrobujíce,
nesdělitelné jméno kamenům a dřevu dávali.
- 22 Tu nebylo dosti, že bloudili v představě o Bohu,
ale i v boji velikém nevědomosti živi jsouce,
tato, tak veliká zla štěstím nazývají.
- 23 Buď totiž obřady, při kterých zabíjejí děti,
nebo slavnosti pokoutní, nebo šílené průvody s výstředními
obyčeji konající
- 24 ani života ani čistoty manželství nedbají,
ale jeden druhého úkladně zabíjí, nebo cizoložstvím zarmucuje.
- 25 Všecko vesměs drží krvelačnost, vražda, krádež, podvod,
úplatnost, zpronevěra, zlořád, křivá přísaha,
týrání poctivých lidí, (26) zapomínání na dobrodiní,
prznění duší, smilstvo proti přírodě,
rozvrat manželství, cizoložství a necudnost.
- 27 Bohopocta totiž nicotných model
všeho zlého počátek i příčina i konec jest.
- 28 Neboť (modláři) buď blázní, když se veselí, nebo prorokují lži,
neb živi jsou nespravedlivě, anebo bez rozmyslu křivě přísahají.
- 29 Spoléhajíce totiž na neživotnost model,
doufají, že jim křivá přísaha nebude na škodu.
- 30 Za obojí však spravedlivý trest na ně přijde:

V. 20. „nedávno“, pokud nebyla postavena socha, zobrazující panovníka jakožto bytost nadlidskou. — V Egyptě býval král od nepaměti pokládán za syna bohů a jmenován „*bohem*“ Lišil se od bohů „*velikých*“ toliko tím, že se mu dostávalo názvu „*veliký bůh*“ teprve po smrti, kdežto za živa bylo mu spokojiti se s titulem „*boha dobrého*“.

V. 21. „*nesdělitelné*“ jest jméno „*Bůh*“, které přísluší toliko jednomu, jedinému. — Srv. Is 42, 8.

V. 23. „*pokoutní slavnosti*“ jsou všelijaké *mysterie*, které se za dob spisovatelových šířily z Východu dále na Západ, a při kterých bývaly konány pohlavní neřesti pod rouškou náboženství, neřesti, jež se stíhaly denního světla. — „*Šílené průvody*“ konala mládež obého pohlaví, mnohdy maskovaná, po hodech a pitkách s hudbou a tancem ke cti boha Dionysia nebo jiných bohů, při kterých rozjařilost, hudbou a tancem zjitřená, zvrhala se v nejhrubší necudnosti.

V. 25 n. „*necudnost*“ = krvesmilstvo (?). Spisovatel jmenuje nejprve hříchy proti bližnímu a konečně neřesti pohlavní. Srv. Řím 1, 26—31; Gal 5, 19—21; 2 Kor 12, 20; 1 Tim 1, 9 n. Bakchanalie, tajné schůzky pod rouškou náboženství, zvrhly se ve společnosti zločinců, takže sám římský senát r. 186 bakchanalie v říši římské zakázal.

V. 30. „*obojí*“, dvojí hřích mají na svědomí: 1. ctíce modly (tedy bohy nepravé) tím, že se dovolávají jejich svědectví přísahou, nedbají Boha pravého (= „*zle o něm smýšlejí*“), a 2. majíce v srdci svém zapsané pojmy o *svatosti*, o mravnosti (Řím 2, 12—16), pohrdají tímto *svatým* zákonem svědomí, který jim hlásá, že je hříšno zneužívatí přísahy, *posvátného* úkonu k tomu, aby bližní byl obelstěn.

proto, že zle smýšleli o Bohu ctíce modly,
a proto, že křivě přísahali ve lsti
pohrdajíce vším svatým.

- 31 Neboť nikoli mohoucnost těch, při nichž se přísahá,
ale trest hříšníkům příslušný
stíhá vždycky přestupky nespravedlivých.

15. — 1 Ty však, Bože náš, dobrotivý jsi a věrný,
shovívavý, který svět řídíš v milosrdenství.
2 Neboť i když hřešíme, jsme tvoji, známe moc tvou;
nebudeme však hřešiti, ježto víme, že jsme majetek tvůj.
3 Vždyť znáti tebe je svrchovaná spravedlnost,
a vědění o tvé moci jest kořen nesmrtelnosti.
4 Nás totiž neuvedl v blud svůdný vynález lidí,
ani neužitečná práce malířů,
socha pestrými barvami pomazaná,
5 na které když pošetilec pohlédne, budí v něm žádostivost,
i touží po bezduché kráse mrtvé sochy.
6 Milovníci zla a hodni takových nadějí
jsou ti, kteří je dělají, po nich touží a ctí je.
7 Tak hrnčíř hněte namáhavě hlínu, aby změkla,
a dělá pro potřeby naše všelijaké nádoby;
avšak z téže hlíny dělá nádoby k účelům čistým,
jako k účelům opačným, všechny stejně;
ke kterému z těchto dvou účelů té oné nádoby má býti užito,
ustanovuje hrnčíř.
8 I dělá ke zlému se namáhaje boha nicotného, z téže hlíny
ten, který málo předtím ze země učiněn byl,
a po malé chvíli vrací se, odkud vzat jest,
požádán byv, aby vrátil půjčenou mu duši.
9 Avšak nestará se, že zahyne,
ani že krátký život má,
ale závodí se zlatníky a stříbrníky,
a napodobuje kovolijce,
a chlubí se, že padělky vyrábí.
10 Popel je srdce jeho, nicotnější než prach země naděje jeho,
a bídější nežli bláto život jeho.
11 Vždyť nepoznává toho, kdo jej stvořil,
kdo jemu vdechl duši, která pracuje,
kdo jemu vnukl dech života,
12 ale má za to, že je život náš dětská hra,
lidské soužití že jest výnosný obchod,
ježto prý ze všeho, i ze zlého třeba vydělávati.

Hl. 15. — V. 6. Podmět věty jest: „*Ti, kteří dělají modly...*“ — Výrok: „*jsou milovníci zla a zasluhují*“, aby skládali své naděje do model, které nemohou než zklamat.

V. 7. „*Tak*“ na příklad. — „*k účelům čistým*“ = mravným. — „*k opačným*“ = nemravným. — Srv. Is 45, 9; Sir 33, 13; 38, 29 n.

V. 8. srv. s Job 34, 15; Kaz 12, 7. — O člověku, vzatém ze země srv. Gn 2, 7; 3, 19. — O půjčené duši srv. Lk 12, 20.

- 13 Tento ví totiž lépe než kdo jiný, že hřeší,
když z (téže) hmoty zemní vytváří křehké nádoby i modly.
- 14 Ti však všichni jsou největší pošetilci a nešťastnější než
nemluvně,
nepřátelé lidu tvého, kteří ho utlačují;
- 15 vždyť i všechny modly pohanů pokládají za bohy,
které (přece) ani oči neužívají, aby viděly,
ani nozder, aby vdechovaly vzduch,
ani uší, aby slyšely.
ani prstů na rukou, aby hmataly,
které i nohy mají nehybné k chůzi.
- 16 Člověk totiž je udělal,
ten, který má vypůjčenou duši, vytvořil je.
Nemůže žádný člověk utvořit boha, (ani) sobě podobného.
- 17 Smrtelný jsa mrtvou věc může udělat rukama bezbožnýmá.
Jeť sám lepší než ty, které ctí,
ježto sám má život, ale ony nikoliv.
- 18 Ano i zvířata, bytosti nejodpornější, ctí;
neboť podle nerozumu souzeno, jsou horší než jiná.
- 19 Ani krásná nejsou, aby mohl kdo mít zálibu v nich, jako lidé
patříce na zvířata mívají;
pozbyla však také chvály Boží a požehnání jeho.

2. Další řada výstrah a příkladů, kterými doporučuje
„Šalomoun“ snahu o moudrost. (16, 1—19, 16.)

1. Zvířata, která přinesla Egyptanům neštěstí a Israelitům blaho (16, 1—15). —
2. Nebesa metala na Egyptany blesky a kroupy, na Israelity deštla mannu (16—29).
— 3. Egyptany zahaly třídenní temnoty, kdežto Israelitům svítil na cestu ohnivý
sloup. — Lid egyptský zastrášen temnem (17, 1—6); zastrášení také hadači (17,
7—14); všichni Egyptané zděšení šíleně (17, 15—20); výhody, poskytnuté Israelitům
(18, 1—4). — 4. Egyptané byli potrestáni smrtí prvorozců, Israelitům byl prominut
trest. — Jak bolestná byla ta rána Egyptanům (18, 5—13); jak tvrdá byla ta noč
(18, 14—19); Israelitům rest za vzpuru odpuštěn (18, 20—25). — 5. Israelité
prošli Rudým mořem, které Egyptany potopilo (19, 1—16).

16. — 1 Proto byli zaslouženě podobnými (zvířaty) potrestáni,
a množstvím zběře zmučení.
- 2 Místo těchto muk dobře jsi učinil lidu svému,
jemuž jsi opatřil, podle toho, jak dychtivě žádali,
neobyčejný pokrm za výživu — křepelky,
- 3 aby onino, žádostivi jsouce pokrmu,

V. 15. srv. s Ž 113, 12—15; 134, 15—17; Bar 6, 7 nn.

V. 19. Tvorové, kteří přispívají k účelu, jaký jim Bůh stanovil, požívají *Božího*
požehnání; na těch však, kteří slouží k tomu, aby Bůh byl urážen a hněván, kteří při-
spívají ke hříchu — na těch lpí *Boží kletba*. Srv. 14, 7 n.

Hl. 16. — V. 2. Spisovatel má na mysli událost, vypravovanou Ex 16 (nikoli
Nm 11).

V. 3. „onino“ = Egyptané. — „tito“ = Israelité. — „ošklivá poslaná zvířata“,
t. j. žáby, které podle Ex 8, 3. vnikly do krbů a spížíren, kde znečistily potraviny tak,
že ani hladovému nebyly stravitelné. — „nouze“ = nedostatku potravin, hladu —
„neobyčejný pokrm“ — křepelky.

- pro ošklivost poslaných zvířat
 pozbyli i přirozené chuti k jídlu,
 tito však aby na chvílku nouze potrpěvše,
 dokonce neobyčejného pokrmu okusili.
- ⁴ Bylo totiž třeba, aby ony stihl
 neodvratný nedostatek, ježto utlačovali,
 těmto však mělo býti toliko ukázáno,
 kterak nepřátelé jejich trýznění byli.
- ⁵ Neboť i když na ně přišel hrozný vztek zvířat,
 a když štípáním stácejících se hadů hubeni byli,
- ⁶ přece netrval hněv tvůj až do konce,
 ale na výstrahu byli (toliko) na chvíli zastrašeni,
 a dostali znamení spásy, aby si připomněli příkaz tvého
 zákona;
- ⁷ neboť kdo se (k němu) obrátil, ne skrze to, co viděl
 uzdravován býval,
 ale skrze tebe, spasitele všech.
- ⁸ Také tím jsi ukázal nepřátelům našim,
 že ty jsi ten, který vysvobozuje ode všeho zla.
- ⁹ Ony totiž zmořilo štípání kobytek a much,
 a nebylo lze naléztí léku na záchranu života jejich,
 protože zasluhovali, aby takovými bytostmi ztrýznění byli.
- ¹⁰ Tvých synů však nepřemohly ani zuby hadů, stříkajících jed,
 ježto milosrdenství tvé opřelo se tomu a uzdravilo je.
- ¹¹ Byli totiž pícháni (toliko) proto, by pamětlivi byli tvých řečí,
 a rychle (zase) uzdravováni,
 aby v hluboké zapomenutí (těch řečí) upadnouce
 dobrotivosti tvé nebyli zbaveni.
- ¹² Neboť ani bylina ani náplast nezhojila jich,
 ale tvé, Pane, slovo, které všechno uzdravuje.
- ¹³ Vždyť ty, Pane, máš moc nad smrtí i nad životem,
 přivádíš ke branám smrti a zase vyvádíš.
- ¹⁴ Ale člověk — může sice ze své zloby zabít,
 dechu (života) však, který vyšel, nemůže přivést zpět,
 aniž vysvoboditi duše vzaté (do podsvětí);
- ¹⁵ před tvou rukou však utéci není možno.
- ¹⁶ Neboť bezbožníci, kteří tvrdili, že tě neznají,
 mocí ramene tvého zešvihání byli;
 neobyčejnými lijavci, krupobitím,
 a přívaly (jimž nebylo lze uniknouti) byli honěni
 a ohněm stravováni.

V. 5. Spisovatel má na mysli *hady*, které Bůh seslal na Israelity (Nm 21, 4 nn.) a *mouchy i kobytky*, kterými trestal Egyptany podle Ex 8, 20 nn.; 10, 12 nn. — „*znamení spásy*“ = měděný had.

V. 11. Jako bývá soumar do pluhu zapřažený (pícháním) ostnem poháněn, aby poslouchal oráče, tak Bůh popichoval takorůžka Israelity hady, aby dbali zákona Božího a tak stali se účastní dobrodiní, které vyplývá z té poslušnosti. K tomu čelilo i píchání i brzké uzdravování.

V. 13. srv. s Dt 32, 39; 1 Sam 2, 6; Tob 13, 2; Ž 48, 16; 85, 13.

V. 15. K v. 15. srv. Dt 32, 39; Tob 13, 2.

- 17 Nejpodivnější totiž bylo, že ve vodě, která všechno uhašuje, oheň účinněji působil;
svět bývá totiž bojovníkem za spravedlivce.
- 18 Neboť někdy poukrocoval se sice plamen,
aby nebyla spálena zvířata, na bezbožníky poslaná,
ale aby oni sami na své oči se přesvědčili,
že jsou pronásledováni soudem Božím;
- 19 jindy však (zase) plál i ve vodě nad obyčejnou sílu ohně,
aby plodiny nespravedlivé země vyplenil.
- 20 Místo toho andělským pokrmem živil jsi lid svůj
a dávals jim bez práce hotový chléb s nebe,
způsobilý, aby jakoukoli rozkoš skýtal,
jakékoliv chuti přiměřený.
- 21 Neboť (ta) výživa tvá ukázala sladkost tvou k synům tvým,
a přizpůsobujíc se jednokaždého přání,
v co kdo chtěl, obracela se.
- 22 Sníh pak a led snesl moc ohně a nerozplýval se,
aby poznali, že plodiny nepřítel kazil
oheň, který v krupobití hořel
a blýskal se v dešti,

V. 17. Ačkoli kroupy a déšť padaly hustě, nemohly uhasiti oheň blesků, které padaly, byly a zapalovaly; ani zapálených příbytků voda hned neuhašovala.

V. 18. Že příroda bojovala za Israelity, zřejmě je z toho, že oheň nepůsobil (v. 18), ale hned zase působil (v. 19), podle toho, jak toho žádal zájem Israelitů a škoda Egyptanů. — Na Východě *zapalují ohně*, aby kouřem zapudili komáry a mouchy, zapalují ohně, aby kobylkám v hejnech táhnoucím dali jiný směr. Spisovatel praví, že podobně činili Egyptané, když byli stíženi těmito ranami. (Srv. podobný pokus, vypravovaný Ex 7, 24.) Řízením Božím však zhatily se tyto pokusy: plamen, který měl onu havěť zaplašiti nebo zničiti, neúčinkoval, „*poukrocoval se*“, zmírňoval se.

V. 19. „*jindy*“ má na mysli krupobití a blesky (= „*síla ohně*“), o kterých mluveno již výše ve v. 16 n. — O „*plodinách nespravedlivé země*“ srv. Ex 9, 25.

V. 20. „*Místo toho*“ — místo zničených plodin země (v. 19), jejichžto zkáza způsobila v Egyptě hlad, dal Hospodin Israelitům *mannu* (Ex 16). Manna sluje „*andělským pokrmem*“ po příkladě LXX, která hebrejské „*chléb silných*“ (Ž 77, 35) přeložila: „*chléb andělů*“. Níže 19, 20 sluje manna „*pokrmem ambrosijským*“, t. j. *nebeským, božským*. — Srv. Ž 104, 40; Jan 6, 31. — Spisovatel nechce tím říci, že mannu andělé v nebi jedí; vědětli dobře, co praví Tob 12, 19. Chce toliko zdůrazniti nadpřirozený původ manny, lišící se od obyčejných pokrmů, vzatých ze země. Také nepraví, že mannu andělé vyráběli nebo připravovali. — Ten chléb neukládal námahy ani všemohoucímu Bohu, ani Israelitům, kterým nebylo třeba kypřiti půdu, zasívat, žítí, mlátiti atd. Byl to chléb „*bez práce*“, který stačilo toliko sbírat. — V manně tkvěla *moc*, dodati sobě jakékoli *chuti* příjemné (= „*rozkoše*“). Spisovatel Moudr vážil asi tuto myšlenku ze *židovského ústního podání*, jako z něho vzal sv. Pavel jména dvou egyptských čarodějů „*Jannes a Mambres*“ (2 Tim 3, 8) a zmínku o skále, která šla za Israelity (1 Kor 10, 4); také ap. Juda (v. 9) vážil z tradice židovské zprávu, že Michael bojoval s ďáblem o mrtvolu Mojžíšovu. Popředně dlužno míti na paměti, že spisovatel chce dokázati neobyčejnou dobrotivost Boží k Israelitům, kterým se dostalo tak velikého štěstí proti neštěstí, jež stihlo Egyptany. K tomu hodila se mu znamenitě židovská tradice, která básnický okrášlila střízlivé zprávy Pentateuchu o chutnosti manny.

V. 22 n. „*Sníh pak a led*“ znamená tu mannu podle Ex 16, 14, kde se manna připodobuje *k jiní* podle Nm 11, 7 (LXX), kde se přirovnává *k ledu*. — Manna snesla moc ohně, ježto mohla býti vařena i pečena, ačkoli nebyla-li sebrána, na slunci se rozpouštěla podle Ex 16, 14. 21. 23; Nm 11, 7. — „*oheň*“ = blesky, provázející krupobití, o němž již výše ve v. 19 byla řeč. — Oheň „*na svou vlastní moc zapomněl*“ když nerozpouštěl manny, ale vařil nebo pekl ji. Srv. v. 22a. — Srv. níže 19, 20.

- 23 týž (oheň), který zase, aby živení byli spravedliví,
i na svou vlastní moc zapomněl.
- 24 Příroda totiž, která tobě, svému tvůrci, slouží,
stupňuje síly své, aby trestala nespravedlivce,
a (zase) je zeslabuje, aby dobře činila těm, kdož doufají v tebe.
- 25 Protož i tehdy všechna se měnící
sloužila tvému daru, všechno živícímu
podle přání těch, kteří (ho) potřebovali,
- 26 aby poznali synové tvoji, které miluješ, Pane,
že ani tak plodiny přirozené neživí lidí,
jako spíše slovo tvé zachovává ty, kteří věří v tebe.
- 27 Neboť, co oheň zkaziti nemohl,
ihned, od malého paprsku slunce zahřáto byvši, rozplývalo se,
- 28 aby známo všem bylo, že dlužno před východem slunce
tobě děkovati
a za ranního soumraku již chodit k tobě se modlit.
- 29 Neboť naděje nevděčného jako zimní jíní roztaje,
a odteče jako zbytečná voda.

17. — 1 Jsoutě veliké úradky tvé, Pane, a nesnadno je vyložití,
proto duše neukázněné pobloudily.
- 2 Mníce totiž, že smějí utlačovati národ svatý,
ti bezbožníci musili ležeti
spoutáni jsouce tmou, svázáni dlouhou nocí,
uzavřeni pod svými střechami prchající před věčnou
prozřetelností.
- 3 Ti totiž, kteří mněli, že skryti jsou v tajných hříších
tmavým závojem zapomenutí,
byli rozptýleni hrozně děšení
a příšerami strašeni jsouce.
- 4 Vždyť ani skrýš, která je pojala, nechránila jich od strachu,
ale děsivé zvuky kolem nich se rozléhaly,
a ponuré příšery ukazovaly se jim se zamračenými obličejí.
- 5 Žádná moc ohně nemohla jim světla dáti,
aniž bleskutné plameny hvězd mohly
osvěcovati tu přehroznou noc.
- 6 Prokmital jim toliko oheň
sám sebou vzniklý, plný hrůzy;
a zděšení jsouce pokládali věci, které viděli,
když jim zmizely s očí za horší, než byly.
- 7 Kejkle umění čarodějského byly bez moci,
a hanebně osvědčila se chloubá moudrostí.

Hl. 17. — V 2. Protože Egypťané *pobloudili svou vinou*, byli potrestáni devátou ranou, jak vypravuje Ex 10, 21—23.

V. 6. „*oheň sám sebou vzniklý*“ = blesky.

V. 7. *Kejkle*, které se osvědčily kdysi tím, že obracely hole v hady (Ex 7, 11), vodu v krev (Ex 7, 22), jakož i tím, že vytvořily žáby (Ex 8, 7), *byly již od třetí rány* (Ex 8, 14), zejména však při ráně deváté — *na hromadě, v koncích*. Kejkliři, kteří se kdysi rádi *chlubívali* nadlidskou moudrostí — byli *zahanbeni*.

- 8 Ti totiž, kteří slibovali, že zapudí
strachy a hrůzy z duše choré,
ti sami směšnou bázlivostí churavěli.
- 9 Neboť i když jich nic děsného nestrašilo,
byli přece přecházením zběře
a sípěním hadů poplašeni,
i hynuli [takořka] strachem,
a nechtěli ani do vzduchu se podívati,
kterému přece nikam nelze uniknouti.
- 10 Jeť nešlechtnost sama sebou zbabělá;
dosvědčuje to, když bývá trestána.
Vždycky větrí věci nejhorší,
puzena jsouc svědomím (zlým).
- 11 Báti se totiž není než vzdáti se výhod myšlení.
- 12 Když pak bázeň v duši jest menší,
za větší zlo pokládá neznámost příčiny,
která trápení působí.
- 13 Ti pak, kteří oné noci, skutečně bezmocné,
a z hlubin bezmocného podsvětí příšlé,
všichni stejně spali,
- 14 jednak byli trápeni nevidanými příšerami,
jednak malomyslností omdlévali,
ježto náhlý a nenadálý strach je zachvátil.
- 15 Tak tedy každý, kde kdo byl, tam (strachy) na mysli pokleslý,
jako vězeň zavřen byl do žaláře bez závor.
- 16 Neboť buď že to byl rolník nebo pastýř,
nebo na samotách zaměstnaný dělník,
byl překvapen a musil se podvoliti nevyhnutelnému tlaku.
- 17 Byliť všichni jedním řetězem tmy spoutáni.
ať to byl pískot větru,
nebo libý zpěv ptactva mezi hustým větrovým stromů,
nebo hluk vody prudce proudící,
- 18 nebo silný hřmot sesouvajících se skal,
nebo neviditelný běh skákající zvěře,
nebo silný hlas řvoucích divých dravců,
nebo ohlas, ozývající se z dutin horských —
všecko je děsíc vysilovalo.
- 19 Neboť všecek svět byl ozářen třpytným světlem,
a bez překážky mohl se zaměstnávat pracemi;
- 20 toliko na oněch ležela těžká noc,

V. 10. Příčina strachu Egyptanů bylo — *zlé svědomí*. Zločinec před činem dělá hrdinu, ale po činu dostaví se *zlé svědomí* (v. 10cd).

V. 19. srv. s Ex 10, 23: „*kdekoli však sídlili synové Israelovi, bylo světlo*“. Jako bylo možno ve tmě faraonovi poslati posly pro Mojžíše, Ex 10, 24, tak bylo Egyptanům lze postřehnouti, že Israelité mohou se pohybovati ve světle. To vědomí budilo jejich svědomí i ustrašenost, proto, („*neboť*“) děsil je každý pohyb v přírodě (v. 17b, 18). — O Israelitech, těšících se ze světla, srv. níže 18, 1.

V. 20. Ta noc byla těžká sama sebou, těžší tím, že si ji Egyptané ztěžovali, ale také tím, že předobrazovala noc mnohem horší, která Egyptany očekávala — noc na onom světě.

obraz to tmy, která je pojmouti měla.
Více pak byli sami sobě na obtíž nežli ty temnosti.

18. — 1 Ale tvoji svatí měli preveliké světlo.
Jejichžto hlas sice slyšíce, ale postavy nevidouce,
přes to, že byli i oni potrpěli, blahoslavili je.
2 Děkovali za to, že se nemstí, ačkoli bylo jim křivděno,
a prosili za odpuštění, že je pronásledovali.
3 Místo toho dal jsi sloup ohněm plápolající
za vůdce na neznámé cestě,
za neškodné slunce na slavné pouti.
4 Zasloužili toho věru totiž,
aby světla zbaveni,
a v žaláři tmy zadrženi byli
ti, kteří v zajetí byli drželi syny tvé,
skrže které neporušitelné světlo zákona
světu mělo dáno býti.
5 Když si usmyslili, že pobijí děti spravedlivců,
a když jeden chlapeček byl vyložen, ale zachráněn —
za trest odňal jsi jim mnoho dětí,
a spolu zahladil jsi je ve vodě veliké.
6 Ta noc byla prve otcům našim oznámena,
aby, vědouce bezpečně, jakým byli uvěřili přísahám, byli
dobré mysli.
7 Od lidu tvého bylo čekáno
osvobození spravedlivých a zkáza nepřátel.
8 Neboť čím jsi odpůrce potrestal,
tím jsi nás, povolav nás, zvelebil.
9 Skrytě totiž obětovali spravedliví synové dobrých
a za božský zákon jednomyslně si uložili,
že se sdíleti budou stejně o týž úděl, dobrý i zlý,
předem již prozpěvující svaté chvály otců.

Hl. 18. — V. 1. „*tvoji svatí*“ = Israelité jako výše 10, 15. — Srv. Ex 10, 23 a výše 17, 19. — „*jejichžto*“ = svatých, Israelitů. — „*blahoslavili*“ Egyptané. — „*je*“ — Israelity. — „*oni trpěli*“ — Israelité, kterým bylo kdysi v Egyptě robotovati.

V. 3. O tom sloupu srv. Ex 13, 21 n.; 14, 19 n.; 40, 32 nn.; Nm 9, 17 nn.; Ž 77, 14; 104, 39. — Cesta Israelitů po poušti sluje „*slavnou pouti*“ pro *zázraky*, kterými Bůh národ svůj oslavoval, jakož i pro *zákony*, které jim tou cestou dával a kterými je nad jiné národy ne méně oslavoval. Israelitům dostávalo se světla, aniž byli úpalem slunečním obtěžováni (= „*neškodné slunce*“). Srv. Ž 120, 6), ježto jim ohnivý sloup za dne byl *stinidlem* (10, 17). Heinisch.

V. 5. „*jeden chlapeček*“ byl — Mojžíš. — Egyptané, kteří chtěli vodou sprovoditi se světa dorost israelský, byli potrestáni za to tím, že jejich vojsko utonulo „*ve vodě veliké*“ — v Rudém moři (Ex 15, 10). K tomu trestu „*mnohých*“ užil Bůh „*jednoho*“ chlapce (Mojžíše). — 5a = Ex 1, 16; 5b = Ex 2, 2—9; 5c = Ex 12, 29; 5d = Ex 14, 27 n.

V. 6 n. vrací se k noci, ve které byli pobiti prvorozenci, aby ji popsal.

V. 8. Smrtí prvorozenců byli Egyptané potrestáni, Israelitům však bylo umožněno jíti tam, kam je Bůh volal, aby s nimi učinil smlouvu, která je neobyčejně „*zvelebila*“.

V. 9. „*obětovali*“ velikonočního beránka. Srv. Ex 12, 27; Nm 9, 2; Dt 16, 5.

- 10 (Od těch) pak odrážel se neladný křik nepřátel
a sem tam neslo se žalostné kvílení oplakávajících dětí.
- 11 Stejnou pokutou otrok i pán byl soužen,
a poddaný totéž co král trpěl.
- 12 Všichni bez výjimky jedním způsobem smrti
měli bez počtu mrtvých;
živí totiž nestačili pochovávat mrtvých,
ježto rázem plémě jejich nejváženější bylo pohubeno.
- 13 Neboť ti, kteří pro čarodějství ničemu nechtěli věřit,
kdyžtě byli prvorozenci vyhubeni, vyznali,
že ten národ je syn Boží.
- 14 Neboť když tiché mlčení všechno zabíralo,
a noc ve svém běhu na půl cestě byla,
- 15 všemohoucí slovo tvé s nebe, od královského trůnu
seskočilo jako tvrdý válečník
do prostřed země, odsouzené k záhubě.
- 16 Nesl meč ostrý — přísný rozkaz tvůj,
a zastaviv se naplnil všechno smrtí;
nebe se dotýkal na zemi stoje.
- 17 Tehdy hned vidiny ve snách děsných je postrašily,
a nečekané hrůzy přišly.
- 18 A jeden tu, jiný tam padnuv napolo mrtvý,
zjevoval příčinu, pro kterou umíral.
- 19 Sny totiž, které je postrašily, jim to prve oznámily,
aby neumřeli bez vědomí,
proč to zlo třeba jim trpěti.
- 20 Dotkla se sice tehdy také spravedlivců ukázka smrti,
a mnoho bylo (jí) na poušti stíženo,
ale nedlouho trval hněv tvůj.
- 21 Neboť za ně muž bez úhony ihned dal se do boje
zbraní úřadu svého (kněžského),
modlitbou a smírným kadidlem;
na odpor se postavil hněvu a konec učinil té bídě,
ukázav tím, že je tvým sluhou.

V. 10. „Od těch“ písní radostných jak ozvěna se odrážel pláč. — Srv. Ex 11, 6 n.; 12, 30.

V. 11. srv. s Ex 11, 5; 12, 29 n.

V. 15 n. „slovo“ není tu skutečný anděl, který nemůže býti zván ani „slovem“ ani „všemohoucím“; „slovo“ není tu také Slovo, Syn Boží, jak někteří starší vykladači se domnívali; „slovo“ je tu *zosobněný projev Boží vůle*. Srv. výše 9, 1; 12, 9; 16, 12; 16, 26. Viz také Is 55, 11; Ž 147, 15, 18; 148, 8; Os 6, 5; Jer 23, 29. Spisovatel měl asi při této lícni na mysli 1 Par 21, 16, kde se praví, že David „*viděl anděla Hospodinova, an stojí mezi nebem a zemí, máje v ruce meč vytasený a obrácený proti Jerusalemu*“ — „*od královského trůnu*“, kde stojí na stráži. — „*tvrdý*“ = hrozný. Srv. výše 5, 21. — O „*válečníkovi*“ srv. Ex 15, 3. — „*země, odsouzená k záhubě*“ byl Egypt.

V. 20. Proti přísné *spravedlnosti*, s jakou naložil Bůh s Egypťany, pobiv jim prvorozenstvo, spisovatel klade *milosrdenství*, se kterým ušetřil Bůh Israelitů, když trestal také smrtí vzpouru, o které vypravuje Nm 16, 1—50.

V. 21. Horlivost, s jakou zastával Áron svůj velekněžský úřad, kdy řádl hněv Boží, t. j. smrt, je tu přirovnána k boji; v tom boji jest onen *hněv zosobněn* jako výše *zosobněna* jest *pohroma*, která potkala Egypťany (v. 15 n.).

- 22 Zvítězil pak nad pohromou ne silou těla ani mocí zbroje,
ale slovem podmanil toho, který trestal,
připomenuv smlouvy s otci, přísahou potvrzené.
- 23 Neboť když mrtví již hromadně jedni na druhých leželi,
uprostřed se postaviv přítrž učinil hněvu,
a zatáhl mu cestu, která k živým vedla.
- 24 Byltě na jeho dlouhém rouchu všecek svět,
slavní otcové na čtyřech řadách řezaných kamenů,
a velebnost tvá na koruně hlavy jeho.
- 25 Před tím zhoubce ustoupil, toho se ulekl,
ježto-stačila toliko ukázka smrti.

19. — 1 Ale na bezbožníky až do konce hněv bez milosrdenství
nastupoval,
ježto Bůh předvídal i budoucí skutky jejich,
- 2 že totiž, ačkoli byli naléhali na jejich odchod
a rychle je posílali,
že změnil své smýšlení a budou je honiti.
- 3 Majíce totiž ještě smutek,
a nad hroby mrtvých nařikajíce,
pojali jiný pošetilý záměr,
a které byli prosbou vypudili,
ty honili jako uprchlíky.
- 4 Pudil je totiž k tomu konci zasloužený tlak;
způsobil, že zapomněli na to, co se bylo přihodilo,
aby doplnili trest, kterého se nedostávalo ranám jejich,
- 5 a tvůj lid aby vykonal netušený přechod,
oni pak aby neslýchanou našli smrt.
- 6 Neboť všechna příroda byla zase znova ve své podstatě
přetvořována,

V 22. „pohroma“ zosobněná je „ten, který trestal“. — „slovem“ modlitby. — „připomenul“ smlouvy jako kdysi Mojžíš podle Ex 32, 13. Srv. výše v. 6. — „s otci“ = praotci.

V. 23. Áron postavil se mezi mrtvé a živé (Nm 16, 47 n.) jakožto *prostředník mezi Bohem a národem*.

V. 24. Že byl Áron *zástupcem Božím*, připomínal jeho velekněžský turban, jeho „koruna“, o které viz Ex 28, 36—38; srv. Sir 45, 14 nn. — Že byl Áron *zástupcem národa* israelského, připomínal *náprsník*, na kterém bylo vyryto 12 jmen synů Jakobových, slavných to „otců“. — Znamenali-li velekněžský náprsník národ 12 kmenů, bylo snadno dohadovati se, že velekněžský *kabátec* (meil) a *nárameník* (efód) znamenali veškeré lidstvo (= „všecek svět“) nebo dokonce *veškeré tvorstvo*; tento výklad vážil svatopisec nejspíše z ústního židovského podání, které zachoval také Filo i Josef Flavius.

V. 25. „před tím“ = „toho“ roucha velekněžského, které připomínalo vysoký úřad jeho. — „zhoubce“ = zosobněná „zhoubá“ jako výše ve v. 22. — „ukázka smrti“ jako výše ve v. 20. — Stačila toliko ukázka, ježto Israelité nebyli zatvrzelí jako Egypťané.

Hl. 19. — V 3. má na zřeteli Ex 12, 21 nn.; 14, 5 nn.

V. 4. Jako zatvrzelost srdce faraonova byl následek a trest předchozích hříchů jeho, tak ho i jakousi nutností pudila k novým hříchům a důsledně do záhuby (Cornely).

V. 6. Zásada výše již 5, 18 n.; 16, 24 vyslovená osvědčila se také při přechodu Israelitů Rudým mořem (v. 7 n.) ano i prve (v. 10 n.). — Při stvoření dostalo se každému tvoru přirozenosti, podle které působí jeho síly. Při zázracích, o kterých bude

a sloužila tvým příkazům, aby služebníci tvoji bez úrazu zachováni byli.

- 7 Bylo viděti, kterak oblak zastiňoval jejich tábor,
kde byla kdysi voda, vynořila se suchá země,
z Rudého moře cesta bez překážky,
a zelenající se rovina z dravých proudů,
- 8 kterými veškeren národ prošel, ježto rukou tvou byl chráněn,
(národ) jenž spatřil tvé udivující zázraky.
- 9 Neboť byli jako hříbata na pastvě,
a jako beránci poskakovali,
velebíce tebe, Pane, kterýs je vysvobodil.
- 10 Vždyť měli ještě v paměti, co se stalo v cizí zemi,
jak místo zvířat plodících země naplodila komárů,
a jak místo vodních zvířat řeka vychrlila množství žab.
- 11 Později pak uviděli nový vznik ptáků,
když svedeni byvše žádostivostí, zatoužili po lahůdkách;
- 12 neboť k ukojení choutky přiletěly jim od moře křepelky.
A ty tresty nepřišly na hříšníky
bez předchozích výstrah silných hromů.
Vždyť spravedlivě trpěli za své nešlechtnosti,
- 13 ježto velmi divokou zášť k cizincům provozovali.
Kdežto totiž onino nechtěli přijmouti příchozích neznámých,
tito hosty dobročinné podrobovali si za otroky.
- 14 A ne toliko to! Ale zajisté dostane se jim povšimnutí,
ježto oni nakládali s nimi nepřátelsky hned, jak přišli;
- 15 tito však ty, které s radostí byli přijali,
a s kterými byli se sdělili o práva občanská,
přeukrutnými sužovali robotami.
- 16 Proto raněni byli také slepotou
jako onino u dveří spravedlivcových,
když neproniknutelnou tmou byli obklopeni,
a když každý cesty ke dveřím svým hledal.

níže ve v. 7 n., 10 n. řeč, byla ta přirozenost původní takořka přetvořena; voda na př., která přirozeně stéká na místa nižší, tehdy nestékala, ale stála, jako by měla jinou přirozenost, jako by to byl násep nebo zeď. — Řečeno *nadsázkou*; srv. níže v. 17.

V. 11. má na mysli Nm 11, 1 nn.

V. 12. „*A ty tresty*“, o kterých byla řeč výše ve v. 5b. Svatopisec vrací se k pohromě, která stihla Egyptany v Rudém moři. — Prve nežli byli Egyptané potopeni v moři, vzniklo hromobití — poslední to výstraha Boží Egyptanům. Viz o ní Ex 14, 24; Ž 76, 17—19.

V. 13. „*onino*“ = Sodomané nechtěli pohostit dvou andělů, kteří, jak sami vyznali, nebyli v Sodomě známi (Gn 19, 2). Sodomané hostů toliko nepřijali, Egyptané je *zotročovali*.

V. 14. „*jim*“ = Sodomským — „*oni*“ = Sodomští. Srv. Mt 10, 15; 11, 24.

V. 15. Kterak byli Israelité kdysi v Egyptě přijati, viz Gn 45, 19; 47, 1 n. V. 15bc srv. s Ex 1, 8—14; 5, 4 nn.

V. 16. O slepotě, kterou raněni byli Sodomané u domu Lotova (= „*spravedlivce*“) viz Gn 19, 11. — Egyptané byli stíženi podobným trestem v čas třídních temnot Ex 10, 21 nn.

DOSLOV

*Chválen buď Tvůrce veškerá a vysvoboditel národa israelského.
(19, 17—20.)*

- 17 Živly totiž samy v sobě se přetvořují
jako tóny na harfě průměrnou zvučnost mění,
ačkoli podržují do konce též zvuk;
možno to pozorováním z toho, co se stalo, zřetelně vyvoditi.
18 Neboť živočichové pozemští proměňovali se v živočichy vodní,
a plovoucí přecházeli na zemi.
19 Oheň převyšoval ve vodě svou obvyklou sílu,
a voda zapomínala na svou hasivost.
20 Naopak plameny nespalovaly
těl porušitelných zvířat, která se dostala do nich,
aniž rozpouštěly snadno rozpustitelný,
ledu podobný, nebeský pokrm.

V každém totiž případě, ó Pane,
zvelebil jsi lid svůj a oslavil;
nezapomněl jsi na něho,
ale vždy a všude jsi pomáhal mu.

V. 17. Spisovatel rozlišuje trojí stupeň síly ve hře na světovou harfu: 1. pravidelnou sílu (= zvučnost) tónu (průměrnou), 2. sílu tónu mimořádnou nad průměr a 3. mimořádnou sílu tónu pod průměr. — „to, co se stalo“ jsou zázraky, o kterých se zmínil svatopisec v 10, 1—19, 16, a ze kterých níže některé opakuje (v. 18—20).

V. 18. Člověk a stáda bravu nemohou žít v moři, ježto síla vody jim brání; ta síla byla však při přechodu Rudým mořem tak zeslabena, že přestala Israelitům i dobytku jejich (= „živočichům pozemským“) bránit v prostoru moře žít; tehdy mohli se na dně mořském volně pohybovat a v tomto smyslu byli tehdy „živočichy vodními“. Životní síla žab je jaksí vázána vodou; žijí zpravidla ve vodě nebo blízko vody. Při druhé ráně egyptské však (Ex 8, 1 nn.) byla jejich životní síla nad úroveň zvýšena, zesílena, i žily mimo vodu v krbech a spížírnách. Tón zůstal tónem, žába žabou, toliko způsob života jejich se změnil. Tyto žáby nazývá svatopisec „plovoucími“ živočichy.

V. 19. Oheň zvýšil nad obvyklou míru svou sílu, když blesky ničily osení Egyptanů, nedávající se hasiti krupobitím a vodou, padající s oblaků. Viz výše 16, 17. 19. — *Hasivost*, síla vody tehdy poklesla pod obvyklý stupeň.

V. 20ab. má na zřeteli 16, 18. — Plameny, které zapálili Egyptané proti žabám a kobyilkám, neublížily jim, ačkoli těla jejich jsou měkká, málo pevná (snadno porušitelná). — *Síla ohně byla snížena* pod míru. — „nebeský pokrm“ = *manna*. Sluje doslovně „druh pokrmu ambrosijského“, ježto podle řeckého bájesloví nesmrtelní bohové na Olympu jedli „ambrosii“. Srv. výše 16, 20. Manna byla snadno rozpustitelná, ježto se rozplývala paprsky vycházejícího slunce. Přes to bylo ji možno vařiti a pražiti; v tomto případě plamenům byl *žár snížena pod obvyklou sílu*. Srv. výše 16, 22 n. 27. — V. 20efgh vhodně zakončuje knihu. Ty zázraky činil Bůh ne toliko za dob, o kterých mluvil svatopisec v druhém dílu druhé části své knihy, ty činil i v dalších dějinách národa israelského; těmi zázraky dokazoval svou otcovskou péčí o svého prvorozeného syna, tu péčí osvědčí i nyní, kdy národ jeho je zase od Egyptanů (za dob svatopiscových) utiskován; Bůh nedá zahynouti jim ani budoucím, jen budou-li Israelité milovati moudrost (1, 1). Podobně činil Bůh v dějinách církve své novozákonní, podobně činiti bude i příště, nedá zahynouti nám ni budoucím, bude-li ho hledati, *v každém případě, vždy a všude ho najdeme* (1, 1).

EKKLESIASTIKUS

JESSUA, SYNA SIRACHOVA

čili

KNIHA SIRACHOVCOVA

OBSAH KNIHY:

DÍL I. (MUDROSLOVNÝ)

doporučuje snahu o moudrost vůbec v těchto IX. úryvcích:

- I. v 1, 1—40 (Kde jest moudrost a kudy se jde k ní),
- II. v. 4, 12—22 (Ovoce moudrosti),
- III. v 6, 18—37 (Usiluj opravdově o moudrost),
- IV v 14, 22—15, 10 (Jak výhodné jest usilovat o moudrost),
- V. v 20, 29—33 (Užitek moudrosti),
- VI. v 24, 1—47 (Chvála moudrosti),
- VII. v 32, 18—33, 19 (Hledejte moudrost v této knize),
- VIII. v 38, 25—39ab; 38, 39cd—39, 15 (Jaký nemá a jaký má být učitel zákona),
- IX. v 41, 17n (Moudrosti sluší se používat ku blahu bližních).

Mezi tyto úvahy o moudrosti vůbec vloženo jest 58 menších sbírek přísloví.

DÍL DRUHÝ (CHVALOZPĚVNÝ) (42, 15—50, 28)

skládá se

- 1. z chvalozpěvu, vyznávajícího ze stvoření světa (42, 15—43, 37), a
- 2. z chvalozpěvu, vyznávajícího ze života světců starozákonných (44, 1—50, 28).

DODATEK

obsahuje

- 1. Píseň díků za vysvobození z nebezpečí života (51, 1—17), a
- 2. Abecední báseň, doporučující snahu o moudrost (51, 18—38).

EKKLESIASTIKUS

Jesusa, syna Sirachova,

jest poslední mudroslovná kniha v seznamu tridentském a v latinské Vulgátě. Spisovatel sám nazývá ji (50, 29) „*Moudrost, poučení a mudrosloví* (jež sepsal) *Jéšú'a*,¹⁾ *syn El'ázára, syna Sírova*.“²⁾

¹⁾ Jéšú'a vzniklo vlivem babylonštiny za doby babylonského zajetí z Jehóšú'a (Steinmetzer). — Jehóšú'a přepsali Řekové slovem Jóšúe; Jéšú'a přepsali slovem Jésús. Z toho vyplývá, že Josue = Jesus.

²⁾ Sírá byl spisovatelův děd nebo pravděpodobněji vzdálenější předek a hlava rodu podle něho nazývaného: Sírovců. — „Sírá“ vzniklo nejspíše z „Asírá“ (Barhebreus). *Asírá* = *Zajatec*, *Vězeň*.

Hebrejský podpis ji jmenuje „*Slova Jěšú'y, který sluje syn Sírúv*,“ a „*Moudrost Jěšú'y, syna El'ázára, syna Sirova*.“³⁾

Řecké překlady ji jmenují: „*Moudrost Jěsúsa (Ježíše), syna Sirachova (Seirachova)*.“ Řeční spisovatelé uvádějí z ní výroky jménem: „*Všectnostná moudrost*.“

Latinští spisovatelé od dob Cypriánových († 258) vzhledem na obsah a obyčej užívají jí jmenovali ji *Ekklesiastikus*, t. j. *Kniha církevní*.⁴⁾

Spisovatel knihy není Šalomoun, jak se domnívali mnozí staří,⁵⁾ nýbrž Jěšú'a, syn El'ázára, z rodu Sirachovců, tedy *Sirachovec*. Podle řeckého překladu (50, 29) pocházel z *Jerusalema*. Byl učitelem zákona (zákoníkem), povolání svému přiměřeně židovsky i řecky vzdělán; napsal-li kromě této práce knihy jiné, není známo.

Kniha byla napsána původně *hebrejsky*. Vnuk Sirachovců ji přeložil do *řečtiny*. Kniha v řeči *hebrejské*, zvaná „*Prísloví*“, dostala se ještě do rukou sv. Jeronyma. Bývala uváděna ve spisech židovských rabínů až do desátého století křesťanského. Poté se hebrejské znění ztratilo. Teprve zase od r. 1896—1900 bylo objeveno více listů se zněním původním, které obsahují asi $\frac{3}{5}$ celé knihy a které bývají tříděny na čtyři rukopisy: A, B, C, D.

Z 50, 24 vyplývá, že spisovatel knihu svou (hebrejsky) napsal asi brzy po smrti *Šimona*, jejž chválí; byl to *Šimon II.*, který byl veleknězem v letech asi 218—192. S tím souhlasí vnuk spisovatelův, který v proslovu ke svému překladu tvrdí, že přišel r. 38 *panování krále Euergeta*, t. j. Ptolomea VII. (170—117) do Egypta. Byla tedy kniha napsána v prvních desetiletích druhého století před Kristem. Peters stanoví dobu mezi r. 174—171 (kdy panoval Antioch IV Epifanes (175—164) a kdy byl veleknězem Jason (174—171).

O účelu, kterého Sirachovec knihou svou chtěl dojít, viz níže Předmluvu k řeckému překladu. Sirachovec chtěl proti řeckému, pohanskému nazírání na svět uhájiti „*moudrost*“, t. j. starý názor židovský, uložený v posvátných knihách; chtěl jej uhájiti, ale spolu též prohloubiti, podrobně propracovati a rozšířiti na všechny praktické poměry, jaké ži-

³⁾ Za 38 (30) veršem hl 51 má hebr. tento dodatek, týkající se celé knihy:

*Veleben budiž Hospodin na věky
a chváleno buď jméno jeho od rodu do rodu.
Až sem jdou slova Šimona, syna Jěšú'y,
který sluje syn Sírúv.
Moudrost Šimona, syna Jěšú'y,
syna Eleazara, syna Sirova.
Buď jméno „Hospodin“ požehn
od tohoto času až na věky.*

Řecké některé rukopisy mají proti tomu toliko podpis: „*Moudrost Jěsúsa, syna Seirachova*“ („*Šimona, syna*“ dlužno v hebrejském podpisu pokládati za glosu. Srv. 50, 29).

⁴⁾ „*Tím slovem není označen spisovatel knihy, nýbrž její jakost*.“ (Rufin.) Za starých dob totiž v některých církvích bylo užíváno při vyučování katechumenů vybraných posvátných knih, které neobsahovaly ještě hluboká tajemství křesťanská, ale které se doporučovaly svou srozumitelností. Tyto knihy byly zvány *církevní* po výtce „*ekklesiastici*“. Mezi nimi vynikala bohatstvím obsahu kniha Sirachovcova a proto bylo postupem doby jí jméno „*církevní*“, t. j. *Ekklesiastikus* vyhrazeno.

⁵⁾ Jako *Moudr* tak i *Sir* bývala spojována s 3 knihami „*Šalomounskými*“ a bývalo jich počítáno úhrnem pět.

vot přináší. Srv. obsah knihy, podaný výše a k tomu výrok Sirachovcův 24, 44—47. Moudrost, vyplývající z náboženství židovského Sir klade proti naukám mudrců řeckých; řadu velikánů, žijících podle náboženství israelského (hll. 44—49) klade proti řadě mudrců řeckých; velekněze Šimona, starověrce (hl. 50), klade proti Jasonovi, novotáři; chce, aby židovská moudrost pronikala všecok život Israelitův, soukromý i veřejný, od narození do smrti; nemůže býti stavu ni okolnosti, ve které tato „moudrost neměla by se uplatniti.

Do řečtiny byla kniha Sir přeložena brzy po r. 117 př. Kr.

Ježto sv. Jeronym latinského znění Sir ani neopravil, ani nového překladu z hebrejštiny nepořídil, jest Sir v církevní bibli (Vulg) podle znění starolatinského ne málo znešvařeného.

Staří Židé pokládali knihu Sir za *posvátnou*. To dokazuje Sirachovcův vnuk,⁶ spisovatel knihy o Henochovi, Žaltáře Šalomounova, Philo, židovská bohoslužba, talmud i jiné spisy židovských učenců od vrstevníků hrdinných bojů proti Syrům, od Jose ben Jochanana až po midraš Thanchuma, od kterých bývají přísloví Sirachovcova s úctou jmenována. Toto židovské podání přijala za své také církev křesťanská a podržely je dlouho i větve od ní odštěpené. Smýšlení církve křesťanské o knize Sir zračí se v biblických knihách N. Z.,⁷ ve spisech Otců apoštolských⁸ i v dalším písemnictví církevním.⁹ Proto sněm tridentský právem pojal Sir do seznamu knih posvátných.¹⁰

⁶) Svým proslovem ke knize Sir a tím, že ji do řečtiny přeložil (srv. níže Předmluvu).

⁷) N. Z. sice neuvádí výslovně a jmenovitě ze Sir žádného výroku, ale má tolik ohlasů z ní, že jest jisto, že spisovatelé, zejména sv. Jakub, novozákonní knihy Sir užívali a jí si vážili. Srv. na př. Jak 1, 19 se Sir 4, 34; Jak 1, 20 se Sir 27, 33; 28, 3; Jak 1, 13 se Sir 15, 11. 13. 21; Jak 3, 6 se Sir 28, 13—15; Jak 5, 7 se Sir 6, 18—20. Srv. dále Sir 2, 18 s Jan 14, 23; Sir 11, 10 s 1 Tim 6, 9; Sir 11, 18 n. s Lk 12, 19; Sir 15, 16 s Mt 19, 17; Sir 29, 15 s Lk 16, 9 a jj.

⁸) Sir užívá „*Nauka dvanácti apoštolů*“, *List Barnabův*, *Kliment římský*, *Pastýř Hermův*.

⁹) Na *Východě Kliment z Alexandrie* uvádí výroky ze Sir četnější nežli z některých knih prvokanonických, a to týmiž slovy, kterými uvádí knihy, o jejichž božském původu nebylo nejmenší pochyby („*Písmo praví*“, „*Moudrost praví*“ a pod.). Ne jinak žák. Klimentův-*Origenes*, a jeho posluchači sv. *Diviš* (Veliký) a sv. *Alexander*. S církví *alexandrijskou* souhlasila *Palestina*, jak vyplývá ze spisů *Cyrila*, *Jer* a *Epifania*. Za církev *antiochijskou* souhlasí *Jan Zlat.* a *Teodoret*, za církev *syrskou* *S. Efrem*, za *Kappadocii* sv. *Basil*, *Rehoř* *Naz* i *Nys*. Na *Západě* těšila se kniha Sir takové úctě, že, jak výše bylo řečeno, dostalo se jí čestného názvu: „*Kniha církevní*“ (*Ekklesiastikus*) po *výtce*. Za *Afriku* budiž jmenován *Tertullian* a *Cyprian*, *Laktanc* a sv. *Optat*, za *Gallii* sv. *Hilar*, za *Italii* sv. *Ambrož*. Na konec budiž jmenován za *Východ* sv. *Atanáš* a za *Západ* sv. *Augustin*.

¹⁰) Co sněm tridentský výslovně prohlásil, to vyznávala církev již dávno před tím prakticky: užívala Sir velmi často ve knihách bohoslužebných vybírajíc z něho úryvky, jež bývaly při mši sv. vedle evangelií čteny. Církev předčítá výňatky ze jmenované knihy jakožto „*Čtení*“ na svátek sv. *Jana Evang.* (Sir 15, 1—6), sv. *Barbory* (51, 1—8. 12), na sv. *Josefa* (45, 1—6), sv. *Jana Nep.* (Sir 21, 26—31), na sv. *Norberta* (Sir 44, 16—27; 45, 3—20), sv. *Prokopa*, sv. *Aloise* (31, 8—11a), *Jména Panny Marie* a *P. M. Karmelské* (24, 23—31), v *den odpustků Porciunkulních*, na svátek *P. M. Sněžné* (24, 14—16), *Nanebevzetí P. Marie* (24, 11b—20) a jj.

PŘEDMLUVA KE KNIZE SIRACHOVCOVĚ,

(kterou napsal její překladatel z hebrejštiny do řečtiny).

Zákonem, proroky a ostatními (svatopisci),¹⁾ kteří po nich byli, dostalo se nám mnohých a velikých (věcí), pro které dlužno chváliti Israele v příčině vzdělání a moudrosti. Protože je třeba, aby ne toliko písmáci²⁾ sami se s nimi seznámili, ale že — pokud možno — milovníci vědění³⁾ mají slovem i písmem nezasvěcencům⁴⁾ býti prospěšní: děd můj⁵⁾ Jesus,⁶⁾ který se věnoval více (než kdo jiný) četbě zákona, proroků a ostatních otcovských knih,⁷⁾ a značnou zběhlou v nich si zjednal, byl pohnut k tomu, aby také sám něco napsal, co patří ke vzdělání a moudrosti, aby milovníci vědění⁸⁾ osvojíce si také toto,⁹⁾ o mnoho rozmnožili (vzdělání) životem podle zákona.¹⁰⁾

Proto¹¹⁾ vás prosím, byste četli blahovonně a pozorně, a prominuli tu, kde přes pečlivost, překladu věnovanou, některými výrazy jsme snad nestačili. Neboť nevyrovná se významem, co bylo původně řečeno hebrejsky, když je to převedeno do jiné řeči. A netoliko tato kniha,¹²⁾ ale i sám zákon, proroci a ostatní knihy¹³⁾ nemálo se liší od původního znění. — Když jsem přišel totiž třicátého osmého roku za času krále (Ptolemea) Euergeta¹⁴⁾ do Egypta, a tam za něho nějaký čas pobyl,¹⁵⁾

1) „Zákon, proroci a ostatní (svatopisci či svatopisy)“ jest název trojdílné bible, za dob překladatelových u Židů běžný. Také N. z. užívá tohoto pojmenování. Srv. Sk 28, 23; Lk 24, 44. — Spisovatelé svatopisů byli „po nich“, t. j. po prorocích slovesně činní.

2) „písmáci“ jsou „čtenáři“ bible po výtce.

3) „milovníci vědění“ jsou „písmáci“, kteří mají „slovem i písmem“ jiné vzdělávati. Té povinnosti byl si vědom živě Sirachovec, to vědomí vtisklo mu pero (třtinu) do ruky.

4) „nezasvěcenci“ = začátečníci ve studium moudrosti, kteří nejsou učiteli, bez ohledu na to, budou-li jimi čili nic.

5) „děd“ (řecky „pappos“) dlužno tu bráti v běžném přesném významu; neznamená tu „předek“. Byl tedy řecký překladatel knihy Ekklesiasticus netoliko vzdálený „potomek“, ale „vnuk“ hebrejského spisovatele knihy té.

6) „Ježíš“ bylo vyhrazeno v češtině Spasiteli světa, Ježíši Kristu. Spisovatel knihy Ekklesiastikus byl zván „Jesusem“ („Knihá Jesusa, syna Sirachovcova“).

7) „Otcovské knihy“ = biblické. Srv. výše pozn. 1.

8) „milovníci vědění“, t. j. učitelé zákona (srv. výše pozn. 3) naleznou v knize Sirachovcově pomůcku, kterou obohatí náboženské vzdělání své i svých posluchačů, teoretické i praktické.

9) „toto“ — poučení v této knize obsažená.

10) „život podle zákona“ = praktické vzdělání náboženskomravní. Srv. pozn. 8.

11) Účel dědův je též účelem vnukovým. Šlechtný účel omluví nedostatky překladu knihy hebrejské; tím spíše, kdyžte podobné nedostatky lze pozorovati na překladu ostatních biblických knih (LXX).

12) Nazvaná později Ekklesiastikus.

13) Název tehdejší trojdílné sbírky biblických knih. Srv. výše pozn. Z názvu „ostatní knihy“ vyplývá, že posvátné knihy byly již tehdy nazývány „knihy“ po výtce, t. j. „bible“.

14) Tento král byl Ptolemeus VII. Euergetes Fyskon, (který panoval od r. 170 (případně 145) do r. 117 před Kr.). Ptolemeus VII. panoval sám od r. 145, počítal však léta svého panování od r. 170., kdy počal panovati společně s bratrem svým Ptolemeem VI. (170—145 před Kr.). Přišel tedy vnuk Sirachovcův roku 132 (= 170—38) př. Kr. do Egypta.

15) Z řeckého znění vyplývá, že vnuk Sirachovcův nepřeložil knihu svého děda prve nežli Ptolemeus VII. zemřel; vše nasvědčuje tomu, že tak učinil brzy po smrti tohoto krále, tedy nedlouho po r. 117. př. Kr.

nalezl jsem překlad nemalého vzdělání;¹⁶⁾ i uznal jsem za věc na výsost nutnou, abych i já vynaložil nějakou péči a námahu na překlad knihy této. Mnoho nocí totiž a mnoho učení se vynaložil jsem v ten čas na to, aby tato kniha dokonána a vydána byla i pro ty, kteří by rádi v cizině¹⁷⁾ se poučili a připravili k životu podle zákona.¹⁸⁾

DÍL PRVÝ:

I. Kde je moudrost a kudy se jde k ní? (1, 1—40.)

1. — 1 Všelická moudrost od Pána jest,
a jest u něho na věčné časy.
- 2 Písek moří a krůpěje deště
a dny věků kdo může sečíst?
Vysokost nebe a šírokost země
a hlubokost tůně kdo může změřit?
- 3 [Moudrost Boží, jež předchází všechny věci,
kdo může vystihnouti?]
- 4 Prve než vesmír je stvořena moudrost,
a rozum důmyslný od věků jest.
- 5 [Studnice moudrosti je slovo Boha na výsostech,
a její cesty jsou příkázání věčná.]
- 6 Kořen moudrosti komu byl odhalen,
a její úradky bystré kdo poznal?
- 7 [Znalost moudrosti komu zjevena byla, komu oznámena,
a množství cest jejích kdo zvěděl?]
- 8 Jeden jest moudrý, velmi hrozný,
[nejvyšší stvořitel všemocný a král mocný,]
sedící na trůnu svém a panující Pán.
- 9 On ji stvořil [v Duchu svatém],
viděl i zčetl [i změřil] ji,

¹⁶⁾ Je to LXX. Sluje „nemalého vzdělání“, ježto čtenář, který neuměl sice hebrejsky, uměl však řecky, mohl se jeho četbou němálo nábožensky a mravně vzdělati. K tomu vzdělání chtěl vnuk Sirachovcův přispěti také překladem knihy svého děda.

¹⁷⁾ t. j. v „diaspoře“, mimo Palestinu žijící Židé.

¹⁸⁾ Všimni si, že slovem „zákon“ předmluva počíná a končí se její první i druhý díl.

Hl. 1. V 1. První tato hlava jest jakýsi úvod k celé knize. Srv. závěr její 51, 18—38. Ježto moudrost jest u Boha na věčné časy (řec.), „byla s ním také vždycky“ (Vulg.).

V. 3. v řeckých rukopisech není, je to *glosa*, podávající obsah v. 2. a 4., která se dostala z okraje do znění Vulg. neprávem.

V. 4. srv. s Přís 8, 22. — Prve nežli Bůh co stvořil, měl od věčnosti *pojmy* celého vesmíru i každého tvora a *vůli* stvořiti svět podle těch pojmů, které od věčnosti pojala jeho moudrost.

V. 5. není v nejdůležitějších rukopisech řeckých, proto bývá pokládán za *glosu*; ruší souvislost. Jiní (Knabenbauer) hájí jeho původnosti. — Ke „studnici“ srv. níže 24, 5. — Jer 2, 13; Bar 3, 12; Jan 4, 10. 14.

V 7. jest *glosa*. V nejdůležitějších rukopisech řeckých není. V některých zní: „Znalost moudrosti komu byla zjevena — a její hojnou zkušenost kdo zná?“

- 10 a vylil ji na všechna svá díla,
na každé tělo podle svého daru,
dal ji těm, kteří milují ho.
- 11 Bázeň Páně je sláva a chloubá,
a veselí a věnec plesání.
- 12 Bázeň Páně obveseluje srdce,
a dává veselí a radost a dlouhověkost.
- 13 Bojícímu se Pána dobře jest na konec,
v den svého skonu dojde požehnání.
- 14 [Ctihodná moudrost jest milovat Boha.
- 15 Komu se ukáže, aby ji viděl,
ten ji miluje patře na ni
a divě se velikým činům jejím.]
- 16 Počátek moudrosti jest báti se Pána,
s věrnými v mateřském lůně spolustvořena bývá.
(U lidí odvěký stánek (jak hnízdo) si postavila,
a jejich potomstvo shledá její věrnost.)
- 17 [Báti se Hospodina je zbožná věda.
- 18 Zbožnost chrání a spravedlivým činí srdce,
potěšení a radost dává.
- 19 Bojícímu se Pána dobře bude
v den svého skonu dojde požehnání.]
- 20 Plnost moudrosti jest báti se Pána,
dosyta napájí (lidi) svými plody.
- 21 Všecek dům svůj plní svými skvosty
a sýpky svými plodinami.
- 22 Koruna moudrosti jest bázeň Páně,
přináší úplný pokoj a zdraví.
- 23 [A viděl i zčetl ji;
ale obé jest dar Boží.]

V 11. Bázeň Boží přináší člověku čest u lidí i uznání pochvalné u Boha, proto je to člověková „sláva“ — Bázeň Boží je dobro, kterým člověk právem může se honositi více než čímkoliv jiným. Srv. níže 9, 22; 10, 25. — „věncem“ věnčovali se staří o radostných svátcích. Srv. níže 6, 32; 15, 6; Is 28, 1—5; Moudr 2, 7 nn.

V. 12. Srv. Ex 20, 12; Dt 5, 16; Ž 20, 5; 22, 6; 54, 24; 90, 16; Přís 2, 16 a jj.

V 14 n. v nejlepších rukopisech řeckých není. Podle Vulg: Kdo poněkud moudrost poznává (= „komu se ukáže“), zahoří láskou k ní a patří v duchu na ni i na její veliké činy.

V. 16. a srv. s Přís 1, 7; Job 27, 28; Ž 110, 10. — Viz také níže v. 34; 19, 18. — V 16b připomíná dědičnost dobrých náklonností, dědičnost vlohy náboženské. Dětem zbožných rodičů bývá zbožnost vrozena. Srv. Job 31, 18; Ž 57, 4; Moudr 12, 10. — „věrní“ zákonu (mojžíšskému). — „spolustvořen bývá“ — počátek moudrosti, bázeň Boží. — Bázeň Boží (= moudrost) věrných neopouští ani později, trvale sídlí u nich i jejich potomstva (= u Israelitů). Srv. níže 24, 13. — Jako pták, který zahřívá svou teplotou a dodává života. Srv. Gn 1, 2. — Vulg podává 16cd ve znění porušeném: „(Bázeň Boží) s vyvolenými ženami (1) kráčí, a na spravedlivých a věrných poznána bývá.“

V 17—19. nejsou v řec. znění. Opakuji, co bylo řečeno výše. Viz v. 12 n.

V. 23a. zabloudil sem nejspíše z v. 9b.

- 24 Vědění a důmysl moudrost deští
a slávu těch, kteří se jí drží, vyvyšuje.
- 25 Kořen moudrosti jest báti se Pána,
a její ratolesti jsou dlouhověkost.
- 26 [V pokladech moudrosti jest rozum a zbožná věda,
ale hříšníkům jest moudrost ohavností.]
- 27 Bázeň Páně zapuzuje hřích;
28 neboť kdo je bez bázně, nezdrží se hříchu,
ježto vášnivost jeho bude mu zkázou.
- 29 Až do času bude se držeti trpělivý,
a potom dojde potěšení.
- 30 [Dobrý smysl] až do času ukryje slova jeho,
a rty mnohých vypravovati budou důmysl jeho.
- 31 V pokladech moudrosti jest návod ke vzdělání,
32 hříšníkovi však jest bohabojnost ohavností.
- 33 Synu, toužíš-li po moudrosti, dbej spravedlnosti,
a Hospodin udělí ti tobě.
- 34 Neboť moudrost a vzdělání jest bázeň Páně,
35 a jeho záliba jest věrnost a poslušnost;
[plní skvosty svými.]
- 36 Nebuď neposlušen bázně Páně,
a nepřistupuj k ní se srdcem obojakým.
- 37 Nebuď pokrytcem před lidmi,
a nechť neklesneš rty svými.
- 38 Pozor měj na ně, abys snad nepadl,
a neutržil sobě hanbu,
- 39 aby neodhalil Bůh tajnosti tvé,
a uprostřed obce aby nesrazil tě,
- 40 proto žes neupřímně přistoupil k Pánu,
se srdcem plným lsti a podvodu.

V. 27. *není v řec. na tomto místě*, avšak bývá v některých rukopisech za v. 25.
V. 30. „Dobrý smysl“ jest *glosa* Vulg. Podmět věty je „*trpělivý*“, t. j. bázní Boží ukázněný. — „*ukryje slova*“ — nemluví, co mu vášnivost na jazyk klade, potlačuje to, mlčí a za to dochází pochvaly mnohých.

V. 31 n. „*návod ke vzdělání*“ = *moudrá přísloví* (řec.). — Protože jest hříšníkovi bohabojnost ohavností, nedosahuje pokladů moudrosti. Srv. výše v. 26.

V. 33. „*Synu*“ není v řec. — „*spravedlnost*“ v širším významu: „*všecky příkazy*“ (řec.). — Cesta, jež od moudrosti odvádí, je *hřích*, cesta, jež k ní vede, je *spravedlnost*.

V. 35. „*plní skvosty svými*“ zabloudilo sem z v. 21a.

V. 38. „*pozor měj na ně* (rty)“ = nevychloubej se (řec.) svou domnělou zbožností.

V. 39. „*tajnosti*“ = pokrytectví, licoměrnost, i jiné tajné hříchy, které se přičítají zbožnosti, žádající spravedlnost (v. 33). K v. 39b. srv. Přís 5, 14; 26, 26.

V. 40. „*neupřímně*“ = s nedostatečnou bohabojností (= „*se zlobou*“, Vulg.). — „*přistoupiti k Pánu*“ = skutky zbožnosti, modlitbou, obětmi, obřady bohoslužebnými. Ta zbožnost zvrhla se v pouhé obřadnictví, ježto nešla ruku v ruce s mravností, se spravedlností (v. 33). Srv. novozákonné fariseje. — V. 40a, Srv. s Moudr 1, 1—4. — V. 40b srv. s Sk 13, 10.

1. *Buď dokonale oddán Bohu. (2, 1—22.)*

A

2. — ¹ Synu, chceš-li vstoupiti do služby Boží,
[stůj v spravedlnosti a bázni;]
bud' připraven, že budeš zkoušen.
² Stlač své srdce a bud' statečný,
[nachyl své ucho, přijmi rozumná slova,]
a neukvapuj se v čas dopuštění.
³ [Strp, co Bůh ti ukládá,]
lpi na Bohu a vytrvej,
bys vzrostl na konci života.
⁴ Čokoli na tebe dolehne, přijmi,
[a v bolesti bud' statečný,]
a v tísní své měj trpělivost.
- ⁵ Neboť v ohni zkoušeno bývá zlato a stříbro,
lidé pak milí (Bohu) ve výhni tísně.
⁶ Důvěřuj Bohu, i zastane se tebe,
napřímí svou cestu a doufej v něho.
[Zachovej (si) bázeň jeho a sestarej se v ní.]

B

- ⁷ Kterí se bojíte Pána, čekejte, až se smiluje,
a neuchylujte se od něho, abyste nepadli.
⁸ Kterí se bojíte Pána, důvěřujte jemu,
a nevezme za své odměna vaše.
⁹ Kterí se bojíte Pána, doufejte v lepší časy,
v radost věčnou a milosrdenství,
¹⁰ [Kterí se bojíte Pána, milujte ho,
i budou osvícena srdce vaše.]
- ¹¹ Popatřte, synové, na dávná pokolení a vizte:
Kdo doufal v Pána a byl zklamán?
¹² Nebo kdo setrval v bohobojnosti a byl opuštěn?
Aneb kdo ho vzýval, a on pohrdl jím?
¹³ Neboť dobrotivý a milosrdný jest Bůh,
a odpouští hříchy a obráncem v den tísně jest
[každému, kdo ho hledá v pravdě.]

Hl. 2. V. srv. s Přísl 17, 3; 27, 21; Moudr 3, 6; Zach 13, 9; Tob 12, 13.
— „a stříbro“ jest nadbytečný dodatek Vulg.

V. 9. podle Vulg doslovně: „Kterí se bojíte Pána, doufejte v něho a k oblíbení přijde vám milosrdenství“, t. j. Bůh se smiluje na vaši radost (= „oblíbení“). — „v lepší časy“, kdy se dostane vám blaha v odměnu. Srv. výše 1, 13; Is 51, 11; 61, 7; 35, 10.

V. 12. „setrval v bohobojnosti“ zachovává příkazy (Vulg). Srv. Z. 29, 3; 144, 18n; Dt 4, 7.

C

- 14 Běda dvojakému srdcem [a rtům nešlechtným] a rukám
chabým,
a hříšníkovi, který chodí po dvou cestách!
- 15 Běda chabému srdci, že nedoufá v Boha,
a proto nedojde ochrany jeho!
- 16 Běda těm, kteří ztratili trpělivost,
[a kteří opustivše cesty přímé, zašli na cesty zlé!]
- 17 Neboť co budou činit, až dohlížet počne Pán?
- 18 Kteří se bojí Pána, nebudou neposlušni slova jeho,
a kteří milují ho, zachovají cestu jeho.
- 19 Kteří se bojí Pána, vyhledávají zálibu jeho,
a kteří milují ho, budou plni zákona jeho.
- 20 Kteří se bojí Pána, připravují svá srdce,
a před jeho tváří se ponížují:
- 21 [Kteří se bojí Pána, šetří příkazů jeho,
a trpělivost mít budou, až (na ně) shlédne.]
- 22 Řeknou: [„Nebudeme-li pokání činiti —]
upadneme (raději) do rukou Páně
ne však do rukou lidí;
- 23 neboť jaká jest velikost jeho,
takové jest i milosrdenství jeho.

2. Čtvrté Boží přikázání. (3, 1—18.)

3. — 1 [Synové moudrosti — toť společnost spravedlivců,
a jejich rod — toť poslušnost a milování.]

A

- 2 Na právo otcovo mějte pozor, synové,
a podle něho čiňte, byste spásy došli.
- 3 Neboť Bůl dal otci úctu synů
a právo matčino ustanovil dětem.
- 4 Kdo ctí otce, dosti činí za hříchy,
[a zdrží se jich,
a na modlitbě denní vyslyšen bude:]

V 14. „dvě cesty“ znamenají nejčastěji cestu ctnosti a hříchu. Srv. 3 Král 18, 21; Mt 7, 13 n; zde však je to cesta důvěry a nedůvěry v Boha.

V. 20. O přípravě srdce srv. výše v. 1. — Srv. také 1 Král 7, 3; 2 Par 19, 3; 30, 19; Přís 16, 1. 9. — „ponižují se“, kají, mrtví, postí se. Srv. Lv 16, 29. 31; Nm 29, 7; Is 58, 3. 5. — Tou kajícností se posvěť (Vulg).

V. 22a. Podle Vulg stihne člověka jistěji trest Boží nežli trest lidí.

Hl. 3. V 2. „byste spásy došli“ = aby vám dobře bylo a dlouho byste živi byli. Srv. níže 7, 29.

V. 4. Úcta k rodičům jest jako modlitba za odpuštění hříchů (Vulg). — Místo správného „Kdo ctí otce“ Vulg: „Kdo miluje Boha“

- 5 a jako člověk, jenž poklady hromadí
ten je, kdo má úctu k své matce.
6 Kdo ctí otce, bude mít z dětí radost,
a kdykoli se bude modlit, vyslyšen bude.
7 Kdo má úctu k otci, bude dlouho žít,
a kdo poslouchá otce, občerství matku.
8 Kdo se bojí Hospodina, ctí rodiče,
a jako pánům slouží těm, kteří zplodili ho.
9 Skutkem i slovem [a ve vši trpělivosti] cti svého otce,
10 aby se sneslo na tebe požehnání od něho,
[a jeho požehnání na konec zůstalo.]
11 Požehnání otcovo utvrzuje domy synů,
ale kletba matčina z kořene vyvrací základy.

B

- 12 Nechlub se pohanou otce svého;
nenít na tvou chloubu otcova pohana.
13 Jeť sláva člověková čest jeho otce;
a hanba synova jest otec beze cti.
14 Synu, zastaň se ve stáří otce svého,
a nezarmuť ho za celý život jeho.
15 Zeslábně-li mu rozum, měj slitování,
a nepohrdej jím ve své síle;
16 neboť milosrdenství s otcem nebude v zapomenutí,
a za hříchy [matčiny] odplaceno bude tobě dobrým,
17 [a tobě, bohumilému bude stavěn dům tvůj,]
a v den tísně bude pamatováno tebe,
a jako na slunci jíní rozplynou se hříchy tvé.
18 Jako zlopověstník jest, kdo opouští otce,
a jest od Boha prokletý, kdo ke hněvu popouzí matku.

3. *Bud' skromný. (3, 19—32.)*

- 19 Synu, v tichosti skutky své konej,
a více než pro lidskou slávu milován budeš.

V. 11. „*domy*“ = rodinný a majetkový blahobyť. — Hebr. bere obraz z rostlinstva:

„*Požehnání otcovo upevňuje kořen,
ale kletba matčina vytrhává sazenici*“. Srv. Ž 1.

V. 13b. podle hebr. zní: „*a těžce hřeší, kdo klne matce své*“.

V. 18b. podle hebr.: „*a Tvůrce svého rmoutí, kdo klne své matce*“. Srv. Ex 21, 17; Lv 20, 9; Dt 27, 16; Přís 30, 17; Mt 15, 4.

V. 19b. Vulg přeložen jest podle výkladu Janseniova. Možná také překládati: „*Budeš více milován než vážen*“ (Peters). — Podle řec. zní v. 19b: „*i budeš milován od lidí bohumilých*“. Hebr. však zní:

„*Synu můj, jsi-li zámožný, choď ve skromnosti,
i budeš milován více, než kdo dary dává*“.

- 20 Čím jsi větší, (tím více) ponižuj se ve všech věcech,
i nalezněš před Bohem milost.
- 21 Jeť veliká moc Boha samého,
a od ponížených ctěn bývá.
- 22 Věci nad sebe vysokých nehledej,
a nad tebe silnějších nezkoumej;
ale co přikázal ti Bůh, o tom přemýšlej ustavičně,
[a při mnohých skutcích jeho nebývej všetečný.]
- 23 Vždyť nepotřebuješ [vidět očima] věcí skrytých.
- 24 Zbytečných věcí nezpytuj příliš,
[a při mnohých skutcích jeho nebývej všetečný;]
- 25 Jeť mnoho ti ukázáno, co nad rozum lidský jest.
- 26 Mnohé také svedla domýšlivost jejich,
a marností zaujala mysl jejich.
- 27 Srdce tvrdé zle se míti bude na konec,
neboť kdo miluje nebezpečí, zahyne v něm.
- 28 [Srdce, jež kráčí po dvou cestách, nebude míti štěstí,
a člověka srdce zlého stihne na nich úraz.]
- 29 Srdce tvrdé zatěžuje sebe bolestmi,
a hříšník hromadí hřích na hřích.
- 30 Společnosti zpupných není léku,
jeť hřích v nich zakořeněn, [aniž jsou si vědomi toho].
- 31 Srdce moudrého poznáno bývá v moudrosti,
a ucho dobré slýchá s veškerou touhou moudrost.

V. 21. hebr.:

*„Neboť mnoho jest milosrdenství Božího,
a pokorným zjevuje své tajemství.“* (Peters.)

V. 22. „nad sebe“, nad své síly, zejména nad svůj rozum „vysokých“, nedostupných, a tedy „podivuhodných“ (hebr.), „obtížných“ (řec.). — „nad tebe silnějších“, před tebou skrytých (hebr.). Spisovatel má na mysli zkoumání přírody a názory světové řeckých myslitelů. O původu světa měl se Israelita spokojiti s tím, co mu praví Gn 1, 1 nn. — Srv. podobné napomenutí ke skromnosti, Ž 130, 2; Přís 25, 27; Kaz 7, 1; Řím 12, 3. 16. — „přikázal“ = dovolil, seč tedy jsi (hebr.). — „ustavičně“ dodává Vulg. — 22c zabloudil sem z 24b.

V. 27b. podle hebr. zní: „ale kdo miluje dobré, bude se jím (dobrým) obírat“ (až bude za dobro dobrým odměněn).

V. 28. není v řec. ani hebr. Srv. výše 2, 14.

Za v. 29. dlužno doplniti z hebr.:

*„Kde není zřetelnice, jest nedostatek svělla,
a kde není poznávavosti, jest nedostatek moudrosti.“*

V. 30. Místo „společnosti“ lépe s hebr. a řec.: „ráně“. Rána zpupného „posměvače“ (hebr.) je nezhojitelná, ježto zloba jeho je příliš hluboko zakořeněna. — „aniž jsou si vědomi toho“, dodává Vulg.

V. 31. zní podle řec.:

*„Srdce moudrého vymýšlí přísloví,
a poslouchající ucho je touha mudrcova.“*

Podle hebr. „má ucho pozorné radost z moudrosti“, obsažené v průpovědích, na které dává pozor.

- ³² [Srdce moudré a rozumné zdržuje se hříchů,
a ve skutcích spravedlnosti pokračuje.]

4. *Jak dlužno nakládati s chudinou. (3, 33—4, 11.)*

- ³³ Oheň hořící uhašuje voda,
a almužna zahlazuje hříchy.
³⁴ A Bůh patří na toho, kdo činí milosrdenství,
pamětliv bývá ho budoucně,
a v čas pádu svého dochází opory.

4. — ¹ Synu, v almužně chudého nezklamávej,
a očí svých neodvracuj od chudého.
² Duši hladovou nezarmucuj,
a nepopouzej chudého v nouzi jeho.

³ Srdce roztrpčeného nedráždi,
a neprodlévej dáti nuznému.
⁴ Prosby souženého nezamítej,
[a neodvracuj tváře své od nuzného.]
⁵ [Od chudasa neodvracuj očí svých pro hněv,
a nedopouštěj, by [hledající] tě [za zády] proklínali.
⁶ Neboť když bude ti zlořečiti v hořkosti duše,
prosba jeho dojde vyslyšení;
vyslyší ho ten, který ho stvořil.

⁷ K lidu obecnému měj se přívětivě,
[před starším ponižuj se,
a před mocným skláněj svou hlavu.
⁸ Nakloň k chudému své ucho
[bez nevole a dej, co povinen jsi!]
a odpověz mu na pozdrav laskavě.

V. ³³ n. činí přechod od úryvku 3, 19—32. k úryvku 4, 1—11., který líčí dále *srdce moudré* (skromné).

V. ³⁴. Podle hebr.:

*„Kdo činí dobrodiní, potká se s ním na cestách svých,
a když bude se kolísati, najde (v něm) oporu.“*

Hl. 4. V. ¹. Hebr. napomíná: „Synu můj, životu chudasovu se neposmívej.“
— V. 1b. nabádá řec.: „*nenapínej oči potřebných*“ očekávajících pomoc, kterou jim odkládáš. Srv. Ž 87, 10. — Podobně jako řec. také hebr.

V. ⁴ n. zní:

*„Prosby souženého nezamítej,
a nedávej mu námětu, by tě proklínal.“*

V. ⁶. Srv. Ex 22, 22 n; Přís 17, 5. — Podle hebr.:

*„Křičí roztrpčený bolestí své duše,
a slyší jeho křik Skála jeho.“*

Skála = Bůh. Srv. Dt 32, 4.

- 9 Vysvobod utiskovaného z ruky zpupníkovy,
a nebudiž ti za těžko soudit spravedlivě.
10 Buď sirotkům milosrdný jak otec
a za manžela buď jejich matce:
11 i budeš jak [poslušný] syn Nejvyššího,
a smiluje se nad tebou více než matka.

II. Ovoce moudrosti. (4, 12—22.)

- 12 Moudrost synům svým vdechuje život,
a přijímá ty, kteří ji vyhledávají,
[a jde před nimi na cestě spravedlnosti.]
13 A kdo ji miluje, miluje život,
a kteří jí dychtivě hledají, dojdou záliby její.

14 Kdo se jí pevně drží, dojdou života,
ať jdou kam jdou, žehná jim Bůh.
15 Kteří jí slouží, slouží svatyni,
a ty, kteří ji milují, miluje Bůh.

16 Kdo jí poslouchá, souditi bude národy,
a kdo na ni hledí, bydliti bude bezpečně.
17 Bude-li jí důvěřovat, dědičně obdrží ji,
a budou ji míti potomci jeho.

18 Neboť do pokušení jde s ním nejprve,
[vybírá si ho,]
19 bázeň a strach [na zkoušku] uvádí na něho,
a trápí ho soužením kázně své,
až vyzkouší smýšlení jeho,
a pojme důvěru k němu.

20 Poté vede ho [pevně] po cestě rovné, obveseluje ho,
21 a zjevuje mu tajnosti své
[zahrnujíc ho věděním a znalostí spravedlnosti].

V „synům“ = žákům. — „život“ vloudilo se sem z v. 13. — „vdechuje“ jim poučení, učí je (inspiruje). Tím je „povyšuje“ (řec.). Srv. 11, 1. 13; 34, 20. — „přijímá je“, ujímá se jich (řec.), aby je *nabádala* k dobrému (hebr.). — „kteří ji vyhledávají“ (v. 13b.) = kteří si jí všímají, kteří ji *věnují pozornost* (hebr.). V. 12c je glosa lat. Vulg.

V. 13. Podle hebr. dojdou záliby, *milosti u Hospodina*; podle řec., budou „napl- i radostí“.

V. 14. „života“ zabloudilo sem z v. 13a. Čti místo toho podle hebr. řec. „slávy“.

V. 16. Podle hebr. počíná tu mluvit Moudr. v první osobě a mluví tak až do v. — V. 16. lépe je zachován v hebr., kde zní takto:

„Kdo mne poslouchá, bude souditi správně,
a kdo dává na mne pozor, bude bydliti v komnatách mých uvnitř.“

V 19. „bázeň a strach“ před obtížemi na cestě ctnosti. — Moudrost svého chovance zkouší trpkostmi tak dlouho, až ukáže, že jest *hoden* (či nehoden) *její důvěry*.

- ²² Zbloudí-li však, opustí ho,
a vydá jej v ruce nepřítele jeho.

5. *Vystříhej se nemístného studu. (4, 23—33.)*

- ²³ Synu, měj pozor na čas, a vystříhej se zlého.
²⁴ Pro svou duši nestyď se [mluviti pravdu].
²⁵ Je totiž stud, který uvádí do hříchu,
a je stud, který uvádí v slávu a milost.

²⁶ Nebuď stranický na škodu své duše,
[a lži neubližuj sobě].
²⁷ Nestyď se bližního svého, když padl;
²⁸ nezadržuj slova, můžeš-li co zachrániti,
a neskrývej se s moudrostí svou, [jde-li o její krásu].
²⁹ Neboť po řeči poznána bývá moudrost,
a rozum [umění a vzdělání] po slovu [rozumného],
[pevnost pak po skutcích spravedlnosti].

³⁰ Neodporuj slovům pravdy [jakkoliv],
a za [lež] své neukázněnosti styď se.
³¹ Nestyď se vyznati své hříchy,
a nepoddávej se nikomu, kde jde o hřích.

³² Nestavěj se na odpor mocnému,
aniž usiluj proti proudu řeky.
³³ Za spravedlnost bojuj pro svou duši;
až do smrti zasazuj se o spravedlnost,
a Bůh bude bojovat za tebe proti tvým nepřátelům.

6. *Čeho třeba se vystříhati. (4, 34—6, 4.)*

- ³⁴ Nebuď kvapný jazykem svým,
a líný a mdlý v pracech svých.

V. ^{26a}. Lichý stud, který se bojí člověka vysoce postaveného nebo bere příliš
ohled na osobu milovanou, snadno svádí k porušení povinnosti, zejména činovníka.

V. ^{31a}. v hebr. a řec. je spojen s 32b.:

*„Nestyď se vyznati své hříchy,
aniž se vzpírej proti proudu řeky.“*

V. ^{31b}. spojen jest v hebr. a řec. ve dvojčlenný verš s 32a. takto:

*„Neskláněj se před pošetilcem,
ale neodepři toho před knížaty.“*

„toho“ poklony. Podle řec. nemá se čtenář podrobovati člověku pošetilemu, aniž straniti mocnému. — Podle Vulg. nemá se člověk stavěti na odpor mocnému, který vytýká pravdivé chyby; nemá jich zakrývati lži.

V. ³³. dlužno zkrátit ohledem na hebr. a řec.: „Až do smrti bojuj za spravedlnost — a Hospodin bude zápasiti za tebe.“

³⁵ Nebývej jako lev v svém domě,
na zkázu svých domácích utiskuje poddané.

³⁶ Nebud' ruka tvá vztažená k braní,
a k dání skrčená.

5. — ¹ Nespoléhej se na jmění [nespravedlivé],
a neříkej: „Mám z čeho živu býti.“
[Neboť nic to neprospěje v čas odvety a dopuštění]
- ² Nenásleduj v síle své žádosti srdce svého;
³ a neříkej: [„Jak jsem zmocněl!“
nebo:] „Kdo mi může poroučet, co mám činiti?“
⁴ Bůh totiž jistojistě trestat bude.
Neříkej: „Hřešil jsem, a co [smutného] přihodilo se mi za to?“
Jeť Nejvyšší shovívavý [odplatitel].
⁵ Pro hřích odpuštěný nebývej bez bázně,
a nehromadě hřích na hřích.
- ⁶ A neříkej: „Smilování Páně veliké jest,
smiluje se nad množstvím hříchů mých.“
⁷ Neboť jako milosrdenství, i hněv náhle přichází od něho,
ale na bezbožnících spočine jeho hněv.
⁸ Neprodlevej obrátit se k Pánu,
aniž odkládej (s tím) den ode dne.
⁹ Neboť náhle přijde hněv jeho
a v čas trestu zahladí tě.
- ¹⁰ Nespoléhej se na jmění nespravedlivé,
neprospějeť nic v den dopuštění a odvety.
- ¹¹ Neklat' se po všelikém větru,
a nechod' po každé cestě;
[toť bývá známka každého hříšníka — dvojaký jazyk].
¹² Buď stálý na cestě Páně,
a ve svém správném přesvědčení a vědomí,
a provázej tě slovo pokoje a spravedlnosti.

V. ³⁵. „jako lev“ drsný (v. 34.), tvrdý, krutý. — Místo „lev“ lépe hebr.: „pes“, který běhaje po domě štěká, případně i kousá. — V. 35b. napomíná, aby pán křivě nepodezříval svých domácích lidí (řec.). — Podle hebr. nemá býti jim cizincem *pánovitým*.

Hlava 5. V. ⁷. Podle řec. a hebr. milosrdenství a hněv „jest u něho“ (u Boha) místo „náhle přichází od něho“ (Vulg).

V. ¹¹. Podle hebr. a řec.: „nevěj při každém větru“ — ať nelze říci o tobě: „Kam vítr, tam plášt!“ — Kdo věje při každém větru, tomu vítr opačný navěje plev do zrní. — Dlužno choditi po cestě toliko té, která vede k cíli; sice se může stát, že druhý den vzdaluje se od cíle, kdo se byl přiblížil k němu den prvý.

V. ¹². podává řec. i hebr. v původní stručnosti:

„Buď pevným ve svém přesvědčení,
a jediná buď řeč tvá.“

- 13 Buď ochotný poslouchati slovo, [abys rozuměl],
a s rozvahou dávej odpověď [pravou].
- 14 Rozumíš-li věci, odpověz bližnímu;
nerozumíš-li však, měj ruku na svých ústech,
[abys nebyl polapen ve slovu neukázněném a zahanben].
- 15 Jeť čest a chvála v řeči rozumného,
ale jazyk nemoudrého bývá jeho zkázou.
- 16 Ať nejsi nazýván ramenářem,
a za jazyk ať nejsi polapen a zahanben!
- 17 Neboť zloději kyne hanba a pokuta,
člověku dvojakého jazyka potupa nejhorší,
ramenáři pak nenávist a zášť i pohanění.
- 18 Spravedliv buď v malém i ve velkém stejně,

6. — 1 a nebudiž z přítele nepřítelem [bližnímu].
Neboť nečest a pohana bude údělem zlého,
tak i každého hříšníka [závistivého a] obojakého jazyka.
- 2 Nedávej se unášeti vášní své duše jako býkem,
aby snad nebyla zničena síla tvá šilenstvím,
 - 3 aby listí tvé nesnědla a ovoce tvé nezkazila,
abys nezůstal jako suchý strom na poušti.
 - 4 Neboť duše nešlechtná zahubí toho, kdo ji má,
na posměch nepřítelům vydává ho,
[a v úděl bezbožníků přivádí ho].

7 *O pravém a nepravém příteli. (6, 5—17.)*

- 5 Slovo sladké rozmnožuje přátele [a ukrocuje nepřátele];
a laskavý jazyk dobrého člověka působí mnoho dobra.
- 6 Měj mnoho těch, s nimiž v přátelství žiješ,
ale důvěrníka měj z tisíce jediného.
- 7 Získáváš-li si přítele, zjednej si ho zkouškou,
a ne lehce věnuj mu důvěru.
- 8 Bývá totiž přítelem (mnohý) podle času svého,
ale nesetrvá v den soužení.
- 9 Bývá dále přítel, jenž zvrhá se v nepřítele,
a bývá přítel, jenž nenávist a svár na potupu vyjevuje.
- 10 Bývá také přítel spolustolovník,
ale nesetrvá v den soužení.
- 11 Přítel, setrvá-li stálý, budiž ti spoluroven,
a s domácími tvými důvěrně nechať jedná.

Hl. 6. V. 11a. podle řec. a hebr. „Za tvého štěstí bude jako ty jsi“, t. j. bude tvé druhé já, bude ti všecek oddán. — V. 11b podle řec.: „a s domácími tvými důvěrně bude jednat“ jako by byli jeho. — Podle 11b: „ale ve tvém neštěstí vzdálí se od tebe.“

- 12 Bude-li se pokořovati před tebou,
a před obličejem tvým se skrývat,
budeš mít s ním přátelství svorné, dobré.
- 13 Od svých nepřátel se vzdaluj,
a před svými přáteli měj se na pozoru.
- 14 Přítel věrný jest záštita mocná,
a kdo ho našel, našel poklad.
- 15 Přitele věrného nelze se dokoupiti,
nelze dosti odvážit zлата ni stříbra za dobrotu [věrnost] jeho.
- 16 Přítel věrný jest koření života [a nesmrtelnosti],
a kteří se bojí Pána, naleznou ho.
- 17 Kdo se bojí Boha, bude mít také přátelství dobré,
neboť jaký sám, takový bude i přítel jeho.

III. Usiluj opravdivě o moudrost. (6, 18—37.)

- 18 Synu, zvol si kázeň od svého mládí,
a až do šedin budeš mít zjednanou moudrost.
- 19 Jako oráč a rozsevač dej se do ní,
a těš se na sladké plody její;
- 20 neboť pěstě ji maličko popracuješ,
a brzy budeš jísti z ovoce jejího.
- 21 Trpká jest náramně moudrost lidem nekázněným,
a nesnese jí člověk bez rozumu.
- 22 Jako těžký kámen zkouška je tíží.
a nemeškají zavrci ji.
- 23 Neboť moudrost kázně jest, co jméno její,
a není mnoho těch, kterým je známa;
[ale kterým známa jest,
(s těmi) zůstává, až spatří Boha].
- 24 Slyš, synu, přijmi poučení,
a nezámítej rady mé:
- 25 Vlož svou nohu do pout jejích,
a do obojku jejího svou šíji;

V. 12. podle řec. i hebr.:

*„Potká-li tě neštěstí, obrátí se proti tobě,
a bude před tebou se skrývat.“*

V. 18. počíná odstavec, podobný onomu 4, 12—22.

V. 19. Místo „sladké“ hebr.: „mnohé“ (hojně).

V. 20. Vulg slovně (chybně): „Nehřeš proti příteli s penězi odkládajícímu .
(s penězi, které jsi mu půjčil).

V. 23. Hebr. podle úpravy Petersovy:

*„Neboť kázeň jest, co její jméno,
a ne mnohým jest pohodlná.“*

- 26 podlož své rameno a nes ji,
aniž si stýskej ve vazbě její.
- 27 Celou svou duší přistupuj k ní,
a ze vši své síly dbej cest jejích.
- 28 Stopuj ji, a dá se ti poznat;
a zmocně se jí, nepouštěj jí.
- 29 Neboť na konec najdeš odpočinutí v ní,
a obrátí se tobě v rozkoš.
- 30 A budou tobě pouta její záštitou silnou, [základy mocnými,]
a její obojky rouchem slávy;
- 31 má totiž ozdobu zlatou na sobě,
a provazy její jsou niti purpurové.
- 32 Jako v roucho slávy můžeš obléci se do ní,
a jako korunu radosti si ji vstaviti na sebe.
- 33 Synu, budeš-li [na mne] pozor míti, vzděláš se,
a napneš-li svou mysl, budeš rozumný.
- 34 Nakloníš-li své ucho, dostane se ti poučení,
a bude-li ti milo poslouchati, budeš moudrý.
- 35 Do společnosti [zkušených] starců se postav,
a kdo jest moudrý, k tomu ze srdce se přidruž,
každý božský rozhovor poslouchej rád,
a žádná chvalitebná průpověď ať neujde ti.
- 36 Uzříš-li rozumného, pospěš k němu,
a stupně dveří jeho schodí tvá noha.
- 37 Přemýšlej o Božích příkázáních,
a o rozkazech jeho rozjímej ustavičně;
a on dá tobě rozum,
a moudrost, po které toužíš, bude ti udělena.

8. *Vystříhej se hříchů. (7, 1—19.)*

7. — 1 Nečiň zlého, i nepotká tě (nic zlého);
- 2 odstup od hřichu, i uchýlí se (hřích) od tebe.
- 3 Synu, nerozsívej zla na záhony nespravedlnosti,
a nebudeš žíti jich sedmeronásobně.
- 4 Nežádej od Pána vladařské moci,
aniž od krále stolice cti.
- 5 Nepokládej se za spravedlivého před Bohem,
[neb on jest znatel srdce]
a před králem nechtěj viděn býti moudrým.
- 6 Nežádej býti vládcem,
leč bys měl sílu vyhladit nepravosti,

V. 31. Doslovný překlad Vulg. „Ozdoba zajisté života jest v ní a okovy její jsou vazba spasitelná.“ V. 31a podle hebr.: „Zlatou deskou bude její jho.“

Hl. 7. V. 1. „zlého“ = hřichu. — „nic zlého“ = neštěstí, trest za hřích.

V. 2. („hřích“) = trest za hřích.

abys neobával se snad tváře mocného,
a neohrozil poctivosti své.

- 7 Nehřeš proti obyvatelstvu města,
aniž se zahazuj mezi lidem.
 - 8 Nesvazuj hříchy dvojmo,
neboť ani za jeden neujdeš trestu.
 - 9 Nebuď malomyslný při modlitbě,
 - 10 a činiti almužny neopomíjej.
 - 11 Neříkej: „Na množství darů mých Bůh shlédne,
a když obětovati budu Bohu nejvyššímu, přijme dary mé.“
 - 12 Neposmívej se člověku hořké duše;
jeť, kdo poníží a povyšuje —
[vševědoucí Bůh].
 - 13 Nezasívej lstivé křivdy proti bratru svému,
aniž čin co takového proti příteli.
 - 14 Nedopouštěj se jakékoli lži,
neboť obyčej lhátí není na prospěch.
 - 15 Nebuď žvavý ve shromáždění starších,
aniž opakuj slova při své modlitbě.
 - 16 Neměj v nenávisti těžkých prací zemědělských,
jsoutě ustanoveny od Nejvyššího.
 - 17 Nepřipočítávej se k davu lidí neukázněných;
 - 18 pamatuj na hněv, že nebude otáletí.
 - 19 Ponížuj velmi ducha svého,
jeť trest na tělo bezbožné oheň a červ.
- 9. Jak dlužno chovati se k lidem, kteří mají zvláštní
nárok na lásku naši. (7, 20—40.)*
- 20 Nedávej přítele za peníze,
aniž bratrem přemilým pro zlato pohrdej.
 - 21 Neodcházej od ženy rozumné [a dobré],
[které se ti dostalo v bázni Páně],
neboť půvab [cudnosti] její nad zlato jest.
 - 22 Neubližuj služebníkově, který věrně pracuje,
aniž dělníkovi, který je ti z duše oddán.

- 23 Služebník rozumný buď ti milý jako tvá duše,
neodjímej mu svobody, [aniž opouštěj ho v nouzi].
- 24 Máš-li dobytek, dohlížej k němu,
a je-li užitečný, ponechej si jej.
- 25 Máš-li syny, ukázňuj je,
a ohýbej je z mládí jejich.
- 26 Máš-li dcery, opatruj tělo jejich,
a neukazuj (příliš) veselé tváře jim.
- 27 Vdej doceru a veliký skutek uděláš,
člověku rozumnému dej ji.
- 28 Máš-li ženu podle duše své, nezapuzuj jí;
ale té, která zasluhuje nenávisti, nesvěřuj sebe.
- 29 Celým srdcem svým cti otce svého,
a na bolesti matky své nezapomínej;
- 30 pomni, že jen skrze ně jsi se narodil;
a kterak možno ti dobře činiti jim jako (činili) oni tobě?
- 31 Z celé duše své boj se Pána,
a jeho kněze měj za (osoby) posvátné.
- 32 Ze vsí své síly miluj tvůrce svého,
a služebníků jeho neopouštěj.
- 33 Cti Boha [z celé duše své] a ke kněžím uctivě se měj,
[a očisťuj se plecemi]
- 34 a dávej jim úděl, jak je ti přikázáno,
prviny, (úděl) z obětí očištných,
a za nedbalost svou očisťuj se málem;
- 35 dar svých plecí a oběť zásvětnou
obětovati budeš Pánu, jakož i posvátné prviny.
- 36 Také k chudému vztahuj svou ruku,
aby dokonalé bylo tvé smíření a požehnání.
- 37 Milosrdně dávej každému živému,
a neodpírej ni mrtvému milosrdenství.
- 38 Neopomíjej plačících potěšovati,
a s kvílícími kvil.

V. 25. srv. s 30, 1; Přís 13, 14. — V. 25b jest vzat z 30, 12 (hebr.). Podle hebr. zní v. 25b: „*ber jim manželky za jejich mládí*“, t. j. ožen je záhy.

V. 34 n. O *prvinách* srv. Ex 22, 28; 23, 19; 34, 26; Lv 23, 17; Nm 15, 19; Dt 26, 1. — „*oběti očištné*“ jsou oběti za hřích a za zpronevěru. Srv. Lv 6, 18—22; 7, 6 n. — O obětech za *nedbalost*, za nedopatření atd. srv. Lv 4, 1. 27; 5, 14. — O „*posvátných prvinách*“ srv. Nm 18, 26.

- 39 Nelenuj navštívit nemocného,
neboť pro to budeš více milován.
- 40 Ve všech svých skutcích pamatuj na poslední své věci,
a na věky nezhřešíš.

10. *Kterak obcovati s lidmi? (8, 1—22.)*

8. — 1 Nevad' se s člověkem mocným,
abys neupadl snad v ruce jeho.
- 2 Nepři se s mužem bohatým,
aby nepoložil proti tobě do sporu (svou váhu).
- 3 Neboť mnohé zničilo zlato a stříbro;
až k srdci králů se dostává a zvrací je.
- 4 Nevad' se s člověkem mluvkou,
a nepřikládej dříví na oheň jeho.
- 5 Neobcuj s člověkem neukázněným,
aby nebyli zneuctěni tvoji předci.
- 6 Nepohrdej člověkem, odvracejícím se od hříchu
[aniž čiň mu výtky].
Pomni, že všichni lidé jsme hodni trestu.
- 7 Nepohrdej člověkem v jeho stáří,
neboť stárneme také my.
- 8 Neraduj se ze smrti nepřítele svého,
věda, že všichni umřeme,
[a nechceme býti na radost (jiným)].
- 9 Nepohrdej tím, co vypravují [starší] mudrcové,
a do přísloví jejich se zaber.
- 10 Nebo naučíš se od nich [moudrosti], vzdělání [rozumu],
a sloužiti velemocným [bez úhony].
- 11 Ať nemine tě, co vypravují starší,
neb oni učili se od svých otců;
- 12 od nich totiž naučíš se rozumnosti,
a dávat odpovědi, když bude třeba.
- 13 Nerozněcuj uhlí hříšníků [káráním jich],
abys nezapálil se plamenem ohně [hříchů] jejich.
- 14 Nestav se proti člověku zpupnému,
ať si nesedne, aby na tebe číhal.

V. 40. „poslední věci“ jsou nemoc, smrt a odplata po ní. Srv. Kaz 11, 9;
12, 14.

Hl. 8. V. 8. „nepřítele svého“ dodává Vulg. Podle hebr. nemá se radovati člověk
ze smrti kohokoliv. Srv. Přís 24, 17; Job 31, 29.

- 15 Nepůjčuj člověku mocnějšímu sebe;
jestlis půjčil, měj to za ztracené.
- 16 Neruč (za toho, kdo jest) nad tebe mocí;
jestli jsi zaručil se, myslí, jak bys zaplatil.
- 17 Nesuď se se soudcem,
neboť podle toho, co spravedlivě jest, soudí.
- 18 S opovážlivcem na cestu se nevydávej,
aby tě nezatížili snad zlem svým;
neboť on jde podle toho, jak se zachce jemu,
a spolu s (ním) šílenstvím jeho zajdeš.
- 19 S prchlivým nezačínej půtky,
a [je-li odvážný] nechod (s ním) do samoty,
neboť jako nic je mu krev,
a kde není pomocníka, porazí tě.
- 20 S blázny se nerad,
neboť nemohou milovati,
než co jim se líbí.
- 21 Před cizincem nečiň nic tajného,
vždyť nevíš, co se v něm zrodí.
- 22 Ne každému člověku srdce své zjevuj,
aby se ti snad zle neodměnil,
[a nepohaněl tebe].

11. *Kterak obcovati se ženami? (9, 1—13.)*

9. — ¹ Nežárli na ženu lůna svého,
aby neukázala tobě škodlivost výchovy zlé.
- ² Nezádávej sebe do rukou manželčiných,
aby nenabyla moci tvé [na tvou hanbu].
- ³ Nevšímej si ženy chtivé,
abys neupadl snad v osidla její.
- ⁴ Se zpěvačkou mnoho se neobírej, aniž jí poslouchej,
abys nezahynul snad jejím vlivem.

V. podle Vulg napomíná, aby nikdo neposuzoval soudcova rozsudku, ježto dlužno míti za to, že soudil správně, pokud opak není venkonce zřejmý. — Lépe podává smysl tohoto v. řecké znění: „*Nepouštěj se do pře se soudcem, ježto podle jeho vážnosti soud rozhodne v jeho prospěch.*“ Soudcové, aby zachránili autoritu svého kolegy, snadno rozhodnou nespravedlivě na tvůj úkor.

V. ²⁰. Jinak odůvodňuje hebr. i řec.: „*neboť nemůže tajemství tvého zatajiti*“.

Hl. 9. V. ¹. Manžel, který neprávem žárlí na svou manželku, podezřívá je z nevěrnosti, špatně ji vychovává.

V. ⁴. Ta „*zpěvačka*“ hrála na strunový nástroj (harfenice) a snad i při tom

- 5 Na pannu neupírej zraků,
aby snad nebyla ti ku pádu krása její.
- 6 [Dokonce] se nežadávej ženám smilným,
abys neztratil [sebe i] s dědictvím svým.
- 7 Nezevluj po ulicích města,
a netoulej se po zákoutích jeho.
- 8 Odvrát oko své od krasavice,
a nekochej se pohledem na krásu cizí.
- 9 Pro krásu ženskou mnozí zahynuli;
ta lásku jak oheň rozněcuje.
- 10 [Každá žena, která je smilná,
jako výkal na cestě pošlapána bude.
- 11 Mnozí divíce se kráse ženy cizí se zvrhli,
neboť její mluva jak oheň rozněcuje.]
- 12 Se ženou vdanou dokonce nesedej,
aniž opírej se s ní o lokty;
- 13 [a neškádli se s ní při víně],
by snad srdce tvé se nepřiklonilo k ní,
abys krví svou nepadl do záhuby.

12. *Kterak se chovati k těm oněm lidem. (9, 14—23.)*

- 14 Neopouštěj přítele starého,
neboť nový nevyrovná se mu.
- 15 Víno nové je přítel nový,
až zestárne, s chutí je budeš pít.
- 16 Nezávid cti [a bohatství] hříšníkovi;
vždyť nevíš, jaký bude někdy jeho převrat.
- 17 Nelíbiž se tobě křivda nespravedlivých;
věz, že nebude bezbožný v přízni až do hrobu!
- 18 Daleko buď člověka, který má moc popraviti,
i nebude ti strachovati se bázní smrti.
- 19 Jestli k němu přistoupíš, nedopusť se ničeho,
aby snad nevzal ti život.

tančila („tanečnice“). — „mnoho se neobírej“ = nestoluj s ní, nelehej s ní k jednomu stolu (hebr.). — „aniž jí poslouchej“ přidává Vulg — „abys nezahynul“ — nechytil se a neshořel (hebr.). — „jejím vlivem“ = jejími rty.

V. 5. Srv. Job 31, 1. — Místo „krása“ řec. i hebr. lépe: „pokuta za ní“, t. j., abys nebyl pokutován podle Dt 22, 29. za to, že jsi zprznil pannu tím, že budeš nucen pojmouti ji za manželku a kromě toho zaplatit pokutu 50 siklů.

- 20 Buď si vědom toho, že blízko jsi smrti,
že mezi osidly chodíš,
a po zbraních lkajících se procházíš.
- 21 Jak jen možno ti, zkoumej bližního svého,
a s moudrými a opatrnými rad se.
- 22 Spravedlivci ať jsou tvými spolustolujícími,
a v bázni Boží buď tvá chloub.
- 23 V mysli tvé buď myšlenka na Boha,
a vše, co mluvíš, budiž o příkazech Nejvyššího.

13. *Vládcové vystříhejte se zpupnosti. (9, 24—10, 22.)*

- 24 Podle zručnosti umělců bývají (jejich) díla chválena,
a kníže lidu podle toho, jak moudře mluví,
[a slovo starších podle (jeho) smyslu.]
- 25 Ke hrůze jest v městě svém člověk povídal,
a nerozvážlivý v slovu svém bude v nenávisti.

10. — 1 Panovník moudrý má kázeň ve svém lidu,
a vláda rozumného je spořádaná.
- 2 Jaký je panovník, takoví jsou i úředníci jeho;
a jaký je správce města, takoví jsou i obyvatelé jeho.
- 3 Král neukázněný na zkázu přivede lid svůj,
a města rostou opatrností (svých) správců.
- 4 Bůh má v ruce nad světem vládu,
i vzbudí nad ní v čas potřeby užitečného vládce.
- 5 Bůh má v ruce člověkovu štěstí,
a na osobu úředníkovu skládá příslušnou čest.
- 6 Nemysli na jakékoli znásilnění bližního svého,
a nečiň žádného skutku zpupnosti.
- 7 V nenávisti má Bůh i lidé nadutost,
a oběma jest odporné všeliké násilí [národů].
- 8 Vláda od národa na národ bývá přenášena
pro nespravedlnost a zpupnost,
[pro potupy a rozličné lsti.

V. 20. Podle hebr:

*Věz, že mezi osidly chodíš,
a že po síti se procházíš.*

Podle řec. *prochází se po cimbuří městských zdí obleženého města*. Všecky ty obrazy naznačují, jak nebezpečno jest býti vysokým úředníkem nebo dvořenínem královským. — „*zbraně lkajících*“ jsou léčky, do kterých byli chyceni ti, kteří smrtí bolestně zaplatili svou neopatrnost.

Hl. 10. V. 6. přeložen podle Peterse. Vulg slovně: „*Nezapomínej na každou křivdu bližního, a žádné křivdy nečiň v skutečích.*“

- 9 Nad lakomoe pak nic není nešlechetnějšího.]
Proč se pyšní prach a popel?
- 10 [Nic není nepravějšího než milovati peníze.
Neboť takový i duši svou na prodej má.]
Vždyť za živa vyvrhuje vnitřnosti své.
- 11 [Všelikého mocnářství krátký je život.
Neduh vleklejší obtěžuje lékaře.]
- 12 Krátký neduh — lékař mu učiní přítrž;
králem je dnes a zítra — mrtvolou.
Když člověk zemře, dostane v úděl
- 13 plazivou havěť, žížaly a červy:
- 14 Počátek lidské pýchy bývá odpad od Boha.
- 15 Od svého tvůrce odvrací se srdce jeho,
ježto počátek všelikého hříchu jest pýcha;
kdo se jí přidrží, bude čišeti kletými činy,
a podvrátí jej venkoncem.
- 16 Proto bezectným činívá Pán shromáždění zlých,
a ničí je dokonale.
- 17 Trůny pyšných vládců zvrací Bůh,
a posazuje ponížené místo nich.
- 18 Kořeny národů [pyšných] vytrhuje Bůh
a štípí pokorné místo nich.
- 19 Země národů vyvrací Pán,
a ničí je až do základů (země).
- 20 (Mnohé) z nich obrací v poušť, rozptyluje obyvatelstvo jejich,
a vyhlazuje ze země památku jeho.
- 21 [Památku pyšných vyhlazuje Bůh,
a zachovává památku pokorně smýšlejících.]
- 22 Není člověk stvořen proto, aby pyšný byl,
aniž zrozený ze ženy, aby zuřil hněvem.

14. Komu přísluší opravdu čest. (10, 23—11, 6.)

- 23 Ctihodné plémě lidské jest — které?
To, jež bojí se Boha.
Bezectné plémě však jest — které?
To, jež přestupuje příkazy Páně.

V. 10c. spoj s v. 9b. — Prach a popel, t. j. bídny člověk vyvrhuje „vnitřnosti“
“, t. j. obsah jejich.

V. 14 n. je toliko ohlasem hebr.:

*Bývá to počátkem zpupnosti, dojde-li člověk moci;
tu odvrací se od svého stvořitele srdce jeho.
Neboť pýcha jest nádržka hříchu,
a z jeho pramene vyvěrá zločin.*

- 24 Mezi bratry bývá náčelník jejich ve vážnosti;
ale kteří se bojí Pána, jsou (váženi) od něho.
- 25 Boháčů, slavenců i chudásů
chlouba jest bohabojnost.
- 26 Nepohrdej chudasem spravedlivým,
aniž veleb hříšníka bohatého.
- 27 Velmož, soudce a vladař jest ve cti;
ale není větší než ten, kdo se bojí Boha.
- 28 Nevolníkovi rozumnému svobodní slouží, a muž moudrý [a ukázněný] nereptá jsa kárán.
[Avšak nevědomec nebude ctěn.]
- 29 Nevynášej se maje konati svou práci,
a nemudruj v čas potřeby.
- 30 Lépe je tomu, kdo pracuje a hojnost má ve všem,
než kdo se chlubí a potřebuje chleba.
- 31 Synu, v pokoře cti duši svou,
a važ si jí, jak zaslouží toho.
- 32 Toho, kdo hřeší proti duši své, kdo ospravedlní,
a kdo ctíti bude toho, jenž duši svou pohrdá?
- 33 Chudý bývá chválen pro svou rozumnost [a bohabojnost],
a jsou lidé, kteří bývají ctěni pro své bohatství.
- 34 Kdo bývá chválen v chudobě, čím více v bohatství?
Ale kdo bývá chválen v bohatství, ať se bojí chudoby.

11. — 1 Moudrost poníženému hlavu zdvíhá
a mezi velmože ho posazuje.

2 Nechval muže pro krásu jeho,
aniž pohrdej člověkem pro jeho podobu.

3 Malá mezi létavci je včelka,
ale vrchol sladkosti má výrobek její.

4 Oděvem nechlub se nikdy,
aniž v den cti své se vynášej;
neboť divné jsou skutky [samého] Nejvyššího,
a [slavná a] skrytá [a nevídaná] jsou díla jeho (lidem).

V. 25. Srv. výše 1, 11; Jer 9, 22. — V. 25 podle hebr.: „*Pocestný, přičhozí, cizinec i chudas — chlouba jejich jest bohabojnost.*“

V. 26. Místo „*spravedlivým*“ hodí se do souvislosti lépe hebr. a řec. „*rozumným*“, t. j. moudrým bohabojným. Srv. 1, 16. 20. 22.

V. 31. „*cti duši svou*“ = važ si svého života, važ si sebe samého.

Hl. 11. V. 4. Podle hebr. a syr. zní v 4ab:

*Šatu nešťastného se neposmívej,
a netup toho, který má den smutku.*

- ⁵ Mnoho ubohých zasedlo na trůn,
a na koho nikdo si nevzpomněl, nesl korunu.
⁶ Mnozí vznešení stali se velmi opovrženými,
a slavní vydáni byli do rukou jiných.

15. Nic upřílišněného! (11, 7—20).

- ⁷ Dokud nevyšetříš, nehaň;
až se vyptáš, kárej [spravedlivě]!
⁸ Dokud nevyslechneš, slova neodpovídej,
a prostřed mluvení nevskakuj do řeči.
⁹ O věc, do které ti nic není, nehádej se;
a když prou se hříšníci, nevstávej.
¹⁰ Synu, nebuď mnoho tvých zaměstnání,
neboť budeš-li se rozptylovat, nebudeš bez viny.
Co totiž budeš honiti, nechytíš,
a neutečeš, když budeš utíkat.
¹¹ Jsou lidé [bezbožní], kteří pracují, pospíchají a trápí se,
ale tím více strádají.
¹² Jsou lidé zchradlí, potřební pomoci,
mají nedostatek síly, ale nadbytek bídy;
¹³ ale oko Páně hledí na ně dobrotivě,
a zdvíhá je z jejich ponížení;
povyšuje hlavu jejich,
i diví se jim mnozí
[a ctí Boha].
¹⁴ Dobré i zlé, život i smrt,
chudoba i zámožnost od Boha jsou.
¹⁵ Moudrost i vzdělání i znalost zákona od Boha jest.
Láska i cesty dobrých (skutků) u něho jsou.
¹⁶ Blud a tma je s hříšníky srostlá,
a kteří se kochají ve zlobě, zestárnou ve zlém.
¹⁷ Dar Boží trvá spravedlivým,
a přízeň jeho bude zdar dávat na věky.
¹⁸ Mnohý zbohatne skoupě sobě počínaje,
a to jest úděl odplaty jeho,
¹⁹ že si řekne: „Našel jsem si odpočinek;
nyní budu jísti [sám] ze svého majetku!“
²⁰ A neví, že čas pomine, [smrt se přiblíží],
že zanechá vše jiným a zemře.

V. 5. Souvislost nutně žádá, bychom s hebr. četli „ubohých“ místo řec. a Vulg: „mocnářů“ (tyranů).

V. 10. Místo „neutečeš, když budeš utíkat“ hebr.: „když budeš hledati, jdeš“ (Peters).

V. 19. Srv. Lk 12, 19.

16. *Nespoléhej se na vratké bohatství, ale doufej v Boha. (11, 21—30.)*

- 21 Stůj ve své smlouvě a cvič se v ní,
ať v práci tobě uložené zestárneš.
- 22 Nepozastavuj se nad osudem hříšníků,
ale důvěřuj v Boha a vytrvej na svém místě.
- 23 Jeť snadno před očima Božíma
náhle učiniti z chudáka boháče.
- 24 Požehnání Boží chvátá, by odměnilo spravedlivce,
a za chvílku pochodu svého přináší ovoce.
- 25 Neříkej: „Jakou potřebu mohu míti,
a co dobrého může mě ještě potkati?“
- 26 Neříkej: „Dostačím sám sobě,
a co zlého mohlo by ještě přihodit se mně?“
- 27 V den štěstí nezapomínej na neštěstí,
a v den neštěstí nezapomínej na štěstí;
- 28 jeť snadno před Bohem v den skonu
odplatit každému podle cest jeho.
- 29 Zlá hodina v zapomenutí uvádí veliké rozkoše,
a při konci člověka budou odhaleny skutky jeho.
- 30 Před smrtí nechval žádného člověka,
neboť po dětech svých poznán bývá muž.

17. *Vystříhej se bližších styků se zlými lidmi. (11, 31—36.)*

- 31 Ne každého člověka uvozuj do domu svého,
neboť mnoho jest úkladů člověka lstivého.
- 32 [Jako totiž útroby (nemocných) puch vyřihují,
a jako koroptev lapena bývá do klece,
a jako srna do osidla, tak i srdce zpupných;
jako vyzvědač číhá na pád bližního svého.
- 33 Vždyť dobré ve zlé úkladně překrucuje,
i na věci nejčistší nanese špíny.
- 34 Jedna jiskra rozmáhá se v oheň,
[a lest jednoho rozmáhá se v krev].
Ukládat pekelník až do krve.
- 35 Varuj se zlosyna, neboť zlé věci plodí,
aby snad neuvedl tebe do posměchu na věky.

V. 27. podle hebr. a řec.:

*Den štěstí působí zapomenutí na neštěstí,
a den neštěstí působí zapomenutí na štěstí.*

V. 30b podle hebr. (a syr.): „*Neboť po svém konci poznán bývá muž*“ (srv. 29).
Řecký překladatel měl na mysli Dt 5, 9 n.; 7, 9; Am 4, 2; 9, 1. Dan 11, 4; Ž 109, 13.

- ³⁶ Připust' k sobě cizího člověka, i zvrátí klid tvůj v bouři,
a odcizí ti tvé vlastní lidi.

18. Viz, komu činiti dobře. (12, 1—7.)

12. — ¹ Činíš-li dobré, věz, komu činíš,
a dostane se mnoho vděku tvým dobrodiním.
- ² Čiň dobře spravedlivci, i dojdeš odplaty veliké;
ne-li od něho, jistě od Pána.
- ³ Nejsou dobrodiní pro toho, kdož ustavičně jest ve zlém,
ani pro toho, kdož almužny nedává.
[Vždyť i Nejvyšší v nenávisti má hříšníky,
a slitovává se nad kajícími.]
- ⁴ Dávej milosrdnému a neujímej se hříšníka.
[Bezbožné, hříšníky ztrestá (Bůh),
šetří jich ke dni trestu].
- ⁵ [Dávej dobrému a neujímej se hříšníka.]
- ⁶ Dobře čin pokornému a nedávej bezbožnému.
Zapověz mu dávat chleba,
aby jím nezmocnil se tebe;
- ⁷ neboť dvojnásobně zlého dojdeš
za všechno dobré, co mu prokážeš;
vždyť i nejvyšší v nenávisti má hříšníky,
a bezbožným odplatí trestem.

19. Vyhybej nepravému příteli. (12, 8—19.)

- ⁸ Nelze poznati ve štěstí přítele,
a neutají se v neštěstí nepřítel.
- ⁹ Ve štěstí člověka nepřátelé jeho jsou v zármutku,
a v neštěstí i přítel se odlučuje.
- ¹⁰ Nedůvěřuj nepříteli svému nikdy;
neboť jako měď rezaví nešlechtnost jeho;
- ¹¹ a byť poníženě sehnutý chodil,
měj pozor a vystříhej se před ním.
- ¹² Nestavěj ho podle sebe,
aby tě nesvrhl (a nepostavil se) na tvé místo;
ať nesedá si po tvé pravici,
aby se neucházel o tvé křeslo;

Hl. 12. V. ¹¹. Srv. Přís 26, 25. — Řec. zachoval v. 11cd, který má nárok na původnost. Zní:

*Buď k němu jako ten, kdo utírá zrcadlo,
a poznáš, že nikdy nepřestane rezavěti.*

na konec poznal bys má slova,
a mé řeči by bodaly tě.

- 13 Kdo polituje zaklínače hadů, byl-li uštknut,
a kohokoliv, kdo se přibližuje k lité zvěři?
Tak i toho, kdo chodí s mužem nepravým
a zaplétá se do jeho hříchů.
14 Hodinu u tebe setrvá;
jestli se uchýlíš, nevydrží.
15 Rty svými lahodí nepřítel,
v srdci však ukládá, jak by tě zvrátil do jámy.
16 Očima slzí nepřítel,
uhlídá-li však čas, nemůže nasytit se krve.
17 Potká-li tě neštěstí, shledáš, že první je tu;
18 [Očima slzí nepřítel],
jako by pomoci chtěl — podrazí ti nohy.
19 Hlavou kývati a rukama tleskati bude,
a mnoho šeptaje změni obličej svůj.

20. *Kterak se míti ke (zpupným) velmožům? (13, 1—29.)*

13. — 1 Kdo se dotýká smoly, zmaže se od ní;
a kdo obcuje se zpupným, zvykne si zpupnosti.
2 Břímě nad své síly si nakládá,
kdo se zámožnějším nežli je sám se bratří;
s bohatším než sám jsi nepřátel se.
3 Jak může bratřiti se kotel s hrncem?
Neboť když o sebe zavadí, tento se rozbije.
4 Boháč křivdu činí a smí reptat (při tom);
chudšas křivdu trpí a nesmí než — mlčet.
5 Budeš-li mu dávat, bude se ucházet o tebe;
pakli nebudeš míti, opustí tebe.

V. 12. „*bodaly by tě*“ cítil bys bolest, žeš mé řeči výstražné nedbal.

V. 14. „*Hodinu*“ = chvíli, kdy jsi šťasten. — „*uchýlíš-li se*“ od štěstí, t. j. odchýlí-li se štěstí od tebe.

V. 19. O pokyvování hlavou srv. níže 13, 8; Ž 21, 8; Pláč 2, 15. „*šeptati*“ bude zlořečení na hlavu nešťastníkovu. — Prve proléval (krokodíl) slzy, ukazoval tvář smutnou, nyní září škodolibou radostí.

Hl. 13. V. 1. „*zpupným*“ posměvačem věcí náboženských a mravních (hebr.). — „*zvykne si ji*“ = obleče ji jako roucho (Vulg.).

V. 2. prostěji podle hebr.:

„*Břímě nad své síly co chceš nésti?*
A s bohatstvím tebe co se bratřit?“

V. 3. „*kotel*“ kovový, měděnec s „*hrncem*“ hliněným.

V. 4. Podle hebr. a řec. místo „*nesmí než mlčet*“ lépe: „*a aby ještě prosil*“ (aby mu nebylo křivděno více).

- 6 Máš-li co, s tebou se živiti bude,
a vyždímá tě bez lítosti.
- 7 Budeš-li mu potřeben, bude tě klamat:
usmívaje se bude ti naděje dělat,
krásně tobě mluvit a řekne: „Čeho ti třeba?“
- 8 Bude tě zahanbovat hostinami svými,
dokud tě nevyjí několikrát,
a na konec vysměje se tobě;
potom vida tě, nechá tě na holičkách,
a hlavou bude nad tebou pokyvovat.
- 9 Pokoř se Bohu a očekávej (pomocných) rukou jeho.
- 10 Měj pozor, abys sveden jsa bláznovstvím, nebyl snížen.
- 11 Nepodlízej v moudrosti své,
abys ponížen jsa nedal se svést ku bláznovství.
- 12 Povolán jsa od mocnějšího, zdráhej se,
i bude tím více volati tebe k sobě.
- 13 Nevтіrej se, abys nenarazil,
a nebuď od něho daleko, abys nepřišel v zapomenutí.
- 14 Neusiluj mluvit s ním jako s rovným,
aniž věř mnohým slovům jeho;
neboť mnohými řečmi bude tě zkoušet,
a s úsměvem vyzvídat tajnosti tvé.
- 15 Krutá jeho mysl zapamatuje si, co jsi řekl,
a nebude se štítit zloby aniž okovů.
- 16 Chraň se a pilně pozoruj [co slyšíš],
neboť tvá záhuba kráčí s tebou.
- 17 [Slyš pak o tom jako ve snách, viz a bdi.
- 18 Celou svou duší miluj Boha,
a vzývej ho, aby tě spasil.]
- 19 Každý živočich miluje podobného sobě;
a každý člověk miluje blízkého sobě.
- 20 Vše, co má tělo, k podobnému sobě se druží,
a každý člověk s podobným sobě se spolčuje.
- 21 Bude-li kdy spolek míti vlk s beránkem?
Tak i hříšník se spravedlivcem.
- 22 Jak může hyena v pokoji žít se psem?
A jak může se sdíleti bohatý s chudým?
- 23 Kořistí lva jest divoký osel na poušti;
tak i pastvou bohatých jsou chudí.
- 24 A jako v ohavnosti má zpupný poníženost,
tak také v ohavnosti má bohatý chudého.

²⁵ Bohatý, zakolísá-li, bývá podepřen od svých přátel;
ale chudý, padne-li, bývá odkopnut i od známých.

²⁶ Bohatý, chybil-li, má mnoho obhájců;
mluví-li zpupné řeči, ospravedlňují ho.

²⁷ Chudý, chybil-li, nad to i kárán bývá;
mluví rozumně, ale není mu dáno místa.

²⁸ Boháč mluví — a všichni mlčí;
řeč jeho vynášejí až k oblakům.

²⁹ Chudý mluví, i říkají: „Kdo je to?“
a klopýtne-li, dorazí ho.

21. *Kterak dlužno jest užívati bohatství? (13, 30—14, 21.)*

³⁰ Dobré jest bohatství, není-li při něm hříchu [ve svědomí].
A věc velmi zlá jest chudoba, na kterou nařiká bezbožný.

³¹ Svědomí člověka proměňuje obličej jeho
buďto k dobrému nebo ke zlému.

³² Znamení dobrého svědomí, tvář radostnou,
nalezněš nesnadno a s prací.

14. — ¹ Blaze člověku, který neklesl slovem z úst svých,
a kterého nebodá bolest, že se provinil.

² Štasten, jemuž nepůsobí bolesti svědomí,
a kdo nepozbyl naděje své.

³ Člověku lakomému a skoupému neprospívá bohatství;
a člověku nepřejivému k čemu je zlato?

⁴ Kdo sám sobě [nesprávně] utrhuje, hromadí jiným,
a z jeho majetku budou tyti lidé cizí.

⁵ Kdo je sobě zlý, komu jinému bude dobrý?
Nebude míti radosti ze svého majetku.

⁶ Kdo sobě nepřeje, nad toho není nic horšího,
a to jest odplata zloby jeho.

⁷ Činí-li dobře, činí to nevěda a nechtě,
a na konec vyjeví svou zlobu.

⁸ Ničemné jest oko závistivého;
odvrací tvář svou a pohrdá dušemi.

V. ³². dlužno přeložiti s řec. a hebr.:

„Znamení dobrého svědomí je tvář radostná,
ale naléztí přísloví (žádá) namáhavě přemýšlet.“

Mudřec, hledající, kterak by vtípně vyslovil zásadu pravdy, bývá zasmušilý, *tuto* zasmušilost nelze však pokládati za známku špatného svědomí!

Hl. 14. V. 8. „odvrací tvář svou“ od nuzného — „dušemi“ = životy lidskými.
— Vulg chybně „duší svou“.

- 9 Oko chtivého nedá se nasytit dílem;
nepravostí se nenasytí, až vysuší svou duši skrz na skrz.
- 10 Zlé oko (hledí) zle, aby se najedlo chleba;
avšak strádati a zármutek míti bude za svým stolem.
- 11 Synu, máš-li co, čiň sobě dobře,
a podávej oběti Bohu jak se patří.
- 12 Pamatuj, že smrt nemešká,
a že zákon podsvětí byl ti ukázán;
neboť zákon tohoto světa jest: „Jistě zemřeš.“
- 13 Před smrtí čiň dobře příteli svému,
a podle možnosti podávej a dávej chudému.
- 14 Nezbavuj se dne dobrého,
a úděl dobré radosti ať nemíjí tě.
- 15 Zdaž nemusíš jiným zůstavit ovoce svých námah,
a výsledek svých prací, aby dělili se o něj losy?
- 16 Dávej a ber, veď sebe samého.
- 17 [Před skonáním svým čiň spravedlnost],
neboť na onom světě nelze najíti pokrmu.
- 18 Každý člověk jako seno zvadne.
Jako listí zelené na stromě hustém:
- 19 jedno se pučí a druhé opadáva —
tak i pokolení z těla a z krve:
jedno skonává a druhé se rodí.
- 20 Každé dílo pomíjející konec konců zhyne;
a kdo je dělá, půjde s ním.
- 21 [Ale každý skutek výborný bude spravedlivě oceněn,
a kdo jej činí, bude míti z něho čest.]

IV Jak výhodno jest usilovat o moudrost. (14, 22—15, 10.)

- 22 Blaze člověku, který je do moudrosti zabrán,
který o spravedlnosti její přemýšlí,
[a jehož mysl má na zřeteli Boha];
- 23 který myslí ve svém srdci na cesty její,
o jejích tajemstvích přemítá.
jde po ní jako slídlil,
a stává tam, kudy chodí;
- 24 který hledí skrze okna její,
a u dveří jejích poslouchá;
- 25 který se usídlil vedle domu jejího,
a vetknuv do stěn jejích kolík
postavil si stan svůj po jejím boku;
štěstí usídli se v stanu jeho [na věky].

V. 11. „čiň sobě dobře“ po rozumu Kaz 2, 24; 3, 22; 5, 17; 6, 15; 11, 9.

V. 12b. podle hebr. i řec. má zníti: „Závazek podsvětí nebyl ti zjeven“, t. j. není ti známo, kdy bude podsvětí žádati svá práva na tebe, t. j. kdy umřeš. Snad velmi záhy.

- 26 Postavil děti své pod záštitu její,
a pod ratolestmi jejími se zdržuje;
27 chrání se pod záštitou její od vedra,
a v lesku jejím sídlí.

15. — 1 Kdo se bojí Boha, činí to [dobré];
a kdo se drží zákona, dosáhne jí.
2 Vyjde jemu v ústrety jako [ctná] matka,
a jako žena, již v mládí pojal, ho přijme.
3 Sytit jej bude chlebem rozumu [života]
a vodou moudrosti [spasitelné] bude ho napájet.
4 Opře se o ni a nebude kolísat se,
spolehne se na ni a nebude zklamán.
5 Povýší ho také nad jeho sousedy,
a v sněmch veřejných otevře mu ústa.
[Naplní ho duchem moudrosti a rozumu,
a rouchem slávy oděje ho.]
6 Radostí a jásotem zahrne ho
a jméno věčně slavné dá mu v úděl.
7 Lidé blázniví nedosáhnou jí,
[— ale rozumní lidé se potkají s ní —]
a lidé hříšní nespatrijí jí.
[Neboť] daleko jest od zpupnosti [a lsti],
8 (a) lidem lživým na mysl nepřichází.

[Ale lidé milující pravdu bývají v ní,
a budou zdar míti, dokud Bůh na ně neshlédne.]

- 9 Není krásná chvála v ústech hříšnickových.
10 Neboť od Boha pochází [moudrost].
K moudrosti totiž druží se Boží chvála,
[v ústech věrných bývá jí plno]
a Pán ji dává [jim].

22. Hříšník odpovídá sám za svůj hřích i následky jeho. (15, 11—21.)

- 11 Neříkej: Bůh je příčina, že jí nemám;
neboť co má on v nenávisti, nemáš činiti.

V. 26a. zachován v původním básnickém znění v hebr.:

„Staví si hnízdo v jejích haluzích.“

Hl. 15. V. 1. „to“ = tak, jak výše v. 14, 22—27 bylo líčeno, hledá úsilovně moudrost. — „dobré“ je glosa, kterou bylo radno přidati, když úryvek 15, 1—6 byl vzat za „čtení“ na svátek sv. Jana Ev. Glosa z mešní knihy vloudila se pak i do bible.

V. 11. „jí“ moudrosti a z ní vyplývající „chvály“ (v. 10). — V. 11b chce říci: „Kdybys nečinil, co Bůh nenávidí“, měl bys „jí“ Hebr. lépe zachoval v. 11:

„Neříkej: Bůh je příči a hříchu mého,
neboť co má v nenávisti, nečiní“ (Bůh!).

- 12 Neříkej: „On mne uvedl v blud!“
 Neboť nepotřebuje lidí bezbožných.
- 13 Všelickou ohavnost a blud má v nenávisti Pán,
 a není to milé těm, kteří se ho bojí.
- 14 Bůh na počátku stvořil člověka,
 a zanechal ho v moci rozhodnout se.
- 15 [K tomu dal (mu) nařízení a příkazy své.]
- 16 Chceš-li (, můžeš) příkazy (jeho) zachovávat,
 a na věky, jak mu libo, věrným zůstat,
 [(i) zachovájí tebe.]
- 17 Předložil tobě vodu i oheň;
 k čemu chceš, vztáhni svou ruku.
- 18 Před člověkem jest život i smrt,
 [dobré i zlé,]
 co se zalíbí mu, bude mu dáno.
- 19 Neboť hojná jest moudrost Boží,
 silný jest (Bůh) svou mocí a vidí všechno [ustavičně].
- 20 Oči Páně (hledí) na ty, kteří se ho bojí,
 a on zná každý lidský čin.
- 21 Nikomu nepřikázal, aby bezbožně činil,
 aniž dal komu povolení, aby hřešil.

23. *Vystříhej se hříchu, neboť bude trestán. (15, 22—16, 23.)*

- 22 Nežádej množství dětí [nevěřících a] nezdárných;

16. — 1 netčš se z dětí bezbožných.
 Množí-li se, neraduj se z nich,
 není-li bázně Boží v nich.
- 2 Nespoléhej se na život jejich,
 a neohlédej se na práce jejich.
- 3 Neboť lepší jest jeden bohabojný nežli tisíc [synů bezbožných],
- 4 a lépe jest umřítí bez dětí nežli zůstaviti děti bezbožné.
- 5 Neboť jeden rozumný zalidní vlast,
 (ale) kmen bezbožných bude vylidněn.
- 6 Mnoho takových věcí vidělo mé oko,
 a silnější nad ně slyšelo mé ucho.
- 7 Ve shromáždění hříšníků zapálil se oheň,
 a v lidu neposlušném vzplál hněv.

V. 13b. podle hebr.: (Bůh) *nedopustí, aby to (zlo a ohavnost) potkalo ty, kteří se ho bojí*, t. j. Bůh nedopustí, aby bohabojní klesli do hříchu. Srv. Mt 6, 13.

V. 17. Jako se protiví *voda ohni*, tak i *mravní dobro a zlo*. Srv. Dt 30, 15. 19; Jer 21, 8; Řím 2, 7 n.

V. 22. *Hojnost dětí* jest požehnání Boží toliko tehdy, kdy jsou to děti bohabožné. Srv. Ž 126, 3; 127, 3 n.

Hl. 16. V. 1. „*neraduj se z nich*“ = nezakládej si na nich (hebr.).

V. 7. má na mysli příběhy, vypravované Nm 16, 1 nn.; 11, 1. Srv. Ž 105, 18. Srv. také níže 21, 10. — „*vzplál hněv*“ Boha trestajícího.

- 8 Nemodlili se za hříchy své staří obři,
ale spoléhali se na svou sílu, i byli vyhubeni.
- 9 Neodpustil hostům Lotovým,
a v ošklivosti je měl pro jejich řeči zpupné.
- 10 Nesmíloval se nad nimi zkaziv národ [celý],
vynášející se v hříších svých.
- 11 Tak ani nad (těmi) šestkrát sto tisíci pěšími,
kteří byli zachvázeni (smrtí) v tvrdosti srdce svého;
a byl-li by jediný zatvrzelý,
byl by zázrak, kdyby zůstal bez trestu.
- 12 Jeť milosrdenství, ale i hněv u něho;
je veliký v uprošení, ale vylévá i hněv.
- 13 Podle (velikosti) milosrdenství jeho je trest jeho;
soudí člověka podle skutků jeho.
- 14 Neuteče s kořistí (svou) hříšník,
a nezůstane dlouho nesplněna naděje milosrdného.
- 15 Každý skutek milosrdenství zjedná místo
každému podle zásluhy jeho,
[a podle toho, jak rozuměl své pouti].
- 16 Neříkej: „Před Bohem jsem ukryt,
a na výsostech kdo na mne vzpomíná?“
- 17 V četném množství se ztrácím,
neboť co je má duše v tak nesmírném tvorstvu?“
- 18 Ejhle, nebe, nebesa nebes,
moře, země [s tím, co v nich jest,] kolísá se, když na ně
pohlédne.
- 19 Spolu vrcholky hor i základy země,
když popatří na ně Bůh, hrůzou se třesou.

V. 8. „staří obři“ byli před potopou. Viz Gn 6, 1 nn.; Bar 3, 26; Moud 14, 6.
Podle hebr.:

(Bůh) „neodpustil obrům pravěku,
kteří ovládali svět svou silou.“

V. 9. Viz Gn 19. — Ez 16, 49. — Obyvatelé Sodomy slují tu „Lotovi hosté“
proto, že celá Palestina patřila vlastně Abrahamovi a jeho rodu. Sodomané pokládali
proti tomu sebe za domorodce a Lota za „hosta“, za cizince.

V. 10. dlužno překládati podle hebr.:

„Neušetřil národa stíženého klatbou,
vyhnaného pro hřích jeho.“

Jsou to *kmeny kanaanské*, o kterých srv. Ex 23, 23; 33, 2; Dt 7, Moud 12, 3 n.

V. 11. srv. s Nm 14, 22 n.; Ž 94, 11.

Za v. 15. má hebr. a syr. tyto vv., které možno pokládati za původní:

*Hospodin zatvrzoval srdce [faraonovo], by ho nepoznalo,
a skutky jeho by zjevily se pod nebem.
Milosrdenství jeho je zřejmo všem jeho tvorům,
a své světlo a svou tmou uděluje lidem.*

- 20 Ale všeho toho srdce nedbá,
— [ač každé srdce jemu je známo] —
21 a na jeho cesty kdo myslí?
Jako vítr, jehož oko lidské nevidí,
22 tak přemnoho skutků jeho zůstává v tajnu.
Skutky spravedlnosti jeho kdo vypravuje?
A kdo na ně čeká? Jeť daleko smlouva (jeho) [od některých].
[Avšak na konec všichni budou vyšetřeni.]
23 Člověk zakrnělého rozumu myslí (tak) [daremně],
a nemoudrý [pobloudilec] myslí (tak) [pošetile].

24. *Jak moudře Bůh nakládá s člověkem. (16, 24—18, 14.)*

- 24 Slyš mne, synu, a uč se vědě,
a má slova pozoruj svým srdcem.
25 Podám náležitě odváženou nauku,
vypravovat budu přesnou moudrost.

[Slova má pozoruj svým srdcem,
i povím ti s rozvahou myslí o silách,
jež uložil Bůh ve svých dílech od počátku,
věrně vypravím nauku o něm.]

- 26 Úradkem Božím vznikla díla jeho,
a od stvoření jejich rozdělil je v části.

Ve v. 20. nařiká si spisovatel, že lidé Boha a způsobu, jak řídí svět (= „*cesty jeho*“) nedbají. V hebr. však dále mluví *hříšník*, uvedený již výše ve v. 16. Praví:

*Mne však nevšímá si (Bůh)
a kdo dbá mých cest?*

„*Mých cest*“ = mého života (neimrnvého).

V. 21b. 22a. srv. s Jan 3, 8. — „*skutků jeho*“ = Boha, t. j. odměny a trestů, není vždy zcela patmo. — V hebr. mluví dále hříšník:

*Když hřeším, nevidí mne oko;
nebo když zcela tajně lhu, kdo o tom ví?*

V. 22bc. podle Vulg jsou další slova *spisovatelova*, kterými si stěžuje, že lidé nehlásají dostatečně spravedlnosti Boží, že ji nedbají. Nečekají odměn ni trestů, které slibuje a kterými hrozí „*smlouva*“, t. j. zákon. Lv 26, 3 nn.; Dt 28. Ta „*smlouva*“ je *daleko* mnohých lidí a oni jsou *daleko* té smlouvy. Podle hebr. však mluví dále *hříšník*:

*„O činu spravedlivém kdo mluví?
A čeho se nadíti, kdyžtž daleko jest smlouva?“*

Smlouva s národem israelským učiněná je *daleko*, je již velmi stará, kdož ví, zdali ještě mají její sliby a hrozby jakou účinnost. — „*vyšetřeni*“ a odměnění nebo potrestání.

Odstavec 16, 24—18. 14 brojí proti mluvě hříšnickové, podané výše ve v. 16 n., 20—22 (podle hebr.).

V 26. „*v části*“ = v říši světla a tmy, vodstva nebeského a pozemského, v moře a pevninu, jak vypravuje Gn 1. — „*vznikla*“ a tím úradkem, t. j. řízením Božím *dále trvá*.

27 Ladně spořádal na věky svá díla,
a nejpřednější z nich od rodu do rodu.
Nelačnejší, aniž se unavují,
aniž ustávají od svých prací.

28 Žádné nebude tísniti druhá svého,
29 na věky nezpronevěří se slovu jeho.

30 Poté Bůh na zemi pohleděl,
a naplnil ji svými dobry.

31 Tvory živými pokryl všecek povrch její,
a do ní opět se navracují.

17. — 1a Bůh stvořil člověka ze země,

2a a zase jej obrací v ni.

3 Odpočítané dny a lhůtu dal mu,
a odevzdal mu moc nad věcmi pozemskými.

2b Podle sebe samého oblékl ho mocí,

1b a podle obrazu svého učinil ho.

4 Vložil bázeň před ním do každého živočicha,
aby panoval nad zvěří i ptactvem.

5 [Stvořil z něho pomocníci, podobnou jemu.]

Vůli (svobodnou) a jazyk a oči

a uši a srdce jim dal k přemýšlení;

uměním rozuměti naplnil je,

6 [stvořil jim umění ducha,
smyslem naplnil srdce jejich],

a dobré i zlé ukázal jim.

7 Položil oko své do jejich srdce,
aby jim ukázal velikost svých skutků,

8 aby jméno svaté chválili,
[aby honosili se zázraky jeho],
a hlásali velikosti skutků jeho.

9 K tomu udělil jim moudrost
a zákon života v dědičný majetek dal jim.

10 Smlouvu věčnou učinil s nimi,
a své právo a spravedlnost ukázal jim.

11 Velikou velebnost jeho vidělo oko jejich,
a velebný hlas slyšely uši jejich,
a řekl jim: „Pilně se varujte všeho bezpráví!“

12 a přikázal každému, jak se má chovati k bližnímu.

13 Cesty jejich před ním jsou vždycky,
nejsou skryté před očima jeho.

14 Každému národu v čelo postavil vládce,

Hl. 17. V. 1a. 2a. srv. s Gn 3, 19.

V. 2b. 1b. srv. s Gn 1, 26 n.; 1 Kor 11, 7.

V. 7. „*Oko Boží*“ v lidském srdci *jest rozum*, který z tvorstva poznává Tvůrce (Peters).

- 15 ale Israel jest [jak známo] úděl Boží.
 16 Všecky skutky jejich jsou jako slunce před Boží tváří,
 a oči jeho bez přestání patří na cesty jejich.
 17 Nejsou skryta jemu bezpráví jejich,
 ale všecky nepravosti jejich jsou před Boží tváří.
 18 Almužna člověková jest jako pečeť u něho,
 a dobrodiní lidské jako zřítelnici uchovává.
 19 Poté povstává a odplácí jim,
 odplácí každému na hlavu jeho,
 [sráží je do hlubin země.]
- 20 Ale kajícím popřává návrat na cestu [spravedlnosti],
 a povzbuzuje ty, kteří naděje pozbývají,
 [a ustanovuje jim úděl (příslušný) věrnosti].
 21 Obrát se ku Pánu a zanechej svých hříchů;
 22 modli se před tváří Páně a umenši příležitosti.
 23 Vrať se k Nejvyššímu, a odvrát se od nespravedlnosti;
 velice měj v nenávisti ohavnost!
 24 [Znej spravedlivé zákony Boží,
 a drž se uloženého úkolu, jakož i modlitby k Bohu
 Nejvyššímu.]
- 25 Přidržuj se světa svatých,
 živých a vzdávajících Bohu chválu.
 26 Nezůstávej v bludu bezbožných, před smrtí vzdávej (Bohu)
 chválu;
 pro mrtvého, který již není, veta je po chvále.
 27 [Chval, dokud jsi živ, živ a zdráv jsa chval,
 chval Pána a množstvím jeho milosrdenství se honos.]
 28 Jak veliké jest milosrdenství Páně,
 a smířlivost jeho k těm, kteří se obracejí k němu!
 29 Neboť nemůže člověk vykáhati se vším,
 poněvadž není nesmrtelný zrozenec lidský,
 [a v nicotném zlu zálibu mívá.]
 30 Co jest jasnějšího nad slunce? A i to se zatmí.
 Tak není nic nešlechetnějšího nad to, co vymýšlí tělo a krev.
 [Bude to také trestáno.]
 31 Na voje nebeských výšin patří,
 kdežto lidé všichni jsou prach a popel.

V. 17. Vulg 17a: „*Nejsou zrušeny úmluvy pro nepravost jejich.*“

V. 18. Jako bývá člověku *drahý* pečetní prsten, nebo dokonce *zřítelnice* oka, tak jest Bohu drahý dobrý skutek lidský. Srv. Jer 22, 24. Viz také níže 49, 13.

V. 25.—27. jest ve Vulg hodně glosován. Řec. místo těch vv. má toliko toto:

*Kdo může Nejvyššího chváliti v podsvětí
 místo živých, kteří (mu) vzdávají chválu?
 Pro mrtvého, ježto již není, po chvále jest veta;
 kdo jest živ a zdráv, může chváliti Pána.*

V. 26. Nechváliti Boha, pokud je člověk živ, jest veliký „*blud*“, sebeklam. V. 26b. srv. s Ž 6, Is 38, 18.

18. — 1 Ten, který na věky žije, stvořil všechno vesměs;
 Bůh jediný spravedlivým bude shledán,
 [a zůstává nepřemoženým králem na věky.]
 2 Kdo stačí vyprávovati skutky jeho?
 3 Nebo kdo vystihne jeho veličiny?
 4 Moc jeho velikosti kdo vysloví?
 A kdo nad to vypraví milosrdenství jeho?
 5 Nelze nic ubrat ani přidat,
 nelze vybadat velečinů Božích.
 6 Když je člověk u konce, tu teprve počíná;
 a když přestane, bude na rozpacích.
 7 Co je člověk a jaký z něho užitek?
 Co dobrého a co zlého zmůže?
 8 Počet dnů lidských — dlouho-li žije — století jest;
 za kapku z vody mořské dlužno je cenit,
 a jako zrnko písku,
 tak skrovné jsou roky proti dnu věčnosti.
 9 Proto shovívá Bůh jim,
 a vylévá milosrdenství své na ně.
 10 Vidí opovážlivost srdce jejich, že zlá jest;
 [a poznává zvrhlost jejich, že nepravá jest].
 11 Proto je zahrnuje svým slitováním,
 [a ukazuje jim cestu pravou.]
 12 Milosrdenství lidské objímá příbuzného,
 ale milosrdenství Boží každého, kdo tělo má.
 13 On má milosrdenství, poučuje;
 a vzdělává jako pastýř stádo svoje.
 14 Smilovává se nad tím, kdo přijímá poučení [smilování],
 a kdo pilen jest zákonů jeho.

25. *Zajisti se před neštěstím opatrností. (18, 15—29.)*

- 15 Synu, k dobrodiní nepřidávej výtky,
 a k žádnému daru [nepřidávej] zarmucujícího slova [zlého].

Hl. 18. V. 1. „vesměs“ = *všecky věci kromě Boha mají též původ* — jsou stvořeny od Boha *bez výjimky*, ani jediná věc nevznikla jinak nežli stvořením. — O tom, kdy vše bylo stvořeno, Písmo tu nemluví; nepraví, že byly všechny věci stvořeny současně, „spolu“ časově!

V. 13. dlužno opravit podle řec.:

„(Bůh) kárá a trestá a poučuje
 a vrací jako pastýř stádo svoje.“

V. 14. opravují kritikové podle znění syrského takto:

„Blaze těm, kteří milosrdenství jeho důvěřují
 a kteří kázeň jeho přijímají!“

V. 15. Staří, jako na př. přátelé Jobovi, *vytýkali* chudším *hříchy*, jež pokládali za příčinu jejich neštěstí.

- 16 Zdaliž rosa neochlazuje vedra?
Tak i (dobré) slovo lepší jest než dar.
- 17 Zda — hle — není (dobré) slovo nad dar dobrý?
Ale obé jest u člověka spravedlivého.
- 18 Blázen ostře domlouvá,
a dar neukázněného žene slzy do očí.
- 19 [Před soudem zjednej si spravedlnost.]
- Prve nežli mluvíš, uč se;
20 a před nemocí o zdraví pečuj.
Před soudem vyšetřuj sebe,
i najdeš před Bohem smilování.
- 21 Prve nežli jsi nemocen, poniž se,
a v čas nemoci ukaž, že ses obrátil.
- 22 Nedej si překážet, aby ses modlil ustavičně,
a neostýchej se až do smrti dbáti spravedlnosti.
[Neboť mzda Boží zůstává na věky.]
- 23 Před modlitbou připrav duši svou,
a nebuď jako člověk, jenž pokouší Boha.
- 24 Pamatuj na hněv v den skonání,
a na čas odplaty, až (Bůh) odvrátí se od tebe.
- 25 Pamatuj na hlad v čas hojnosti,
a na chudobu i nedostatek v den bohatství.
- 26 Od jitra do večera mění se časy,
a všechno kvapí před očima Božíma.
- 27 Člověk moudrý při všem je starostlivý,
a za dnů hříchů pilně se varuje lhostejnosti.
- 28 Každý rozumný zná moudrost,
a blahoslaví toho, kdo ji nalézá.
- 29 Znalci přísloví také moudře si vedou,
[rozumějí pravdě a spravedlnosti],
a vydávají jako příval průpovědi různé.

V. 20. „*před soudem*“ = prve nežli Bůh počne soudit. Srv. 1 Kor. 11, 31. — Smilování dojde kající v den Boží „*navštěvy*“ (řec.).

V. 21. „*poniž se*“ kajícími skutky, kterými bývá Bůh usmiřován. — Místo „*v čas nemoci*“ čti: „*v čas hříchů*“, t. j. jsi-li ve hříších, za které tě Bůh dosud nemocí netrestá.

V. 22. Správně:

„*Nedej si překážet, abys splnil slib v čas,
a nečekej až do smrti, abys byl ho sproštěn.*“

V. 23a. má zníti:

„*Prve nežli učiníš slib, připrav se.*“

Připrav se, t. j. uvaž, jsi-li s to, abys vykonal, k čemu slibem se zavazuješ. Srv. Dt 23, 22 nn; Kaz 5, 3—5, Bar 6, 34.

26. Ovládej své vášně. (18, 30—19, 3.)

- ³⁰ Po svých žádostech nechod,
a od své vůle odvracuj se.
³¹ Vyplníš-li duši své žádosti její,
učiní tebe radostí nepřátelům svým.

³² Neoblíbuj sobě ve společnostech ani malých,
neboť ukládají ustavičná vydání.

³³ Neochuzuj se o závod platě penízem vypůjčeným,
takže nebudeš ve měšci nic mítí;
[neboť byl bys sám sobě nepřítelem.]

19. — ¹ Dělník opilec nezbohatne,
a kdo za nic nepokládá maličkosti, pomalu zhyne.
² Víno a ženy k odpadu vedou moudré,
[a do trestu přivádějí rozumné],
³ a kdo se věší na nevěstky, ničemníkem bude;
hniloba a červy zmocní se ho,
[na velkou výstrahu bude povýšen],
a vzata bude z počtu (živých) duše jeho.

27 Ovládej jazyk, když mluvíš o jiných. (19, 4—12.)

- ⁴ Kdo rychle věří, lehkomyšlný jest, [a utrpí škodu];
a kdo (tím) hřeší sám proti sobě, za nic jmn bude.

V ³¹ Hříšná samoláska a zvuile uvádí člověka do neštěstí, ze kterého se radují škodolibě nepřátelé jeho. — Srv. 6, 4.

V. ³². podle hebr. zní:

„Neoblíbuj sobě v trošce rozkoše,
neboť dvojnásobně (bolí pak) nedostatek její.“

V. ³³. podle hebr. prostě:

„Nebud' labužníkem ani pijanem,
neboť nic bys neměl v měšci.“

Hl. 19. V. ¹. podle hebr. navazuje na 18, 32 n a zní prostě:

„Kdo to činí, nezbohatne,
a kdo pohrdá málem, zhyne.“

V. ^{2a}. podle hebr. prostě:

„Vino a ženy nadýmají srdce“ (zpupností).

V. ^{3a}. podle řec.

„a kdo se věší na nevěstky, bude smělejší“
(ke zločinům jiným) — „hniloba“ při pohlavních nemocech.

V. ^{4b}. podle řec.:

„a kdo (tím) chybuje, hřeší sám proti sobě.“

- 5 Kdo se raduje z nepravosti, zhaněn bude;
[kdo má v nenávisti domluvu, ukracuje si život;]
a kdo nenávidí žhavost, hasí zlo.
- 6 [Kdo hřeší sám proti sobě, pykati bude;
a kdo se raduje ze zlého, zhaněn bude.]
- 7 Neopakuj slova [zlého a tvrdého],
a ničeho nepozbudeš.
- 8 Ani o příteli ani o nepříteli nevypravuj [co si myslíš],
a pokládáš-li co za hřích, nevyjevuj ho.
- 9 Neboť vyslechnou tě, ale budou se stříci tebe,
budou (onen) hřích omlouvati, tebe (však) nenáviděti,
[a tak budou se chovati k tobě vždycky].
- 10 Slyšel-lis slovo [proti bližnímu svému], ať s tebou zemře;
a věř, že tě neroztrhne!
- 11 Ze slova blázen má bolesti
jako rodička před porodem.
- 12 Jako šíp tkvící v masitém stehně:
tak je slovo v srdci blázna.

28. *Mírni se, když káráš bližního. (19, 13—17.)*

- 13 Promluv s přítelem, snad nic neví [a řekne: „Neučinil
jsem to“].
Učinil-li to však, ať už tak nečiní!
- 14 Promluv s bližním, snad nic neřekl;
a řekl-li, ať toho již neopakuje!
- 15 Promluv s přítelem, neboť často bývá to pomluva;
a každému slovu nevěř!
- 16 Leckdo klesá [jazykem], ale ne z úmyslu;
a kdo jest, jenž neprovinil se jazykem svým?
- 17 Promluv s přítelem prve než mu pohrozíš,
a popřej místa bázni Nejvyššího!

29. *Podle čeho lze poznati pravou moudrost? (19, 18—27.)*

- 18 Všeliká moudrost jest bázeň Boží,
[v ní tkví bázeň Boží],
a ve veškeré moudrosti je šetření zákona.

V. 5b. podle oprav Petersových:

„a kdo klep opakuje, nemá rozum.“

V 11. Srv. 21, 27. — Jako se neuleví těhotné ženě, dokud neporodí, tak jest i pošetilec nespokojen, dokud nepoví, co ví.

V. 17. „pohrožíš mu“ = na něho se oboříš. — „bázní“ = zákonu (řec.). — Má tedy člověk moudrý popřáti místa *úctě k zákonu*. Zákon ukládal, aby obžalovaný byl prve vyšetřen. Dt 13, 14 n; 17, 4; 19, 18; Lv 19, 17.

- 19 Ale není moudrost znáti nepravost,
a rada bezbožných není rozumnost.
- 20 Jest vychytralost, ale ta jest ohava;
a jest pošetilec, kterému chytrosti se nedostává.
- 21 Lepší je člověk, jemuž se nedostává učenosti,
[a jenž postrádá rozumu,] ale bojí se (Boha),
nežli ten, který má hojnost rozumu, ale přestupuje zákon
[Nejvyššího].
- 22 Jest důkladná chytrost, a ta jest nespravedlivá;
a někdo umí důkladně mluvit, aby dokázal pravdu.
- 23 Někdo se šibalsky koří,
ale nitro jeho je plno lsti;
- 24 [a někdo se příliš poddává z veliké pokory,]
a někdo klopí tvář svou,
a činí se jakoby neviděl, co má zůstatí tajno;
- 25 a byť mu pro nedostatek moci bráněno bylo hřešiti,
najde-li vhodnou dobu, [aby činil zle,] činí zle.
- 26 Po vzezření poznati lze muže,
a z výrazu tváře poznati lze rozumného.
- 27 Oděv těla a smích zubů,
a chod člověka vypravují o něm.

30. *Ovládej svůj jazyk, zejména chceš-li bližního kárati.*
(19, 28—20, 28.)

- 28 Zklame domluva, tupí-li kdo ve hněvu;
[jsou posudky, kterých nelze schvalovati;]
a jsou lidé, kteří mlčí, a ti jsou moudří.

20. — 1 Oč jest lépe domluviti, nežli se hněvati,
a (chybu) uznávajícímu nebrániti, by odprosíl!
- 2 (Jako) chlípnost kleštěncova může zbaviti děvů panenství,
- 3 tak bude i tomu, kdo násilím provádí právo [bezbožné].
- 4 [Jak dobře jest káranému ukázati lítost!
Neboť tak uteče hříchu dobrovolnému.]

V. 19. Taková moudrost jest *mazanost, prohnanost* (ve zlém), o které více níže.

V. 24. podle řeckého zní:

„Klopí svou tvář a činí se nahluchlým,
a kde není pozorován, překvapí tě.“

Hl. 20. — V. 1b. řecky prostě:

„a kdo se přizná, ušetřen bude škody.“

Srv. 19, 8; Přís 28, 13.

V. 2n. To i ono jest *bezvýsledné*. Srv. 30, 21.

- 5 Jsou lidé, kteří mlčí a jsou pokládáni za moudré;
a jsou lidé, kteří jsou v nenávisti, protože mnoho mluví.
- 6 Jsou lidé, kteří mlčí, protože nevědí, co mají říci;
a jsou lidé, kteří mlčí, protože mají na mysli příhodnou dobu.
- 7 Člověk moudrý pomlčí do času,
ale mluvka nerozumný přehlédá čas.
- 8 Kdo mnoho mluví, škodí sám sobě,
a kdo si [neprávem] moc osobuje, bývá v nenávisti.
- 9 Bývá člověku [neukázněnému] prospěch na neštěstí,
a bývá zisk na škodu.
- 10 Jsou dary, které nic neprospívají,
a jsou dary, jež bývají dvojnásobně opláceny.
- 11 Někdo bývá pro svou slávu snížen,
a mnohý z ponížení zdvíhá hlavu.
- 12 Někdo koupí mnoho za málo,
ale zaplatí to sedmeronásobně.
- 13 Moudrý činí řeči sebe oblíbeným,
laskavosti však bláznů jsou zbytečné vody vylévání.
- 14 Z daru nemoudrého nebudeš mítí prospěchu,
neboť má sedmero očí (místo jednoho).
- 15 Málo dá, ale mnoho vyčítá;
otevře-li ústa, šlehá z nich oheň.
- 16 Dnes půjčí a zítra upomíná;
protivný je člověk takový.
- 17 Blázen přítele nemá,
a nedostane se vděku jeho dobrodiním.
- 18 Nebo ti, kteří jedí chléb jeho, ošemetného jsou jazyka.
Kolikrát a jak mnozí vysmějí se jemu!
- 19 [Neboť nerozdal s rozvážným smyslem, co kdo mítí měl,
ani to, co kdo mítí neměl.]
- 20 Pád lživým jazykem jest jako pád na podlahu;
tak i pád bezbožných rychle přijde.
- 21 Jako člověk odporný jest nečasné povídání:
v ústech neukázněných bývá ustavičně.
- 22 Průpověď z úst blázna bývá zavržena,
neboť nevyslovuje jí v čas.
- 23 Někomu nedopouští hřešiti nouze,
a ve svém klidu bývá bodán.
- 24 Někdo ničí sám sebe proto, že se stydí,

V. 9a. podle Vulg slovně:

„Jestliž prospěch v zlých věcech muži bez kázně,“

t. j. bezbožný má se dobře, třebaže mravně zle žije.

V. 14. „očí“ chtivých (sedmeronásobné) odměny.

V. 23b. „a ve svém klidu“, t. j. když „nouze“ mine, když se domůže blahobytu, bývá v něm lákán ke hříchu. Podle řeckého však lépe: „a ve svém klidu (v klidném svědomí) *nebývá bodán*“ (výčitkami).

- strachem z nerozumného sebe hubí,
[ohledy na lidi sebe kazí.]
- 25 Někdo ze studu slibuje příteli,
a získává si v něm zbytečně nepřítele.
- 26 Ohyzda zlá na člověku lež jest;
a v ústech neukázněných bývá ustavičně.
- 27 Lepší je zloděj než ustavičný lhář;
dědictví obou však je zkáza.
- 28 Život lidí lživých beze cti jest;
a hanba jejich je při nich bez přestání.

V Užitek moudrosti. (20, 29—33.)

- 29 Moudrý v řeči vyšvihne se,
a rozumný zalíbí se velmožům.
- 30 Kdo svou půdu vzdělává, vysoko staví stoh plodin;
[a kdo činí spravedlnost, bývá povýšen;]
a kdo chce zalíbit se velmožům, utíká před nepravostí.
- 31 Dary a odměny zaslepují oči soudců,
a jako němota jim brání kárat.
- 32 Moudrost skrytá a poklad, jehož nevidět,
jaký užitek dává to i ono?
- 33 Lepší je ten, kdo tají nemoudrost svou,
nežli člověk, jenž skrývá svou moudrost!

31. Utíkej před hříchem. (21, 1—11.)

21. — 1 Synu, zhřešil-lis, nečin tak opět,
ale za předešlé odpros.
- 2 Jako před hadem utíkej před hříchem;
neboť přiblížíš-li se k němu, chňapne tě.
- 3 Zuby lví jsou zuby jeho,
zabíjejí duše lidí.
- 4 Jako dvojsečný meč je všeliká nepravost,
a rána jeho jest nezhojitelná.
- 5 Násilí a křivdy v nic obrací statek;
[a dům sebe bohatší v nic bývá uveden zpupností;]
tak statek zpupného bývá vyvrácen.
- 6 Prosba chudého z úst dochází až k uším Jeho,
a soud rychle mu přijde.
- 7 Kdo nenávidí pokárání, jde po stopách hříšníka;
ale kdo se bojí Boha, zabírá se nad ním.
- 8 Z daleka lze poznati siláka jazykem [smělým],
a rozumný ví, že by ho mohl přivést k pádu.
- 9 Kdo staví dům svůj na cizí útraty,
jest jako ten, kdo sbírá si kamení na zimu.

- 10 Sebraná koudel je shromáždění hříšníků,
a plamen ohně bývá konec jejich.
11 Cesta hříšníků kameny jest vydlážděna,
ale na konci jejím — pekla a tma a muky.

32. Čím se liší moudrý od pošetilce? (21, 12—31.)

- 12 Kdo dbá spravedlnosti, ovládá svou mysl;
13 a vrchol bázně Boží jest moudrost [a rozum].
14 Nebude vzdělaný, kdo není obratný [v dobrém].
15 Jest však obratnost, která natropí mnoho zlého,
[a není rozumu, kde je hořkost.]
- 16 Vědění moudrého rozhojňuje se jako povodeň,
a rada jeho trvá jako živý pramen.
17 Srdce pošetilcovo jest jako rozbitý hrnec:
žádné moudrosti nepodrží.
- 18 Uslyší-li znalec slovo moudré,
chválí je a přidává k němu;
uslyší-li je vášnivec; nelíbí se mu,
a hází je za záda.
- 19 Výklady bláznovy jsou jako bříme na cestě;
ale na rtech rozumného bývá shledán půvab.
20 Ústa rozumného bývají hledána ve shromáždění;
a o slovech jeho uvažují ve svých srdcích.
- 21 Jako dům zbořený, tak jest bláznů moudrost;
a vědění nesmyslného jsou nesmyslná slova.
22 Pouta na nohou je bláznů kázeň,
a okovy ruční na pravé ruce.
- 23 Blázen hlasitě se chechtá,
ale moudrý sotva zticha se usměje.
- 24 Zlatý šperk jest rozumnému kázeň,
a jako náramek na rameni pravém.
- 25 Noha bláznova kvapí do domu bližního;
ale člověk zkušený prve se ostýchá [mocného].
26 Blázen dveřmi do domu nahlédává,
ale muž ukázněný postojí venku.
- 27 Neukázněný poslouchá skrze dveře,
moudrý však nerad slýchá hanlivé řeči.
- 28 Ústa nemoudrých nerozvázně mluví;
ale slova moudrých na vázkách vážena bývají.

29 V ústech mívají bláhoví svoje srdce;
ale moudří mívají ústa svá v srdci.

30 Bezbožný když satanovi zlořečí,
zlořečí sám sobě.

31 Donášeč sebe samého poskvřňuje,
mezi všemi bývá nenáviděn,
[i kdo s ním obcuje, docházívá zášti.
Mlčelivý a rozumný, ten ctěn bývá.]

33. *O dětech špatně a dobře vychovaných. (22, 1—13.)*

22. — 1 Kamenem pokáleným házejí po lenochu,
a každý mluví o jeho opovrženosti.
2 Lejnem kravským házejí po lenochu,
a každý, kdo se ho dotkne, otřepává ruce.
3 Hanbou otcovou je syn neukázněný,
a dcera (taková), na škodu mu bývá.
4 Dcera rozumná je bohatstvím muži svému,
ale hanebnice na potupu bývá otci svému.
5 Otcí i muži drzá hanbu činí,
[nebývá o nic menší nežli bezbožníci,]
i bude ten i onen jí pohrdati.
6 (Jako) hudba v zármutku je mluvení nevčasné;
trest a kázeň však je vždycky moudrost.
7 Střepiny slepuje, kdo učí blázna;
8 [kdo něco vypravuje tomu, jenž neposlouchá,]
jest jako ten, kdo budí spáče z těžkého sna.
9 Se spícím mluví, kdo vypravuje bláznovi [moudrost];
na konci [řeči] řekne: „Co jest?“
10 Nad mrtvým plač, neb došlo mu světlo;
a nad bláznem plač, neb došel mu rozum.
11 Méně plač nad mrtvým, neboť odpočívá;
12 ale zlý život bláznův jest horší než smrt.
13 Smutek pro mrtvého sedm dní (trvá);
ale pro blázna a bezbožníka — pokud jsou živi.

V 29. Pošetilec neumí ukrýti v srdci svém žádného tajemství; co má na srdci, to všechno má také na jazyku. — Moudrý však dovede ovládati jazyk, zachovati tajemství, a tak se zdá, že ústa jeho jsou němá a ukrytá v prsou jako srdce. — Podle řec.: „srdce moudrých jsou ústa jejich“ Srv. Přís 16, 23.

V 30. „satan“ = pokušitel jako Job 1, 6; 1 Par 21, ; Zach 3, 1 n. — Stihne-li bezbožného neštěstí a přičítá-li je satanovi, zapomíná, že je má přičítati sám sobě, ježto sám si je zavinil. Satan sice pokoušel, ale nenutil, aby člověk hřešil a Boha urazil. Člověk dobrovolně se rozhodnuv pro hřích, zavinil sám jeho následky. — Srv. Jak 1, 14 n.

V. 31. „Donášeč“ = ramenář, nadymač, poštivač.

34. *Vyhýbej se styku s pošetilcem obtížným a bázlivým. (22, 14—23.)*

- 14 S bláznem ne mnoho mluv,
a s nerozumným nechod.
15 Vystříhej se ho, abys neměl obtíží,
a nebyl zprzněn hříchem jeho.
16 Uchyl se od něho a dojdeš pokoje,
a nebudeš mítí obtíží z bláznovství jeho.
17 Nad olovo co je těžšího?
Co jiného může být jmenováno nežli blázen?
18 Písek, sůl a hrudu železa snáze jest nésti,
nežli člověka nerozumného, [pošetilého a bezbožného].
- 19 Dřevěné trámoví v zeď domu spiaté nerozstoupí se;
tak i srdce opírající se o promyšlený úmysl.
20 Smýšlení člověka rozumného nikdy
nedá se pokaziti bázní.
21 Jako koly na horách [a jako zdivo bez malty]
vichřici vystavené neobstojí:
22 tak ani srdce blázna, následkem smýšlení jeho bázlivé,
útoku strachu nezdrží.
- 23 [Jako srdce blázna, následkem smýšlení jeho bázlivé,
bývá vždycky bez starosti,
tak i ten, kdo v příkazech Božích vždy trvá.]

35. *Zachovávej přátelský svazek. (22, 24—32.)*

- 24 Kdo bodá do oka, vyvádí slzy;
a kdo bodá do srdce, budí cit.
25 Kdo hází kamenem na ptáky, zahání je,
a kdo tupí přítele, ruší přátelství.
- 26 Na přítele kdybys i meč vytrhl, nezoufej;
jeť náprava (ještě možná).
27 Otevřel-lis proti příteli ústa [na zármutek], neboj se;
jeť (ještě možno) smířiti se,
kromě nadávky, výtky zpupné,
vyzrazení tajemství a zákeřné rány;
pro kteroukoliv tuto věc uprchne přítel (každý).
- 28 Zachovej si důvěru přítelovu v bídě jeho,
abys i ve štěstí jeho s ním se veselil.

Hl. 22. V. 19a. Nerozstoupí se při žádném „otřesu“ (řec.), tedy při *zemětřesení*.
— V. 19b. — Srdce takové „*nikdy se ničeho nehrozí*“ (řec.).

V. 20. podle řec.:

„Srdce, opírající se o promyšlený úmysl
jest jako písková omítka hladké zdi.“

„Omítkou nabývá zeď hladkosti a proto i pevnosti“ (Peters).

- ²⁹ Za dob soužení jeho zůstaň mu věren,
abyš i v zámožnosti jeho spolu s ním zámožný byl.
- ³⁰ Před ohněm vznášívá se z komína dým a kouř;
tak i před proléváním krve zlořečení [pohany a hrozby].
- ³¹ Přítele vysvobozovati nebudu se stydět,
aniž budu se skrývati před ním;
a přihodí-li se mně co zlého skrze něho,
[snesu to]
- ³² každý, kdo to uslyší, strčí se bude před ním.

36. *Modlitba. (22, 33—23, 6.)*

- ³³ Kéž je dán na má ústa zámek,
a na rty mé pečeť pevná,
abych neklesl jimi,
a jazyk aby mne na zkázu nepřivedl!
23. — ¹ Pane, otče a vládce života mého,
[nenechávej mne jejich zvůli,]
[a] nedopouštěj, bych klesl jimi!
- ² Kéž se dostane mi bičů na myšlení,
a prostředků moudré kázně na mé srdce,
aby nešetřily poblouzení jejich,
aby nebylo viděti provinění jejich,
- ³ aby nerostla má poblouzení,
a nemnožila se má provinění,
[hříchy mé by se nerozmáhaly,]
já pak abych nepadl před svými protivníky
a nepřítel můj aby se neradoval ze mne.
- ⁴ Pane, otče a Bože života mého,
nenechávej mne jejich zvůli.
- ⁵ Pyšných očí nedávej mi,
a (zlou) žádostivost odvrát ode mne.
- ⁶ Odejmi ode mne chtíče klínu,
touhy po souloži ať mne nejímají,
a smýšlení nestoudnému [a nevázanému] neoddávej mne.

37. *Ovládej ústa. (23, 7—20.)*

- ⁷ Poučení o ústech slyšte, synové;
kdo ho dbáti bude, nezahyne,
[aniž dá se pokaziti skutky ničemnými.]
- ⁸ Nerozumem rtů bývá chycen hříšník;
zpupný a zlojazyčný jimi klesají.
- ⁹ Přisahám ať nepřivýkají si tvá ústa,
[neboť mnoho jimi padlo.]
- ¹⁰ Jméno Boží nebývej ustavičně v ústech tvých,

- [a jménům svatým si nenavykej,
neboť nebyl bys tím bez viny.]
- 11 Jako totiž otrokovi ustavičně vyšetřovanému
nikdy modřin neubývá,
tak i každý, kdo přísáhá a (jméno Boží) pořád vyslovuje,
nebude prost hříchu.
- 12 Člověk, jenž mnoho přísáhá, bude plný nepravostí,
a nevzdálí se od jeho domu metla.
- 13 Pochybí-li, hřích jeho na něm bude lpět,
a nevšimne-li si toho, hřeší dvojnásobně.
- 14 Přísáhne-li křivě, nebude ospravedlněn,
neboť dům jeho bude plný odvety.
- 15 Jest i jiná řeč vedoucí vstříc smrti,
kéž ta se nenalézá v dědictví Jakobovu!
- 16 Neboť od zbožných to všechno je daleko,
a ve hříších se neválejí.
- 17 Surové mluvě ať nezvykají tvá ústa,
jsoutě v ní slova hříšná.
- 18 Pamatuj na otce i matku svou,
— vždyť mezi velmoži stojíš, —
- 19 aby snad nezapomněl na tebe před nimi Bůh,
a návykem svým jsa zmámem, abys netrpěl hanu,
že bys raději byl se nenarodil,
a abys dni svého narození nezlořečil.
- 20 Člověk navyklý slovům potupným
nebude celý svůj život ukázněn.

38. *Strěž se necudnosti. (23, 21—38.)*

- 21 Dva druhy (lidí) mnoho hřeší,
a třetí (druh) přivádí hněv [a záhubu]:
- 22 Zhavý chtíč jak oheň hoří
neuhasne, dokud nepohltní...
- 23 Člověk, který przní stydké údy těla svého,
nepřestává, dokud oheň nedohoří.
- 24 Nevěstkáři každý pokrm je sladký;
hříchy se neunaví, dokud nedokoná.
- 25 Kdo se nespokojí se svým ložem,
a [pohrdaje životem] si myslí: „Nikdo nevidí mne;
- 26 tma kolem mne a stěny mne ukrývají,
nikdo nevidí mne; koho bych se měl ostýchat?
- Nejvyšší na mé hříchy nebude pamatovat,“
- 27 neví, že všechno vidí oko Jeho,
[že vyhání od sebe bázeň Boží
takovou bázní lidskou, která] lidských očí se bojí;

- 28 neví, že oči Páně tisíckrát
jasnější jsou nežli slunce,
na všechny cesty lidské že patří,
[i do hlubin propasti i do lidských srdcí,]
že vidí do nejtajnějších záhybů.
- 29 Jsoutě Pánu Bohu známy všechny věci
prve nežli stvořeny byly;
tedy i po jejich dokonání vidí všechny.
- 30 Ten na ulicích města bude trestán,
[jako hříbě koňské bude honěn]
a kde se nenaděje, bude chycen.
- 31 [Bude na hanbu všem proto,
že neznal bázně Páně.]
- 32 Tak i každá žena, která opustí muže svého,
a podvrhne dědice z cizího;
33 neboť předně zákonu Nejvyššího se zpronevěřila,
za druhé proti muži svému se provinila,
za třetí smilnic manželské lože zprznila
a z cizího muže děti podvrhla.
- 34 Ta do shromáždění přivedena bude,
a na jejích dětech budou váznouti tresty.
- 35 Nezapustí děti její kořenů,
a ratolesti její neponesou plodů.
- 36 Zůstává na kletbu svou památku,
a hanba její nebude vyhlazena.
- 37 I poznají (všichni) ostatní,
že nic lepšího není než bázeň Boží,
a nic sladšího než dbáti příkazů Páně.
- 38 [Veliká čest jest následovati Pána;
neboť (tak) lze dojíti dlouhého věku od něho.]

VI. Chvála moudrosti. (24, 1—47.)

24. — 1 Moudrost se vychvaluje,
[v Bohu se oslavuje,
mezi lidem svým se honosí,
2 ve shromáždění Nejvyššího otvírá svá ústa,
a před jeho zástupcem se chlubí:
- 3 [I bude mezi svým lidem vyvyšována,
shromáždění svaté bude se jí obdivovat,
4 množství vyvolených bude ji chválit,
a požehnaní budou jí žehnat.

Praví:]

- 5 „Já jsem z úst Nejvyššího vyšla,
[prvorozená před kterýmkoli tvorem.]

- 6 Já jsem učinila na nebi, aby vzešlo světlo neskonale]
a jako mlha přikryla jsem všecku zemi.
- 7 Já jsem na výsostech přebývala,
a trůn můj byl na sloupě oblakovém.
- 8 Okruh nebe sama jsem obešla,
i hlubiny propastí [jsem pronikla,]
schodila jsem vlny mořské,
- 9 na každém místě země jsem stála,
- 10 a ve všem lidu, v každém národě jsem vládla.
- 11 [A srdce všech, vysokých i nízkých, mocně jsem deptala.]
U těch všech jsem hledala [stálé] bydliště,
kde, v kterém údělu [Páně] bych mohla přebývat.
- 12 Tehdy mi vykázal Tvůrce vesmíru stánek,
a můj Původce mne usadil v něm.
- 13 Řekl mi totiž: „V Jakobovi přebývej,
v Israeli dědičný můj úděl,
[a v mých vyvolencích kořeny zapust!“]
- 14 Od počátku, před věky jsem stvořena,
na věky pak býti nepřestanu.
Ve svatostánku před ním službu jsem konala,
- 15 a byla na Sionu tak ubytována.
V městě svatém taktéž jsem usadila se,
v Jerusalemě jest moje vláda.
- 16 V národ slavný jsem se vkořenila,
v úděl Boha mého, v dědictví jeho,
[a mezi zástupy svatých zdržuji se.]
- 17 Jak cedr na Libanu jsem vyvýšena,
a jako cypřiš na Hermonské hoře.
- 18 Jak palma v Engaddi jsem vyvýšena,
a jako růže štěpovaná v Jerichu;
- 19 jako spanilá oliva na rovinách,
a jako javor tam, kudy vody se berou.

Hl. 24. V. 5. „Já“ zosobněná Moudrost Boží vyšla jsem z úst Božích jakožto Slovo. (Gn 1, 3): „I řekl Bůh.“ — Srv. 1, 1; Přís 8, 22 n. — V 5b je přídavek podle Přís 8, 23.

V 6b. Moudrost jako mlha zahalila zemi pustou a prázdnou, aby na ni působila, aby ji uspořádala a ozdobila. Srv. Gn 1, 2. — Srv. také Gn 2, 6.

V 11. Církev dává 24, 11b—20 předčítati na svátek Nanebevzetí Panny Marie. Co tu moudrost Boží praví o sobě, církev klade do úst Rodičky Boží, která sluje právem Pannou nejumoudřejší a Stolicí moudrosti, ježto jest matkou vtělené Moudrosti, Ježíše Krista.

V 14. Moudrost ustavičně sídlila v národě vyvoleném, ježto byla prve než byl národ israelský, ježto jest věčná. Srv. Přís 8, 22 n. — V 14c, 15a připomíná, že Moudrost Boží vedla a řídila ty, kteří pořádali bohoslužbu ve svatostánku mojišském i Davidově. S tou bohoslužbou souvisela zjevená nauka o moudrosti Boží. Podobně (= „taktéž“) sídlila Moudrost později ve chrámě Šalomounově (v. 15bc).

V. 17 nn. srv. s Os 14, 6 nn. — Čím vynikal cedr v oboru přírodopisném, tím vynikala Moudrost v ohledu náboženskomravním. Srv. 4 Král 14, 9; Ž 91, 13; Is 2, 13; Ez 17, 22; 31, 3. — Ve Vulg sluje *Hermon* jako Dt 4, 48: Sion. — Spisovatel ukazuje tu a ve vv. dalších, jaké ovoce nesla Moudrost v národě zakořeněná a jaké slávy v něm došla. Co krásy, ušlechtilosti, užitečnosti, plodnosti, příjemnosti lze najíti v celé říši rostlinné, to vše ve smyslu vyšším obsahuje Moudrost.

- 20 Jako skořice, jako vonný balšám voním,
jak myrha výborná líbeznou vůni dávám,
21 a jako [storax a] galban a ungula a gutta,
a jako kadidlem [samotokým] napustila jsem vůni svůj stánek;
[a jako balšám nemísený jest má vůně.]
22 Já jako terebint rozkládám své ratolesti,
a mé ratolesti jsou nádherné a vlnadné.
23 Já jako kmen vinný raším libovonně,
z květů mých plody jsou skvostné a přebohaté.
- 24 [Já jsem matka krásného milování,
bázně, poznání a svaté naděje.
25 Ve mně je všecka milost k životu pravdy,
ve mně je všecka naděje v život ctností.]
- 26 Přistupte ke mně všichni, kdož toužíte po mně,
abyste plody mými se nasýtíli.
27 Neboť na mne mysliti sladko jest nad med,
a mít mne za podíl plást medu převyšuje.
28 [Památka má bude do posledních kolen.]
29 Kdož mne jedí, budou dále lačnět,
a kdo mne pijí, budou dále žíznit.
30 Kdo mne poslušen jest, nebude zahanben,
a kteří o mne se namáhají, nezhrěší.
31 [Kterí mne vysvětlují, věčně žít budou.]“

* *

*

- 32 Toto všecko jest v knize [života,
smlouvy s Nejvyšším [a poznání pravdy].
33 Mojžiš to uložil jakožto zákon, [příkazy spravedlnosti,
dědictví domu Jakobovu [a zaslíbení Israelovi].
34 [Slíbil Davidovi, služebníku svému,
že vzbudí z krve jeho krále nejmočnějšího,
který bude seděti na slavném trůnu na věky.]
35 Ta (kniha) naplňuje moudrostí jako Fison,
a jako Tigris za dnů nové úrody.
36 Ta (kniha) naplňuje rozumností jako Eufkrat,
ta ji rozmnožuje jako Jordan v čas žní.
37 Ta chrlí vzdělání jako Nil,
[a vystupuje] jako Gehon v čas vinobraní.

V. 32. „*kniha smlouvy s Nejvyšším*“ je tu celý Pentateuch. Viz proti tomu Ex 24, 7. — Ke knize „života“ srv. Lv 18, 5; Gal 3, 12 (srv. také Fil 4, 3 a jj.).

V. 34. Srv. 2 Král 7, 12 n.; Ž 88, 30. — Petersovi je zřejmo, že v. 34 jest *přídavek křesťanský*, ježto v. 35 n. *obrací na Krista* (místo na Mojžiše).

V. 36. „*Ta kniha*“, o které byla řeč výše ve v. 32 n. — *Fison, Tigris, Eufkrat* (v. 37) a *Gehon* (v. 37) jsou řeky rajske. — (Gn 2, 10—14). — „*za dnů nové úrody*“ = na jaře, kdy jest řeka rozvodněna.

V. 37. *Gehon* = *Nil*. Srv. Jer 2, 18.

- 38 Té se první nedoučil,
a poslední jí nevystihl.
39 Neboť nad moře jest hojný smysl její,
a rada její nad hlubinu velikou.
40 [Já moudrost vylila jsem řeky.
41 Já jsem jako struha vody nesmírné z řeky.]

Já jsem vyšel jako struha z řeky,
a jako vodovod do zahrady.

- 42 Řekl jsem (si): „Zavlažím [sady] své zahrady
a napojím [plodiny] svých záhonů.“
43 A hle, má struha stala se řekou,
a má řeka stala se [bezmála] mořem.
44 [Protož] (dále) budu rozsvěceti nauku [všem] jako zoru,
a hlásati ji budu až do nejzazších krajín.
45 [Proniknu všecky hlubiny země,
navštívím všecky, kteří spí,
a osvítím všecky, kteří doufají v Pána.]
46 Dále poučení jako proroctví chrlit budu,
zůstavím je [těm, kteří hledají moudrosti,
a zůstanu] s rody jejich až do [svatého] věku.
47 Vizte, že jsem pracoval ne sám pro sebe,
ale pro všecky, kdož hledají pravdy.

39. *Vzor a výstraha manželům. (25, 1—26, 24.)*

25. — 1 Ve třech věcech má zálibu má duše,
a ty schvaluje Bůh i lidé:
2 Svornost bratří, láska přátel
a muž a žena hodící se k sobě.
3 Tři druhy (lidí) nenávidí má duše,
a velmi mě tíží jejich život:
4 Pyšného žebráka, boháče lživého,
a vilného starce, jenž rozumu nemá.
5 Čeho jsi v mládí neshromáždil,
kterak najdeš ve svém stáří?

V. 40 n. Vulg je glosována. — Vulg vkládá nesprávně „moudrost“ a čtenář se domnívá, že mluví Moudrost, *Mluví* však dále spisovatel, který přirovnává sebe ke struze a vodovodu, vedoucímu proudy vzdělání ze zákona Mojžíšova do zahrady, t. j. do knihy Sirachovcovy. — Podle Vulg zní v. 41: „Já — (moudrost) jsem jako struha vody nesmírné z řeky, já jako tok řeky, a jako vedení vody vyšla jsem z ráje.“

V. 42 n. Tolik nabral poučení, tolik vyvodil průpovědi ze zákona Mojžíšova! Místo „Řekl jsem“ podle Vulg: „Řekla jsem“ (já Moudrost).

V. 45. (pokládá Peters za *dodatek křesťana*, který se domníval, že tu mluví Moudrost, t. j. Kristus. — „*hlubiny země*“, jsou pekla, do kterých Kristus po smrti sestoupil).

- 6 Jak pěkně sluší šedinám soudnost,
a starším věděti, co poraditi!
Jak pěkně sluší starcům moudrost
a váženým rozum a rozvaha!
8 Koruna starců — hojné zkušenosti,
a chloubá jejich — bázeň Boží.

* *
*

- 9 Devět vzácných věcí, jež na mysli mám, velebím,
a desátou jazykem hlásati budu [lidem]:
10 Člověk mající z dětí potěšení,
a ten, kdo za živa vidí porážku nepřátel svých.
11 Šťastný, jenž bydlí se ženou rozumnou,
(a kdo neoře jako býk s oslem);
ten, kdo jazykem svým neklesá,
a kdo neslouží nehodným sebe.
12 Šťastný, jenž našel přítele [pravého],
a kdo vykládá [spravedlnost] vnímavému uchu.
13 Jak veliký jest, kdo našel vzdělání [a vědu]!
Ale není nad toho, jenž bojí se Pána!
14 Bázeň Boží převyšuje všechno;
15 [šťastný člověk, jemuž dáno jest míti bázeň Boží;]
komu lze připodobniti toho, kdo má ji?
16 [Bázeň Boží jest počátek lásky k němu;
ale počátek víry dlužno k ní připojiti].

* *
*

- 17 [Největší rána jest zármutek srdce;
a největší zloba jest nešlechtnost ženy.]
18 Každou ránu, jen ne ránu srdce [lze snést];
19 a každou zlobu, jen ne zlobu ženy.
20 Každé neštěstí, jen ne neštěstí od nepřátel;
21 každý trest, jen ne trest od protivníků.
22 Není horšího jedu nad jed hadí;
23 a není hněvu nad hněv ženy.
Milejší mi žíti se lvem a s drakem,
nežli bydliti se ženou zlou.
24 Zloba ženy znetvořuje obličej její,
že se mračí jako medvědice
[a vyhlíží jako žínice].

Hl. 25. V. 11. Aby dosaženo bylo žádoucího čísla (desíti), dlužno sem dodati z řec. blahoslavenství muže, který nalezl ženu hodící se k němu. Srv. výše v. 2b. — K v. 11a srv. Přís 31, 10 nn. — K v. 11c srv. Jak 3, 2.

V. 16b. podle jiných rukopisů řeckých lépe: „ale vřta jest počátek připojení se k Bohu.“

- 25 Mezi přáteli svými úpí muž její,
jak slyší maličko (o ní), vzdychá.
26 Malá jest každá zloba proti zlobě ženy;
úděl hříšníkův připadniž na ni!
27 Jako cesta do kopce pískem pro nohy starce,
tak jest žena štěbetná muži pokojnému.
28 Neohlédej se na krásu ženy
a nezádej ženy pro její sličnost.
29 Ženin hněv, drzost a hanba veliké jsou věci.
30 Žena, má-li nadvládu, protiví se muži svému.
31 Sklíčená mysl, obličej zasmušilý,
a do srdce rána — zlá žena;
32 ruce mdlé a kolena skleslá,
žena, jež nečiní šťastným svého muže.
33 Od ženy stal se počátek hříchu,
a skrze ni umíráme všichni.
34 Nedávej vodě průchodu [ani malého],
a zlé ženě svobody [vycházeti].
35 Nedá-li se ti za ruku vésti,
[zahanbí tě před nepřáteli],
36 odetni ji od těla svého
[aby tě pořád nezneužívala].

26. — 1 Ženy dobré šťastný muž jest;
budeť počet let jeho dvojnásobný.
Žena zdatná obveseluje muže svého,
i dosáhne v pokoji plného věku.
3 Úděl dobrý jest žena dobrá;
za podíl bohabojných bývá dána,
[muži za dobré skutky].
4 Boháč i chudšas bývá dobré mysli,
každé doby tvář jejích veselá jest.

5 Tři věci obává se mé srdce,
a čtvrté děsí se obličej můj:
6 klepů po městě, sročení se lidu, pomluvy.
7 Horší nežli smrt je to všecko;
8 (ale) bolest srdce a žal jest žárlivá žena;
9 bič jazyka všem je společný.

10 Jako spřežení býků zmítané sem tam — tak jest se ženou zlou;
kdo se jí dotkne, tomu je jak by se chopil štíra.

V 28. podle původního:

*„Ať neklesneš pro krásu ženinu,
iž po majetku jejím touží.“*

V. 29 n. podle původního znění:

*„Neboť otročina, potupa a hanba je to,
na-li živí muže svého.“*

- 11 Žena ožralkyně — (působí) veliký hněv;
[hanebnou] nestoudnost svou nedovede ukrýt.
- 12 Vilnost ženy, jak oči zdvihne,
jak víčka otevře, bude znáti.
- 13 U ženy smilné postav přísnou stráž,
aby naleznouc příležitost neužívala jí pro sebe.
- 14 Na každou nestoudnost očí jejích měj pozor,
a nediv se, nebude-li tebe dbáti.
- 15 Jako žízňivý pocestný u studny otvírá ústa,
a z nejbližší vody, ať jakékoliv, pije,
před každým kolem posadí se,
a před každým šípem otvírá toul,
[dokud nezemdlí].
- 16 Půvab ženy [pilné] obveseluje muže,
a její ukázněnost osvěžuje údy jeho.
- 17 Dar Boží jest žena [rozumná a] mlčelivá;
- 18 není čím zaplatit duši ukázněnou.
- 19 Půvab nad půvab jest žena [svatá a] stydlivá;
- 20 není čím vyvážit duši zdrželivou.
- 21 Jako slunce vycházející [světu] na výšinách Božích,
tak je krása ženy dobré ozdobou jejího domu.
- 22 (Jako) světlo, jež září na svatém svícnu,
(tak) i krása obličejů na postavě přímé.
- 23 Sloupky zlaté na stříbrných patkách —
pěkné nohy na patách ženy lepotvaré.
- 24 [(Jako) základy odvěké na skále pevné:
(tak) i příkazy Boží v srdci ženy svaté.]

Hl. 26. V. 22. „svatý svícen“ sedmiramenný, ozdoba svatyně israelské.

V. 24. vykládá mravně v. předešlý, který líčil pohlavní půvab *tělesný*. V některých rukopisech řeckých a syrském jsou za v. 24 tyto další vv., které pokládají někteří (mezi nimi i Peters) za pravé; Peters je upravuje a překl. takto:

1. Můj synu, svěžest mládí zachovej si bez úhony, (srv. Přís 5, 19 n.)
a nezaprodávej cizím (ženám) své síly. (Srv. Přís 31, 3.)
*Když jsi ze všech polností vyhledal si úrodný lán, (srv. Přís 5, 15—18)
zasívej s důvěrou vlastní símě při svých plozeních,*
3. i budou tvoji potomci kolem tebe (srv. Ž 127, 3; 143, 12)
a nebude tvůj kmen kdož ví kde.
4. Ženu — nevěstku dlužno pokládati za svini,
a ženu vdanou za věž smrti těm, kteří jí užijí.
5. Bezbožné ženy dostává se neznabohu v úděl,
zbožné pak tomu, kdo se bojí Pána.
6. Žena nestydatá nedbá hanby,
ale stydlivá žena stydí se i muže svého.
7. Nestydatá žena bývá za čubku pokládána,
ale ta, která má stud, bojí se Pána.
8. Ženu, která svého muže ctí, budou všichni za moudrou uznávati;
v té však, která jím pohrdá, všichni shledají bezbožnici.
*Hašteření dobré ženy bývá skromné,
a podobá se slabé horečce.*
9. Žena křiklavá a štěbetavá bude pokládána
za válečnou polnici, která ohlasu žádá:
*Duši však každého muže, která má způsoby jak ona,
dlužno jest za hluku válečného ztrávit život.*

40. *Hříchy a nebezpečí hřešiti ve styku s lidmi. (26, 25—29, 35.)*

- 25 Pro dvě věci rmoutí se mé srdce,
a pro třetí napadá mě hněv:
26 Válečník, jenž hyne pro chudobu,
muž rozumný, kterým pohrdají,
27 a kdo přechází od spravedlnosti ke hříchu;
toho připravil Bůh na meč.
- 28 [Dvě věci zdály se mi
nesnadné a nebezpečné:]
Nesnadno vyhne se kupec provinění
a (nesnadno) zůstane kramář bez hříchů [rtů].

27. — 1 Ze zisku mnozí hřešívají
a kdo hledí bohat býti, odvrací oko.
- 2 Jako tkví mezi kameny vražený kolík,
tak mezi kup a prodej vtírá se hřích.
3 [Vyhlazen bude s hříšníkem hřích].
4 Nebudeš-li se držeti pilně bázně Páně,
brzy bude podvrácen tvůj dům.
5 Jako když se sýtem třese, zůstává (na něm) smetí,
tak i (zůstává) kal člověka, přemýšlíme-li o něm.
6 Nádobý hrnčířské osvědčují se v peci,
a lidi spravedlivé zkouší utrpení.
7 Jako pěstování stromu ukazuje plodnost jeho,
tak i slovo (ukazuje) smýšlení člověkovu.
8 Nechval člověka prve nežli mluví;
neboť to je zkouška lidí.
9 Budeš-li honiti se po spravedlnosti, dosáhneš jí,
a oblečeš se v ni jako v čestnou řízu;
[budeš s ní přebývat, a chrániti bude tě na věky,
a v den soudu najdeš oporu].
10 Pták slétá k podobnému sobě,
a věrnost vrací se k těm, kdož ji činí.
11 Lev [ustavičně] číhá na kořist;
tak i hříchy na ty, kdož páší nespravedlnost.
- 12 Člověk bohabojný v moudrosti zůstává [jako slunce];
ale blázen jako měsíc se mění.
13 Mezi nerozumnými měj zřetel na čas;
ale mezi myslícími prodlévej.

V. 26. lépe podle syrského místo „Válečník“ čísti: „Boháč“ (kdysi) a místo „rozumný“ lépe čísti „věhlasný“. — Jest bolestno, stane-li se z *boháče žebrák*, nebo z *muže váženého povrhel*, nejbolestnější však jest, stane-li se ze *spravedlivce hříšník*.

V. 28. *Kupec snadno hřeší*. — Rty (glosa) žádávají přemrštěnou, lichvářskou cenu, lživě zvyšují jakost zboží a zamlčují podstatné vady jeho.

Hl. 27. V. 4. lépe s řec. rozuměti o *kupci*: „Nebude-li se držeti pilně bázně Páně, brzy bude podvrácen dům jeho“ (hříchem, který tkví takoruka ve zdech jeho jako kolík. Srv. v. 2).

- 14 Rozprávky hříšníků jsou odporné,
a smích jejich (bývá slyšet) při hříšných hodech.
- 15 Když mluví člověk mnoho přísahající, vstávají lidem na
hlavě vlasy,
a neuctivost jeho působí, že si zacpávají uši.
- 16 Krveprolití bývá z různých zpupných;
a rouhání jejich odporně poslouchati.
- 17 Kdo prozrazuje tajemství [přítele], ztrácí důvěru,
a nenajde přítele podle srdce svého.
- 18 Miluj druha a věrně k němu lni;
19 prozradil-lis však tajemství jeho, nechod' za ním.
- 20 Neboť jako člověk, který zabil nepřítele svého,
je ten, kdo zabil přátelství druha svého.
- 21 A jako ten, kdo pustí ptáka z ruky,
pustil jsi přítele svého a nelapíš ho.
- 22 Nechod' za ním, neb jest daleko od tebe;
utekl totiž jako srna z osidla.
- 23 Protože raněna jest duše jeho,
již ho nebudeš moci připoutati.
- 24 I po hrubé urážce smír bývá,
ale prozradit tajemství přítelovo
znamená nešťastnou duši, jež naděje nemá.
- 25 Kdo okem potakává, kuje zlé věci,
a přece nikdo ho neodmítá.
- 26 Do očí ti činí sladká ústa,
a tvá slova obdivuje;
ale poté převrátí svá ústa
a z tvých výroků nadělá urážek.
- 27 Mnoho věcí mám v nenávisti, ale nic jako jej;
také Hospodin má ho v nenávisti.
- 28 Kdo hází kamenem vzhůru, hází na svou hlavu;
a rána zákeřná zákeřníkovi rozdává rány.
- 29 Kdo (jinému) jámu kopá, (sám) do ní padá,
[kdo nastaví bližnímu kámen, (sám) narazí na něj]
a kdo jinému osidlo klade, zahyne (sám) v něm.
- 30 Kdo zamýšlí zlo, na něho se svalí,
aniž poznává, odkud mu to přichází.
- 31 Posměch a pohana — toť (úděl) zpupných,
a pomsta číhá na ně jako lev.
- 32 Osidlem zahynou, kdož se radují z pádu bohabojných,
a bolest je stráví prve nežli zemrou.
- 33 Hněv a zlost, obé jest ohavné,
a (jen) člověk hříšný na nich lpí.

28. — 1 Kdo chce se mstíti, od Pána dojde pomsty,
a jeho hříchy jistě zadrží.

V. 25. „okem potakává“ — předstírá blahovolnost. — Nikdo ho neodmítá, ježto bezmála každý dává se klamati.

- 2 Odpust' křivdu bližnímu svému,
pak i tobě hříchy budou odpuštěny, když budeš prosit.
- 3 Člověk proti člověku hněv udržuje,
a od Pána hledá odpuštění?
- 4 S člověkem sobě rovným nemá soucitu,
a za své hříchy se modlí?
- 5 On, tělo, udržuje hněv,
[a smilování žádá od Boha?]
kdo zjedná smíření za hříchy jeho?
- 6 Pamatuj na poslední věci a zanech nepřátelství;
- 7 neboť hniloba a smrt nastávají podle příkazů jeho.
- 8 Pamatuj na bohobojnost a nehněvej se na bližního.
- 9 Pamatuj na smlouvu s Nejvyšším a nedbej nedopatření
bližního.

- 10 Zdržuj se sváru a umenšiš hříchů;
- 11 neboť člověk prchlivý zapaluje svár;
muž hříšný rozdvojuje přátele
a mezi pokojné vnáší nepřátelství.
- 12 Podle toho, jaké je dříví, vzplane oheň;
(
Podle moci člověka bývá i hněv jeho,
a podle bohatství svého stupňuje vztek svůj.)
- 13 Svár překotný roznítí oheň,
a hádka překotná vylije krev.
[A jazyk, který přisvědčuje, přivádí smrt.]
- 14 Dmychneš-li na jiskru, ohněm vzplane;
plivneš-li však na ni, uhasne.
Obé z úst vychází.

- 15 Pomluvač a ramenář buď zlořečený;
neboť mnoho v pokoji žijících rozdvojil.
- 16 Jazyk třetí mnohými otřásl,
a honil je z národa do národa;
- 17 [zámožná] města hrazená pobořil;
a domy velmožů podkopal;
- 18 [sílu národů zlomil,
a kmeny mocné rozptýlil.]
- 19 Jazyk třetí zdatné ženy vyhnal
a zbavil je výtěžku prací jejich.
- 20 Kdo se naň ohlédá, nebude mít pokoje,
a nebude mít člověka, se kterým by v přátelství žil.

- 21 Rána bičem působí modřinu,
ale rána jazykem drtí kosti.
- 22 Mnoho lidí padlo ostrím mečem,
a ne tolik, kolik zahynulo jazykem.

Hl. 28. V. 12a. dlužno doplniti podle řeckého: „a podle prudkosti hádky roste.“
(Peters.) — Srv. Přís 26, 21; Jak 3, 5—12.

- 23 Štasten, kdo jest ukryt před jazykem zlým,
kdo se nedostal do jeho hněvivosti,
kdo nemusel táhnouti jho jeho,
a kdo jeho pouty nebyl svázán.
- 24 Neboť jho jeho jest jho železné,
a pouta jeho pouta kovová.
- 25 Smrt od něho je smrt velmi zlá,
ba mnohem lepší jest hrob než on.
- 26 Trvanlivosti nebude míti,
[ale zachvátí cesty nespravedlivých;]
plamenem svým nespálí spravedlivců.
- 27 Ti, kdož opouštějí Boha, upadnou v něj,
i rozpálí se jimi a nezhasne;
puštěn bude na ně jako lev,
a jako levhard rozsápá je.
- 28 Opleť uši své trním,
[neslyš jazyka zlého,]
a ústům svým udělej dveře a zámky.
- 29 Jako své zlato a stříbro schráníš,
tak i pro svá slova měj váhu,
[a pro svá ústa uzdu rovnou.]
- 30 A měj pozor, bys neklesl jazykem
a nepadl před těmi, kdož číhají na tě,
[a tvůj pád aby nebyl nezhojitelný až k smrti].

29. — 1 Kdo činí milosrdenství, půjčuje bližnímu svému,
a kdo podává pomocnou ruku, zachovává příkázání.

- 2 Půjč bližnímu svému, když potřebuje,
a svým časem vrať zase bližnímu, (cos dlužen).
- 3 Drž slovo a dokaž mu, že jsi spolehlivý,
a najdeš vždycky, čeho ti bude třeba.
- 4 Mnozí pokládají půjčku za věc nalezenou,
a nesnáz činí těm, kteří pomohli jim.
- 5 Dokud nedostanou, líbají ruce toho, jenž dát má,
a slibujícíce poníženě prosí.
- 6 Když dojde doba splátky, žádá za odklad,
mluví řeči tesklivé [a reptavé], a stěžuje si na (zlé) časy.
- 7 Může-li splatit, [zpírá se], sotva polovici všeho vrátí,
pokládaje to takorůzka za věc nalezenou;

V. 26a. lépe podle řeckého: „*Nad zbožnými nemá moci.*“ — Srv. Ž 124, 3. —
Také proto, že zbožný chrání se styku s pomluvači a neposlouchá jejich štvavých řečí.
Nad to Bůh své miláčky chrání zlých následků jazyka hříšného.

V. 27. „*v něj*“ = v plamen.

V. 28 n. zní správně takto:

*„Hle, oplocuješ vinici svou trním;
také svým ústům udělej dveře a závory.
Své stříbro a zlato zamykáš;
tak i pro svá slova měj váhu.*

- 8 pakli (platit) nemůže, připravuje ho o peníze jeho;
i bude jej mítí bez viny za nepřítele,
9 nadávkami a zlořečením splatí,
a místo cti odvděčí se jemu pohanou.
10 Mnozí nepůjčují ne z nešlechetnosti,
ale bojí se, aby bez viny nepřišli o své.
11 Buď však k poníženému velkodušný,
a dávej mu almužnu poshověním.
12 Ujmi se chudého, protože zákon tak velí,
a nepouštěj ho s prázdnou, protože potřebuje.
13 Ztrácej peníze pro bratra a přítele svého,
raději než abys schovával je pod kámen na zmar.
14 Skládej si poklad podle příkazů Nejvyššího,
i prospěje ti více nežli zlato.
15 Zavírej almužnu do srdce chudého,
a ona vyprostí tebe ze všeho zlého;
16—18 nad štít rekův a nad kopí
proti nepříteli za tebe bojovat bude.
19 Muž dobrý (rád) se zaručí za bližního svého;
a kdo ztratil stud, nechá ho na holičkách.
20 Na dobrodiní ručitele nezapomínej,
neboť obětoval se za tebe.
21 [Před ručitelem utíká hříšník a nečistý.]
22 Jména ručitelovo připisuje sobě hříšník,
a nevděčník nechává na holičkách toho, který ho vysvobodil.
23 [Muž (rád) se zaručí za bližního svého,
ale bývá od toho, kdo stud ztratil, necháván na holičkách.]
24 [Velezhoubné] ručení mnoho (již) zámožných zničilo,
a jako vlnobití mořské jimi zmítalo.
25 Muže bohaté z domova vyhnalo,
i potulovali se mezi národy cizími.
26 Hříšník, [jenž přestupuje příkazy Páně,]
upadá do ručení [zhoubného],
a kdo příliš mnoho podniká, upadá do soudů.
27 Pomáhej bližnímu podle možnosti své,
ale hled se, abys nepadl (sám).

28 Hlavní živobytí jest voda a chléb,
pak oděv a dům na přikrytí nahoty.
29 Lepší je strava chudého pod stinnou střechou,
než hody skvostné v cizině.
30 S málem jako s mnohem spokojen buď,
a nebudeš slýchat potup od cizinců.

Hl. 29. V. 8. „ho“ věřitele. — „jej“ dlužníka.

V. 14. Srv. Dt 15, 10; Přís 28, 27; Mt 19, 21; 1 Tim 6, 17—19.

V. 19. Půjčiti někomu a zaručiti se za něho jsou pojmy blízké, proto po úryvku o onom následuje úryvek o tomto. — V. 19 svědčí *ručiteli* s náležitým zřetelem k 8, 16 (Přís 6, 1—5). V. 19b svědčí tomu, za koho bylo ručeno. Řádný ručenec zaplatí a tak vyváže ručitele z povinnosti. Nestoudný, nesvědomitý ručenec nezaplatí a nechá za sebe platiti ručitele; v tom smyslu ho „*nechá na holičkách*“.

- 31 Život zlý jest dům od domu [potloukat se],
neboť v cizině nelze [důvěry mít aniž] otevřít ústa.
32 Člověk hostí, [krmí] a napájí nevděčníky,
a k tomu jest mu hořké řeči slýchat:
33 „Pojď, cizinče, přistroj stůl,
a tím, co máš, krm jiné.“
34 „Odejdi před vzácným přítelem svým,
potřebuji domu pro bratra, jenž jest mým hostem.“
35 Krušné jsou to věci tomu, kdo cit má:
výčitka pro rod a nadávka „lichvář“.

41. O výchovu. (30, 1—13.)

30. — 1 Kdo miluje syna svého, často jej mrská,
aby měl radost z posledních svých dob,
[a nemusil makati po dveřích sousedů svých].
2 Kdo svého syna ukázněje, bude pro něho chválen
a mezi známými bude lze mu jím se chlubit.
3 Kdo učí syna svého, k závisti popudí nepřitele
a mezi přáteli bude lze mu jím se chlubit.
4 Umře-li otec jeho, bude, jako by neumřel,
ježto podobného sobě zůstavil po sobě.
5 Za svého života vidí ho a má radost z něho,
při smrti své není zarmoucen,
[aniž jest zahanben před nepřáteli].
6 Neboť zůstavuje obránce domu proti nepřítelům,
a přátelům odměnitele dobrodiní.

Kdo děti hýčká, bude zavazovat své rány,
a jak některé hlesne, zachvěje se srdce jeho.

- 8 Kůň nekrocený bude divoký,
a syn nekázněný bude vzpurný.
9 Mazli se s dítětem, a nažene ti strachu;
pohrávej s ním, a zarmoutí tě.
10 Nesměj se s ním, abys neželel,
a tvé zuby aby naposled neztupěly.
11 Nedávej mu moci v mládí,
a nepřehléděj poklesků jeho.
12 Shýbej šíji jeho z mládí,
a tepej ho zezadu, dokud jest malý,
aby snad se nezatvrdil a tobě se nevzepřel,
i měl bys bolest duše.

V. 32. Židovskému obchodníkovi bylo v cizině dávat dary, strojiti hostiny svým hostitelům, aby popráno mu bylo přístřeší. Za to dostávalo se mu *málo vděku*. Pokud dával, bylo dobře; hned však, jak se naskytla příležitost, byl vyhozen, jak vyplývá z vv. nn.

Hl. 30. V. 9. Láska k dětem nesmí býti na úkor žádoucí vážnosti rodičů. — Srv. Přís 1, 10; 16, 29; 24, 28.

V. 10. „*neztupělý*“ od skřípání nad bezbožností synovou. Srv. Jer 31, 29; Ez 18, 2.

- 13 Ukáží syna svého a orej s ním,
aby tě neštěstí nestihlo pro jeho mrzkost.

42. *Lepší je zdraví a veselá mysl nežli bohatství. (30, 14—31, 2.)*

- 14 Lépe jest chudšasů zdravému a silnému,
nežli boháčů mdlému a trápenému neduhem.
15 Zdraví duše ve svaté spravedlnosti jest lepší než všechno zlato
[a stříbro]
a tělo silné (jest lepší) nežli bohatství nesmírné.
16 Není bohatství nad zdraví těla,
a není rozkoše nad radostnou mysl.
17 Lepší smrt nežli život hořký,
a věčný odpočinek nežli neduh trvalý.
18 Pamlsky, kterých nemohou užítí zavřená ústa.
jsou jako pokrmy rozložené kolem hrobu.
19 Co prospěje oběť modle?
Vždyť nejí aniž čichá;
20 tak i (nemocí) stížený od Pána,
[jenž nese odplatu hříchu];
21 očima (bohatství) vidí a vzdychá,
jako kleštěnec, jenž pannu objímá [a vzdychá].
22 Zasmušilosti se neoddávej,
a netrap sám sebe svým přemítáním.
23 Veselost srdce — toť je člověkův život,
[a poklad svatosti bez nedostatku],
a radost muže — dlouhý věk.
24 Miluj sebe sama [Bohu se libě a drže se;]
uklidni své srdce [aby svaté bylo],
a zasmušilost zapuď daleko od sebe!
25 Mnohé totiž zasmušilost zahubila,
a užitku z ní není.
26 Závist a hněv ukracují života,
a starostlivost přivádí před časem stáří.
27 Jasná mysl osvědčuje se také při jídle;
neboť jídlo její bývá pečlivě připraveno.

V. 13. „orej s ním“ = zatěž jeho jeho (hebr.), t. j. přitlač na něho. — V. 13b podle hebr.: „aby ve své pošetilosti nezbujněl proti tobě.“

V. 15. podle hebr. a syr. lépe:

*Zdravý život jest milejší mi nežli zlato,
a radostná mysl milejší nežli perly.*

V. 18. „pokrmy rozložené kolem hrobu“ a obětované mrtvým, kteří jich nemohou požíti. Srv. Tob 4, 18. Hebr. lépe:

*„Pamlsky nakupené na zavřená ústa
jsou (jako) oběť postavená před modlu.“*

V. 20. podle hebr.:

*„tak i ten, kdo bohatství má,
ale majetku svého nemůže užívat.“*

V. 27. Srv. Přís 15, 15. — Podle hebr. přelož:

*„Spánek člověka radostného jest jako pamlsky,
a co jí, jde mu k duhu.“*

31. — ¹ Bezesnost boháčova vysušuje (mu) tělo,
a starostlivost odnímá mu spánek;
² starostlivost, jak bude, převrací mysl;
(jako) těžká nemoc činí duši vážnou.

43. Bohatství svádí ke hříchům. (31, 3—11.)

- ³ Boháč se namáhá, by nahromadil statků,
a když odpočívá, do syta užívá rozkoší svých;
⁴ chudšas se namáhá při skrovném živobytí,
a konec konců žebrákem bývá.
⁵ Kdo miluje zlato, nebude spravedliv;
a kdo se honí za zkázou, bude jí nasycen.
⁶ Mnozí přišli k pádu pro zlato,
a pro jeho lesk je záhuba stihla.
⁷ Dřevem úrazu bývá zlato těm, kteří mu obětují;
[běda těm, kteří se honí za ním]
a každý neopatrný zahyne jím.

⁸ Šťasten boháč, který shledán byl bez vady,
který za zlatým kovem nehonil se,
[po penězích, po pokladech nedychtil].
⁹ Kdo je takový? Abychom ho chválili!
Neboť činil divy v životě svém.
¹⁰ Kdo se osvědčil v bohatství, že zůstal bezvadný?
Budiž jemu [věčná] sláva [vzdávána]!
Kdo mohl přestoupit a nepřestoupil,
kdo zlé činiti a neučinil?
¹¹ Proto jest upevněno štěstí jeho [od Pána],
a jeho almužny hlásat bude [všecka] obec [svatých].

44. Jak se chovati na hostinách. (31, 12—32, 17.)

- ¹² Sediš-li za velikým stolem,
neotvírej na něj hrdla svého.

Hl. 31. V ¹. Srv. 11, 14; Kaz 5. 1 Tim 6, 9 n.
V. ². podle hebr. zní takto:

*„Starost o živobytí zahání spánek,
ba více nežli těžká nemoc ubírá spánku.“*

V. ³ n. srv. s Lk 12, 18 n. — „konec konců“ = *když odpočívá*. — Spisovatel chce říci, že chudému, ježto chudým zůstává, nehrozí nebezpečí, že se oddá rozkošnictví jako boháč.

V. ⁵ b. podle hebr. lépe: „a kdo se honí za penězi, zbloudí tím.“ Srv. Přís 28, 29; 1 Tim 6, 9.

V. ⁶ b. podle řec. lépe: „ačkoli zkázu měli před očima.“ — Ačkoli je nebezpečí do očí bílo, nedbali ho.

V. ⁷. „kteří mu obětují“ zbožňující je jako modlu. Srv. Kol 3, 5. — V. ⁷ a podle hebr. prostě: „Neboť úrazem bývá pošetilci“ — „zahyne jím“ — byv jím chycen (hebr.).

V. ^{8—11} a. bývá čten na svátky vyznavačů nebiskupů (na př. na sv. Aloise).

V. ¹². zakazuje nezřízenou chtivost jídel předložených.

- 13 Neříkej: „Mnoho je toho na něm;“
 14 pamatuj, že zlé jest oko hltavé.
 15 Co jest horšího stvořeno než oko?
 Proto slzívá pro každou věc.
 16 Kam (druh) pohledí, tam nevztahuj své ruky,
 [aby tobě, chtivostí zprzněnému, nebylo se hanbit,]
 17 abys nebyl zahanben na hostině.
 18 Sud o tužbách bližního podle sebe,
 (a při všem, co činíš, uvažuj!)
 19 Jez jako [slušný] člověk, co je ti předloženo,
 aby ses nezprotivil, kdybys mnoho hltal.
 20 Přestaň první, neb je to ukázněnost,
 a nebuď nenasytný, abys nenarazil.
 21 A sedíš-li mezi mnohými,
 nevztahuj prve než oni své ruky,
 [aniž první žádej píti.]
 22 Viz, dosti má člověk ukázněný na mále [vína],
 ve spánku ho neobtěž [a bolesti nepocítí].
 23 Bezesnost, zvracení a bolení má člověk nenasytný;
 24 spánek zdravý má člověk střídmy,
 až ráno vstane, bude veselé myslí.
 25 Kdybys pak byl přinucen mnoho jísti,
 vstaň ze společnosti, vyvráť, i polehčí se tobě,
 [a neuvedeš na své tělo nemoci].
 26 Slyš mne, synu, a nepohrdej mnou,
 a na konec shledáš (jak pravdivá jsou) slova má.
 27 Ve všech pracích svých buď obratný,
 i nepotká tě žádná nehoda.
 28 Člověka u jídla slušného chváliti budou rty [mnohých],
 a (to) svědectví o jeho správnosti bude stálé.
 29 Na neslušného u jídla reptati bude město,
 a (to) svědectví o jeho nešlechtnosti bude trvalé.
 30 Nedodávej odvahy těm, kteří si libují ve víně,
 neboť mnohé víno zahubilo.
 31 Oheň zkouší tvrdé železo;
 tak i víno prozradí srdce opojených madutců.

V. 15. „horšího“ = závistivějšího. Srv. Mt 20, 15. V. 15b po způsobu *haggady* (zvláštní slovesný druh židovský) *dokazuje, že jest oko příčinou mnohých hříchů, a proto že za trest musí roniti slzy.* (Peters.)

V. 17. podle hebr. lépe: „abys nesrazil se s ním v mise.“

V. 18b. dlužno doplniti z hebr.: „proto všímej si všeho, co máš v nenávisti.“
 T. j.: Co se hnusí tobě na jiném, hnusilo by se také tvému spolustolovníkovi na tobě, a proto se toho vystříhej!

V. 19b. podle hebr. zakazuje „srkatí“ (při pití).

V. 30a. dlužno správně přeložiti: „A také ve víně nebudiž velikánem.“ Srv. Is 5, 22.

V. 31. podle hebr. prostě:

*Výheň zkouší práci kovářovu;
 tak i víno zkoumá posměvače.*

- 32 Lidem [střízlivým] víno je totéž co život.
mírně-li je budeš pít [budeš střízlivý].
33 Jaký jest život člověka, jenž postrádá vína?
34 [Co obírá o život? Smrt.]
35 Víno jest od počátku stvořeno k obveselení.
[A ne k opilství.]
36 Radost duše a (rozkoš) srdce
jest víno mírně pité.
37 [Zdraví duše i těla je střídmý nápoj.]
38 Víno mnoho pité rozdráždí,
a působí hněv i mnohé pády.
39 Hořkost duše jest víno mnoho pité.
40 Rozvášněnost z opojení vede pošetilce k úrazu,
uměňuje síly a dělá rány.
41 Na hostině, při víně, nekárej bližního,
a nepohrdej jím při jeho veselosti;
42 slov hanlivých neříkej mu,
a nedotírej na něho pohledávkou.

32. — 1 Správcem tě ustanovili? Nevynášej se,
buď mezi nimi jako jeden z nich.
2 Péči měj (prve) o ně, a pak se posaď;
až vše, co je tvá povinnost, vykonáš, sedni si,
3 aby dostalo se tobě od nich radosti,
jakož i ozdoby za (tvou) laskavost — věnce,
[abys došel uznání pozvaných].
4 Mluv, kdo jsi starší, neboť na tebe sluší,
5 abys ujal slovo s bedlivou rozvahou,
a nepřekážej hudbě.
6 Kde není poslechu, neplýtvej řečí,
a v nevhod se nevynášej moudrostí svou.
7 Kamének rubínový na zlatém šperku
jest vyrovnaná hudba při kvasu a víně.
8 Razítko smaragdové obložené zlatem
je spád hudby při víně lahodném [a mírném].
9 [Poslouchej mlčky a za uctivost přijde tobě oblíba.]
10 Jinochu, mluv, jsi-li k tomu nucen;
11 sotva (odpovídej), byl-li bys dvakráte tázán.
12 Obsažně mluv mnoho (málem),
buď jako nevědomý, mlčky poslouchej,
[a také se dotazuj].

V. 38 n. podle hebr.:

*„Bolest hlavy, hořkost a potupa
jest víno pité v hádce a ve hněvu.“*

Hl. 32. V. 1. Hostiníci řečí a římští vyvolili ze sebe obyčejně správce hostiny, kterému bylo pečovati o vše, a kterého nazývali „králem“ nebo „mistrem“. Srv. Jan 2, 8; 2 Mach 2, 27 n.

V. 12b. lépe podle hebr.: „*buď jako člověk, jenž (mnoho) ví, ale přes to mlčí.*“

- 13 Mezi velmoži nebuď opovážlivý,
a kde jsou starší, mnoho nepovídej.
14 Před krupobitím bývají blesky,
a před skromností chodí přízeň,
[a za uctivost přijde tobě obliba].
15 Když pak jest hodina vstáti, nelenuj si,
ale běž domů [první], tam se uchyl,
16 tam si hrej a vykonávej nápady své,
ale nehřeš zpupnými slovy.
17 A za to všechno dobrořeč Pánu, který tě učinil,
a napájí tebe veškerou svou slastí.

VII. Hledejte moudrosti v této knize. (32, 18—33, 19.)

- 18 Kdož se bojí Pána, dojdou poučení [jeho],
a kdož ho pilně hledají, najdou požehnání.
19 Kdo dbá zákona, bude jím naplněn,
ale pokrytci bude kamenem úrazu.
20 Bohabojní najdou, co je podle práva,
a spravedlivé výroky rozsvítí jako světlo.
21 Člověk hříšný vyhýbá se pokárání,
a podle svého přání nalézá vytáčky.

22 Muž rozvážný nezavrhne rady;
ale posměvač zpupný nezná bázně;
23 [a když učinil (něco) podle své hlavy, neporadiv se,
tím, za čím se hnál, bude pokárán].

24 Synu, bez rady nic nečiň,
i nebudeš po činu litovati.
25 Na cestě nebezpečné nechoď,
i nebudeš klopýtat o kameny,
ani nesnadné cestě se nesvěřuj,
[abys života svého neohrozil].
26 I před dětmi svými střež se,
[a před domácími měj se na pozoru].
27 Při každém skutku svém dbej věrně svědomí svého,
neboť to jest zachovávání přikázání.

28 Kdo věří Bohu, pílén jest přikázání,
a kdo v něho doufá, nebude zahanben.

33. — 1 Toho, kdo se bojí Pána, nepotká neštěstí,
a v pokušení zachová ho Bůh a zbaví ho zlého.
2 Moudrý nemá v nenávisti zákona,
a nebude ztroskotán jako loď v bouři.
3 Člověk rozumný, věrný jest zákonu Božímu,
a zákon jest věrný jemu.

- 4 Kdo chce otázku zodpovědět, připraví si slova,
i budou požádaného poslouchati;
sebere své vědomosti, a pak teprve odpoví.
- 5 Srdce bláznovo jest jako u vozu kolo,
a jako točící se osa jest myšlení jeho.
- 6 *Bujný* hřebec jest přítel posměvač;
pod každým, kdo na něm sedí, řehce.
- 7 Proč den (jeden) vyniká nad (jiné) dny,
kdyžtě všechno světlo denní celý rok jest od slunce?
- 8 Moudrosti Páně rozlišeny jsou (dni),
[*když bylo stvořeno slunce, jež příkazu dbá*];
- 9 (Bůh) učinil všelijaké časy a v nich svátky,
[i slaví se o nich svátky přesně podle času].
- 10 Z nich některé Bůh povýšil a posvětil,
jiné pak zařadil do dnů všedních.
- 10c Také všichni lidé ze země jsou
a z hlíny, ze které stvořen byl Adam;
- 11 ale v množství (své) moudrosti rozlišil je Pán,
a všelijaké cesty jim ustanovil.
- 12 Některé z nich požehnal a povýšil,
některé posvětil a přiblížil k sobě;
(jiným) z nich zlořečil a ponížil,
svrhl je s místa jim vykázaného.
- 13 Jako jest hlína v rukou hrnčířových,
ze které může tvořiti, jak za dobré uzná,
- 14 [kterou může zpracovati podle libosti jakkoliv,]
tak je člověk v rukou svého tvůrce,
on mu dává podle soudu svého.
- 15 Proti zlému je dobro a proti smrti život;
tak i proti člověku spravedlivému hříšník.
Tak hled i na všechna díla Nejvyššího,
dvě a dvě, jedno proti druhému jest.
- 16 Já pak pozdní člověk namáhal jsem se
jako ten, kdo sbírá paběrky po vinobraní.
- 17 Ale i já jsem doufal v Boží požehnání,
i naplnil jsem lis jako ten, kdo víno sbírá.
- 18 Vizte, že jsem ne pro sebe (jen) pracoval,
ale pro všechny, kdož hledají poučení.
- 19 Slyšte mne, velmoži i všichni lidé,
a správcové obce poslouchajte!

Hl. 33. V. 5. „*Kola u vozu*“ (v. 5a) točila se spolu s „*osou*“ (v. 5b).

V. 16. „*Já*“ Sirachovec. Srv. 24, 47. Jiní svatopisci, kteří napsali před Sirachovcem mudroslovné knihy, byli jako vinaři, kteří nahromadili ve sklepech svých spisů množství dobrého vína. Sirachovec, který přišel na svět po nich, hodlal toliko paběrky, po nich na vinici mudrosloví zbylé, sebrati. Ale Bůh mu požehnal, že mohl naplniti svou knihu množstvím průpovědí jako vinař sklep (jako spisovatelé starší).

45. Poučení pro hospodáře. (33, 20—32.)

- 20 Synu ni ženě, bratru ni příteli
nedávej nad sebou mocí, pokud žiješ;
a neodevzdávej jinému jmění svého,
aby ti nebylo s lítostí o ně (zase) prositi.
- 21 Dokud ještě jsi živ a dýcháš,
ať tebe nevystřídá žádný člověk.
- 22 Jeť lépe, by děti tvé prosily tebe,
než abys ty byl odkázán na ruce dětí svých.
- 23 Ve všelikých svých pracích měj vrch,

24 nedopusť poskvrny na svou čest;
v den, kdy dokonáš svůj život,
až budeš skonávat, rozděl své dědictví.
- 25 Píce a hůl a břímě oslu;
chléb a kázeň a práce otrokovi.
- 26 Pracuje-li v kázni, hledá odpočinku;
uvolní mu ruce, i bude hledat svobody.
- 27 Jho a otěž shýbají šíji [tvrdou];
[a otroka skloňuje ustavičně zaměstnání];
- 28 otroku zlovolnému bití a pouta.
Pošli ho na práci, ať nezahálí;
29 neboť mnohé zlobě naučí zahálka.
- 30 Do práce ho postav, jak mu patří;
nebude-li poslouchati, shýbej ho pouty;
ale přespříliš neukládej žádnému člověku,
a proti právu nečin nic [závažného].
- 31 Máš-li otroka [věrného], budiž tobě jako tvá duše,
a jako s bratrem, tak s ním nakládej,
neboť krvavě jsi ho nabyt.
- 32 Ublížíš-li mu nespravedlivě, dá se (ti) na útěk;
[zdvihne-li se pak a uteče, koho se tázat]
a na které cestě ho hledat, nevíš.

46. Zkušenost učí, že útočiště dlužno hledati nikoli
u snářů a hadačů, ale u Boha. (34, 1—20.)

34. — 1 Jalovou nadějí a lží se kojí muž nesmyslný,
a sny rozčilují nerozumné.
- 2 Jako kdo lapá stín a honí vítr,
tak i ten, kdo se spoléhá na [klamně] sny.
- 3 Co se zdá ve snu, jest obraz skutečného,
místo člověka cosi člověku podobného.

V. 31. „tvá duše“ = ty sám. — Srv. Fil 10, 12. — K n. 31a dodej podle řec.: „*Neboť jako ty sám je ti potřebný*“, t. j. v hospodářství je třeba otroka jako pána. — „*krvavě jsi ho nabyt*“ — válečník vydává v nebezpečí život svůj a podle toho dlužno ceniti otroka, jehož právem válečným nabyt; také koupený otrok představuje značný majetek, se kterým dlužno šetrně nakládati.

- 4 Od nečistého co může být očištěno,
a od lháře co může pravého být pověděno?
- 5 Věštění [bludné] a hadačství [lživá] a sny
[zločinců] nicotné jsou,
- 6 a jako žena k porodu pracující srdce [tvé] přeludy trpí.
Neposlal-li jich Nejvyšší, aby tě navštívil,
nevěnuj jim pozornosti.
- 7 Neboť sny uvedly mnohé (již) v blud,
a padli ti, kteří doufali v ně.
- 8 Bez klamu bude splněno slovo zákona,
a moudrost úst spolehlivých bude uskutečněna.
- 9 [Kdo nemá zkušeností, co ví?]
Muž ve mnohých věcech vzdělaný ví mnoho,
a kdo se naučil mnohému, vypravuje moudře.
- 10 Kdo nemá zkušeností, málo ví,
kdo pak v mnohých zemích byl, má mnoho zběhlostí.
- 11 [Kdo nemá zkušeností, co ví?
Kdo byl oklamán, bude plný šibalství.]
- 12 Mnohé věci spatřil jsem na cestách,
a poznal jsem více, než slovy podávám.
- 13 Vícekrát byl jsem až v nebezpečí smrti [pro tyto věci]
a vysvobozen jsem byl milostí Boží.
- 14 Duch bojících se Boha bude chráněn,
[a ježto dojde u něho povšimnutí, bude požehnán.]
- 15 Neboť naděje jejich se opírá o toho, který je vysvobozuje,
[a Boží oči hledí na ty, kdož milují ho.]
- 16 Kdo se bojí Pána, tomu netřeba se strachovati,
ani děsiti se, neboť on jest naděje jeho.
- 17 Duše toho, kdo se bojí Pána je (proto) blahoslavená.
- 18 Na koho upírá oči a kdo jest opora jeho?
- 19 Oči Páně (hledí) na ty, kteří se ho bojí;
obrana mocná, opora silná,
záštita proti vedru, a stínidlo proti polednímu žáru,
ochrana před úrazem, a pomoc proti pádu
- 20 je ten, který povznáší duše, osvěcuje oči,
dává zdraví a život a požehnání.

47. O obětech, jaké býti mají a nemají. (34, 21—35, 26.)

- 21 Obět z nespravedlivě nabytého jest poskvrněná,
a (takové) posměchy nespravedlivých nejsou bohulibé.
- 22 [Pánu (se líbí) toliko ti, kteří doufají v něho
chodíce po cestě pravdy a spravedlnosti.]
- 23 Darů lidí bezbožných neschvaluje Nejvyšší,
[neshlédá na oběti nespravedlivých]
a neslituje se nad hříchy pro množství obětí jejich.

Hl. 34. V. 8. Sliby snů jsou chyby. Co však slibuje zákon, jistojistě se splní.

V. 10. „zkušeností“ i trpkých, tedy i pokušení. — V. 10b slovně podle Vulg:
„Kdož pak v mnohých věcech byl, rozmnožuje zlost.“

- 24 Kdo obětuje ze statku chudých,
zabíjí takorčka syna před očima otce jeho.
- 25 Chléb skrovný jest život chudých;
kdo jim jej odpírá, jest krvelačník.
- 26 Kdo bere chléb [v potu dobytý] bližnímu, jest jako ten, kdo
ho zabíjí;
- 27 [kdo] prolévá krev [a] kdo dělníku zadržuje mzdu
[, jsou bratři].
- 28 Když jeden staví a druhý boří,
co jim z toho pojde, leč práce?
- 29 Když se jeden modlí a druhý zlořečí,
čí hlas vyslyší Bůh?
- 30 Umývá-li se mrtvolou znečištěný a zase dotýká se jí,
co mu prospívá, že se omyl?
- 31 Tak i člověk, který se postí za své hříchy,
ale opět se jich dopouští;
co mu to prospěje, že se mrtví,
modlitbu jeho kdo vyslyší?

35. — 1 Kdo zachovává zákon, přináší mnoho obětí;
2 oběť blaha jest pilnu býti přikázání
[a daleko býti všeliké nepravosti.
3 Oběť smíru za viny a modlitba za hříchy
jest vystříhati se nespravedlnosti.]
- 4 Kdo lásku prokazuje, podává bílou mouku;
a kdo činí milosrdenství, podává oběť (chvály).
- 5 Milé jest Pánu vyhýbat se nešlechtnosti,
a oběť smírná jest vyhýbat se nespravedlnosti.
- 6 Neukazuj se před obličejem Páně s prázdnou,
7 neboť to všechno se děje pro Boží přikázání.
- 8 Oběť spravedlivého naplňuje oltář tukem,
a vůně její (stoupá) před Nejvyššího.
- 9 Oběť spravedlivého příjemná jest,
a na její připomínku Pán nezapomene.
- 10 Blahovolně vzdávej slávu Bohu,
a neumenšuj prvním svých rukou.
- 11 Při každé dávce ukazuj veselou tvář svou,
a s radostí zasvěcuj desátky své.
- 12 Dávej Nejvyššímu podle toho, jak nadělil ti,
a blahovolně učiň podle možností svých rukou.
- 13 Neboť Pán jest odplatitel,
a sedmkrát tolik odplatí tobě.
- 14 Nepodávej úplatků, neboť nepřijme jich.

V. 24. *Bůh* = *otec chudých*.

V. 28. „*staví*“, kdo přináší oběti Bohu, ale „*boří*“ a ničí je bližní, který obětujícímu klně proto, že mu nespravedlivě vzal majetek, jehož nyní užívá za dar obětní.
Hl. 35. V. 6 n. je vzato z Dt 16, 16 (Ex 23, 17; 34, 23). — O velikonocích, letnicích a o svátku stanoveném má se Israelita dostaviti do chrámu a tam *obětovati*. Tyto oběti jsou zákonem přikázány a proto nesmí jich opomenouti ani ten, kdo podává mnoho jiných obětí po rozumu vv. 1—5.

V. 9. „*připomínka*“ = „*azkára*“ Viz o ní Lv 2, 2. — Srv. níže 39, 13.

- 15 A nespolehej se na obět z nespravedlnosti,
neboť Pán jest soudce,
a nestraní osobám slavným.
- 16 Nebude nikomu straniti Pán proti chudšasovi,
a prosbu toho, jemuž bylo ukřivděno, vyslyší.
- 17 Nepohrdá prosbou sirotkovou,
ani vdovou, když vysílá proudy nářků.
- 18 Zda slzy vdoviny nekanou po líci,
a zda křik její nestíhá toho, jenž vyvádí je?
- 19 [S líce pak stoupají až do nebe,
a Pán, který vyslýchá, nemá z nich potěšení.]

- 20 Kdo se klaní Bohu, jak jemu se líbí, bývá přijat,
a modlitba jeho až k oblakům se blíží.
- 21 Modlitba poníženého oblaky proniká,
a dokud nedojde (cíle), neustane,
aniž ustoupí, dokud Nejvyšší nepopatrí,
- 22 a nezastane se spravedlivých, nekoná soud.
Pán také nebude prodlévati.
Mocný nebude míti strpení s nimi,
dokud nezmlátí hřbetu nemilosrdných,
- 23 a neoplatí trestem pohanům,
dokud zástupů zpupných nezapudí,
a žezel bezbožníků nerozdrť,
- 24 dokud neodplatí člověkovu podle skutků jeho,
podle činů lidí a záměrů jejich,
- 25 dokud se nezastane spravedlivé věci lidu svého
a neobveselí spravedlivých milosrdenstvím svým.
- 26 Libé jest milosrdenství Boží v čas tísně,
jako dešťový oblak v čas sucha.

48. Smiluj se, Bože, nad svým utlačovaným národem. (36, 1—19.)

36. — 1 Smiluj se nad námi, Bože všehomíra, [a popatr' na nás,
a ukaž nám světlo svých slitování;]
2 a pusť strach svůj na pohany,
[kteří nehledají tebe,
by poznali, že není Boha mimo tebe,
a vypravovali tvé velečiny.]
3 Zdvihni ruku svou na národy cizí,
ať vidí tvoji moc!
4 [Neboť] jako jsi ukázal na nás svou svatost před očima jich,
tak se proslav na nich před očima našima,
5 aby tě poznali jakož i my jsme poznali,
že není Boha mimo tebe, Pane!
6 Čiň znova znamení a opakuj divy,
7 oslav (svou) ruku a pravé rámě,
8 vzbud' (svůj) hněv a vylij rozhořčení,
9 zahlad' protivníka a rozdrť nepřítele.

- 10 Urychli běh času, a pamatuj na konec,
ať vypravují divy tvoje.
- 11 Plamenem hněvu pohlcen budiž, kdo myslí, že jest zachráněn,
a kteří trápí lid svůj, ať jsou zahubeni.
- 12 Rozdrť hlavu knížat nepřátelských,
kteří říkají: „Nikdo se nám nevyrovná!“
- 13 Shromažď všechny kmeny Jakobovy,
[by poznali, že není Boha mimo tebe,
a vypravovali tvé veličiny],
aby svým dědičným majetkem vládli jako na počátku.
- 14 Smiluj se nad svým lidem, který má tvé jméno,
nad Israelem, jež jsi přirovnal k prvorozeni svému.
- 15 Smiluj se nad svým svatým městem,
nad Jerusalemem, místem svého sídla.
- 16 Splň Sionu nevýslovné sliby své,
a naplň lid svůj slávou svou.
- 17 Dej svědectví těm, kteří od počátku tvorové tvoji jsou,
a splň proroctví, která pronesli ve jménu tvém proroci [staří].
- 18 Dej mzdu těm, kteří doufají v tebe,
aby shledáno bylo, že proroci tvoji jsou spolehliví.
- 19 Vyslyš modlitby služebníků svých,
podle požehnání Áronova, vysloveného nad lidem tvým,
[a spravuj nás na cestě spravedlnosti],
ať poznají všichni, kteří přebývají na zemi,
že jsi ty Bůh, který viděl minulost.

49. Buď vybíravý ve volbě slov, jež slyšíš (36, 20—22), ve volbě ženy (23—28), přítele (37, 1—6) a rádce (37, 7—29).

- 20 Žaludek přijímá jídlo všelijaké,
ale není pokrm jako pokrm.
- 21 Hrdlo rozeznává zvěřinu,
a moudrá mysl slova lživá.
- 22 Srdce úlisné působí zármutek,
ale muž zkušený obrací jej na ně.

Hl. 36. V. 10a. podle hebr. lépe: „Urychli konec a pamatuj na čas.“ Srv. Is 5, 19; 60, 22; Mk 13, 20; Zjev 22, 20. — Sirachovec myslí na slíbenou dobu *mesiášskou*. — V. 10b podle hebr. zní: *neboť kdo ti smí říci: „Co činiš?“* Srv. Job 9, 12; Is 45, 9; Kaz 8, 4. — Srv. také Dan 8, 19; 11, 27. 35.

V. 11. Srv. 3 Král 19, 17; Am 5, 19. — V. 11 není v hebr. Peters pokládá jej za pozdější přídavek sestavený podle Nm 24, 19 n. a Abd 19. „zachráněn“ = vítězem (= nepřátelé Israelovi).

V. 12. naráží na mesiášské místo Nm 24, 17; Jer 48, 45. — Hebr. zní:

*Setni hlavu knížat moabských,
která říká: „Není (boha) mimo mne.“*

„moabských“ — znamená tu: „syrských“ — „hlava“ jmenovaných knížat jest Antiochus. — K výroku 12b srv. Is 47, 8. 10; Judit 6, 2.

V. 13. Shromažďení národa israelského prorokovali Is 40, 11; Jer 3, 18; Ez 36, 9; Am 9, 14; Mich 7, 14 n. a jj.

V. 14b. „přirovnal“ = nazval. Srv. Ex 4, Jer 31, 9; Os 11, Moud 18, 13.

- 23 Každého muže přijme žena,
ale není děva jako děva.
24 Krása ženy obveseluje tvář [mužovu],
a vyniká nade vše, po čem člověk touží.
25 Je-li jazyk její [tichý, ukázněný a] laskavý,
není muž její smrtelník obyčejný.
26 Kdo má ženu [dobrou], má základ bohatství,
pomoc, jaké potřebuje a sloup na oporu.
27 Kde není ohrady, rozebráno bývá jmění,
a kde není ženy, vzdychá strádající (muž).
28 Kdo důvěřuje tomu, jenž nemá hnízda,
a nocuje, kdekoliv se setmí?
Jest jako podkasaný lotr,
který od města k městu skokem se žene.

37. — 1 Každý přítel říká: „[Také já] jsem přítel“,
ale jsou přátelé, kteří jsou toliko jménem přátelé.
2 Zda v tom není zármutek až k smrti,
když druh a přítel zvrátí se v nepřítele?
3 Ó nešlechetná opovážlivosti, kde jsi se vzala,
abys přikryla zemi [zlobou a] lstivostí?
4 Přítel veselí se s přítelem ve štěstí,
ale v čas tísně stává se protivníkem.
5 Přítel s přítelem se pachtí pro žaludek,
a proti nepříteli bere štít.
6 Nezapomínej na přítele ve své duši,
a nebuď ho nepamětliv při svých pokladech.
7 Nerad se s tím, který úklady ti činí,
a před těmi, kteří na tě žárlí, skrývej svůj úmysl.
8 Každý rádce pronáší radu,
ale bývá rádce sám pro sebe.
9 Před rádcem chraň sám sebe;
prve vyzvěď, čeho potřebuje.
10 Neboť i on bude mysliti na sebe,
a mohl by zarazit kolík do země
11 a říci tobě: „Cesta tvá je dobrá“;
a mohl by se postavit proti tobě, by viděl, co se ti stane.
12 [S člověkem bezbožným jednej o svatosti,
s nespravedlivým o spravedlnosti,]
se ženou o té, na kterou žárlí,
se zbabělcem o válce,
s prodávčem o koupi,
s kupcem o prodeji,
se závistníkem o skutcích lásky,
13 s nemilosrdným o milosrdenství,
[s nepočetným o počestnosti,]
s dělníkem plným o všelijakých pracech,

Hl. 37. V. 5. Hebr. však ve v. 5. klade proti tomu příteli *dobrého*:

„Dobrý přítel bojuje s nepřítelem,
a proti odpůrcům chápe se štítu.“

- 14 s dělníkem na rok o konci roku,
s otrokem lenivým o množství práce;
medbej jakékoliv rady těchto lidí.
- 15 Ale s mužem ustavičně svatým obcuj,
o kterém víš, že zachovává příkazy Boží,
- 16 jehož srdce je podle srdce tvého,
a který polituje tě, kdybys [ve tmě] klesl.
- 17 (Také) dobré rady svědomí (svého) pevně se drž,
neboť nemáš nic lepšího nad ně.
- 18 Svědomí muže [svatého] řekne [leckdy] více pravdy,
nežli sedm strážců, již s výšiny vyhlédají.
- 19 Ale ve všech těch věcech pros Nejvyššího,
aby řídil správně tvou cestu.
- 20 Prve než cokoliv činíš, správně o věci promluv
a před každým skutkem jistě se porad.
- 21 Zlé oko měnívá smýšlení;
z něho pocházejí čtyři věci:
dobro a zlo, život a smrt;
a pánem nad nimi ustavičným jest — jazyk.
Bývá muž zběhlý, který vzdělává mnohé,
ale sám sobě jest neužitečný.
- 22 [(Jiný) muž zkušený vzdělává mnohé,
ale i sám sobě prospěšný bývá.]
- 23 Kdo mudruje v řeči, nenáviděn bývá,
a ve všem strádá;
- 24 [není mu dána od Pána milost,
neboť postrádá veškeré moudrosti.]
- 25 Bývá mudřec, moudrý sám sobě,
a ovoce jeho vědění bývá skvělé.
- 26 Muž moudrý vzdělává lid svůj,
a ovoce jeho vědění bývá trvalé.
- 27 Muži moudrému dostane se plno požehnání,
a chváliti ho budou ti, kteří ho vidí.
- 28 Život člověkův má obmezený počet dnů,
ale dni Israelovy jsou nescíslné.
- 29 Moudrý zjedná si v lidu čest,
a jméno jeho živo bude na věky.

50. *Pečuj o své zdraví. (37, 30—38, 24.)*

- 30 Synu, zkoušej sebe, jak žíti,
a co ti škodí, nedovoluj si.

V. 24. není původní. — Podle Vulg je řeč o sofistovi, který „mudruje v řeči“ (v. 23).

V. 25. mluví o *mudrci sobeckém*, který ze své moudrosti tyje, u kterého tedy neradno hledati poučení nezištného. — Místo „skvělé“ čti „na jeho těle“ (vypaseném). Sirachovec má na mysli *Epikurce*.

V. 26. mluví zase již o *mudrci pravém*, nezištném. Srv. 20, 32 n.; Přís 15, 7.

V. 30. Také při jídle třeba jest výběru, jak ukazuje mudřec, pracující pro lid svou *střídmostí*. — Přehled: *Pečuj o zdraví životospřávou* (v. 30—34), *lékařem* (38, 1—15) a *veselou myslí, umře-li ti kdo* (v. 16—24).

- 31 Neboť ne všechno všem jde k duhu,
a ne každému všechno se zamlouvat může.
32 Nebuď nenasytň při žádném pamlsku,
a nehltej jakéhokoli pokrmu;
33 neboť ze mnohých jídel bývá nemoc,
a nenasytňost přivádí až ke zvracení.
34 Pro nestřídmost mnozí zemřeli,
ale člověk zdrželivý prodlužuje si život.

38. — 1 Važ si lékaře pro případ potřeby;
neboť i jej stvořil Nejvyšší.
2 Od Boha totiž má [všecko] lékařské umění,
a od krále dostává dary.
3 Umění lékařovo zdvíhá mu hlavu,
a před velmoži bývá chválen.
4 Nejvyšší tvoří ze země léky,
a muž rozvážný jimi nepohrdá.
5 Zdaliž neosládla ze dřeva voda hořká,
aby lidé poznali jejich moc?
6 Dal znalost lidem Nejvyšší,
aby ctěn byl v divech svých.
7 Těmi (léky) ulevuje lékař bolesti;
také lékárník činí [lahodné léky],
[a skládá] masti [ke zdraví],
i nemají konce díla jeho,
8 neboť zdraví Boží jest na povrchu země.
9 Synu, v nemoci nezanedbávej sebe,
ale modli se k Pánu, a on uzdraví tě.
10 Odvrát se od hříchu, činy tvé buďte správné,
a od všeliké viny očisti své srdce.
11 Obětuj libou vůni a připomínku z bílé mouky,
a učin obět tučnou.
12 Popřej také přístupu lékaři,
[neb i jej Pán stvořil],
a nechť neodchází od tebe,
protože [práce] jeho jest potřeba.
13 Jeť čas, kdy v ruce jejich upadneš,
14 oni pak Pána prositi budou,
aby je vedl k úlevě a k vyléčení,
aby měli z čeho živi býti.
15 Kdo hřeší před obličejem svého stvořitele,
upadne do rukou lékařových.

16 Synu, nad mrtvým prolévej slzy,
a počni žalozpěv jako člověk, jež stihlo neštěstí.
Jak mu přísluší, opatři tělo jeho,
a nezanedbej pohřbu jeho.

Hl. 38. V. 5. má na mysli událost, vypravovanou Ex 15, 25. — „Jejich“ = lé-
ků (v. 4) a tím i „jeho“, t. j. Boží sílu (hebr.).

V. 11. O „připomínce“ viz Lv 2, 2. 9. 16.

- 17 [Pro zlé řeči hořce oplakávej ho nějaký den],
ale (poté) potěš se pro zármutek;
18 oplakávej ho, jak mu přísluší
den jeden nebo dva pro zlé řeči,
(ale poté potěš se pro zármutek).
19 Neboť ze zármutku přikvačívá smrt,
a zármutek srdce láme sílu [skloňuje šíji].
20 Po pohřbu zármutek trvá dále,
jako život ubožákův bývá mu proti srdci.
21 Neoddávej zármutku srdce svého,
ale zapuď jej od sebe a pamatuj na poslední věci.
22 Nezapomínej (na to), neboť není návratu (z hrobu);
jemu nic neprospěješ a sám sobě uškodíš.
23 „Pamětliv buď na to, co mi usouzeno bylo,
neb tak bude i tobě usouzeno — mně včera a tobě dnes.“
24 Když odpočívá mrtvý, nech odpočívát i vzpomínku na něho,
a potěšuj se, když vyšla jeho duše.

*VIII. Jaký nemá (38, 25—39ab) a jaký má být učitel zákona
(38, 39cd—39, 15).*

- 25 Moudrost učitele roste, má-li volného času;
a kdo má málo zaměstnání, může dojít moudrosti.
26 Jak může moudrosti plný býti, kdo drží pluh,
kdo se chlubí holí a pobádá hovězí dobytek ostnem,
kdo se obírá takovou prací a mluví jen o telatech?
27 Mysl svou soustřeďuje na to, jak proháněti brázdy,
a pilně pečuje o to, jak vykrmiti krávy.
28 Takž i každý řemeslník a mistr,
který tráví noc jako den,
který vyrývá do pečetidel rytiny,
a jehož vytrvalost barvy střídá;
mysl svou soustřeďuje na to, by obrazy byly věrné,
a pilně pečuje o to, by dokonal svou práci.
29 Takž i kovář, který sedí u kovadliny,
a svůj um brousí prací ze železa,
kouř ohně maso mu vysušuje,
a s horkem pece zápasí;
30 zvuk kladiva ohlušuje mu uši,
a oko jeho upřeno jest na vzorku náradí;

V. 18. Místo v. 17 čti s hebr. před v. 18: „*Hořce plač, můj synu, a dokonej smutek!*“ — „*smutek*“ ten trval sedm dní. Viz výše 22, 13. — Spisovatel radí tu ke smutku *upřímnému*, vnitřnímu (v. 16), ale doporučuje také ohled na lidi; ti, kdyby neviděli zevních známek smutku, řekli by, že máš radost ze smrti, ježto budeš dědit nebo jsi nebožtíka měl v nenávisti (= „*pro zlé řeči*“). — Ten zármutek nesmí býti *nezřízený* (v. 18c).

V. 27. Místo „*proháněti*“ hebr.: „*vláčiti*“.

- 31 mysl svou soustřeďuje na to, jak dílo dokonati,
a pilně pečuje o to, by na konec bylo uhlazeno.
- 32 Takž i hrnčír, který sedí při svém díle,
a točí nohama kruhem,
který vždy má starost o své dílo,
a jehož všechna činnost čísly se řídí;
- 33 rukama dodává hlíně tvaru,
a nohama zdolává její sílu.
- 34 Mysl svou soustřeďuje na to, jak dokonat polévání,
a pilně pečuje o to, by vyčistil pec.
- 35 Tito všichni na ruce své se spoléhají,
a každý ve svém zaměstnání mudrcem jest;
- 36 bez nich nemůže vystavěno býti město,
nelze v cizině bydleti aniž obchodovati.
- 37 Ale ve shromáždění nevynikají,
na křeslech soudcovských nesedávají,
38 řádu soudnímu nerozumívají,
neukazují znalost práva a spravedlnosti,
a v příslovích nejsou zběhlí;
- 39 ale tvorbu (tohoto) světa podporují,
a jejich žádosti týkají se řemeslných prací.
- 39c Kdo (však) oddá svou duši tomu,
aby bádal v zákoně Nejvyššího,

39. — 1 mudřec (takový) hledá moudrost všech starých
a proroctvími se obírá.
- 2 Vypravování mužů slovutných si pamatuje,
a v důvtip přísloví proniká.
- 3 Tajnosti podobenství zkoumá,
a záhadami přísloví se zabývá.
- 4 Mezi velmoži koná službu,
a před obličejem vladařovým se ukazuje.
- 5 Do zemí cizích národů chodí,
neboť dobro i zlo mezi lidmi zkouší.
- 6 Srdcem svým [na úsvitě] s oddaností hledá Pána,
[který ho učinil],
před Nejvyšším se modlí.
- 7 Otvírá svá ústa na modlitbě,
a za své hříchy vyprošuje si odpuštění.
- 8 Chce-li Hospodin veliký,
duchem rozumnosti naplňuje ho.
- 9 On (pak) takořka chrlí řeči své moudrosti,
a na modlitbě chválí Pána.

V 37. jest ve Vulg zachován toliko ve druhém členu (b). Člen první zní: „*Ve schůzi lidu nebývají vyhledávání*“, aby poradili o věcech práva, jako bývají hledání a tázání zákoníci.

Hl. 39. V 1. „*proroctví*“ = proročké knihy biblické.

V. 2. „*Vypravování*“ jsou tu knihy (biblické) dějepisné.

- 10 Umí on přimit snahy [své] i myšlenky,
o záhadách [svých] pak uvažovat.
11 On oznamuje kázeň své nauky,
zákonem pak smlouvy Páně se honosí.
12 Vychvalují mnozí moudrost jeho,
ani na věky nebude vyhlazena.
13 Nezahyne (nikdy) památka jeho,
jméno jeho žít bude k posledním kolenům.
14 Moudrost jeho hlásat budou pohané,
a chválu jeho zvěstovat bude obec.
15 Bude-li dlouho živ, zůstává slavnější jméno než tisíce,
odpočine-li (dříve), prospěje mu to.

51. Jak dobrá a účelná jsou díla Boží. (39, 16—41.)

- 16 Dále budu s rozvahou mluvit,
neboť jakéhos zápalu jsem plný.
17 [Hlasitě praví:] Poslouchajte mne, synové zbožní,
a pučte, jak růže štípená nad potoky vod.
18 Jako Liban dávejte sladkou vůni,
19 rozvíjte květy jako lilie, [voňte],
zelenejte se utěšeně a zapějte píseň chvály,
dobrořečte Pánu pro jeho skutky.
20 Vzdávejte jménu jeho slávu,
chvalte jej hlasem rtů svých,
písněmi rtů a na citary;
takto roete s jásotem:
21 Díla Páně jsou všechna velmi dobrá.
22 K slovu jeho stála voda jako násep,
a k výroku jeho úst jako nádržky vod.
23 K rozkazu jeho děje se, co se mu líbí,
a není, kdo by mohl překážet pomoci jeho.
24 Skutky každého, kdo má tělo, jsou před ním,
a nic není skryto před očima jeho.
25 Od věku až do věku hledí,
a nic není divného před obličejem jeho.
26 Nebudíž říkáno: „Co je toto nebo co jest ono.“
Budoutě všechny věci svým časem hledány.
27 Požehnání jeho jako řeka jest rozvodněno,

V. 16. „Dále“ jako již 24, 44 n.; 33, 18. — V. 16b správně: „*neboť jako měsíc v úplňku jsem*“ plný světla, moudrosti, kterou chci osvítiti jiné.

V. 21. Za tento v. dlužno dodati v. 39b, 40:

„a vše, čeho třeba jest, v hodinu příhodnou poskytuje.
Nesluší říkati: „Toto jest horší než ono“,
neboť všechno svým časem osvědčí se.“

V. 25: Za v. 25a. dodej:

„Zda jest míra jaká pomoci jeho?
Nic není malého nebo velkého jemu.“

V. 27. Místo „řeka“ čti: „Nil“.

- 28 a jako povodeň zemi napájí.
 Tak též zachvátil hněv jeho národy, kteří ho nehledali,
 29 [jako] obrátil vody v souš, a vyschla země.
 Cesty jeho byly srovnány, aby mohli po nich jít;
 tak též hněv jeho hříšníkům nakladl překážek.
 30 Dobré věci dobrým od počátku stvořeny jsou;
 tak též i nešlechetným dobré i zlé.
- 31 Hlavní potřeba k životu lidskému jest:
 voda a oheň a železo a sůl,
 mléko a chlebová běl a med,
 vinný hrozen a olej a oděv.
 32 Všecky tyto věci svatým k dobrému (býti se jeví),
 taktéž bezbožným [a hříšníkům] obrací se ke zlému.
 33 Jsou větry, které na tresty stvořeny jsou,
 a ve své zuřivosti své metly zesilují.
- 34 V čas zkázy vylévají svou sílu,
 a hněv tvůrce svého ukájejí.
 35 Oheň, krupobití, hlad a smrt,
 všecky tyto věci na tresty stvořeny jsou;
 36 (taktéž i) zuby lité zvěře, štíři a hadi,
 jakož i meč pomsty na zkázu bezbožných.
 37 Z rozkazů jeho se radují,
 jsou připraveny na zemi k potřebě,
 a když přijde čas, nepřestoupí slova (jeho).
 38 Protož od počátku byl jsem pevně přesvědčen,
 uvážil [rozmyslil] jsem a písemně zaznamenal:
- 39 Všecka díla Páně jsou dobrá,
 a vše, čeho třeba jest, v hodinu příhodnou poskytuje.
 40 Nesluší říkati: „Toto jest horší než ono,“
 neboť všechno svým časem osvědčí se.
 41 Nyní tedy celým srdcem i ústy chválu vzdávejte,
 a dobrořečte jménu Páně.

52. Lidská bída v utrpení. (40, 1—11.)

40. — 1 Svízel veliká stanovena jest všem lidem,
 a jeho těžké tíží syny Adamovy
 ode dne, kdy vycházejí z lůna své matky,
 až do dne, kdy bývají pochováni do matky všech.
 2 Myšlenky jejich a obavy srdce obírají se
 starostmi o budoucnost a den skonu.
 3 Od toho, kdo sedí na trůně slavném,
 až do toho, který snížen jest v prachu a popelu;

V. 28 n. Místo „povodeň“ čti „Eufrat“. — V. 28b má na mysli pohany *kanaan-
ské*, v. 29a *Sodomu a Gomorrh* (Gn 19).

- 4 od toho, kdo nosí purpurový šat a korunu,
až do toho, kdo se odívá rezným plátnem,
(všady plno) vzteku, závesti, nepokoje, kolísání,
strachu smrti, ustavičné zlosti a sváru.
- 5 I v čas odpočinku na lůžku
noční spánek uvádí ve zmatek poznávanost člověkovu.
- 6 Maličko, takorčka nic smí odpočívát,
pak jest mu ve snách, jako když za dne bdí.
- 7 Poděšen bývá tím, co v duchu vidí,
jako ten, kdo prchá z boje.
Ve chvíli, kdy jest již zachráněn, probouzí se,
a diví se svému nicotnému strachu.
- 8 S každým tělem, od člověka do zvířete jest,
a na hříšníka (doléhá) nad to sedmeronásobně:
- 9 smrt, krveprolití, svár a meč,
útisky, hlad, pohromy a rány.
- 10 Na bezbožné stvořeno je toto všecko,
a pro ně vznikla potopa.
- 11 Všecko, co jest ze země, zemí se zase stává,
a všechny vody do moře se vracejí.

53. *O pravém bohatství. (40, 12—28.)*

- 12 Každý úplatek a majetek nespravedlivý vezme za své,
ale poctivost na věky trvat bude.
- 13 Jméno nespravedlivých vyschne jako potok,
a jako veliké hřímání v dešti zanikne.
- 14 Pokud má otevřenou ruku, veselí se,
ale hříšníci na konec zahynou.
- 15 Potomci bezbožných nemají mnoho ratolestí,
ježto nečisté kořeny na strmých skalách [chřestí].
- 16 Tráva v močálech [všady nad vodou a] na břehu řeky
bývá vytrhována před všelikým jiným rostlinstvem.
- 17 Dobročinnost jest jako požehnaný ráj,
a milosrdenství trvá na věky.
- 18 Život toho, jenž umí se uskrovnit a pracovat, je sladký,
a v tom najdeš poklad.
- 19 Synové a stavba města upevňují jméno,
ale nad obé [zasluhuje vážnosti] bezúhonná žena.
- 20 Víno a hudba obveselují srdce,
ale nad obé jest láska k moudrosti.
- 21 Píšťaly a harfy libou činí píseň,
ale nad obé jest lahodný jazyk.
- Hl. 40. V 18. dlužno přeložiti podle hebr.:
„Život s vínem a s lihovinou zjednává slast,
ale nad to obé (je) tomu, kdo našel poklad.“
- Za v. 19a. dlužno s hebr. vložiti:
„ale více než to obé — kdo najde moudrost.
Dobytkářství a zahradnictví do květu uvádějí jméno.“
- V. 20. Místo „láska k moudrosti“ hebr.: „láska milujících se.“

- 22 Půvabu a krásy žádá tvé oko,
ale nad obé zeleného osení.
23 Přítel a druh přicházejí na pomoc v čas,
ale nad oba jest žena s mužem.
24 Bratr a pomocník jsou (dobří) v čas tísně,
ale nad oba vysvobozuje milosrdenství.
25 Zlato a stříbro pevně staví na nohy,
ale nad obé jest rada dobrá.
26 Bohatství a moc pozdvihují srdce,
ale nad obé jest bázeň Páně.
27 Není nedostatku v bázni Páně,
a v ní netřeba hledati pomoci.
28 Bázeň Páně jest jako ráj požehnaný,
a (Bůh) ji zahrnuje slávou nevídanou.

54. *Lidská bída v žebrotě. (40, 29—32.)*

- 29 Synu, neoddávej se [za času života svého] žebrotě,
jeť lépe umřít nežli choditi po žebrotě.
30 Muž, který hledí na stůl cizí,
toho život nelze za život pokládati.
Udržuje totiž svůj život pokrmy cizími,
31 kdežto muž rozumný a ukázněný vystříhá se toho.
32 V ústech nestydatého jest žebrota sladká,
ale v nitru jeho hoří oheň.

55. *Lidská bída ve smrti. (41, 1—16.)*

41. — 1 Ó smrti, jak jest hořká vzpomínka na tebe
člověku, který požívá pokoje ve svých statcích,
2 muži bezstarostnému, jehož cesty šťastny jsou ve všem,
tomu, který ještě s to jest, aby jedl.
3 Ó smrti, dobrý je tvůj zákon
člověku nuznému, jehož síla hyne,
4 sešlému věkem, a tomu, který jest ustaraný,
a malomyslnému, který ztrácí trpělivost.
5 Neboj se zákona smrti.
Pomni na ty, kteří byli před tebou a kteří přijdou po tobě.
Usoudil tak Pán každému, kdo má tělo.
6 Co tě potká, bude úradek Nejvyššího.
Budeš-li živ deset, nebo sto, nebo tisíc let,
7 nelze na onom světě přítí se o život.

8 Děti ohavné bývají z dětí hříšníků,
z těch, které vychovávají domy bezbožníků.

V. 23. Místo „s mužem“ čti: „rozumná“

V. 30. Místo „udržuje svůj život“ čti: „poskvrňuje svou duši“ jako pokrmy, které podle zákona israelského znečišťovaly.

III. 41. V. 8. počíná líčiti *neštěstí bezbožného plemene po smrti otcově* (v. 8 až 14).

- 9 Dědictví dětí hříšníků zanikne,
a potomstvo jejich bude ustavičně v hanbě.
10 Na otce bezbožného naříkají synové,
že jsou vinou jeho v hanbě.
11 Běda vám, muži bohaprázdni,
kteří jste opustili zákon Pána Nejvyššího!
12 Množíte-li se, ke zlořečení se množíte;
a umíráte-li, zlořečení bude vaším údělem.
13 Všecko, co jest ze země, do země se vrátí;
tak i bezbožní ze zlořečení (vrátí se) do záhuby.
14 Lidé oplakávají (snad) tělo (mrtvé),
ale jméno bezbožných bude vyhlazeno.

15 Péči měj o dobré jméno, neb to zůstane ti spíše,
nežli tisíc pokladů velikých zlata.
16 Dny života dobrého jsou spočítány,
ale dobré jméno zůstane na věky.

IX. Moudrosti záhodno jest používatí ke blahu jiných. (41, 17 n.)

- 17 [Synové, zachovávejte poučení v pokoji.]
Moudrost skrytá [totiž] a poklad, jehož nevidět,
jaký užitek dává to i ono?
18 Lepší je člověk, který skrývá bláznovství své,
nežli člověk, který skrývá svou moudrost.

56. O pravém studu. (41, 19—42, 1d.)

- 19 [Protož] styďte se podle (těchto) výroků úst mých:
20 Není totiž dobře stydět se za všecko,
jako právem se nelíbí všecko všem. —

21 Styďte se před otcem a matkou za smilstvo,
před vladařem pak a velmožem za lež;
22 před knížetem a soudcem za provinění,
před shromážděním a lidem za nepravost;
23 před druhem a přítelem za nespravedlnost,
a před místem, v němž bydlíš, za krádež,

V. 14. podle Vulg chce snad říci: Byť i bezbožník byl po smrti oplakáván mnohými (placenými) žalozpěvy, jeho jméno zanikne. — Podle hebr. lépe:

*„Nicotné jest člověkovu tělo,
ale jméno zbožného nezahyne.*

— Srv. 10, 20 n; Ž 9, 7; Přís 10, 7; Moud 4, 19.

V. 19. podle hebr. zní:

*„Nauku o stydlivosti slyšte, synové,
a buďte stydliví podle mého pravidla.“*

V. 22a. podle hebr.: „před pánem a paní za nevěrnost.“

V. 23. „nespravedlnost“ = věrolomnost. — V. 23b. podle hebr.: „(styď se) před místem, v němž bydlíš, za cizince, t. j. udržovati nebezpečné styky s cizincem.

- 24 (styďte se) zpronevěřiti se Bohu a smlouvě,
jakož i podpíratí se lokty na chleby;
(styďte se) býti káránu v příčině dávání a přijímání,
25 (styďte se) před pozdravujícími vás, neodpověděti jim:
[pohlížeti na ženu smilnou],
[nebo tvář odvracet od příbuzného].
26 Neodvracuj tváře své od bližního svého,
(styď se) odjímati (komu) úděl a nevraceti (ho).
27 Nevzhledej na ženu jiného muže,
nevyhledávej styků s otrokyní jeho,
[aniž stávej u jejího lůžka].
28 (Styď se) před přáteli za hanlivé řeči,
a když dáš, neomlouvej.

42. — 1 Nepřekrucuj řečí, jež jsi slyšel,
a nevyzrazuj tajemství;
i budeš opravdu stydlivý,
a dojdeš lásky všech lidí.

57. *Nepravý stud. (42, 1e—8.)*

- 1e Za tyto všechny věci se nestyď,
a nehleď na osoby, abys nezhřešil:
2 Za zákon Nejvyššího a přikázání,
a za soud, abys neospravedlňoval bezbožného;
3 za účtování se společníkem a cestujícím,
za odevzdání dědictví druhům;
4 za přesnost váhy a závaží,
za zisk, ať jest ho mnoho nebo málo,
5 za styk s kupci přes podvod (mnohých),
(nestyď se) často trestati děti,
a bok ničemnému otrokovi do krve zbíti.
6 Na ženu nešlechetnou dobrá jest pečeť,
7 (a) kde je mnoho rukou, zavírej.
Cokoli ukládáš, spočítej a převaž,
vydání pak a příjem — všechno napiš.

V. 24. „*podpíratí se lokty na chleby*“ znamená nejspíše hltavost při jídle, která chce snísti vše sama, jiným nic nepřejíc. — Místo: „*býti káránu . . . přijímání*“ čti podle hebr. prostě: (styď se) *odpíratí dar, za který jsi žádán*“ (hebr.).

Hl. 42. V. 5a. podle hebr.: „(nestyď se) *za výtěžek ze zboží obchodníka*“, t. j. za spravedlivý zisk v obchodě. Obchodníci byli ve špatné pověsti, byli pokládáni za podvodníky.

V. 6—7a. činí dvojčlenný verš, jehož smysl podle řec. a lat. jest: „*Hlídej ženu, náchylnou k manželské nevěrnosti a zavírej svůj majetek, je-li mnoho lidí v domě.*“ Podle hebr. však zní tento dvojčlen:

„*Na ženu zlou moudré jest (vzítí) pečeť,
a kde jsou líné ruce, otevři dveře.*“

T. j. ženě zlé a líné napiš propustný lístek, opatř jej svou pečeti, otevři dveře a vyžeh ji. Srv. Dt 24, 1—3.

V 7b. má na zřeteli úschovu (depositum).

- 8 (Nestyď se) pokáráti nerozumného a blázna,
nebo starce, na které žaluje mládež;
i budeš umravený dokonale,
a chválen přede všemi žijícími.

58. *Péče o dcery. (42, 9—14.)*

- 9 Dcera jest otci tajná péče,
a starost o ni odjímá spánek:
v mládí, aby nepřestála,
a vdaná jsouc [za muže] v nenávist neupadla,
10 v panenství jejím, aby někdy nebyla poskvrněna,
a v otcovském domě nebyla nalezena těhotná,
aby snad vdaná jsouc za muže nepoklesla,
anebo naprosto bezdětnou nezůstala.
11 Dceru [smilnou] přísně opatruj,
by tě neuvedla do posměchu nepřátel,
do špatné pověsti ve městě a do výčitek obce,
aby tě nezahanbila ve shromáždění lidu.
12 U žádného člověka nehleď na krásu,
a mezi ženami nepřebývej;
13 neboť ze šatu pochází mol
a od ženy nepravost muže.
14 Lepší jest drsnost muže nežli lahodnost ženy,
a žena, která do hanby uvádí a do potupy.

DÍL DRUHÝ:

1. *Chvála Boží vyznívající ze stvoření. (42, 15—43, 37.)*

- 15 Protož pamětliv budu skutků Páně,
a co jsem spatřil budu vypravovat:

V. 8. Místo „mládež“ čti: „necudnost“ — „dokonale“ = *opravdu* (hebr.). — Místo „chválen“ čti: „(opravdu) muž dokonalý.“ — Srv. Dan 13, 5. 45. 61.

V. 9. Místo „tajná péče“ čti: „poklad, jež třeba hlídat.“ — Kdyby upadla v nenávist, mohla by býti propuštěna a přišla by otci na krk; otec by musil případně i vrátit snubné, které mu byl manžel za ženu dal.

V. 11. srv. s 26, 13. — Dcera má býti v zadní části domu, ustanovené pro ženy. To pěkně vyslovuje hebr.:

„Místo, kde dlívá, nebudiž okno,
aniž místnost, ústící do vchodu a východu.“

V. 12—14. podle Vulg napomíná muže k opatrnosti ve styku se ženami. Podle hebr. však (lépe) spisovatel dává další pokyny *otci*, který má dceru:

„Žádnému mužskému ať nedá (spatřit) svou postavu,
a mezi ženskými ať netlachá.
Neboť ze šatu pochází mol,
a ze ženy špatnost ženská.“

V. 15d. jest ve Vulg neprávem vynechán. Podle kritické úpravy Petersovy zní:
„a činí vůli jeho, jak přikazuje.“

Slovem Páně jsou (stvořena) díla jeho;

- 16 Slunce svítící hledí na vesmír,
a slávy Páně plné jest dílo jeho.
- 17 [Zdaliž] nedal toho Pán svatým,
aby vypravovali všechny divy jeho,
které mocně učinil Pán všemohoucí,
aby (vše) pevně stálo v slávě jeho.
- 18 Moře a srdce [lidské] zkoumá,
a záměry jejich proniká.
- 19 Neboť Pán má všechny vědomosti,
a proniká příznaky budoucnosti;
zvěstuje věci minulé i příští,
a odkrývá stopy věcí skrytých.
- 20 Neujde mu žádná myšlenka,
a nemůže se ukrýt před ním jediné slovo.
- 21 Velečila moudrosti své krásně ustálil,
ten, který jest před věky a bude na věky;
- 22 nic k nim nebylo přidáno, nic jim ubráno,
a nepotřebuje žádné rady.
- 23 Jak libá jsou všechna díla jeho,
ač jest jen jiskra to, co lze vidět!
- 24 Všecko to žije a trvá na věky,
a ke každé potřebě ho poslouchá.
- 25 Všecko jest podvojně, jedno protějšek druhého,
a neučinil nic neúplného.
- 26 Jedna věc utvrzuje blaho věci druhé,
a kdo se může do syta vynadívát na jeho slávu?

43. — 1 Krása výšin jest obloha,
podoba nebes jest skvostný pohled.
- 2 Slunce (ho) hlásá svým zjevem, když vychází,
výtvar (to) podivný, dílo Nejvyššího.
 - 3 O poledni vysušuje zemi;
proti žáru jeho kdož obstojí?
Pec bývá vytápěna ku práci, jež horka žádá,
 - 4 (ale) slunce trojnásobně praží do hor;
paprsky ohnivé vydychuje,
a blýskajíc jimi zaslepuje oči.

V. . „svatí“ = zástupy (vojska) nebeské = *andělé*. Srv. Job 15, 15; Ž 102, 21. Podle hebr. zní v. 17:

*„Svatí Boží nejsou s to,
aby vypravili divy Hospodinovy.
Bůh dodává síly svým zástupům,
aby obstály před jeho velebou.“*

V. 19. srv. s Is 41, 22 nn.; 43, 9 nn. — Místo „příznaky“ čti „co přijde“.

V. 22. Podle hebr. (správně) nelze nic přidati ani ubrati *moudrosti Boží*, podle Vulg *dílům* té moudrosti.

- 5 Veliký jest Pán, který učinil je;
podle slova jeho pospíchá (svou) cestou.
- 6 I měsíc vždycky (se objevuje) v patřičnou dobu,
aby ukázal čas a naznačil, co přijde.
- 7 Od měsíce bývají brány známky svátku,
od světla, kterého ubývá po úplňku.
- 8 Nov měsíce má jméno od měsíce;
roste divně až do úplňku.
- 9 (Měsíc) je zbraň vojsk na výsostech,
na obloze nebeské skvěje se slavně.
- 10 Okrasou nebe jest nádhera hvězd;
Pán osvětluje (ten) svět na výsostech.
- 11 Podle slov Svatého stojí v řadě,
neunavují se na svých hlídkách.
- 12 Popatř na duhu a dobrořeč jejímu tvůrci,
neboť překrásná jest ve svém lesku.
- 13 Obepíná nebesa nádherným obloukem svým;
ruce Nejvyššího rozpjaly ji.
- 14 K jeho rozkazu rychle přichází sníh,
a hbitě pouští blesky svého soudu.
- 15 Proto se otvírají zásobárny,
a jako ptáci vyletují mraky.
- 16 Ve své velikosti zhušťuje oblaky,
a drobí kameny krupobití.
- 17 Když se zjeví, kolísají se hory,
a k jeho vůli věje vítr jižní.
- 18 Zvuk hřímání jeho třese zemí,
bouře severní a vířící vichor.
- 19 Jako když se spouštějí ptáci, by usedli, sype sníh,
a jako když kobylinky sletují, tak padá.

Hl. 43. V. 6. Židé podle běhu měsíce počítali dny, měsíce a roky (měsíčně).
Srv. Gn 1, 14. — Místo „ukázal čas“ hebr.: „aby panoval“ podle Gn 1, 16. 18.

V. 9. Měsíc svými rohy připomíná ostré zbraně, kosy, ohnuté meče a pod. —
„vojska na výsostech“ jsou hvězdy.

V 14. čti podle hebr.:

*„Síla jeho črtá blesky,
a rozsvěcuje soudné své šípy.“*

Srv. Ž 17 a 25. — O sněhu mluví Sir teprve níže ve v. 19.

V. 15. „Proto“, aby měl zásobu toho, čím chce trestati. — O „zásobárnách“ srv.
Dt. 28, Job 38, 22; Jer 51, 16. — „otvírají se“ Bohu, který si je stvořil
(hebr.).

V. 17—18. dlužno seřaditi takto:

*„Zvuk hřímání jeho otřásá zemí,
když se zjeví, kolísají se hory.
K vůli jeho věje vítr jižní,
bouře severní a vířící vichor.“*

- 20 Krásné bělosti jeho diví se oko,
a nad přívalem jeho trne srdce.
- 21 Jíní jako sůl sype (Pán) na zemi;
a když umrzne, bývá jak ostny trní.
- 22 Mrazivý severní vítr věje,
i zamrzá voda v křišťál;
na každém množství vody se usazuje,
a jako v pancíř obléká vodu.
- 23 A stravuje hory, vypaluje poušť,
a usušuje zeleň jak oheň.
- 24 Lék (tomu) všemu rychle přináší mlha,
a rosa vycházející vstříc přicházejícímu žáru, mírní jej.
- 25 [Ke slovu jeho umlká vítr],
podle úradku svého ukrocuje moře,
na němž rozsázel ostrovy [Pán].
- 26 Kdož se plaví po moři, vypravují o jeho nebezpečích,
i děšíme se, když o tom slýcháme.
- 27 Tamť jsou vynikající díla a podivuhodná;
rozličné druhy zvířat [, všelijakých živočichů] a plémě
velikánů.
- 28 Skrže něho zajištěn jest konec cesty,
a jeho slovem všechny věci se dějí.
- 29 I když mnoho mluvíme, nedostává se nám slov,
konec pak řeči jest: „Onť jest ve všech věcech.“
- 30 Oslavujete jej, co zmůžeme?
Jeť on všemohoucí nade všechna svá díla.
- 31 Hrozný jest Pán, a veliký velmi,
a podivuhodná jest moc jeho.
- 32 Vyvyšujte Pána, jak vysoko můžete,
neboť ještě vyšší jest [a předivná jest velebnost jeho].
- 33 [Dobrořečíce Pánu vyvyšujte ho, jak můžete,
neboť větší jest, než jakákoli chvála.]
- 34 Vyvyšujte ho seberte všechny své síly,
neumdlévejte, neboť (ho) nevystihnete.
- 35 Kdo ho viděl a může o tom vypravovat?
a kdo jej může velebiti tak, jak jest [od počátku]?
- 36 Jest mnoho skrytých věcí, větších než tyto;
neb málo vidíme jeho skutků.
- 37 Všecko pak učinil Pán,
a pobožným dal moudrost.

V. 21b. podle hebr. (jíní) „činí, že květiny jako smaragd se třpytí“. — „hory“, t. j. co hory plodí (hebr.). — „stravuje“ Bůh.

V. 28a. podle hebr.: „Skrze něho daří se poslu (jeho).“ — Ten posel jest Boží rozkaz, „slovo“ (v. 28b). Srv. Ž 147, 18; Moudr 18, 15.

2. Chvála Boží vyznívá ze života světců starozákonných. (44, 1—50, 28.)

44. — 1 Chvalme muže slavné,
otce naše podle jejich pokolení.
2 Mnoho slávy způsobil (jim) Pán
svou velebností od věků.
3 Byli panovníky ve svých říších,
mužové velicí mocí,
moudrostí příslušnou byli obdařeni,
proroctvími dokazovali důstojnost proroků;
4 byli vůdci lidu dob svých,
mocí své moudrosti svatou naukou ho (vedli),
5 dovedně vymýšleli způsoby zpěvu,
a přísloví písemně zaznamenávali;
6 muži bohatí, mocní, [milovníci umění,]
pokojně bydlili ve svých domech.
7 Ti všichni došli slávy v současných pokoleních,
a za svého života měli chválu.
8 Někteří z nich [zrození] zůstavili jméno,
že hlásána jest chvála jejich;
9 a po jiných (z nich) nezůstalo památky,
zhynuli, jako by nikdy nebyli,
zrodili se, jako by se nebyli zrodili,
a synové jejich s nimi.
10 Ale tyto jsou muži omilostnění,
jejichžto skutky zbožné nezanikly.
11 Potomstvu jejich zůstane majetek jejich,
12 [svaté] dědictví jejich potomkům.
Ve smlouvách stojí potomstvo jejich,
13 a děti jejich k vůli nim.
Až na věky zůstává símě jejich,
a sláva jejich nezanikne.
14 Těla jejich v pokoji odpočívají,
ale jméno jejich žije rod od rodu.
15 Moudrost jejich vypravují pohané,
a chválu jejich zvěstuje obec.
16 HENOCH líbil se Bohu, i přenesen byl [do ráje],
byl to vzor kajícího pokolením.

Hl. 44. V. 4. doplň z hebr.:

*„moudrými mysliteli ve svém učitelství,
a představenými ve svých službách.“*

V. 15. = 39, 14.

V. 16. O Henochovi zmiňuje se Sirachovec také níže 49, 16. — Viz o něm Gn 5, 22—24. — Juda 14 n.; Žid 11, 4. — „líbil se Bohu“ = „chodil s Bohem“ podle hebr. — Podle téhož (hebr.) byl Henoch „div vědění každému pokolení“. (v. 16b) — „vědění“ = náboženskomravního života. — Glosa Vulg „do ráje“ má na mysli nebe (ne ráj pozemský). Srv. 4 Král 2, 11. — „kajícího“ bude hlásati na konec světa, až přijde po druhé na svět. V tom smyslu překládá Vulg: „aby dal národům pokání.“

- 17 NOE byl shledán dokonalým, spravedlivým,
a v dobách hněvu stal se spasitelem.
- 18 Proto ponechán byl zemi jakožto zbytek,
když nastala potopa.
- 19 Záruky věčné byly mu dány,
aby nemohlo potopou zahlazeno býti vše, co má tělo.
- 20 ABRAHAM byl [veliký] otec množství národů,
nebyl nalezen podobný jemu slávou,
který by šetřil (tak) zákona Nejvyššího,
a vešel ve smlouvu s ním.
- 21 Na svém těle (tu) smlouvu utvrdil,
a v pokušení nalezen byl věrný.
- 22 Proto, jak se byl zavázal přísahou,
dal mu Pán slávu v národě jeho,
(dal mu), že vzrostl jako prach země,
- 23 a jako hvězdy že vyvýšeno bylo potomstvo jeho,
že dědilo (zemi) od moře do moře
a od Řeky až na konec světa.
- 24 A ISÁKOVÍ tolikéž učinil
k vůli Abrahamovi, otci jeho.
- 25 Požehnání všech národů dal mu Hospodin,
a jeho sliby snesly se na hlavu JAKOBOVU.
- 26 Uznal, že mu přísluší požehnání,
a dal mu (jeho) dědictví;
a rozdělil úděl (jeho)
mezi dvanáct pokolení.
- 27 A zachoval mu muže milosrdenství,
kteří našli milost přede všemi lidmi.

45. — 1 Milý Bohu byl i lidem MOJŽÍŠ,
jehožto památka jest v požehnání.

2 Proslavil ho podobně jako svaté,
a velikým učinil ho na postrach [nepřátel].
Slovy jeho příšerné úkazy zkrotil,
slavným učinil ho před králi.

V. 21a. má na zřeteli *obřízku*. Srv. Gn 17, 10 nn. V. 21b srv. s Gn 22, 12. 16; 1 Mach 2, 52.

V. 22a. *O přísaze Hospodinově* viz Gn 12, 3; 18, 18; 22, 16. 18. — Místo „*dal mu Pán slávu v národě jeho*“ čti podle hebr.: „*slíbil mu, že skrze potomstvo jeho požehná národům*“ a srv. Gn 22, 18. — O „*prachu země*“ srv. Gn 13, 16; 28, 14.

V. 23a. srv. s Dt 28, 1; Dan 12, 3; Moud 3, 7; Mt 13, 43; 1 Kor 4, 1 nn. — V. 23bc srv. s Ž 71, 8; Zach 9, 10; Gn 15, 18; 28, 14. — Sirachovec chápal tato místa *ve smyslu mesiášském*.

V. 24. „*učinil*“ = přísežně slíbil jako Abrahamovi. Srv. Gn 17, 19; 26, 4 n.

V. 27. týká se již *Mojžíše*. Podle hebr.: dlužno přeložiti:

„*I dal (Bůh) z něho (z Jakoba) vzejíti muži,
který našel oblibu přede všemi lidmi.*“

Mojžíš došel obliby u faraonovy dcery (Ex 2, 6), u Jetra a dcer jeho (Ex 2, 19. 21), u Árona (Ex 4, 28 nn.) i u lidu (Ex 4, 31).

- 3 Dal mu přikázání pro svůj národ,
a svou velebnost mu ukázal.
- 4 Pro jeho věrnost a tichost [si zasvětil jej],
vyvolil ho z veškerého lidstva.
- 5 Dopřál mu slyšet Boha, mluvu jeho,
kázal mu též, aby vstoupil do oblaku.
- 6 Dále — tváří v tvář mu dal přikázání,
zákon života a osvícení,
aby učil Jakoba své smlouvě,
a svým ustanovením Israele.
- 7 ARONA, bratra jeho z kmene Levi,
povýšil, že byl podoben jemu.
- 8 Učinil s ním smlouvu na věčné časy,
udělil mu velekněžství lidu,
rouchem nádherným oblažil ho,
- 9 ošatil ho oblekem slavným,
oblékl jej do šatu chlouby,
a ozdobil jej odznaky moci:
- 10 Řízu, spodky a kněžský kabátec-vložil naň,
a ověsil ho množstvím zlatých zvonečků vůkol,
- 11 aby vydával zvuk při své chůzi,
aby slyšeti bylo jej ve chrámě,
na paměť synům lidu svého;
- 12 roucho svaté, ze zlata, z modrého a červeného purpuru,
dílo vytkávané muže moudrého,
opatřil ho posvátným osudím,
- 13 červcem, dvakráté barveným, dílem tkalcovským,
vzácnými kameny, vyrývanými,
do zlata zasazenými, dílem to kamenorytce,
na památku podle počtu kmenů israelských;
- 14 korunou zlatou na čepici jeho,
označenou písmem: „Svatý“,
ozdobou nádhernou, dílem skvostným,
okrasou, zraku žádostivou.
- 15 Nic tak krásného nebylo před ním (aniž) na věky bude.
- 16 Neoblácel se v ně nikdo jiný, než synové
a vnukové jeho po všechny časy.
- 17 Oběti jeho bývají stráveny ohněm
(ustavičně dvakráté) denně.
- 18 Mojžíš naplnil ruce jeho,
a pomazal jej olejem svatým.
- 19 Dostalo se mu povinnosti a práva na věky,
(jemu) i potomstvu jeho, pokud budou dni nebes, —

Hl. 45. V. 12ab. popisuje *nárameník* (efód). Viz Ex 28, 6 nn. — „moudrého“ = dovedného, *umělce*. — O *posvátném osudí* viz Ex 28, 30; Lv 8, 8.

V. 13 a. líčí kněžský *pás*. Ex 39, 28. — V 13bcd líčí velekněžský *náprsník*. „na památku“ = na *připomínku*, jako Ex 28, 29.

V. 14. Viz Ex 28, 36 nn.; 39, 30 n.; Lv 8, 9.

V. 16. Ex 28, 45; 40, 12 n.

- úřad kněžský by konal, bohoslužbu,
a lidu svému by žehnal ve jménu Jeho.
- 20 Vyvolil ho ze všech živých,
aby podával oběť Bohu,
kadidlo a libou vůni na připomínku,
aby smiřoval lid svůj s Bohem.
- 21 A dal mu moc, by podle svých příkazů
byl nad povinnostmi a právy, jež ustanovil,
aby vyučoval Jakoba tomu, co prohlásil,
a zákonem svým aby Israele osvěcoval.
- 22 Když však se spikli jiní proti němu,
a ze závisti obklíčili ho na poušti lidé,
kteří byli s Datanem a Abironem,
a rozvzteklaná smečka Koreova:
- 23 viděl to Pán Bůh a nelíbilo se to jemu,
i zahubil je v prudkém hněvu;
- 24 učinil na nich zázraky,
zahubil je plamenem ohně.
- 25 Áronovi však přidal slávy,
a dal jemu dědictví:
prvotiny úrod zemských vyhradil mu,
- 26 zejména chleba připravil jim do sytosti,
[neboť] oběti Páně také jedí,
a patří dary jemu i potomstvu jeho.
- 27 Ale v zemi národa dědití nebude,
nemá údělu mezi lidem,
neboť On jest úděl jeho a dědictví.
- 28 FINEES, syn Eleazarův je třetí, jemuž se dostalo (té) cti,
protože horlil v bázni Páně,
- 29 vytrval, když se lid hanebně zachoval,
a v dobrotě a ochotě své duše
zjednal zálibu Boží Israelovi.
- 30 Proto učinil (Bůh) s ním pevnou smlouvu pokoje,
že bude knížetem svatyně i národa svého,
že bude míti on i potomstvo jeho
důstojnost kněžskou na věky.
- 31 Jako učinil úmluvu s Davidem králem,
synem Jesseovým, z Judova kmene,
budou dědici jeho potomci jeho.

Dej (Bůh) moudrost do srdcí našich,
kéž soudí lid jeho spravedlivě,

V. 25 n. V 25a týká se Nm hl. 17. — O prvotinách srv. Ex 23, 19; 34, 26; 35, 5; Nm 18, 11; Dt 18, 4. — Viz také zákony o prvorozencích. — O „chlebech“ předkladných srv. Lv 24, 5—9; Nm 6, 20. Z obětí krvavých i nekrvavých jedli podle Lv 7, 31 n.; 10, 14; 23, 20; Nm 6, 19. Srv. také Lv 6, 26; 7, 6 n.; 24, 9. — „dary“ jsou desátky (Nm 18, 24 nn.) Peters.

V. 27. Viz Nm 18, 20.

V. 28 nn. má na mysli Nm 25, 1—13. Srv. Ž 105, 30; Mal 2, 4; 1 Mach 2, 54. — „cti“ velekněžského úřadu. První byl Áron, druhý Eleazar, třetí Finees.

aby nevzalo za své štěstí jejich,
ale sláva jejich aby věčná byla v národě jejich.

46. — ¹ Hrdinou v boji byl JOSUE, syn Naveův,
nástupce Mojžíšův v proroctví,
který byl podle jména svého veliký
² [převeliký] zachránce vyvolenců Božích,
by trestal povstávající nepřátele,
aby dobyl dědičného majetku pro Israele.
³ Jaké slávy došel, když pozdvihl svých rukou,
a meč napřáhl proti městům!
⁴ Kdo byl před ním schopen takového náporu?
Sám totiž Pán mu nepřátele vodil.
⁵ Zda nebylo jeho hněvem zastaveno slunce,
a zda ze dne jednoho nebyly učiněny [takořka] dva?
⁶ Vyzýval nejvyššího vládce,
když doráželi na něho nepřátelé odevšad,
i vyslyšel jej veliký [a svatý] Bůh
(seslav) kamení krupobití obrovské síly.
⁷ Obořil se na nepřátelský národ,
a na prahu zahubil protivníky,
⁸ aby poznali národové moc jeho,
že proti Bohu bojovati není snadno.
⁹ Také (proto, že) následoval Mocného,
a (již) za dob Mojžíšových dokázal svou zbožnost
on a Kaleb, syn Jefonův,
když stáli proti nepříteli,
když lid zdržovali od hříchů,
když umlčeli zlovolné reptání.
¹⁰ A ti dva byli vysvobození v nebezpečí
ze šesti set tisíců pěších,
aby uvedli je do dědictví,
do země, která teče mlékem a medem.
¹¹ A dal Pán KALEBOVI sílu,
a ta mu zůstala až do stáří,
aby mohl odebrati se na výšiny země,
a též potomstvo jeho dostalo dědičný úděl,
¹² aby viděli všichni synové Israelovi,
jak dobře jest poslouchati [svatého] Boha.

¹³ A s o u d c o v é, každý podle jména svého,
jichžto srdce nebylo zkaženo,

Hl. 46. V. 5. Místo „*hněvem*“ čti „*rukou*“ (pokynem). — Ostatně viz Jos 10, 12 n.

V. 9. uvádí další důvod, proč Hospodin dal Josuovi vítězství — jeho poslušnost, kterou osvědčil s Kalebem, jak vypravuje Nm 14, 24; 32, 12; Jos 14, 8 n., 14. „*zbožnost*“ osvědčili oba podle Nm 14, 6 nn. — t. j. horlivost pro Boha a blaho lidu. — „*nepřítelem*“ Božím byli tehdy, „když odpadla obec“ (hebr.) ostatní vyzvědači a lid, který se dal od nich svést. — „*zdržovali od hříchů*“ a tím odvraceli od lidu Boží hněv (hebr.). — Srv. Nm 14, 24. 30. 38.

V. 11 n. srv. s Jos 14, 9. 11. 14.

kterí se neodvrátili od Pána.

- 14 Budiž památka jejich v požehnání,
a kosti jejich kéž pučí na svém místě;
15 jméno jejich zůstávej na věky,
sláva svatých mužů zůstávej synům jejich!

- 16 Miláček Pána Boha svého SAMUEL,
prorok Páně založil království,
a pomazal vládce svého lidu.
17 Podle zákona Páně soudil obec,
i shlédl Bůh na Jakoba.
Ze spolehlivosti jeho bylo shledáno, že jest prorokem,
18 a uznáno bylo z jeho slov, že jest pravdomluvný,
[že (totiž) viděl Boha světla].
19 Vzával také Pána všemohoucího,
když jeho nepřátelé doráželi odevšad,
když obětoval beránka neporušeného.
20 A zahřměl s nebe Pán,
a zvukem velikým dal slyšeti hlas svůj,
21 a potřel knížata tyrská,
i všechny vůdce Filištanů.
22 A prve než nastal konec jeho života,
dosvědčil před Pánem a pomazaným jeho,
že úplaty — ani střevíce — od žádného člověka nevzal,
a nikdo nemohl na něho žalovati.
23 Poté, když byl zesnul, oznámil králi,
a ukázal mu konec života jeho;
a pozdvihl ze země hlasu svého v proroctví,
aby byla zhlazena nepravost lidu.

47. — 1 Po něm povstal *Natan*,
prorok za dnů Davidových.
2 Čím je tuk, od masa (obětního) oddělený,
tím byl David mezi syny Israelovými.
3 Se lvy hrál si jako s kůzlaty,
a s medvědy nakládal jako s beránky.

V. 16. podle behr.:

„Milovník svého lidu a miláček svého Stvořitele,

z matčina lůna vymodlený, (1 Sam 1, 27)

Pánu zasvěcený v úřadě prorockém, (1 Sam 1, 11)

Samuel, který byl soudcem a kněžství zastával, (1 Sam 7, 9; 13, 11)

zavedl na rozkaz Boží království (1 Sam 8, 9 n.)

a pomazal knížata nad národem (Saula podle 1 Sam 10, 1 a Davida tamže

16, 13. — O zálibě Boží v Samuelovi srv. 1 Sam 2, 21).

V. 19—21. připomínají, co vypravuje 1 Sam 7, 9 n. — „neporušeného“ = neodstaveného (hebr.). — Ježto z Písma není známo, že Israelité bojovali s *Tyrany* za dob Samuelových, jest lépe místo: „*Tyrská*“ čísti s hebr. „*nepřátelská*“.

V. 22. Viz 1 Sam 8, 1; 12, 2—5.

V. 23. myslí na 1 Sam 28. — Porážkou národa israelského byla potrestána a zhlazena nepravost jeho.

Hl. 47. V. 1. Viz 2 Sam 7, 1 n.; 12, 1 n.

V. 2. Viz 1 Sam 16; Lv 3, 3 n. 9 n.; 4, 8. 10. 19.

V. 3. Viz 1 Sam 17, 34 nn.

- 4 V mládí svém zabil obra,
a lid zbavil pohanění.
- 5 Napráhnuv ruku kamenem z praku
srazil chloubu Goliášovu.
- 6 Neboť vzýval Pána všemohoucího,
a dal mu do pravice (sílu),
aby odstranil muže, obratného v boji,
a povýšil čelo národa svého.
- 7 Tak dostalo se mu slávy za deset tisíců,
a chvály za to, že mu Pán žehnal.
Když dána mu byla koruna cti,
- 8 potřel nepřátele vůkol,
pokořil odporující Filišťany až do dneška,
zlomil jejich sílu [až na věky].
- 9 Při každém skutku vzdával chválu Svatému,
Nejvyššímu slovem slávy.
- 10 Z celého srdce svého chválil Pána,
miloval Boha, svého stvořitele.
[a dal mu moc proti nepřítelům.]
- 11 A kázal zpěvákům, by stáli před oltářem,
aby zvučili písně libé.
- 12 Slavnostem dodal lesku,
okrášlil svátky až na vrchol [života],
aby chválili svaté jméno Páně,
aby od rána zvučela svatyně Boží.
- 13 Pán pak očistil ho od hříchů,
vyvýšil moc jeho na věky,
dal mu sliby o království,
a trůn slavný v Israeli.
- 14 Po něm povstal syn moudrý,
a k vůli němu srazil (Bůh) všecku moc nepřátel.
- 15 Šalomoun kraloval ve dnech pokoje,
Bůh mu podmanil všechny nepřátele,
aby vystavěl dům jménu jeho,
a připravil svatyni na věky.
Jak moudrý byl jsi ve svém mládí,

V. 4 n. Viz 1 Sam 17.

V. 6a. = 46, 6a = 46, 19a. — Srv. 1 Sam 17, 45 nn.

V. 7ab podle hebr.:

„Proto zpívaly mu děvy,
a volaly na něho: Deset tisíc.“

Srv. 1 Sam 18, 7. — „koruna cti“ = koruna královská.

V. 8. Viz 2 Král 8, 1 nn.

V. 9 n. připomíná, že David skládal a zpíval žalmy. Srv. 1 Par 16, 6. 37. — Jak „miloval“ Boha, vyslovuje Ž 17.

V. 15. Viz 3 Král hll 6 n. — Srv. „pokoje“ s významem jména Šalomoun = Pokojný. Srv. 3 Král 4, 24 n; 5, 4.

- 16 plný jsa jako Řeka rozumnosti.
 Zemi zaplavila tvá duše,
 17 a naplnils (ji) hlubokými příslovími.
 K ostrovům daleko rozhlásilo se tvé jméno,
 a byl jsi milován pro svou lásku k pokoji.
 18 Písním, příslovím, podobenstvím
 a výkladům (tvým) divily se země,
 19 jakož i jménu Pána Boha,
 který má přijmení Bůh Israelův.
 20 Nahromadils jako mosazu zlata,
 a jako olova nakupil jsi stříbra.
 21 Ale naklonil jsi lůno své k ženám,
 osobil sis volnost svého těla.
 22 Poskvrnil jsi svoji slávu,
 znesvětil jsi potomstvo svoje,
 uvedls hněv na své děti,
 dav se unést svým bláznovstvím,
 23 tak žes království rozdělil na dva díly,
 a že z Efrainu vzešlo království vzpurné.
 24 Bůh však nezanechal milosrdenství svého,
 a nezrušil, nezkazil svých skutků;
 nevykořenil potomků svého vyvolence,
 nevyhladil potomstva toho, jenž miloval Pána.

V. 16a. srv. s 3 Král 3, 12. — Řeka = Nil. — V. 16b srv. s 3 Král 4, 34. — „tvá duše“ = „tvá moudrost“.

V. 17a. srv. s 3 Král 4, 32. — Podle hebr. v. 17a zní: „a o nebi skládal jsi chvalozpěvy“ (Peters). — K v. 17b srv. 3 Král 4, 34. — V. 17c srv. s 3 Král 10, 8 nn. — V. 17b navazuje na v. 16b.

V. 18. navazuje na v. 17a. — Srv. Přís 1, 6. — Tvar „podobenství“ mívaly také hádanky, které bylo třeba „luštit“. — Místo „divily se“ lépe podle hebr.: „v údiv jsi uváděl“.

V. 19. podle hebr.:

„a byl jsi pojmenován podle jména Velebného,
 podle něhož Israel bývá jmenován.“

Sirachovec má na mysli 2 Sam 12, 25. Natan pojmenoval Šalomouna „Jedidjá“, t. j. Miláček Hospodinův (Jahvův).

V. 20. srv. s 3 Král 10, 27; 2 Par 1, 15; 9, 27.

V. 21. podle hebr.:

„Ale dal jsi ženám své kyče,
 a odevzdal jsi jim moc na své tělo.“

Srv. 3 Král 11, 1—8.

V. 22. srv. s 2 Král 7, 14 a 3 Král 11, 9. — Místo „potomstvo“ čte hebr.: „lůžko“ — V. 22d zní podle hebr.: „a vzlykot na své lůžko“, t. j. tresty, jež stihly Šalomouna a potomstvo jeho.

V. 23. Srv. 4 Král 11, 11; 12, 16; Am 9, 8.

V. 24. „Milosrdenství svého“ = milostivých slibů svých. Viz 2 Král 7, 15. — „svých skutků“ = svých slov zaslíbených. — „vyvolenec Boží“ byl David. Srv. 3 Král 11, 13; Ž 88, 20. — „Pána miloval“ David.

- 25 Ale nechal zbytek Jakobovi
a Davidovi potomstvo.
26 Šalomoun došel odpočinku u svých otců,
27 zůstavil potomka, největšího blázna,
28 který rozumu pozbyl, *Roboama*,
jenž svým úradkem lid k odpadu přiměl,
29 a Jeroboama, syna Nabatova;
ten svedl Israele do hříchu,
zavedl Efraima na cestu provinění,
30 takže se rozmnožily hříchy jejich náramně.
Daleko je odvedly z jejich země.
31 Vymýšleli všechny nešlechtnosti,
až je stihla pomsta,
[která je všech hříchů zbavila.]

48. — 1 A povstal [*Eliáš*] prorok, jako oheň,
jehož slovo hořelo jako pochodeň.
2 Ten uvedl na ně hlad,
i ubylo těch, kteří jej dráždili svou nepřizní,
[neboť nemohli snést příkazů Páně.]
3 Slovem Páně zavřel nebe,
a kázal třikrát, by oheň spadl s nebe.
4 Jak oslaven jsi, Eliáši, svými divy!
Kdo může honosit se jako ty,
5 jenž jsi umrlého vzkřísil z mrtvých,
z říše smrti slovem Pána Boha?
6 Ty, jenž přivedl jsi krále do záhuby,
[snadně jsi zlomil sílu jejich]
(svrhl jsi) slavné s lože jejich.
7 Ty, jenž jsi slyšel na Sinaji důtku,
a na Horebu rozsudky trestu.
8 Ty, jenž jsi pomazával krále na odplatu,
a proroky učinil nástupci svými.

V. 25. „zbytek“ byli vyhnanci babylonští, kteří se vrátili ze zajetí a z nichž vzešel obnovený národ israelský; mezi těmi zbytky byli také potomci královské dynastie Davidovy. — V. 24 n možno také překládati ve smyslu mesiášského proroctví (nebo přání): „*Bůh nezanechá* (nezanechávej), *nezruší* (nezrušíž), *nezkazí* (nezkazíž), *nevykoření*, *nevyhladí*, ale nechá . . .“

V. 26n. Srv. 3 Král hl 12. — Místo „u svých otců“ čti s hebr.: „sešedivělý“, t. j. ve vysokém věku. — „potomka“ zpupného, který byl velký v bláznovství, ale malý rozumem, *Roboama* (hebr.). Srv. 3 Král 12, 14. — „veliký (široký) bláznovstvím“ naráží na první složku jména *Rechabám*: *rechab* = široký.

V. 28n. O *Jeroboamovi* viz 3 Král 12, 26—33.

Hl. 48. V. 2a.srv. s 3 Král 17, 1; Jak 5, 17. Za toho hladu mnoho lidí pomřelo (v. 2b). — Místo: „kteří jej dráždili svou nepřizní“ čti „pro jeho horlivost“. Viz také 3 Král 18, 40; 19, 14.

V. 5. Viz 3 Král 17, 22. — Místo „sloves“ čti s hebr.: „podle vůle“

V. 6. připomíná *nemocného Ochozjáše* (4 Král 1, 4. 6. 16) a *Benhadada* (4 Král 8, 7 nn). — Možno mysliti také na *Achaba* a *Jorama*, jejichžto záhubu předpověděl. Viz 3 Král 21, 21—24; 2 Par 21, 12—15.

V. 7 n. naráží na 3 Král 19, 16—18. — „Sinaj“ = „Horeb“. — Slyšel tam, že *Jehu*, *Hazael* a *Eliseus* vykonají rozsudky Božího trestu nad *Achabem* a *Jezabelou*. — Tamtéž uloženo bylo *Eliášovi* pomazati *Jehu* za krále israelského a *Elisea* za nástupce v úřadě proroka. Srv. tamže v. 25 n; 4 Král 2, 9.

- 9 Ty, jenž jsi vzat byl u vichru ohnivém,
na voze (taženém) ohnivými koňmi.
- 10 O tobě jest psáno, že v usouzených dobách
budeš mírnit hněvivost Páně,
srdce otcovo že se synem smíříš,
že obnovíš kmeny Jakobovy.
- 11 Blahoslavení ti, kteří viděli tě,
a tvým přátelstvím byli vyznamenáni.
- 12 Neboť my žijeme toliko tento život,
[ale po smrti nebude takové jméno naše].
- 13 Když byl Eliáš vichrem zastřen,
byl *Eliseus* naplněn jeho duchem;
pokud živ byl nebál se knížete,
a nikdo ho nedostal do své moci.
- 14 Nic ho nemohlo překonati,
i mrtvola jeho ukázala, že byl prorok.
- 15 Za svého života činil zázraky,
a ve smrti působil divy.
- 16 Přes to vše lid nečinil pokání,
a neupustil od svých hříchů,
až byl vyhnán ze své země,
a rozptýlen po všem světě.
- 17 Zůstalo lidu velmi málo,
s knížetem z domu Davidova;
- 18 někteří z nich činili, co se líbilo Bohu,
ale jiní páchali mnoho hříchů.
- 19 *Ezechjáš* ohradil své město,
zavedl doprostřed něho vodu,
prokopal železem skálu,
a udělal nádrž na vodu.
- 20 Za dnů jeho přitáhl Sennacherib,
a poslal rabsake, [zdvihl ruku proti nim,]
pozdvihl svou ruku proti Sionu,
a vypínal se ve své moci.

V. 9. Viz 4 Král 2, 11.

V. 10. „mírnit hněvivost“ Boží prve nežli vzplane (hebr.). — „psáno jest“ Mal 4, 5 n; Lk 1, 17. — „usouzené doby“ = ku konci světa. — „srdce otcovo“ je tu řečeno hromadně, jak hebr. množ. čís. dosvědčuje. Pominou všechny rozpory, nastane dokonalá svornost. — V 10d vzat jest z Is 49, 6. Srv. výše 36, 13; Mt 19, 28.

V. 11 n. blahoslaví vrstevníky Eliášovy; vrstevníci Sirachovcovi nejsou tak šťastni, nebudou proto ani po smrti mítí takového jména, jako mají mrtví přátelé Eliášovi.

V. 13ab. naráží na 4 Král 2, 15. — V. 13cd srv. s 4 Král 3, 13 n; 6, 16. — Za v. 13b vypadl dvojčlenný verš, zachovaný v hebr. a částečně i v syr:

„Dvakráte tolik zázraků učinil
a divem byl každý výrok jeho úst.“

Srv. 4 Král 9, 15.

V. 20. Viz 4 Král 18 n; 2 Par hl 32; Is hll 36 n.

- 21 Tu se otrásla srdce jejich i ruce,
a pocítili bolesti jako ženy, když rodí.
- 22 I vzývali Pána milosrdného,
a zdvíhali rozpiaté ruce k nebi.
Svatý Pán Bůh uslyšel brzy hlas jejich,
- 23 [nevzpomínal na hříchy jejich,
aniž vydal je nepřátelům jejich,]
a vysvobodil je skrze *Isajáše*, [proroka svatého].
- 24 Porazil ležení Assyřanů,
anděl Páně je potřel.
- 25 Činiltě Ezechjáš, co se líbilo Bohu,
a statečně chodil po cestě Davida, otce svého,
kterou mu přikázal Isajáš prorok,
veliký a věrný před obličejem Božím.
- 26 Za dnů jeho nazpět postoupilo slunce,
a on prodloužil králi život.
- 27 Duchem velikým viděl poslední věci,
a těšil lkající na Sionu;
- 28 až na věky ukázal věci budoucí
a skryté, prve nežli se přihodily.
49. — 1 Památka *Josiášova* jest jako vonidla,
smíšená uměním mastičkářovým;
2 v ústech všech je jako med sladká,
jest jako hudba na hodech vinných.
3 On byl poslán od Boha ku pokání lidu,
i odstranil ohavnosti bezbožnosti.
4 Tíhl ku Pánu svým srdcem,
a za dnů hříchů držel se pevně zbožnosti.
5 Kromě Davida, Ezechjáše a Josiáše
všichni se hříchu dopustili;
6 neboť opustili zákon Nejvyššího králové judští,
a pohrdli bázní Boží.
7 I dali království své jiným,
a svou slávu cizímu lidu;
8 vypálili vyvolené město svaté,
zpusťovali cesty k němu pro *Jeremjáše*;

V. 21. Viz 4 Král 19, 3; Is 7, 2. — „*jejich*“ Judovců.

V. 22n. srv. s 4 Král 19, 14 nn; 2 Par 32, 17 nn; Is 37, 14 nn.

V. 24. Viz 4 Král 19, 35; Is 37, 36.

V. 25. Viz 4 Král 18, 3—7; 2 Par 29, 2.

V. 26. Viz 4 Král 20, 11; Is 38, 8. Isajáš králi život „*prodloužil*“, ježto mu prodloužení *oznámil slovem Božím*, které nemůže minouti se s účinkem.

V. 27n. má na mysli *proroctví, obsažená ve druhé části Is* (hll 40—66). Z toho vyplývá, že Sirachovec pokládal Isajáše za spisovatele i těchto hlav (40—66). — V. 27b srv. s Is 40, 1 a 61, 2. — V. 28, srv. s Is 41, 22 n; 42, 9; 43, 9; 44, 7; 45, 21; 46, 9 n; 47, 13; 48, 3.

Hl. 49. V. 1n. Viz 4 Král hl 22 nn; 2 Par hl 34 n. — Viz také Přís 24, 13; Pís 3.

V. 7. „*jiným*“ = Babyloňanům. — Králové zavinili úpadek a zkázu své moci.

V. 8 n. Králové judští, nedbajíce hrozeb *Jeremjášových*, zavinili zkázu Jerusalema; v tom smyslu „*vypálili město svaté*“ (4 Král 25) a „*zpusťovali cesty k němu*“ (Pláč 1, 4). — Kterak s Jeremjášem nakládali, viz Jer hll 36—38. — K v. 9b srv. Jer 1, 5.

- ⁹ neboť zle s ním nakládali,
ač byl od lůna matčina posvěcen za proroka,
aby bořil a vytrhával a hubil,
a zase stavěl a obnovoval.
- ¹⁰ *Ezechiel*, ten měl vidění [slávy],
kterou mu ukázal (Bůh) na voze cherubů.
- ¹¹ Zmínil se o nepřátelích „v přívalu“,
a chtěl dobře činiti těm, kteří chodili po cestách přímých.
- ¹² *Také dvanácti* proroků kosti
ať se pučí na svém místě;
neboť posilovali Jakoba,
a pomáhali mu silou důvěry.
- ¹³ Kterak oslavit *Zorobabela*?
Jeť i on jako pečeť na pravé ruce.
- ¹⁴ Kterak (oslavit) také *Josua*, syna Josedekova?
Ti totiž za dnů svých vystavěli chrám
a do výše vyhnali svatyni Pánu,
připravenou na slávu věčnou.
- ¹⁵ *Také Nehemjáš* bude v paměti mnohých časů.
On totiž vyzdvihl nám zbořené hradby,
postavil brány a závory,
vystavěl domy naše.
- ¹⁶ Žádný se nenarodil na zemi takový, jaký byl *Enoch*;
neboť i on byl vzat se země.

— k v. 9cd srv. Jer 1, 10; 18, 7; 31, 28. — Místo „obnovoval“ čti s hebr.: „sázet“ (štípil), a dodej: „a posiloval“.

V. 10. Viz Ez hll 1 a 10. — „slávy“ jest přídavek překladatele z Ez 8, 4; 10, 4. 18. (Peters).

V. 11. podle Vulg (a řec.) mluví snad o hrozbách Ezechielových a naráží na Ez 13, 13. (Srv. Ez 38, 9). Podle hebr. však dlužno přeložiti v. 11. takto:

„A vzpomněl také Joba
který se držel cest spravedlnosti.“

Viz Ez 14, 14. 20.

V. 12a. je nejstarší místo, které svědčí o tom, že bylo počítáno *dvanácte* „proroků menších“. Spisy jejich bývaly opisovány do jednoho závitů. V. 12b. znamená: Kéž vzejde, vyrostle těmto prorokům množství duchovních potomků (synů), t. j. žáků. Srv. výše 46, 14. — „posilovali“ = léčili (hebr.) „silou důvěry“ = *spolehlivou nadějí* (hebr.) ve vzkříšení národa, jako Os 2, 19; Am 9, 11; Mich 4, 1; 7, 14; Sof 3, 14; Agg 2, 7; Zach 12, 1. a jj.

V. 13. Viz Esdr 3, 1; Agg 1, 1; Zach 3, 1 nn. — V. 13b srv. s Agg 2, 23; Jer 22, 24., kde sluje také *Jechonjáš pečetiím prstenem Božím*, t. j. skvostem, o který Bůh pečlivě se stará.

V. 14. „na slávu věčnou“ = mesiášskou, kterou předpověděl Agg 2, 7. 9.

V. 15. O *Nehemjášovi* viz Neh hll 3 n 6. — Nápadno, že není tu jmenován *Esdráš* (jako výše nebyl jmenován *Daniel*).

V. 16. *Enoch* byl jmenován již výše 44, 16. Jmenován opět, ježto s ním Sir srovnává Josefa, který nebyl vzat se země, ale vynikl nad něho jinak (v. 17). Srv. *Davidu* výše 45, 25 n. — „i on byl vzat“ jako Eliáš (48, 9. 12; 4 Král 2, 11).

- 17 Aniž se narodil který člověk jako *Josef*,
kníže bratří, opora národa,
[vládoe bratří, podpora lidu;]
18 i kosti jeho byly navštíveny
[a po smrti ověřily proroctví].
19 Set a Sem došli u lidí slávy;
ale nade vše, co dýchá, jest původem svým *Adam*.

50. — 1 Šimon, syn Oniášův, velekněz,
za svého života opravil dům (Boží),
za dnů svých opevnil chrám,
2 plošinu chrámovou podepřel,
zdvojl vysoké chrámové stěny.
3 Za dnů jeho přetékal nádrže vodní
a nad míru byly plné jako moře.
4 Pečoval o lid svůj, aby nezahynul,
5 a zmohl se na to, by rozšířil město.
Slavný byl proto, jak obcoval s lidem,
a vchod do domu (Božího) a nádvoří rozšířil.
6 Jako hvězda jitrní mezi mraky,
jako plný měsíc ve dnech svých [svítí],
7 a jako slunce stkvoucí — tak on stkvěl se v chrámě Božím.
8 Jako duha stkvoucí se v [nádherných] oblacích.
Jako květ růžový za dnů jarních.
Jako lilie, které jsou u proudů vody.
Jako kadidla výhonek vonný za dnů letních.
9 Jako blýskající se oheň a kadidlo hořící v ohni.
10 Jako nádoba z ryzího zlata
ozdobená [všemi] drahokamy.
11 Jak oliva nalévající v plody,
a jako cypřiš vysoko se pnoucí

V. 17. „*kníže bratří a opora* („sláva“ hebr.) *národa*“ jest vlastně prvý v. následující hl (50) a řečen jest o Šimonovi, veleknězi!

V. 18. Podle Gn 50, 23 n. Josef umíraje, předpověděl, že Bůh „*navštíví*“ Jakobovy potomky a převede je do země zaslíbené; nato zapřisáhl je řka „*Až vás Bůh navštíví*, vezměte kosti mé s sebou z tohoto místa.“ To se později také skutečně stalo. Ex 13, 19; Jos 24, 32. Kosti jeho byly přeneseny z Egypta do Palestiny a v tom smyslu od Boha milostivě „*navštíveny*“ (v tom smyslu podle glosy „*prorokovaly*“, či proroctví „*ověřily*“). — Takového „*navštívení*“ nedostalo se ani *Henochovi*!

V. 19. Hebr. jmenuje *Sema*, *Seta* a *Enosa*. Spisovatel chce říci: Proslavil se sice *Sem*, praotec Semovců (Gn 10), proslavil se *Set*, praotec „synů Božích“ (Gn 4, 25), proslavil se i *Enos*, který počal jméno Páně zývati (Gn 4, 26), ale ta sláva je nepatrná proti slávě *Adama*, praotce lidstva, od Boha bez součinností rodičů stvořeného! — Místo „*u lidí*“ čti s hebr.: „*Enos*“ — Vulg klade podle časového postupu *Seta před Sema*, hebr. *dává Semovi přednost*, ježto byl Semovcům a tedy i Israelitům bližší nežli *Set*. — Spisovatel zakončil řadu slavných mužů *Adamem*, čímž jej nade všechny vyvýšil. Spolu však dodal tím lesku následujícímu veleknězi Šimonovi, pro něhož nemůže být nic čestnějšího nežli státi hned za *prvním člověkem*.

Hl. 50. V. 1ab čti podle hebr.:

„*Největším z bratří svých a ozdobou národa svého
byl Šimon, syn Oniášův, velekněz.*“

Byl to Šimon II. Viz úvod.

- byl, když na sebe vzal nádherné roucho,
když oblékl se do celého hávu.
- 12 Když vystupoval k oltáři svatému,
dodával lesku posvátné ohradě.
- 13 Když pak přijímal částky (masa) z rukou kněží,
sám stoje u oltáře,
a kolem něho věnec synů
jako cedrové mlází na hoře libanské,
- 14 a okolo něho stáli jako kmeny palmové
všichni synové Áronovi ve své nádheře.
- 15 Oběť Páně byla v rukou jejich
před veškerou obcí israelskou.
A když dokonal službu při oltáři,
aby dovršil oběť nejvyššího krále,
- 16 vztáhl ruku k oběti mokré,
a obětoval z krve hroznů.
- 17 Vylil (ji) na spodek oltáře,
aby libě voněla nejvyššímu panovníku.
- 18 Tu vzkřikli synové Áronovi,
na trouby čekaněné zatroubili,
vydali zvuky silné,
na připomínku před Bohem.
- 19 Tehdy všecek lid společně rychle
padl na tvář k zemi,
aby se klaněl Pánu Bohu svému,
[a prosby přednášel] všemohoucímu Bohu nejvyššímu.
- 20 I vzdávali chválu zpěváci hlasy svými,
v širém chrámě rozléhal se zvuk plný líbeznosti.
- 21 Lid prosil Pána,
modlil se k Nejvyššímu,
až byla dokonána služba Páně,
až dokončil úřad svůj.
- 22 Poté sestoupiv pozdvíhl svých rukou
na všecku obec synů Israelových,
aby dal požehnání Boží rty svými
a honosil se jménem jeho.
- 23 A (lid) po druhé se skláněl,
aby se ukázala Boží moc.
- 24 A nyní dobrořečte Bohu všehomíru,
který veliké věci činí na celém světě,
který oblažil dny naše od lůna našich matek,
a učinil s námi podle milosrdenství svého.
- 25 Kéž dá nám radost srdce,
aby pokoj byl v Israeli za dnů našich na věky,
- 26 aby Israel se přesvědčil, že jest s námi milosrdenství Boží,
aby vysvobodil nás svým časem.

V. 18. Viz Nm 10, 10; 4 Král 11, 14; 1 Par 15, 16; 2 Par 7, 6; „na připomínku“ Ex 28, 29. — Podle toho bylo *troubení* jakousi *modlitbou*. — „čekaněný“ = tepaný.

V. 24—26. je doslov k předchozí chvalořeči otců.

- ²⁷ Dva národy má v ošklivosti má duše;
a třetí [jejž mám v ošklivosti,] není národ:
²⁸ Ty, kteří sedí na horách Seir a Filištany,
a bláznivý národ, který sídlí v Sichemu.

Doslov spisovatelův ke hlavě 1—50. (50, 29—31.)

- ²⁹ Nauku moudrosti a vzdělání napsal do této knihy
Jesus, syn Sirachův, Jerusaleman,
který chrlil moudrost ze srdce svého.
³⁰ Blahoslavený, kdo se obírá těmito [dobrymi] slovy;
kdo je ukládá do svého srdce, moudrý bude [vždycky].
³¹ Neboť bude-li je činiti, všechno zmůže,
ježto světlo Boží jest jeho šlépěj.

DODATEK. (51, 1—38.)

1. Píseň díků za vysvobození z nebezpečí života. (50, 1—17.)

51. — ¹ Modlitba Jesusa, syna Sirachova.
Oslavovat budu tě, Pane, Králi,
chválit tě, Boha, spasitele svého.
² Oslavovat budu jméno tvoje,
že jsi byl pomocníkem a ochráncem mým.
³ Vysvobodils tělo mé ze záhuby,
z osidla jazyka nešlechetného,
a od rtů těch, kteří páchají lež;
proti mým nepřátelům zastal ses mne.
⁴ Podle množství slitování jména svého,
zbavils mne dravců, řvoucích po kořisti,

V. ²⁶. podle hebr. Sir přeje potomstvu Šimonovu důstojnost velekněžskou na věčné časy. Zní takto:

*„Zůstávej se Šimonem milost jeho (Boží),
a zachovej mu smlouvu s Fineesem, (viz výše 45, 23 nn)
která nebudiž zrušena jemu
aniž potomstvu jeho, pokud nebe nebem bude.“*

V. ²⁷ n. Na horách Seirských sídlili Edomané (Gn 36, 1—43). — „v Sichemu“ sídlili Samařané. — Spisovatel po způsobu číselné průpovědi (srv. 23, 21 nn; 25, 1 n) chce v duchu S. z. říci, že se mu protiví Samařané (Samaritáni) více nežli jiní odvěcí nepřátelé národa israelského (Edomci a Filišťané), a to proto, že je pokládal za odpadlíky, kteří se odštěpili od jednoty náboženské a zvolivše si svého velekněze i od jednoty velekněžské, kterou byl Sirachovec v Šimonovi právě tak nádherně vylíčil.

Hl. 51. V. ^{3a}. čti podle hebr.: „Vytáhl jsi tělo mé z jámy a z moci podsvětí vypořadil jsi mou nohu“. — Sirachovec má na mysli nebezpečí odpadnutí od víry otcovské, jako učinili Samařané (50, 27 n); to nebezpečí smrtelné hrozilo Sirachovci také, Bůh však jej uchránil. Možná, že Sirachovec k Samařanům, o kterých výše mluvil, počítal všechny Židy, kteří za dob jeho k pohanům odpadli a náboženství své s pohanstvím smísili podobně jako kdysi Samařané. — „lež páchají“ modláři, kteří se klánějí nicotným modlám, a ti, kteří se k nim ze židovstva přidávají.

V. ⁴ n. Církev čítá úryvek 51, 1—8. 12. na svátek mučednice, na př. sv. Barbory. Srv. také hodinky o sv. Vavřinci.

- 5 rukou těch, kdož mi o život ukládali,
nesčetných soužení, která mne obklíčila,
- 6 plamene, který mne vůkol tísnivě dusil,
z ohně, kterého já jsem nepodpálil;
- 7 hlubokých útrob pekel, jazyka zprzněného,
řečí lživých před bezbožným králem,
ano, jazyka nespravedlivého.
- 8 Chváliti bude až do smrti Pána má duše,
9 neboť život můj blízko byl podsvětí (tam) dole.
- 10 Obklíčili mě se všech stran, a nebyl, kdo by pomohl;
ohlížel jsem se po pomoci lidské, ale nebylo jí.
- 11 Vzpomněl jsem si na tvé milosrdenství, Pane,
a na tvé působení, které jest od věků:
- 12 neboť vytrhuješ, kdo v tebe doufá,
a z rukou národů jej vysvobozuješ.
- 13 Ze země vysoko vysílal jsem lkání svá,
a smrt aby mne minula, jsem prosil,
- 14 Vzáyval jsem Boha, otce pána mého,
aby mne neopouštěl v den mého soužení,
a v dobu zpupných, pomoci kdy nebylo.
- 15 Chválit budu jméno tvé ustavičně,
budu je oslavovat vzdávaje díky,
že má prosba byla vyslyšena.
- 16 Neb jsi mne vysvobodil ze záhuby,
vytrhl jsi mne ze zlých časů;
- 17 proto slavit a chválit budu tebe,
dobrořečit jménu Hospodinovu.

2. *Abecední báseň, doporučující snahu o moudrost. (51, 18—38.)*

- 18 Jsa ještě jinoch, prve nežli jsem bloudil,
hledal jsem moudrost [zjevně] na modlitbě.
- 19 Doprošoval jsem se jí před chrámem
až do posledka chtěje ji vyhledávat.
- 20 Počala nalévat jak zrající hrozen,
srdce moje mělo z ní radost.
Noha má chodila po (její) cestě přímé,
od svého mládí chodil jsem za ní.
- 21 Maličko nakloniv ucho slyšel jsem ji,

V. 7. Již již bylo na tom, že pěvec za hrdinné vyznávání své otcovské víry bude od pohanských nepřátel se světa sprovoden. — Srv. Jon 2, 3.

V. 8. přelož: „*Blízko smrti byla totiž má duše*“.

V. 14. „*otce Pána mého*“ jest pozdější křesťanská glosa, která rozšířila původní „*Pána*“. Ostatně hebr. zní v. 14a: „*A velebil jsem Hospodina: „Otec můj jsi ty“*“. Srv. Ž 88, 27; Mt 6, 9. — Za 14a má býti podle hebr.: „*neboť ty jsi rek můj spasný*“.

V. 26. „*pozdvihl*“ = rozpjal *touhou* po moudrosti. — „*neznámost její*“ jsou hříchy spáchané z nevědomosti. (Knabenbauer). — Podle hebr. přelož. v. 26:

„*Ruka má otevřela její brány,
objal jsem ji a hleděl na ni.*“

Paní Moudrost má palác (Přís 8, 34 a hl 9). Viz také výše 14, 23cd.

- 22 mnoho jsem našel pro sebe poučení.
Mnoho pokročil jsem skrze ni;
23 tomu, jenž moudrost dal mně, čest budu vzdávat.
24 Umínil jsem si [totiž], že budu ji činit;
horlil jsem o dobro, a nebyl jsem zahanben.
25 Zápasila duše má o ni,
pevně jsa odhodlán činiti ji.
26 Ruce své pozdvihl jsem vzhůru,
a oplakal jsem neznámost její.
27 Duši svoji napjal jsem na ni
a ježto jsem čist byl, našel jsem ji.
28 Nabyl jsem smyslu s ní od počátku,
proto se jí nespustím.
29 Nitro mé hořelo snahou ji hledat,
proto nabyl jsem jí, vzácného jmění.
30 Dal mi Pán jazyk za mzdu, moji,
budu jím ho velebiti.
31 Pojděte ke mně, neukáznění,
shromážděte se v domě kázně.
32 Co ještě meškáte, a co namítáte?
Duše vaše mají náramnou žízeň.
33 Otvírám svá ústa a pravím:
Zjednejte (ji) sobě bez peněz,
34 šíji svou poddejte jhu.
a nechať podrobí se duše vaše kázní;
neboť je blízko, snadno ji najít.
35 Vizte na vlastní oči, že málo jsem pracoval,
a našel jsem si hojnost odpočinku.
36 Získejte si kázní velikou částku stříbra,
a nabudte množství zlata skrze ni.
37 Vesel se duše vaše z milosrdenství Jeho,
a nebude vám stydět se za Jeho chválu.
38 Dělejte svou práci zavčas,
i dá vám vaši mzdu svým časem.

V. 30. „Mzdu“ za snahu zjednati si moudrost. — „jazyk“ = výřečnost, dar řeči, by mohl povzbuzovati k téže šlechetné snaze i jiné (Knabenbauer). — Tohoto v. užívá církev o sv. Janu Nep. — Srv. Moud 7, 15; Is 50, 4; Ex 4, 11; Ef 6, 20.

V. 34. přelož podle hebr.:

„Šíje svoje poddejte jejímu jhu, (Mt 10, 38 n; 11, 29.)
a tíží její ať nese vaše duše!
Blízko je těm, kteří ji hledají, (Dt 30, 14.)
a kdo (jí) dá svou duši, najde ji. (Mt 10, 39b).“

V. 37. podle hebr.:

„Vesel se duše vaše z mé učitelské stolice,
a nebude vám stydět se za mou píseň.“

„učitelská stolice“ je tu Sirachovcova kniha, (Peters). — Kdo bude žít podle moudrosti v knize uložené, shledá, že bude moci právem zpívat Sirachovcovu píseň děkovnou a poučnou, kterou právě končí.

V. 38. „zavčas“ před Božím soudem. Srv. Jan 9, 4. — „svým časem“ — až bude Bůh soudit (po smrti. Peters). — Srv. výše 2, 8; 16, 15; Kaz 12, 14; Job 34, 11; Gal 6, 10. — O děkovném podpisu, kterým je kniha v hebr. zakončena, viz výše úvod, pozn. 3.